

ARHITECT ÎN ROMÂNIA

Studiu de fundamentare a politicilor
naționale pentru arhitectură

coordonatori:
Dan Chiribucă
Șerban Țigănaș

Călin Moldovan-Teselios
Norbert Petrovici
Camil Postelnicu
Rudolf Poledna
Coca Vieru
Alina Bîrsan

Dan Chiribucă

coordonatori

Șerban Țigănaș

Călin Moldovan-Teselios

Norbert Petrovici

Camil Postelnicu

Rudolf Poledna

Coca Vieru

Alina Bîrsan

**Arhitect în România. Studiu de fundamentare
a politicilor naționale pentru arhitectură**

© Ordinul Arhitecților din România, 2010
© Facultatea de Sociologie și Asistență Socială,
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, 2010

Editura EIKON

Cluj-Napoca, str. București nr. 3A
Redacția: tel/fax 0364-117246; 0728-084801
e-mail: edituraeikon@yahoo.com
Difuzare: 0364-117246; 0728-084803
e-mail: eikondifuzare@yahoo.com
web: www.edituraeikon.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Arhitect în România : studiu de fundamentare a politicilor
naționale pentru arhitectură** / Dan Chiribucă, Șerban
Țigănaș (coord.), Călin Moldovan-Teselios, ... - Cluj-Napoca :
Eikon, 2010

ISBN 978-973-757-286-8

I. Chiribucă, Dan
II. Țigănaș, Șerban
III. Moldovan-Teselios, Călin

316.72(498)

Copertă și tehnoredactare: Silviu Medeșan
Imagine copertă: fotografie de Alexandra Capotă
Redactare: Mihaela Moga

Acest studiu a fost comandat în anul 2009 de Ordinul
Arhitecților din România și finanțat din timbrul arhitecturii.

ARHITECT ÎN ROMÂNIA

Studiu de fundamentare a politicilor
naționale pentru arhitectură

coordonatori:

Dan Chiribucă

Șerban Țigănaș

Călin Moldovan-Teselios

Norbert Petrovici

Camil Postelnicu

Rudolf Poledna

Coca Vieru

Alina Bîrsan

Cluj-Napoca, 2010

Fără contribuția colegilor noștri, realizarea acestui studiu ar fi fost mult mai dificilă.

Le mulțumim lui Mircea Comșa pentru eșantionarea populațiilor investigate, Mihaelei Moga pentru activitatea de coordonare și supervizare a anchetelor, lui Silviu Medeșan pentru tehnoredactare și concepția copertei, lui Călin Goina, Ștefan Guga, Lucia Ispas, Ionuț Bageac, Andrada Tobias, Adina Moroșan, Mircea Troc, Bianca Fizeșan, Gabriel Bota, Crina Matei, Georgeta Sărmaș și Ionela Sufariu pentru efortul și contribuția specială adusă la realizarea anchetelor, interviurilor și a focus grupurilor sau analiza datelor cantitative și calitative.

CUPRINS

Cuvânt înainte.	7
METODOLOGIE	11
ASPECTE GENERALE	15
PERCEPȚII ȘI REPREZENTĂRI ASUPRA SPAȚIULUI CONSTRUIT....	19
DEFINIRI IDENTITARE ȘI PROFESIONALE.....	27
PRESTIGIUL ARHITECTULUI ÎN SOCIETATE.....	39
OCUPAȚIE ȘI PRACTICI PROFESIONALE	71
PIAȚA SERVICIILOR DE ARHITECTURĂ	133
STIL DE VIAȚĂ.....	169
EDUCAȚIE	177
SINTEZĂ	181

ARHITECT ÎN ROMÂNIA.

Studiu de fundamentare a politicilor naționale pentru arhitectură

Cuvânt înainte

Profesia de arhitect are în România un destin neliniar, similar cu cel al statului și societății românești. Arhitectura reflectă fidel starea și evoluția complexă a societății, lăsând martori asemănători straturilor geologice, cu diferența că, în cazul arhitecturii, toate orizonturile se suprapun și se comprimă într-un strat unic, prezent, cel al mediului construit în care trăim. La ora la care studiul prezentat în acest volum se constituie într-o radiografie a profesiei și a practicilor arhitecturale în România, statele membre ale Uniunii Europene își accentuează preocupările pentru abordări politice și implementarea unor măsuri strategice având ca obiectiv major creșterea calității spațiului construit. Dezideratul unei abordări similare a problematicii spațiului construit în cadrul politicilor publice din România reprezintă una dintre mizele manifeste ale acestui studiu.

Pentru cei familiarizați cu constanțele teoretice care definesc arhitectura încă de la începuturile ei, triada vitruviană utilitas – firmitas – venustas, nu este nimic surprinzător în cerința de a integra în nucleul central al valorii produsului arhitectural attributele sustenabilității și utilității sociale. În societatea contemporană arhitectura a încetat să fie un subiect al inițiațivilor, fiindcă, pe de o parte, a devenit o componentă importantă a spațiului public și, deci, inerent, o temă majoră de dezbatere, iar pe de altă parte miza publică a produselor arhitecturale și influența profesiei asupra calității vieții impun educarea și consultarea activă a populației nespecializate relativ la intervențiile în spațiul construit. În consecință, arhitectura nu poate fi un subiect exclusiv al intereselor private, așa cum importanța sa pentru spațiul public nu mai permite să fie tratată ca un domeniu complet instituționalizat, subordonat în totalitate unor instanțe guvernamentale sau de stat. Prin activități, produse și impactul său social, arhitectura constituie o realitate complexă, omniprezentă, care necesită politici locale, regionale și naționale, așa cum majoritatea țărilor europene au inițiat, adoptat și implementat.

În ceea ce privește România, odată cu căderea regimului comunist, respectiv de la sfârșitul anului 1989, profesia de arhitect trece printr-o reasezare aproape echivalentă unei reinventări. La începuturile acestui proces, Uniunea Arhitecților din România, UAR, și-a asumat rolul de coordonare a eforturilor de reglementare a breslei în interior și de re poziționare a arhitecților români pe harta europeană și mondială a profesiei. După aproape un deceniu de construcție și lobby, UAR a reușit să promoveze legea pentru exercitarea profesiei de arhitect în România (184/2001).

Ca urmare, în vara anului 2001, în sala Teatrului Național din București a luat ființă Ordinul Arhitecților din România. Într-o primă etapă, OAR și-a concentrat eforturile asupra organizării comunităților regionale de arhitecți în filiale liber constituite. În anul următor, cu ocazia întâlnirii regionale a Uniunii Internaționale a Arhitecților (UIA), organizată la București sub președinția Regiunii a II-a UIA, deținute de Alexandru Beldiman, a fost prezentat un studiu statistic al profesiei de arhitect, realizat la nivel mondial, ce a fost condus de un colectiv catalan coordonat de către Jordi Ferrando și Darko Kramer. Acesta a fost primul studiu important realizat pe baza datelor culese de la organizațiile profesionale. În vara anului 2002, în sala de conferințe a Muzeului Țăranului Român din București, OAR își face primul bilanț organizatoric național și adoptă regulamente de funcționare și un cod deontologic al profesiei. Cu această ocazie au fost prezentate primele date relevante statistic privind situația arhitecților din România și dinamica profesiei în perioada post-comunistă. Reglementarea accesului la profesie și comportamentul pe piață, marcat de noul concept legal al dreptului de semnătură, au fost principalele teme de interes în anii ce au precedat explozia sectorului construcțiilor în România. Anul 2004 a adus o serie de schimbări legislative care au impus completarea și modificarea legii 184. Interzicerea publicării de onorarii minime pe motivul asigurării libertății pieței concurențiale a serviciilor și apariția înregistrării obligatorii la OAR a proiectelor care se autorizează pentru construire au fost cele mai importante schimbări.

Interesul OAR pentru o cunoaștere specializată a câmpului profesional a fost reiterat la conferința națională organizată în 2005, în sala Teatrului „Ion Creangă” din București. Atunci au fost prezentate o serie de date ce sintetizau situația neomogenă a arhitecților din diferite zone ale țării, diferențele de piață cuantificate prin analiza înregistrărilor proiectelor la OAR, evoluția și repartiția stagiarilor, și au fost realizate primele estimări ale evoluției viitoare a numărului arhitecților. Din analizele realizate pe baza informațiilor înregistrate la OAR era deja vizibil faptul că profesia și arhitectura evoluează puternic diferențiat în funcție de regiuni și localități. Relevanța unei cunoașteri obiective a câmpului profesional și nevoia realizării unor cercetări specializate au devenit mai evidente după conferința națională din 2006, când președintele de atunci al Consiliului Arhitecților din Europa, ACE, Jean-François Sousini, a prezentat date despre profesia de arhitect în țările Uniunii Europene, la care urma să aderăm.

Anul 2007 a adus întregii bresle a arhitecților o confruntare fără precedent, ca urmare a inițiativei politice plasate sub eticheta de Codul construcțiilor, inițiativă a cărei aprobare ar fi avut ca efect o dereglementare a profesiei și favorizarea controlului speculativ al sectorului construcțiilor. Breasla arhitecților a reacționat unitar, OAR, UAR, RUR și Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” aliindu-se pentru a prezerva atributele și valorile profesiei de arhitect în România. Demersul comunității profesionale a fost sprijinit de cele mai importante organizații internaționale, ai căror președinți au sosit în România pentru a argumenta împreună cu liderii arhitecților locali o reglementare pozitivă a profesiei. Cu această ocazie, Gaetan Siew, președintele UIA și Jean-François Sousini, președintele ACE, au prezentat în cadrul unei conferințe organizate la UAUIM București date statistice definitorii pentru înțelegerea profesiei de arhitect la nivel mondial și european. În

același an, și ca urmare a intrării României în Uniunea Europeană, OAR a intensificat participarea în ACE, devenind membru plin al organizației. Acest lucru a însemnat, printre altele, și racordarea la primul studiu statistic organizat de ACE, „Sector Study”, cercetare realizată în două etape. Prima a fost derulată în 2007 și a constatat în analiza datelor interne disponibile la organizațiile naționale, iar cea de-a doua fază a constatat în realizarea unor anchete pe eșantioane naționale de arhitecți și a fost realizată de firma londoneză Mirza&Nacey în anul 2008. Tot în anul 2007, comunitatea arhitecților din Europa a avut acces la rezultatele spectaculoase obținute de rețeaua de tineri arhitecți europeni Wonderland, rețea care se autodefineste ca “o platformă pentru arhitectură” dedicată unei practici arhitecturale în schimbare. Wonderland publică cu sprijinul revistei de arhitectură A10 două analize extrem de interesante: “Getting started, follow the white rabbit...”, despre problemele cu care se confruntă tinerele generații atunci când încep să practice profesia de arhitect, și, ulterior, “Making mistakes”, o investigație despre problematica eșecurilor, a erorilor și sursele acestora în proiectele în care sunt implicați arhitecții. Din păcate, analizele realizate de Wonderland nu au inclus și România, rețeaua având în 2006 doar parteneri din țările UE. „Sector Study” este primul studiu ce a permis o evaluare a profesiei și a practicilor arhitecților din România pe baza unor date de anchetă. Fiind aplicate chestionare pe eșantioane naționale de arhitecți din toate țările UE, avantajul major al acestui proiect a constatat în obținerea unor informații despre arhitecți, profesie și practici comparabile internațional. Pe de altă parte, aplicarea online a chestionarelor, ponderea mare a nonrăspunsurilor și numărul relativ redus de chestionare completate au făcut ca evaluarea să fie, cel puțin în ceea ce privește cazul României, una orientativă, utilitatea și relevanța datelor fiind relativ limitate.

În anul 2008 a fost redactată „Declarația de la Cluj”, un document programatic însoțit de guvernanți, prin care se remarcă și se anunța necesitatea unei politici pentru arhitectură în România. Temele asumate de Declarație sunt confirmate ca importanță pentru profesie de lucrările conferinței “Designing for the Future: The Market and the Quality of Life”, organizată la Bruxelles de ACE. Întreaga dezbatere care a adus împreună arhitecți, politicieni și reprezentanți ai administrațiilor europene și naționale, mediul economic și cercetători, s-a desfășurat pe structura celor patru piloni care se regăsesc în „Carta de la Leipzig” pentru orașe europene durabile: pilonul social, cel economic, cel al mediului și cel cultural. „Sector Study” este lansat public la sfârșitul anului 2008 la Bruxelles, odată cu instalarea necruțătoarei crize economice care a afectat drastic și arhitecții din întreaga lume.

Acesta a fost contextul în care OAR a decis să investigheze aprofundat profesia de arhitect în România prin realizarea unui studiu științific care să se constituie într-un diagnostic al situației actuale și să ofere datele necesare unor opțiuni strategice avizate privind construcția politicilor pentru arhitectură în România. Ca urmare, în anul 2009 OAR a decis realizarea „Studiului de fundamentare a politicilor naționale pentru arhitectură” și, cu ocazia Balului arhitecților, a fost prezentat la Brașov proiectul acestei cercetări.

Studiul și-a propus trei obiective majore: evaluarea situației actuale privind exercitarea profesiei de arhitect în vederea realizării și implementării unor noi politici pentru arhitectură; identificarea factorilor relevanți pentru conectarea (profesiei)/prac-

ticilor arhitecturale la obiectivele strategice ale societății românești: creșterea calității vieții, asigurarea sustenabilității mediului construit și dezvoltarea urbană; identificarea atributelor definitorii pentru profesie, practicile profesionale și practicanții profesiei în România anului 2009. Un element de originalitate ce individualizează acest proiect nu doar în raport cu alte studii realizate în România, dar și relativ la cercetările internaționale este utilizarea unei metodologii centrate în mod egal pe identificarea atributelor substanțiale definitorii pentru arhitectură, din perspectiva practicanților profesiei, și înțelegerea arhitectului, a activității sale și a produselor acestei activități, luând în considerare elementele, factorii și actorii care se intersectează și interferează cu activitatea arhitectului. Ca urmare, pe lângă anchete și interviuri cu arhitecți și manageri ai firmelor de arhitectură, au fost realizate o anchetă pe un eșantion național reprezentativ pentru populația României, anchete și interviuri cu reprezentanți ai unor ocupații complementare profesiei de arhitect (ingineri constructori și designeri), anchete și interviuri cu clienți ai serviciilor de arhitectură, o anchetă cu viitori arhitecți (studenți la arhitectură).

Acest volum prezintă rezultatele cercetării și își propune să fie o resursă importantă în definirea și implementarea politicilor naționale pentru arhitectură. Dincolo de această miză asumată de la începutul proiectului, suntem convinși că prin diversitate, conținut și relevanță, datele și analizele prezentate sunt de interes pentru un public mai larg decât cel reprezentat direct în cercetare (arhitecți și sociologi). De altfel, acestea sunt două dintre motivele pentru care coordonatorii acestui studiu au decis realizarea unui al doilea volum, care să completeze dimensiunea preponderent descriptiv-factuală a produsului prefațat în aceste rânduri cu cea a evaluărilor orientate spre redefinirea politicilor naționale privind arhitectura și spațiul construit. Dacă prezentul studiu se constituie într-un diagnostic al stării prezente, volumul „Arhitectul. Monografia unei profesii liberale” va utiliza aceste date ca punct de start și cadru de referință pentru realizarea unei dezbateri critice și configurarea unor viziuni anticipative relativ la arhitectura românească.

Ca orice edificare în piatră, construcția noii arhitecturi în România este un proces lent, ce trebuie să cuprindă nu doar profesia și practicanții ei, ci și societatea din care aceștia fac parte. O construcție durabilă, a cărei importanță este incontestabilă.

Dan Chiribucă

Șerban Țigănaș

METODOLOGIE

Componenta cantitativă a raportului preliminar cuprinde date culese în șase anchete derulate în rândul arhitecților, firmelor de arhitectură, studenților arhitecți, inginerilor constructori și designerilor, clienților serviciilor de arhitectură și populației adulte din România.

Prezentăm în continuare casetele tehnice ale acestor anchete:

Anchetă în rândul arhitecților.

Universul investigat: arhitecți din România

Volumul eșantionului: **568** subiecți

Reprezentativitate: eșantionul e reprezentativ pentru populația investigată, admitând o marjă maximă de eroare de +/- 4,2%, la un nivel de încredere de 95%.

Eșantionul a fost stratificat în funcție de:

- Ariile culturale ale României (18 arii culturale)
- Tipul localității de rezidență (3 tipuri de localități urbane și un tip de localități rurale)

Chestionarul a fost aplicat face-to-face, la locul de muncă al subiecților.

Anchetă în rândul populației.

Universul investigat: populația adultă, neinstituționalizată a României

Volumul eșantionului: **953** subiecți

Reprezentativitate: eșantionul e reprezentativ pentru populația investigată, admitând o marjă maximă de eroare de +/- 3,2%, la un nivel de încredere de 95%.

Eșantionul a fost stratificat în funcție de:

- Ariile culturale ale României (18 arii culturale)
- Tipul localității de rezidență (4 tipuri de localități urbane și 3 tipuri de localități rurale)

Chestionarul a fost aplicat face-to-face, la domiciliul subiecților.

Anchetă în rândul firmelor de arhitectură.

Universul investigat: companii de arhitectură, urbanism sau design

Volumul eșantionului: **208** companii

Eșantionul a fost stratificat în funcție de:

- Ariile culturale ale României (18 arii culturale)
- Tipul localității de rezidență (3 tipuri de localități urbane și un tip de localități rurale)

Chestionarul a fost aplicat unei persoane din conducerea companiei.

Chestionarul a fost aplicat face-to-face, la sediul companiilor.

Anchetă în rândul studenților arhitecți.

Universul investigat: studenți ai facultăților de arhitectură

Volumul eșantionului: **204** subiecți

Eșantionul a fost stratificat în funcție de:

- Ponderea studenților în centrele universitare / facultățile de arhitectură din București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara.

Chestionarul a fost aplicat face-to-face, la sediul facultății sau în cămin.

Anchetă în rândul inginerilor constructori și designerilor.

Universul investigat: ingineri constructori și designeri

Volumul eșantionului: **161** subiecți

Eșantionul a fost stratificat în funcție de:

- Principalele regiuni istorice ale României (3 regiuni istorice și municipiul București).

Chestionarul a fost aplicat face-to-face, la locul de muncă al subiecților.

Anchetă în rândul clienților serviciilor de arhitectură.

Universul investigat: clienți ai serviciilor de arhitectură din orașele Baia Mare, Cluj-Napoca, Alba Iulia, Vaslui, Iași, Pașcani.

Volumul eșantionului: **175** subiecți

Chestionarul a fost aplicat face-to-face.

Pentru ușurința lecturii, acolo unde întrebările au fost comune ambelor populații investigate, acestea au fost prezentate "în oglindă".

Analiza la nivelul regiunilor s-a făcut ținându-se seama de următoarea segmentare:

Transilvania: județele Alba, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Hunedoara, Maramureș, Sălaj, Satu-Mare.

Mureș-Harghita-Covasna: județele Mureș, Harghita, Covasna.

Banat: județele Arad, Caraș-Severin, Timiș.

Moldova: județele Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui, Vrancea.

Sud: județele Argeș, Brăila, Buzău, Călărași, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Mehedinți, Olt, Prahova, Teleorman, Tulcea, Vâlcea.

București-Ilfov: municipiul București și județul Ilfov.

Componenta calitativă a raportului preliminar cuprinde datele culese în cadrul a:

- 73 de interviuri individuale semistructurate și
- 6 focus-grupuri realizate cu arhitecți, cu reprezentanți ai ocupațiilor complementare din construcții și urbanism, cu funcționari din administrațiile publice și cu clienți.

Selecția subiecților intervievați s-a făcut în funcție de:

- regiunile istorice ale României
- tipul de localitate urbană în care activează (urban mare și urban mic)
- categoria de vârstă (până la 35 de ani și peste 35 de ani)
- categoria ocupațională în raport cu domeniul arhitecturii (arhitecți șefi, arhitecți-manageri de firme private de arhitectură, arhitecți angajați la o instituție/firmă de arhitectură, arhitecți stagiați, funcționari publici, ocupații complementare, profesori și studenți la facultățile de arhitectură, clienți/investitori).

Interviurile individuale au fost realizate astfel:

- **44** interviuri cu arhitecți practicieni din București, Alba, Arad, Botoșani, Brașov, Covasna, Gorj, Iași, Maramureș.
- **9** interviuri cu profesori și studenți de la facultățile de arhitectură din București, Cluj, Timiș.
- **10** interviuri cu reprezentanți ai unor ocupații complementare din domeniul construcțiilor din București, Alba, Botoșani, Cluj, Maramureș și cu beneficiari de lucrări de construcții din București, Iași, Gorj, Covasna.
- **10** interviuri cu funcționari din administrațiile publice locale din București, Alba, Botoșani, Brașov, Covasna, Gorj, Iași, Maramureș.

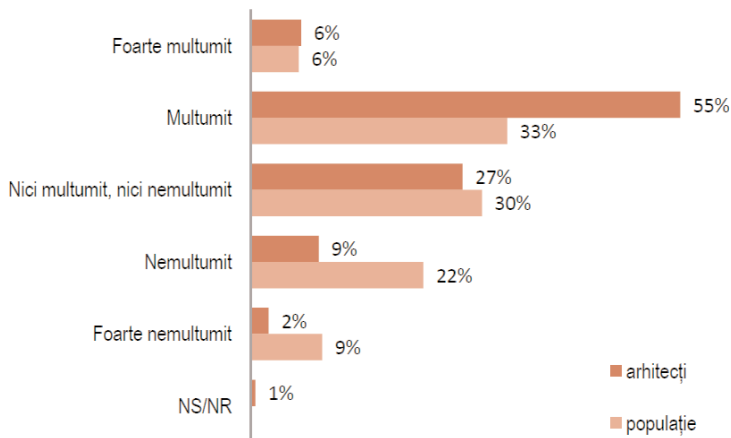
Focus-grupurile au fost organizate astfel:

- **3** discuții de grup cu arhitecți din București, Cluj și Iași.
- **3** discuții de grup cu reprezentanți ai unor ocupații complementare din domeniul construcțiilor din București, Cluj și Iași.

Pentru asigurarea anonimatului subiecților și pentru ușurința lecturii, indicarea autorilor pasajelor citate în raport se face prin menționarea exclusivă a ocupației, vârstei și județului de apartenență. În cazul arhitecților șefi și al profesorilor, se menționează doar ocupația și județul, din motive de asigurare sporită a anonimității.

ASPECTE GENERALE

A1. Cât de mulțumit sunteți, în general, de felul în care trăiți?

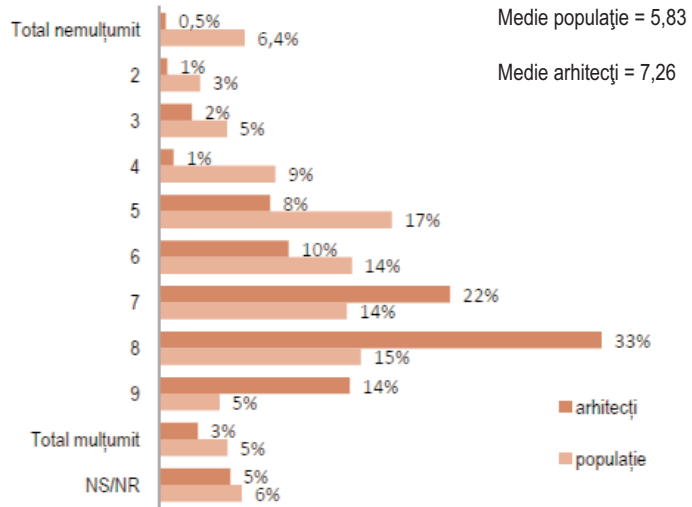
Satisfacția generală față de nivelul de trai e una mai ridicată în rândul arhitecților, comparativ cu populația adultă, diferență făcută de cei care se declară mulțumiți de viață. Totuși, dacă ne vom raporta doar la segmentul de populație cu educație superioară, diferența e mai redusă.

În privința arhitecților, dacă vârsta nu discriminează în ceea ce privește satisfacția, analiza indică un plus de mulțumire în rândul arhitecților din Sud.

Un alt indicator susține distanța în evaluarea satisfacției față de viață dintre arhitecți și populație în ansamblu. Cuantificată, această distanță este, în medie, de aproape 1,5 puncte pe o scală de la 1 la 10. Dacă ne vom raporta doar la cei cu studii superioare, diferența e mai mică, satisfacția acestora față de viață fiind de 6,92.

Analiza ne indică un același plus de satisfacție al arhitecților din Sud (7,51), în comparație cu cei din Moldova (6,92) sau Ardeal (7,03).

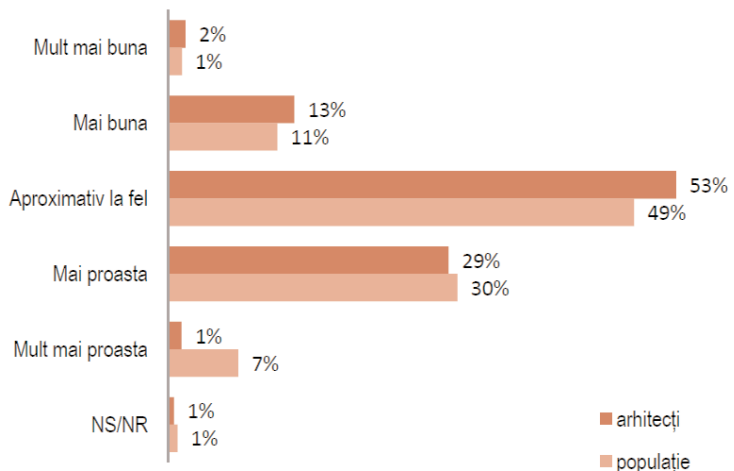
A2. Dacă luați în considerare toate aspectele vieții dvs. în ultimul timp, în ce măsură sunteți mulțumit de ea? Utilizați scala de mai jos, în care 1 înseamnă total nemulțumit și 10 total mulțumit.

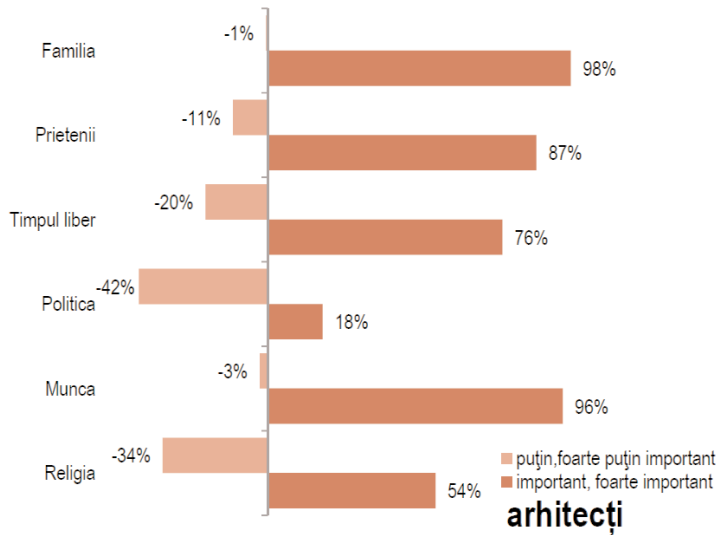
Diferențele ridicate identificate anterior sunt estomate în ceea ce privește evoluția din ultimul an. Percepția arhitecților și cea a populației generale sunt similare.

Este de remarcat însă că arhitecții tineri, cu vârsta de maxim 35 ani, sunt într-o mai mare măsură mulțumiți de ultimul an, ponderea celor care apreciază că viața lor a devenit mai bună fiind semnificativ mai mare comparativ cu celelalte grupuri.

A3. Cum este viața dvs. în prezent, comparativ cu cea de acum un an?

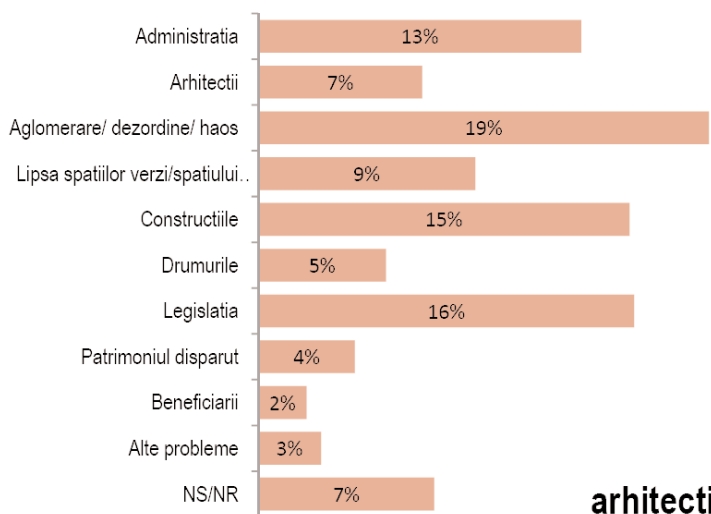
A4. Vă rugăm să ne spuneți cât de importante sunt următoarele lucruri în viața dvs.? (diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

Familia reprezintă referențialul axiologic cel mai important al arhitecților, urmată fiind de *muncă*. *Prietenii* și *timpul liber* reprezintă repere secundare, dar importante, pentru mai mult de 75% dintre subiecți. *Religia* împarte corpul arhitecților în două segmente relativ egale ca proporție în ceea ce privește importanța ei în viață. *Politica* reprezintă un aspect de importanță redusă pentru arhitecți.

PERCEPȚII ȘI REPREZENTĂRI ASUPRA SPAȚIULUI CONSTRUIT

B1. În opinia dvs., care este, în acest moment, principala problemă a localității dvs. din punct de vedere al calității spațiului construit? (*întrebare deschisă*)

arhitecți

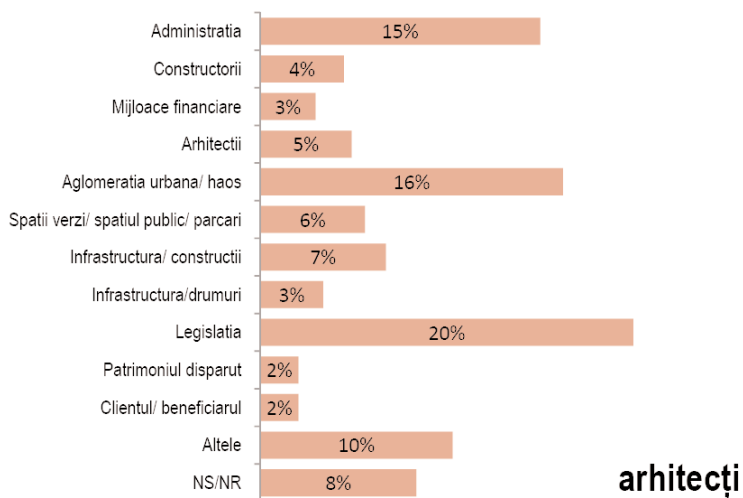
La nivel local, principalele probleme ale spațiului construit din România sunt identificate pe două dimensiuni:

-modul de construire: modul dezordonat de construire, calitatea construcției;

-cadrul normativ: legislația din domeniu și acțiunile administrative.

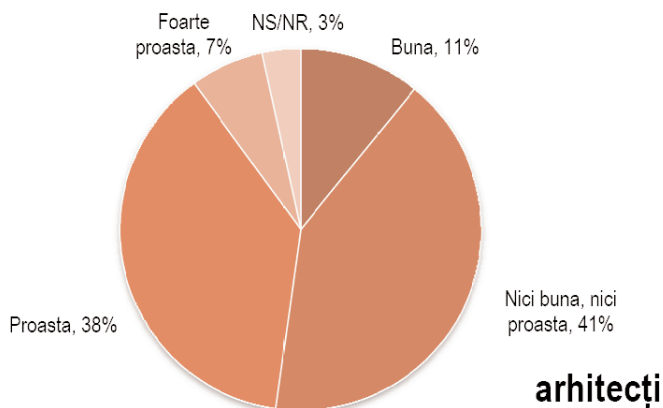
La nivel național, ordinea celor două dimensiuni se inversează, cadrul normativ (și modul în care el se aplică) fiind considerat a fi cea mai importantă problemă.

B2. În opinia dvs., care credeți că sunt cele mai importante probleme ce afectează în acest moment calitatea spațiului construit în România? (întrebare deschisă)

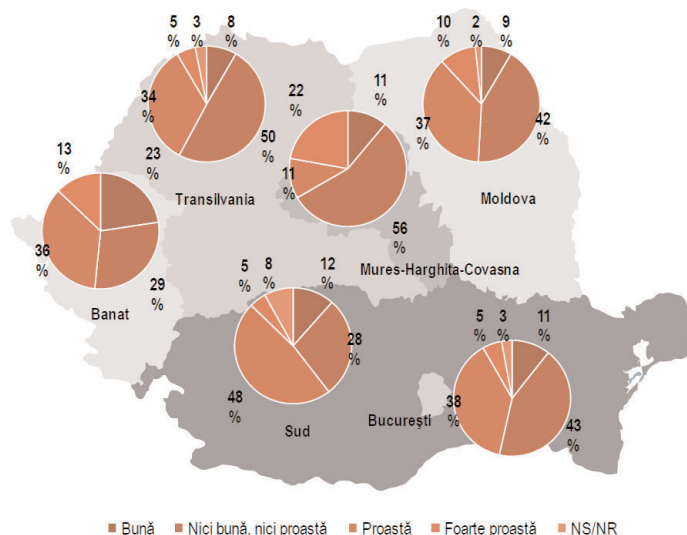

Calitatea spațiului construit din România e apreciată ca fiind una scăzută, în opinia majorității subiecților. Numai 11% dintre arhitecți apreciază calitatea acestui spațiu ca fiind bună. Arhitecții cu vârstă ridicată (peste 50 ani) apreciază de o manieră ceva mai pozitivă calitatea spațiului construit, probabil printr-un filtru mai puțin (auto)critic.

B3. În general, gândindu-vă la spațiul construit din România, cum ați evalua calitatea acestuia?

B4. Evaluarea calității spațiului construit din România.

La nivel regional, putem observa o percepție ceva mai bună a spațiului construit în zona Ardealului dar și a Bucureștiului, în general în zonele urbane mari.

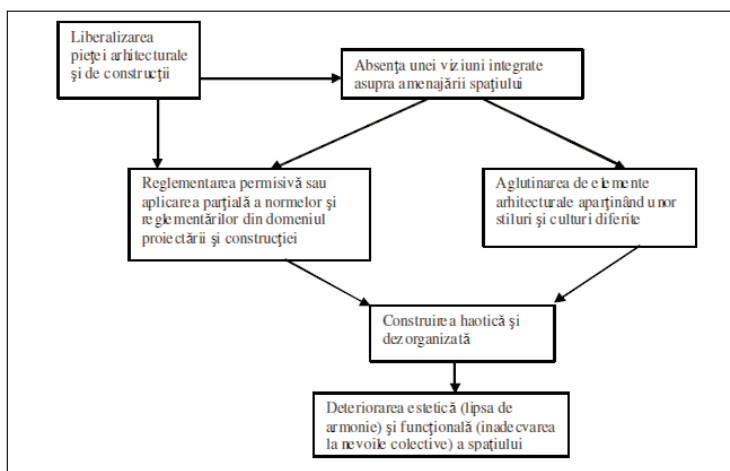
Evaluări calitative ale arhitecților referitoare la spațiul construit

Percepția arhitecților care au participat la interviuri asupra calității spațiului construit din România este una preponderent negativă, principala temă menționată de către subiecții intervievați fiind absența unei viziuni arhitecturale strategice, atât la nivel național, cât și la nivel local.

Liberalizarea pieței construcțiilor, absența unor reglementări adecvate, dublată de nerespectarea reglementărilor existente, relaxarea excesivă a normelor și reglementărilor din domeniu apărută ca reacție sistemică la planificarea centralizată din perioada comunistă, absența unei viziuni strategice și a unor politici sectoriale de amenajare a spațiului construit în România reprezintă determinante structurale ale deteriorării calității arhitecturale a spațiului. Liberalizarea activităților de proiectare și construcție, chiar și în condițiile existenței unor reglementări formale, facilitează aplicarea de conveniență sau parțială a normelor profesionale.

Totodată, lipsa unor politici arhitecturale coerente, integrate într-o viziune unitară asupra amenajării teritoriale, a deschis posibilitatea apariției frecvente a situațiilor în care elemente arhitecturale incompatibile din punct de vedere estetic sau utilitar, aparținând unor stiluri sau culturi diferite, respectiv având utilizări diferite, să fie aglutinate sau combinate. Punerea în practică în mod dezorganizat și eclectic a unor proiecte neintegrate din punct de vedere urbanistic este percepută ca un proces haotic, necoordonat, de amenajare a spațiului și de construire a obiectivelor publice sau private. Utilizarea în acest mod a teritoriului a produs, în percepția arhitecților, deteriorarea estetică și funcțională a spațiului.

B5. Secvențele explicative ale calității spațiului construit în percepția arhitecților

Caracteristici ale mediului construit

Reglementările insuficiente, inadecvate și nerespectate, precum și înclinațiile arhitecților de a realiza obiecte de arhitectură definite individual, cât mai originale din punct de vedere artistic, au condus la construirea incoerentă și la ruperea armoniei amplasamentelor. Excesul de tipizare și standardizare caracteristic perioadei comuniste a generat după 1990 o opoziție exagerată și păgubitoare față de cerințele planificării și reglementării intervențiilor asupra spațiului construit. Fenomenul a fost favorizat de o interpretare abuziv ideologică a unor dimensiuni centrale pentru finalitatea socială a produsului arhitectural.

Lipsa unei viziuni unitare de amenajare a spațiului este rezultat și consecință a unui demers arhitectural focalizat pe construcții

În anii ... în anii imediat după '90, imediat după revoluție, cu libertatea totală și ... așa ... ăă s-a în...eles foarte greșit inclusiv libertatea în construcții și ... absolut toate normele și toate regulile de până atunci au fost considerate comuniste ... ăă ...

și date la o parte. Nimeni nu a mai ținut cont de nimic, țara s-a umplut de construcții hidoase ... hidoșenii vopsite în toate culorile, tot ce venea ... tot ce însemna material de construcții sau imagine importată de oriunde ... (Manager, 37 ani, Maramureș).

individuale, proiectate și realizate într-un cadru reglementat insuficient sau inadecvat.

[T]oți arhitecții de la vremea respectivă erau constrânși să facă ... să facă proiecte tipizate, ei ... având niște proiecte, dar care nu le-au arătat niciodată înainte de '90, cam cum ar vrea ei să arate lașul. Și atunci, dintr-o explozie, imediat după '90, de idei, de ... haideți să spunem și un entuziasm, s-a ajuns la situația în care este acum. Nu spun că a fost rău sau că a fost bine, dar nu este unitar. (Arhitect șef, jud. Iași).

Eu cred că nu există municipiu în România care încă mai are o structură urbană coerentă, probabil, na, centrele istorice cum ar fi orașele săsești, Cluj, Timișoara, acolo da, dar toate celelalte municipii au fost distruse și după revoluție această tendință a fost și mai accentuată pentru că atunci ambiția asta de a realiza obiecte arhitecturale individuale sau obiecte arhitecturale de simbol a accentuat și mai mult tendința asta. Deci acum în România ar fi nevoie de armonie ... (Manager, 31 ani, Covasna).

Eterogenitatea construcțiilor în spațiul urban se datorează suprapunerii construcțiilor din epoci diferite: arhitectura tradițională românească, specifică zonelor istorice, există alături de cartierele de locuit construite în perioada comunistă după principii utilitar-instrumentale ce ignorau calitatea locuirii (suprafața construită mică pe cap de locuitor, lipsa de spații verzi, lipsa locurilor de parcare, lipsa locurilor de joacă, lipsa altor dotări necesare traiului în mediul urban).

Calitatea spațiului din Covasna este un spațiu destul de eterogen, care se datorează și modificării ample, datorită viziunilor în perioada comunistă. Construcțiile mai vechi, aparținând fondului construit până la mijlocul secolului al XX-lea, au fost considerate uzate din punct de vedere spiritual și foarte multe au fost sortite demolării. Acest lucru a intervenit pe undeva negativ, creând o dis-concordanță între diferite spații construite [...] (Arhitect șef, jud. Covasna).

Multe din construcțiile noi realizate în perioada postsocialistă sunt inadecvate în raport cu amplasamentul, cu ansamblul urbanistic în care sunt plasate, iar acest lucru creează o imagine urbană de eclecticism estetic și afectează negativ calitatea generală a spațiului construit.

O imagine de ansamblu...dacă pot să folosesc cuvântul ăsta ... e varză. Deci varză în toată România. Cu unele mici excepții care, din păcate, nu se potrivesc în situl lor. Ăăă ... ca obiect în sine, ele sunt foarte frumoase, dar nu se potrivesc acolo unde trebuie. [după o scurtă pauză] Deci sunt obiecte în arhitectura

Realizarea de construcții fără proiectarea anterioară a axelor de dezvoltare a spațiului urban, individualizarea excesivă a actului de construcție (exemplu: parcelarea individuală a loturilor din zona periferică a localităților urbane, foste terenuri agricole) au condus la dezvoltări haotice, neintegrate și lipsite de facilități elementare.

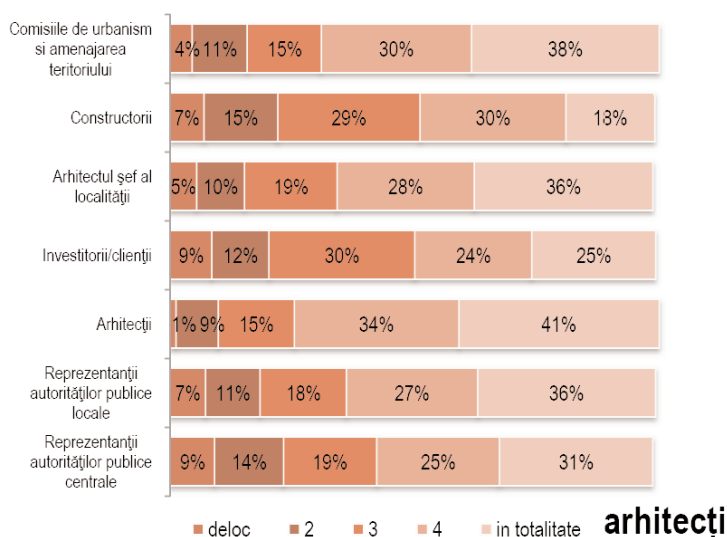
Responsabilitatea cea mai mare asupra calității spațiului construit aparține arhitecților și comisiilor de urbanism și amenajarea teritoriului.

românească, construite acum mai nou, frumoase în sine dar... nu știu, nu-și au locul. Iar ce se întâmplă prin orașe cum e Iașul, cum e Bucureștiu` ca și cadru construit, e groaznic. (Manager, 29 ani, Iași).

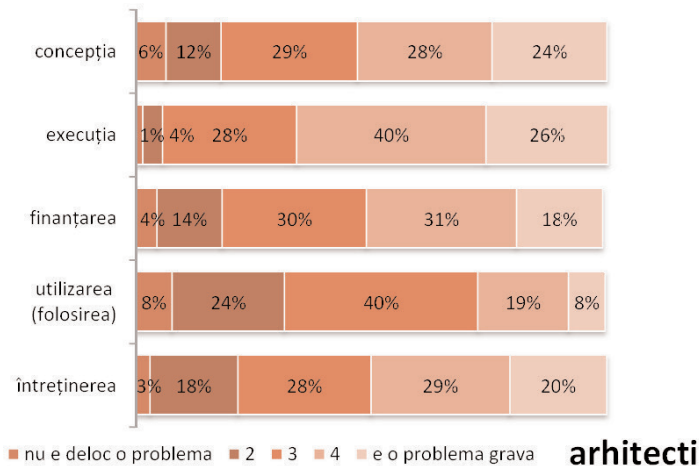
Specificul arhitecturii românești contemporane este haosul. Construirea la întâmplare. Luate așa intrinsec, putem să găsim proiecte absolut ... făcute ... care pot concura cu orice fel de obiectiv similar din alte locuri. Dar arhitectura, un obiectiv, nu se judecă după valoarea intrinsecă, ci întotdeauna într-o ambianță. (Manager, București).

[...] pentru că dacă vă uitați pe o hartă întocmită recent, a Clujului, veți vedea că în zonele noi, adăugate din anii '90, arată ca niște urme de limacși străzile. Nu există nici o structură urbană, totul este dezastros și asta este rezultatul urbanizării pe terenuri agricole, fâșii înguste și lungi, și nimeni n-a vrut să înțeleagă că o reparcelare este soluția decentă, prin introducerea unei trame stradale normale, a unor funcțiuni absolut de bun simț, etc. (Manager, 37 ani, Cluj).

B6. Pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă deloc, iar 5 în totalitate, cum apreciați responsabilitatea pe care o au următoarele categorii asupra calității actuale a spațiului construit din România? (diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

B7. Gândindu-vă la majoritatea construcțiilor realizate în România în ultimii ani, credeți că următoarele aspecte reprezintă sau nu o problemă? (diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

Dintre toate fazele de construcție și utilizare a construcțiilor, subiecții identifică cea mai gravă problemă ca fiind cea a execuției. Concepția, finanțarea și întreținerea sunt apreciate ca probleme de plan secund, în timp ce utilizarea e aspectul cel mai puțin problematic.

Probleme ale calității spațiului construit în evaluarea arhitecților

În percepția arhitecților, o problemă majoră a calității spațiului construit din România o reprezintă eterogenitatea amplasamentelor, neîncadrarea construcțiilor în peisajul urban local.

Deci nu se încadrează în arhitectura locală, sunt ... cum să spun ... este o arhitectură urâtă ce se face, nu știu dacă pot să o numesc arhitectură ... sunt case construite - fără să jignesc pe nimeni - de ingineri constructori sau de ingineri instalatori sau de oameni ... de ingineri agronomi, poate nici măcar ingineri. Ăăă ... sunt foarte multe case în România construite așa: fără arhitect, după capul omului, după capul beneficiarului ca să zic așa. Și nu există o continuitate, nu există o omogenitate în arhitectură, în urbanism în general. Deci s-au dat legi aiurea, s-au dat autorizații aiurea ... s-a distrus efectiv tot ce ține de urbanism. (Manager, 29 ani, Iași).

Lipsa de omogenitate a spațiului construit/ a amplasamentelor, precum și construcțiile inestetice, realizate de către beneficiari fără asistența unui arhitect, constituie probleme ce afectează grav calitatea spațiului.

Intervenția beneficiarilor pe parcursul executării construcțiilor reprezintă una dintre consecințele faptului că există o respon-

Este contestată ideea existenței unei arhitecturi contemporane specific românești, motivele menționate relativ la absența unei astfel de “școli” fiind: intervenția abuzivă a beneficiarilor în faza de execuție a proiectelor prin modificarea frecvență a acestora, preluarea nefiltrată a modelelor din arhitectura occidentală, predominanța criteriilor pecuniare și de profitabilitate, ce plasează arhitectul într-o relația de subordonare în raport cu cerințele și solicitările clienților.

sabilitate difuză în privința obiectului arhitectural realizat. Stabilirea clară a responsabilității, pe de o parte față de calitatea construcției propriu-zise, pe de altă parte față de amplasarea obiectivului în peisajul urbanistic, constituie o soluție la problema calității spațiului construit și necesită o reglementare legislativă în acest sens.

[E]xistă clar un specific ... cel țigănesc, care există cu siguranță. Nu știu dacă are vreo legătură cu România. Și, în rest, cam copiem stilurile de dincolo. Măcar de am copia lucrurile bune, dar ... Problema cu stilul e că degeaba ești arhitect și faci o casă într-un fel, pentru că se modifică, majoritatea în momentul execuției, de către beneficiar, “așa cum vor mușchii lui”. Și nu mai iese ce ai proiectat. (Manager, 33 ani, Arad).

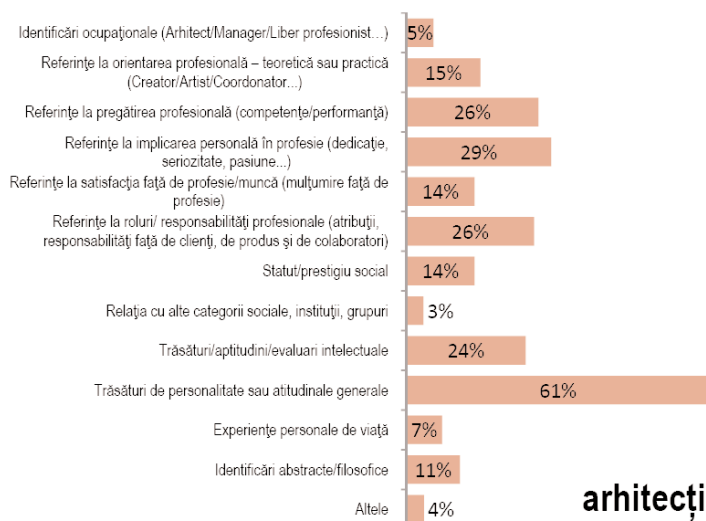
Faptul că breasla noastră nu a reușit să se impună, să existe, de fapt să funcționeze un plan de sistematizare a orașului București, s-a ajuns în situația în care s-a ajuns. Faptul că numai în România se construiesc celebrele case țigănești, alea cu turnulețe, asta spune foarte mult. Știu că și colegii mei din organizațiile profesionale au încercat să găsească autorii acestor case. Dar numai faptul că ele există este o vină foarte mare și a breslei arhitecților. (Manager, București).

Arhitectura din România este îngrozitor de orientată către Vest. Deci, arhitectura din România și arhitecții români vor să aparțină Europei, nu caută particularitățile care îi diferențiază, ci ceea ce îi aseamănă și îi ridică la un nivel asemănător. (Manager, 31 ani, Covasna).

S-a ajuns ca în România să nu existe o arhitectură. (...) nu exista nici înainte o școală românească de arhitectură. S-a încercat în anii... la începutul secolului XX, la mijlocul secolului XX, să se dezvolte cât de cât. Dar noi nu avem o școala de arhitectură. Dar era o arhitectură ... se practica de arhitecți o arhitectură decentă. În momentul de față eu îi acuz pe marea majoritate a colegilor mei că fac o arhitectură indecentă, fac o arhitectură la comandă, pentru bani și rezultatele sunt bulversante, catastrofice și ireversibile. (Manager, București).

DEFINIRI IDENTITARE ȘI PROFESIONALE

**C1. Pentru foarte multe persoane, profesia reprezintă o parte importantă a identității personale. Vă rugăm să completați cele cinci propoziții de mai jos (ordinea este neierarhizantă) cu acele conținuturi considerate de cea mai mare relevanță pentru cine sunteți dvs, ca arhitect. (în-
trebare deschisă, procente cumulate din 5 mențiuni și rapor-
tate la întreg eșantionul)**

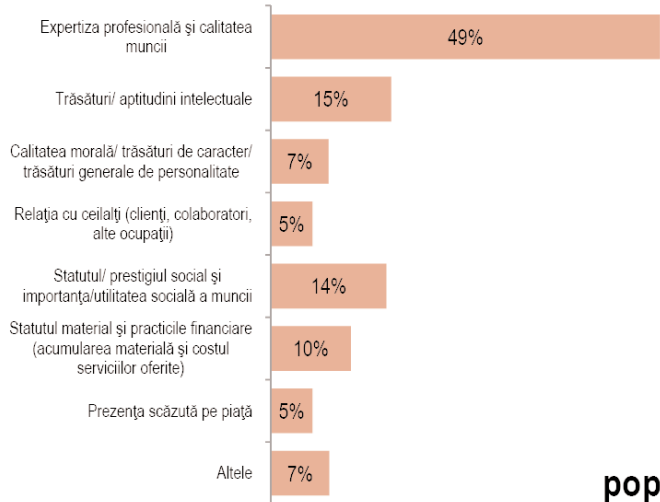
arhitecți

Cine sunt eu ca arhitect?
Răspunsurile se grupează în categorii referitoare la identitățile profesionale (la poziționarea profesională și ocupațională, la expertiză și implicare în profesie, la rolurile și responsabilitățile profesionale, la satisfacție și prestigiu social, la raporturile cu instituții sau grupuri exterioare profesiei), precum și la identitățile de ordin personal (la atribute intelectuale, la caracteristici de personalitate, la experiențe personale de viață sau la elemente de ordin filosofic).

Există o proporție însemnată de persoane (33,2% dintre subiecții anchetei pe populație) care declară explicit că *nu cunosc, nu știu sau nu-și pot exprima nicio opinie* despre arhitecți sau despre profesie.

Totodată, refuzul de a răspunde la întrebare a fost exprimat de 16% dintre participanții la anchetă.

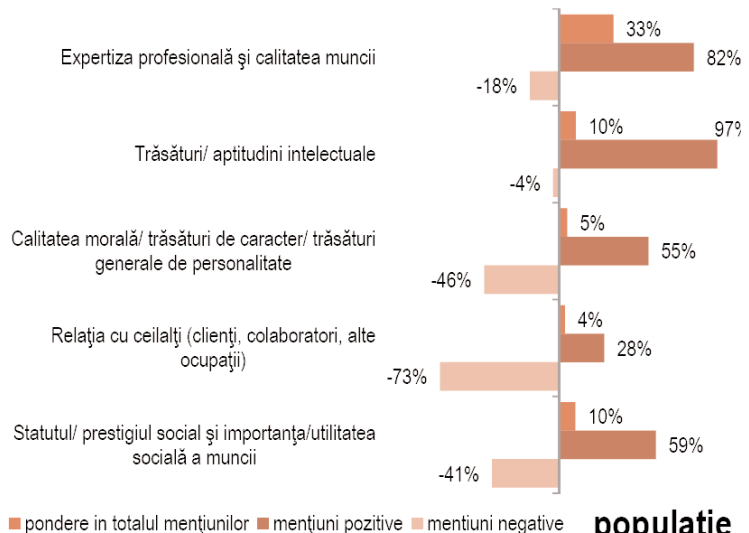
C2. Vă rugăm să ne spuneți ce credeți dvs. despre arhitecții din România de azi. Simțiți-vă liber să vă exprimați orice opinie prin intermediul a 5 propoziții scurte. (întrebare deschisă, procente cumulate din 5 mențiuni și raportate la întreg eșantionul)

populație

Arhitecții din România sunt percepuți de către populație prin intermediul următoarelor criterii: componenta dominantă a percepției este cea a *pregătirii profesionale și calității muncii* pe care o fac arhitecții – valorizată pozitiv în 82% dintre menționările referitoare la ea-, urmată de evaluarea arhitecților în termeni de *capacități intelectuale* – valorizate pozitiv în 96,5% din menționările respective – și în termeni de *prestigiu și utilitate socială a muncii* de arhitect – valorizate atât pozitiv (59%), cât și negativ (41%).

C3. Tipul de percepție (pozitivă-negativă).

populație

C4. Criteriile folosite de populația generală în formularea percepției arhitectului în comparație cu criteriile folosite de arhitecți în definirea de sine

populație	Pondere în totalul mențiunilor (Rangul în ordinea mențiunilor)	Pondere în totalul mențiunilor (Rangul în ordinea mențiunilor)	arhitecți
Percepția pe dimensiunea expertizei profesionale și calității muncii	33,2% (I)	23,3% (I)	Definirea pe dimensiunea expertizei profesionale și a efortului de implicare personală în exercitarea profesiei
Percepția pe dimensiunea capacităților/ aptitudinilor intelectuale	10,2% (II-III)	10,0% (III-IV)	Definirea pe dimensiunea trasaturilor/apitudinilor intelectuale
Percepția pe dimensiunea calității morale/ trăsăturilor de caracter	4,9% (IV)	20,2% (II)	Definirea pe dimensiunea trasaturilor de personalitate sau a aptitudinilor generale
Percepția pe dimensiunea relației cu ceilalți (clienți, colaboratori, alte ocupații)	3,6% (V)	10,7% (III-IV)	Definirea pe dimensiunea rolurilor/ responsabilităților profesionale (față de clienți, de produs și de colaboratori)
Percepția pe dimensiunea statutului/ prestigiului (poziția socială și importanța/utilitatea socială a muncii)	9,9% (II-III)	5,7% (V)	Definirea pe dimensiunea statut/prestigiu social

Comparația criteriilor generale ale percepției de către populație/ ale definirii profesionale de către arhitecți.

Autodefiniri discursive ale profesiei de arhitect

Din analiza interviurilor calitative reiese că arhitecții se consideră, la modul general, formatori de civilizație și de simț estetic, artiști, membri ai elitei intelectuale. Arhitecții își percep profesia ca pe una care presupune foarte multă creativitate și imaginație, o meserie complexă, care îmbină mai multe specializări: constructor, inginer, designer, chiar și pe cea de psiholog sau de sociolog. Cel mai adesea, arhitectul se consideră un creator de opere, factor integrator pentru realizarea unui proiect de construcție (asemenea unui dirijor sau regizor), în sensul că posedă cunoștințe specifice din mai multe domenii, este un „generalist” al domeniului construcțiilor.

Există două planuri de definire a profesiei de arhitect de către cei intervievați:

a) un prim plan este cel al arhitecturii ca profesie centrată pe creativitate artistică, marcată de producerea de opere cu valoare artistică;

b) al doilea plan este cel al arhitecturii ca profesie tehnică specializată în intervenții asupra spațiului construit (construcții). Cele două planuri se intersectează în cadrul definirii profesiei ca o specializare intelectuală ce necesită *integrarea multidisciplinarității activităților de construcții*.

Conform perspectivelor din interiorul profesiei, un arhitect trebuie să aibă o viziune universală, globală a problemelor, fapt ce dă complexitate acestei meserii. Arhitectul este cel care exprimă o gândire de lungă durată, creând un spațiu nou, pe care, apoi, alți specialiști vin să lucreze. El intervine asupra mediului și îl modifică prin crearea unor obiective ce au calități culturale, estetice și de utilitate pentru membrii comunității. Libertatea exprimării creative este percepută ca fiind una dintre atributele definitorii ale profesiei. Produsul activității arhitecților este o importantă instanță formatoare a profilului cultural al unei societăți.

Arhitectul: creator cu vocație artistică

Arhitectul se consideră un **creator** care își pune în practică viziunea personală asupra formelor materiale prin modelarea spațiului fizic în conformitate cu originalitatea sa artistică și cu cunoștințele sale de ordin cultural, estetic, tehnic sau filosofic; consecințele actului de creație nu se rezumă doar la exprimarea valorilor artistice, ci au relevanță istorică și culturală implicită, precum și utilitate imediată – altfel spus, „*dintre toate artele, arhitectura este și cea investită cu valoare utilitară*” (Arhitect Șef, jud. Arad).

Nucleul reprezentării de sine a arhitectului: ideea de creație.

[A]ritectura este un act de creație, care îți dă sentimentul deosebit. Așa cum pictorul încearcă același sentiment, aceleași sentimente le are și arhitectul, asta este din start un element foarte important. (Arhitect, 65 ani, Alba)

Creativitatea este punctul focal al percepției proprii meserii. Prin sublinierea creativității, arhitectul se ancorează deodată la trei lumi distincte: planul experiențelor subiective de ordin artistic, planul inovației în utilizarea tehnicii, planul memoriei istorice a produselor muncii sale.

Arhitectura eu o văd de creație, ingineria eu o văd tehnică, trebuie să le înveți și să le faci ... înveți, dar partea frumoasă e că poți să creezi ... poți să dai naștere la ceva nou ... (Manager, 32 ani, Brașov)

[...]...avem acest orgoliu că.. meseria noastră, partea creativă... față de altele, este dominantă. Fiecare cu importanța ei în societate, fiecare meserie cu importanța ei, cu .. rolul ei, dar ... asta este mângâierea noastră: că suntem creativi, facem lucruri care rămân, supraviețuiesc, cum spuneam ... și poate la un moment dat să contribuie și la conturarea personalității noastre, la

afirmarea în societate; dacă nu, măcar rămâne acolo un ... o participantă din ansamblul construit. (Arhitect, 56 ani, Iași)

Ipostaza de **creator** a arhitectului are două dimensiuni relativ distincte:

- dimensiunea creației ca artă și filosofie – rolul de modelare conceptuală a spațiului (arhitectul ca **demiurg**)
- dimensiunea creației ca practică – rolul de coordonare orchestrală a activităților de ordin tehnic ale celorlalți participanți la crearea produsului (arhitectul ca **dirijor**/ regizor/ "generalist")

Arhitectul ca demiurg.

Ah ... ești un mic demiurg ... Modelezi spațiul .. Iași ceva în urmă. Rămâne ceva după tine. Într-adevăr, trebuie să și faci ceva ce îți place, ca să nu îți fie rușine. Când înalți o clădire ... o vede toată lumea ... Nu e ca și un articol de ziar pe care lumea îl uită în 3 zile și gata ... pe lângă clădirea aia ... toată ziua treci. (Manager, 42 ani, Arad)

Păi, domeniul construcțiilor, eu zic că e foarte special. Adică, totuși, construiești lumea, fir-ar să fie, în modul cel mai vizibil, produci spațiu. [...] Deci, e clar că - și în profesiune, și în teorie chiar se discută - sunt perspective de arhitect ca Dumnezeu, deci arhitectul face lumea. (Profesor, Cluj)

Nu de puține ori, arhitectul se crede și demiurg ... adică, prin lucrarea pe care o face el poate determina atitudinea celui care va locui acolo. Mă feresc, totuși, să merg până acolo, că poate, totuși, mi-ar tremura creionul dacă m-aș gândi la așa ceva. Poți să influențezi, și am văzut oameni influențați de calitatea arhitecturii. Nici nu vrem ca oamenii să fie paralizați de frumusețea construcției, dar cei care utilizează spațiul respectiv să se simtă bine. (Arhitect șef, jud. Arad)

Arhitectul este undeva foarte sus, e un formator de civilizație, de simț estetic, este un transformator de personalitate. (Focus Grup Arhitecți, București)

Practic, arhitectul este, ... ca într-o orchestră, dirijorul. Are "obligația" de a cunoaște toate sferile de influență, pe toți ceilalți specialiști ... trebuie să armonizeze ansamblul. (Manager, 56 ani, Arad)

Arhitectul ca dirijor, regizor, coordonator, „generalist”.

Vocația acestei profesii este aceea de generalist. De dirijor de orchestră. Generalist și din punctul de vedere că arhitectura este ... în germană „gezaht mutter” ... este mama. Pe de altă parte

este vorba despre complexitatea intrinsecă a operei de arhitectură. Ea găzduiește ... o construcție, te găzduiește într-un anumit fel ... te adapostește. O arhitectură te poate găzdui și îți poate cânta. (Profesor, Timiș).

Arhitectul e un ... face muncă de regizor. Cu toate că actorii urbani, dacă ar fi să o luăm așa, sunt reprezentați de ansamblul a tot ce ne înconjoară. (Arhitect, 35 ani, Iași).

Din punctul de vedere al DEX-ului, arhitectul este un conductor al sitului de arhitectură. El propune tot, el lucrează îndeajuns cu toți specialiștii, dar sub bagheta lui se reunesc toți. (Student, București)

Metaforele *demiurgului* și *dirijorului*, din componența autopercepției modale a arhitectului, își au sursele în:

- a) activitatea de **artist** care dă formă spațiului, iar prin aceasta decide destinul individual al unei localități pentru perioade lungi de timp (prin construcțiile publice sau private pe care le proiectează sau le avizează) și, totodată, influențează elementele de gust artistic acceptate social;
- b) oportunitatea, oferită de statutul său instituțional, de a-și obiectiva viziunea proprie, atât prin cunoștințele și **competențele sale tehnice**, cât și prin **poziția sa birocratică** (dreptul de semnătură) care îi dau posibilitatea de a decide asupra punerii în practică a ideilor sale profesionale.

Competențele și abilitățile considerate de cei intervievați ca necesare practicantului profesiei de arhitect, corespunzătoare elementelor care susțin vocația sa creativă, sunt:

- utilizarea **gândirii proiective** (plasticitatea reprezentărilor vizuale, capacitatea de operaționalizare a transformărilor spațiale pe termen lung),
- utilizarea **imaginației artistice** și **tehnice**, precum și a capacității de **discriminare estetică**,
- punerea în scenă a abilităților de **exprimare artistică**, a capacității de compatibilizare a gusturilor și valorilor culturale, referitoare la obiectele arhitecturale, cu valoarea utilitară a acestor obiecte ca bunuri colective sau individuale.

[A]șa e considerată arhitectura ... o meserie vocațională, începe să-ți preocupe toată viața. (Arhitect, 56 ani, Iași)

Păi, este o maximă [...] spusă de un mare arhitect la sfârșitul secolului XIX, dacă îmi mai aduc aminte bine, care spunea așa,

Creativitatea apare ca un element **vocațional** în portretul arhitectului, iar arhitectura este văzută de practicanții săi ca o chemare personală, pentru a cărei împlinire este nevoie de **talent** înăscut.

că „arhitectul se naște și inginerul se formează”. (Manager, București)

Acest element distinctiv al vocației de creator este important în configurarea reprezentării arhitectului despre sine însuși în cadrul câmpului profesional mai larg din care face parte (domeniul construcțiilor). Este, în fapt, o necesitate funcțională de raportare la ceilalți actori din câmp pentru a-și marca identitatea prin diferențiere.

Este o greșeală mare să consideri că un architect este un creator și un artist. De fapt, ești un artist și un inginer. Ești un artist față de inginerii constructori și un inginer față de artiști, față de pictori. (Manager, 56 ani, Arad).

În timpul facultății e o pregătire mai alfel, în domeniul ăsta artistic. Pe când un inginer sau un constructor îți pune grinda, pune planșeul, o chestie mult mai matematică. La noi e o chestie care combină chestia asta de real, de gândire logică: până la urmă nu o să faci anomalii structurale sau scări ciudate, dar totdeauna e o balanță între artistic și logic. (Arhitect Stagiar, 26 ani, Cluj).

Meseria de arhitect nu se adresează numa`unei părți tehnice ... de realizare a unei construcții. Meseria asta prinde în elementele pe care le analizează și le pune într-un proiect și alte aspecte pe care celelalte meserii legate de construcții nu le prind. Produsul de arhitectură este și un produs estetic. Da? Sau trebuie să reprezinte și un produs estetic. (Arhitect șef, București).

Arhitectul: specialist în tehnică

Ipostaza de creator a arhitectului se completează în cadrul autodefinirii profesionale cu cea de specialist în domeniul tehnic, ingineresc. În exercitarea profesiei, arhitecții își percep meseria ca având o pronunțată dimensiune tehnică, fie de concepție în cadrul proiectării de construcții sau de amenajări urbanistice, fie de supervizare de specialitate a demersurilor ingineresti de realizare proprii-zisă a obiectivelor proiectate.

Deci, am proiectat ceva. Și știu, din interior, că e foarte greu și e mult mai multă rutină decât și-ar dori cei care cred că arhitectura e ceva foarte frumos. O poezie de la un capăt la altul? Nici vorba! (Profesor, Cluj)

Î: Și [arhitectul] e mai degrabă un rezolvator de probleme decât

La un capăt al câmpului profesional se află artistul plastic, iar la celălalt specialistul în tehnică, inginerul. Arhitecții se consideră deopotrivă artiști și ingineri.

Perspectiva asupra arhitecturii ca profesie tehnică.

un artist?

R: Da, un prestator de servicii în probleme spațiale, eu așa îl văd, asta e definiția mea. (Focus Grup Arhitecți, Cluj).

Deci ... e partea artistică, e partea tehnică – trebe să ai cât de cât idee, habar, ce se întâmplă din punct de vedere tehnic cu o clădire ... pe latura funcționării, a instalației, a tot ce vrei ... (Manager, 48 ani, Maramureș).

Arhitecții sunt acei profesioniști care trebuie să coordoneze mai mult decât propria muncă de concepție; în calitate de șefi de proiecte, atribuțiile lor vizează dirijarea muncii inginerilor, a constructorilor, a fiecărui participant la proiectul creat de ei. De fapt, aceasta este una dintre particularitățile profesiei, subliniată de arhitecții intervievați: faptul că însumează toate celelalte profesii sau specialități tehnice din domeniul construcțiilor.

Reglementarea raportului dintre competența artistică și cea tehnică a profesiei de arhitect.

Perspectiva actuală a arhitecților asupra propriei specializări - văzută ca o aglutinare între dimensiunea artistică și dimensiunea tehnică – are consecințe directe asupra exercitării profesiei, în termenii orientării acestora către realizarea de proiecte artistice sau către implementarea tehnică a proiectelor de construcții. Separarea formală a celor două componente (artistică și tehnică) printr-o reglementare instituțională a specializării arhitecților reprezintă o posibilă soluție atât la responsabilizarea acestora față de obiectul construit, cât și la segmentarea pieței arhitecturale, ambele fiind factori catalizatori pentru creșterea calității spațiului construit.

Arhitectul: intelectual, om de cultură enciclopedică

Cultura enciclopedică este una dintre caracteristicile percepției modale a arhitecților intervievați despre propria profesie. Necesitatea acumulării de cunoștințe din cât mai multe domenii (umaniste și tehnice) este determinată de multidimensionalitatea pe care o implică activitatea de proiectare în domeniul construcțiilor și al urbanismului. Modelarea spațiului construit, proiectarea conceptuală a unui habitat sau a unei simple construcții, asamblarea elementelor tehnice cu cele estetice, toate acestea au nevoie de o perspectivă globală asupra nevoilor clienților individuali sau ale orașului/ comunității. Bagajul intelectual, care presupune cunoștințe generale despre cultură și societate, precum și cunoștințe specifice de ordin tehnologic, reprezintă „firul roșu” pe care-l urmează activitățile curente ale

arhitectului, de la proiectare la supervizarea construcției.

Dintre toate meseriile, cred că cea de arhitect ... cred că este cea care presupune cultura enciclopedică ... pentru cel care vrea să fie un bun arhitect. Pentru că noi creăm spațiul construit în care ne petrecem marea majoritatea a timpului, trebuie să avem niște noțiuni din toate domeniile, pentru ca să putem să realizăm spațiul respectiv pentru fiecare persoană care profesează, locuiește sau folosește în orice mod spațiul respectiv. Prin asta consider că noi suntem diferiți de alte meserii în care sunt conștienți că ajută o cultură generală deosebită, însă aici, la arhitectură, consider că este neapărat necesar. (Arhitect șef, jud. Arad).

Nu este vorba numai de materialul fizic în sine, ci practic de imensul bagaj intelectual - că acest lucru se poate realiza în mod real sau nu, este discutabil. Dar, după părerea mea, acesta ar trebui să fie firul roșu al unui arhitect, astfel încât să poată să-și facă meseria cu adevărat. I: Adică și istorie, și cultură ... R: Absolut din toate, din artele vizuale, din istorie, absolut din tot. E probabil foarte mult spus, și e numai o dorință ca un arhitect să devină așa, un om al Renașterii, cu cunoștințe din absolut toate domeniile ... (Profesor, Brașov)

Păi, arhitectura e o meserie foarte frumoasă pentru că te ... ăăă ... te ... solicită să ai, să zicem o cultură destul de vastă, deci din punct de vedere profesional ... ăă ... o meserie care te pune mereu în contact cu alte meserii, [...] să gândești că ești pregătit să faci o cană, da? ... sau să creezi un oraș, da? ... deci, e de la lucrul absolut mărunț pe care poți să îl faci, până la, efectiv, să influențezi dezvoltarea unei societăți ... (Arhitect șef, jud. Maramureș)

Arhitectul: lider, coordonator al echipei de realizare a unui obiectiv arhitectural

Cunoașterea de tip enciclopedic specifică profesiei de arhitect are, în accepțiunea intervievaților, dincolo de calitatea sa de fundal intelectual, și o funcție specifică ce vizează integrarea cunoștințelor și competențelor caracteristice tuturor celorlalte specialități din domeniul construcțiilor. Acest lucru devine o condiție sine qua non pentru arhitect în măsura în care el este cel care coordonează tot ansamblul de activități sectoriale ce se desfășoară în procesul de implementare a unui proiect de construcție. Pentru a-și exercita rolul de coordonator al unei echipe multidisciplinare, arhitectul are nevoie să înțeleagă ele-

Cultura multidisciplinară, umanistă și tehnică, este planul de sprijin pentru activitatea de înțelegere a nevoilor beneficiarilor și pentru procesul de concepție arhitecturală.

Arhitectul lucrează în multiple sectoare ale societății – cunoașterea acestor sectoare – cultură vastă.

Cultura generală de ordin tehnic este obligatorie pentru realizarea rolului de lider, coordonator al echipelor multiprofesionale; de aici atributul perceput de „generalist” al arhitectului.

mentele de ordin tehnic, ingineresc, geologic sau de altă natură, să le sintetizeze și să găsească soluții de ordin tehnic, managerial sau administrativ la problemele care apar pe parcurs.

[A]ceasta ar fi particularitatea, faptul că însumează, că trebuie să cuprindă toate celelalte meserii, toate celelalte specialități. Atât inginerul de structuri, cât și geologul sau economistul care participă la realizarea devizului unui proiect nu sunt decât elemente din traseu, iar arhitectul trebuie să fie în capătul lui. Cel puțin acum, la noi. (Manager, 37 ani, Cluj).

Cred că esența meseriei de arhitect este aceea de integra toate celelalte meserii din construcții, și nu numai din construcții, fiindcă [...] arhitectul este cel care are privirea de ansamblu, care definește întreaga structură, cum trebuie să fie o clădire și care trebuie să sintetizeze datele economice, datele tehnice ... problemele de orice tip, sigur, și cele culturale, responsabilitatea față de oraș și teritoriu, clientul cu tot ce vrea el, societatea. Deci, arhitectul este cel care, până la urmă, sintetizează toate aceste date și conduce întreaga operațiune, știe să servească precum un fel de curea de transmisie între toți acești actori. Eu cred că în asta constă esența ideii de ... de ... arhitect [...] (Profesor, București).

Arhitectul - birocrat

Arhitecții intervievați conștientizează că problema cea mai mare pe care o presupune această profesie este statutul lor de funcționar, anume faptul că, pe lângă partea de creație și coordonare a echipei tehnice, ei trebuie să facă demersuri curente pentru obținerea avizelor necesare implementării proiectelor de construcție. În percepția practicanților săi, arhitectura este o îmbinare între artă, tehnică și birocratie, ultima ipostază fiind cea mai puțin apreciată de către arhitecți, datorită sarcinilor rutiniere care-i îndepărtează de dimensiunea creativității artistice sau tehnice și care-i pun în fața obligației de a interacționa cu aparatul birocratic complicat din instituțiile administrative, precum și de a lucra cu actele normative și cu formularistica specifică domeniului construcțiilor.

[...] și cea mai drăguță parte este birocrăția care ne omoară ... deci care ne omoară ... care este conform vorbeii ... în ziua de astăzi, singura constantă e schimbarea ... pentru că, de fapt, ... în activitatea noastră, munca în sine e o plăcere, numai că atât de puțin durează din cauza asta. [...] Deci, latura artistică, latura

Activitatea de realizare a documentației, de funcționar într-un sistem sectorial este asociată cu o satisfacție redusă a muncii.

tehnică și ... latura birocratică. (Manager, 48 ani, Maramureș)

Există niște reguli prin care îți faci această meserie, reguli care nu întotdeauna îți plac, că completezi o grămadă de dosare și hârtii care, de fapt, nu mai au absolut nimic creativ în ele, dar practic, în momentul în care creezi, sau vezi că-ți crește ceva ce tu ai făcut, partea asta ți se șterge. (Profesor, Brașov).

Arhitectu`... pentru mine arhitectu` e omu` care se ocupă cu conceptu` de spațiu, cu partea frumoasă a arhitecturii. Partea legată de hârtii, de avize și așa, ar trebui să o facă altcineva. Din păcate, în birourile ... foarte mici, arhitectul este cel care face, sau cei care lucrează pentru el ... și ei se duc și pierd timpul cu chestia asta, ceea ce nu mi se pare normal, pentru că faci 6 ani de facultate, înveți niște lucruri ca să ajungi să gândești niște situații, să faci ceva în sensu` ăsta, nu să te duci cu hârtia la primărie să îți pună ăla o stampilă. (Arhitect stagiar, 24 ani, București).

Arhitectul e în poziția umilă în care trebuie să se milogească pe la unii și pe la alții ca să binevoiască să ii dea niște avize. Chiar dacă proiectul e ok , au o plăcere sadică de a te purta cu tot felul de hârtii ... (Manager, 33 ani, Arad).

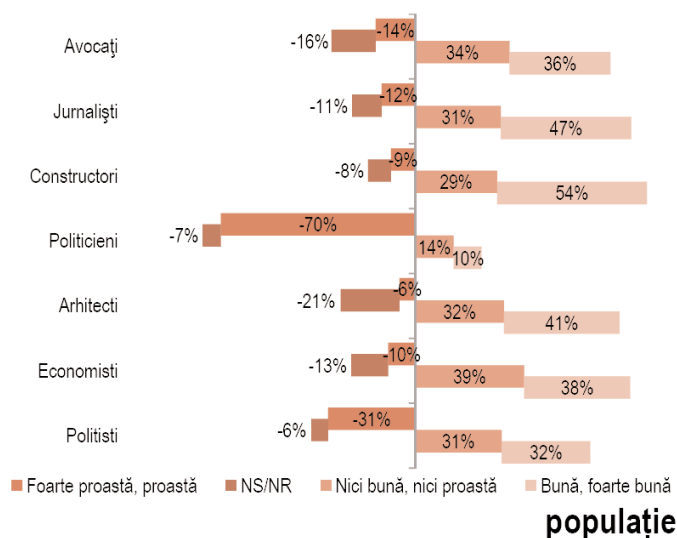
Pe de altă parte, există o distanțare a arhitecților față de poziția de funcționar public, ocupație care este percepută ca inferioară din punct de vedere al prestigiului ocupațional. Corolarul acestei situații îl constituie refuzul arhitecților de a ocupa poziții în administrația publică, fie din motive ce țin de beneficiile financiare care sunt mai mici decât pozițiile de arhitect din sectorul privat, fie din dorința de a evita să ocupe poziții care sunt valorizate negativ în raport cu prestigiul profesional. Totodată, poziția de funcționar în administrație îl constrânge pe arhitect din punct de vedere profesional, privându-l de oportunitățile, existente pe piața privată, de a capitaliza prestigiu prin realizarea de construcții a căror calitate să fie recunoscută de breaslă. Consecința acestei situații o reprezintă numărul mic de arhitecți care fac parte din comisiile de specialitate din administrația publică, fapt care explică calitatea slabă a proiectelor avizate de aceste comisii.

Calitatea de funcționar (prestarea de activități birocratice) este percepută ca un act de diluare a prestigiului, de neutilizare optimă a potențialului creativ și a capitalului intelectual al arhitectului.

Există o distanțare a arhitecților față de poziția de funcționar public, ocupație care este percepută ca inferioară din punct de vedere al prestigiului ocupațional.

PRESTIGIUL ARHITECTULUI ÎN SOCIETATE

D1. În general, ce părere aveți despre următoarele grupuri (categorii) profesionale?

Unde se plasează arhitecții în ierarhia determinată de opinia populației față de diverse categorii profesionale? O primă concluzie e rata ridicată de non-răspunsuri (21%), fapt explicabil prin nivelul redus al interacțiunii directe sau mediate a publicului. Cu toate acestea, arhitecții se numără printre categoriile cele mai apreciate, alături de constructori, jurnaliști sau economiști.

Prestigiul arhitectului în societate - autoevaluarea arhitecților

În opinia arhitecților care au participat la interviurile de profunzime, rolul pe care îl joacă un arhitect la nivel macrosocial este cel de asigurare a condițiilor de viață și de activitate pentru membrii comunităților umane prin modelarea spațiului conform nevoilor celor care ocupă habitatul respectiv, precum și de preservare a patrimoniului arhitectural istoric al unei societăți. Acest rol conferă profesiei de arhitect un prestigiu important în ansamblul sistemului ocupațional al unei societăți, în primul rând datorită consecințelor pe care le are activitatea curentă a arhitectului asupra calității vieții la nivel individual și colectiv prin posibilitatea sa de a decide și modela spațiul imediat.

Poziția socială a arhitectului este percepută de arhitecți ca fiind la vârful ierarhiei, alături de medici și profesori.

Deci, față de societate, după medici și după profesori, consider că [...] arhitectul are o a treia mare importanță în evoluția unei societăți. Deci, importanța este fundamentală. Mai ales că noi creăm spațiul construit în care să își desfășoare activitatea inclusiv medicul și profesorul. Deci, importanța este totală, covârșitoare. Și dacă nu o faci cum trebuie, vina este mult mai mare decât în alte domenii. (Manager, București).

Importanța clamată a acestui rol este însă relativizată de unii dintre arhitecții ce ocupă poziții instituționale dedicate criticii asupra câmpului practicienilor în arhitectură (îndeosebi poziții în învățământul de arhitectură). Din această perspectivă, rolul arhitecților este acela de simpli actori într-un sistem, alături de alți specialiști ce se ocupă de amenajarea teritoriului, de design urban sau de munca în construcții.

Păi, cred că rolul lor ar trebui să fie de ... actori într-un sistem, dar aici e o problemă, fiindcă lumea nu vrea să ne dea nouă rolul pe care credem că ar trebui să-l avem. Iar, pe de altă parte, cred că majoritatea arhitecților încă consideră meseria ... arhitectul ... ca pe un mic Dumnezeu. [...] Cred că există o problemă din partea arhitecților ca să se dea ca niște actori într-un sistem. Sigur, specialiștii cei mai potriviți să-și dea cu părerea, dar nu singurii ... și ... cred că este această problemă a dialogului între arhitecți și societate. (Profesor, București).

Autopercepția propriului statut (percepția modului în care îi văd ceilalți).

Există o diferență substanțială între autopercepția arhitecților referitoare la propria profesie și modul în care aceștia cred că sunt percepuți de către clienți.

- Arhitecții consideră ca sunt percepuți de către clienți doar ca niște desenatori care trebuie să pună pe planșe ceea ce doresc beneficiarii și nu sunt percepuți ca fiind o breaslă profesională.

- Din punctul de vedere al arhitecților, în relația cu beneficiarii, nu de puține ori sunt percepuți mai degrabă ca un obstacol, un element care trebuie bifat în procesul de construire și de care, cel puțin la nivel teoretic, clientul nu se poate detașa.

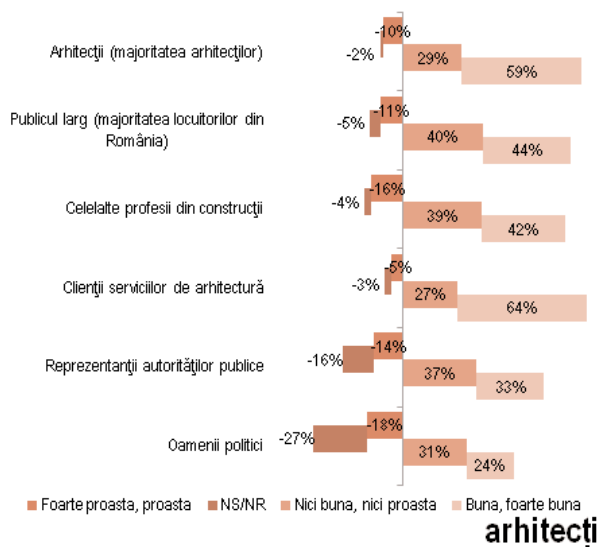
- Din interviuri rezultă faptul că, în opinia arhitecților, atribuțiile acestora sunt înțelese greșit de către clienți. O parte din beneficiari apelează la arhitect, la serviciile acestuia, nu pentru cunoștințele arhitecturale pe care o astfel de persoană se presupune că le are, cunoștințe care pot fi transpuse în proiecte de succes, ci mai degrabă pentru autoritatea formală cu care arhitectul este investit prin reglementările din domeniu, reglementări ce impun prezența arhitectului ca o condiție obligatorie a realizării proiectului.

- În opinia arhitecților intervievați, pentru client arhitectul are rol de pârgă în relația cu administrația, el deține formal calitatea de a obține autorizații la care, teoretic vorbind, beneficiarul nu are acces direct.

- De asemenea, arhitecții consideră că imaginea lor și a profesiei lor nu este clar conturată, fiind confundați adeseori cu proiectanții sau inginerii de construcții.

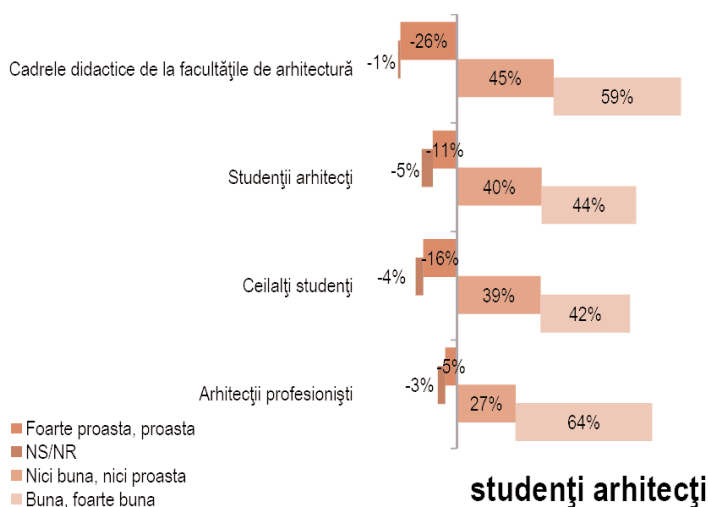
Arhitecții cred că se bucură de cea mai bună părere în rândul propriilor clienți și al propriei bresle. O părere majoritar bună au despre ei celelalte bresle, dar și publicul larg. În ceea ce privește oamenii politici și reprezentanții autorităților locale, arhitecții consideră că aceste categorii au mai degrabă o părere nici bună, nici proastă.

D2. În opinia dvs., ce părere credeți că au următoarele grupuri de persoane despre arhitecți?

Studentii arhitecți cred că se bucură de cea mai bună părere în rândul arhitecților profesioniști și al cadrelor didactice. Imaginea de sine nu diferă foarte mult de cea a celorlalți studenți.

D3. În opinia dvs., ce părere credeți că au următoarele grupuri de persoane despre studenții arhitecți?

D4. Gândindu-vă la toate profesiile practicate în România, cum ați evalua următoarele profesii (ocupații) pe o scală de la 1 la 100, unde 1 înseamnă prestigiu minim, iar 100 prestigiu maxim?

	Media	% NS/NR
Medic	78	4%
Profesor universitar	77	4%
Arhitect	76	4%
Artist	72	5%
Inginer constructor	63	4%
Avocat	62	5%
Jurnalist	57	3%
Economist	54	5%
Funcționar bancar	52	5%
Ofițer	52	9%
Asistent medical	50	5%
Instalator	40	5%

arhitecți

D5. Gândindu-vă la toate profesiile practicate în România, cum ați evalua următoarele profesii (ocupații) pe o scală de la 1 la 100, unde 1 înseamnă prestigiu minim, iar 100 prestigiu maxim?

	Media	%NS/NR
Profesor universitar	78	16%
Artist	77	12%
Medic	76	11%
Arhitect	74	23%
Inginer constructor	72	16%
Avocat	67	16%
Ofițer	66	17%
Jurnalist	65	13%
Funcționar bancar	65	18%
Economist	64	18%
Asistent medical	64	11%
Instalator	58	13%

populație

O ierarhizare ceva mai complexă a profesiilor ne indică o ierarhie în care pe primele trei locuri se situează:

-Medicul - 78
-Profesorul universitar - 77
-Arhitectul - 76
iar pe ultimele locuri
-Funcționarul bancar - 52
-Asistentul medical - 50
-Instalatorul - 40.

O aceeași ierarhizare la nivelul populației ne indică o ierarhie relativ similară:

-Profesorul universitar - 78
-Artistul - 77
-Medicul - 76
iar pe ultimele locuri
-Economistul - 64
-Asistentul medical - 64
-Instalatorul - 58

În ierarhia populației arhitectul se situează pe poziția 4, cu o medie de 74.

Această ierarhie privilegiază profesiile care oferă în mod direct necesități considerate de primă importanță: sănătate, cultură, educație.

Clienții serviciilor de arhitectură fac o evaluare nuanțată a acestor profesii, plasând artistul, profesorul universitar și arhitectul pe primele trei poziții, ca prestigiu.

D6. Gândindu-vă la toate profesiile practicate în România, cum ați evalua următoarele profesii (ocupații) pe o scală de la 1 la 100, unde 1 înseamnă prestigiu minim, iar 100 prestigiu maxim?

	Media	%NS/NR
Artist	77	6%
Profesor universitar	74	7%
Arhitect	71	4%
Medic	67	5%
Economist	65	7%
Inginer constructor	63	7%
Asistent medical	62	5%
Ofițer	61	12%
Funcționar bancar	58	6%
Avocat	57	7%
Jurnalist	50	4%
Instalator	47	7%

clienți servicii de arhitectură

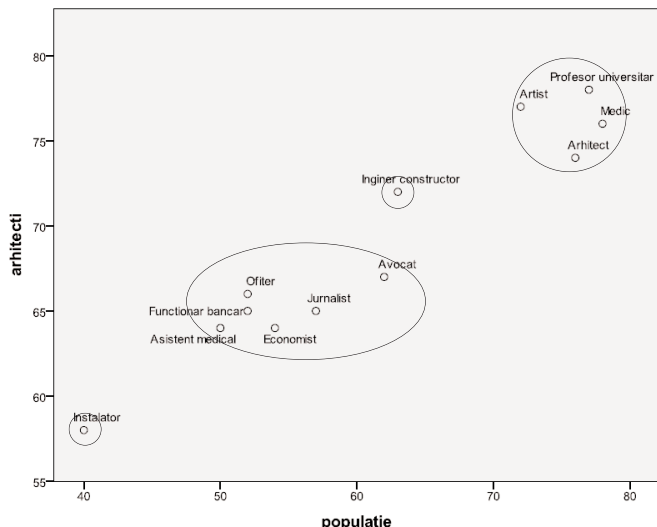
Inginerul constructor plasează profesorul universitar și arhitectul pe primele două poziții, în timp ce el se autopercepe alături de artist și peste medic.

D7. Gândindu-vă la toate profesiile practicate în România, cum ați evalua următoarele profesii (ocupații) pe o scală de la 1 la 100, unde 1 înseamnă prestigiu minim, iar 100 prestigiu maxim?

	Media	%NS/NR
Profesor universitar	83	5%
Arhitect	82	4%
Inginer constructor	79	4%
Artist	77	5%
Medic	73	4%
Funcționar bancar	71	4%
Economist	65	4%
Ofițer	63	8%
Avocat	62	3%
Asistent medical	61	5%
Jurnalist	54	4%
Instalator	54	3%

ingineri constructori

D8. Hetero și autoaprecierea prestigiului profesiei de arhitect

Graficul alăturat ne poate indica, prin intersectarea celor două evaluări, faptul că există trei categorii evaluate de o manieră similară:

-Medicul, profesorul universitar, artistul și arhitectul – prestigiu ridicat

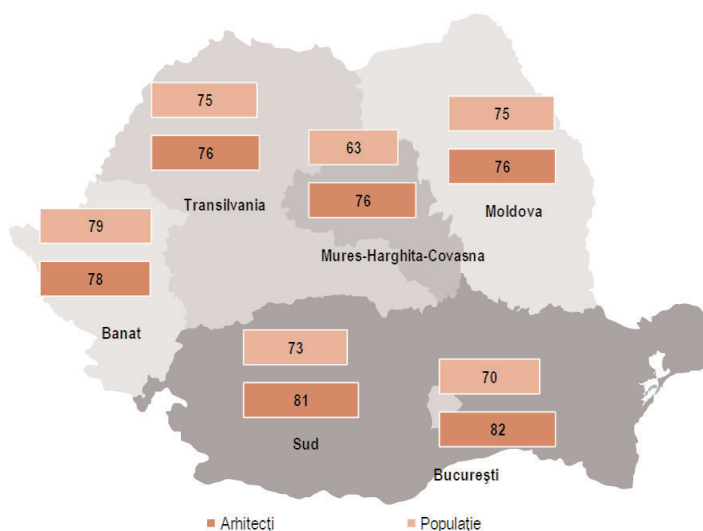
-Avocatul, jurnalistul, economistul, funcționarul bancar, ofițerul și asistentul medical – prestigiu mediu, mediu-ridicat

-Instalatorul – prestigiu mediu- scăzut

-Inginerul constructor se poziționează între primele două categorii.

Se mai poate observa faptul că evaluarea arhitecților e una cu o dispersie mai ridicată spre deosebire de cea a populației.

D9. Hetero și autoaprecierea prestigiului profesiei de arhitect la nivel de regiuni

Cu excepția Banatului, peste tot arhitecții acordă un plus de prestigiu profesiei lor, în comparație cu populația.

Prestigiul arhitectului în societate – evaluări ale clienților și ale colaboratorilor din domeniul construcțiilor

Din interviurile calitative reiese că arhitectura este percepută de către clienți și funcționari ca o meserie dificilă, indispensabilă în procesul de proiectare și execuție a unei clădiri. Arhitectura este o artă, iar arhitectul ar trebui să fie un artist, să-și lase imaginația să lucreze, dar în același timp să aibă și simț practic.

- În percepția celor din afara câmpului (clienții și funcționarii publici), există arhitecți care, pentru beneficii financiare, eludează cerințele profesionale, în special cele de natură estetică, și fac foarte multe compromisuri în relația cu clienții. Unul dintre cele mai frecvente comportamente de acest tip este cel al semnăturii de complezență.

- În viziunea clienților, arhitectul are rolul de a educa beneficiarul, de a-l face să înțeleagă ce înseamnă estetica spațiului și, nu în ultimul rând, are rolul de a păstra arhitectura tradițională.

- Totodată, percepția din exterior portretizează arhitectul ca fiind o persoană destul de rigidă, riguroasă, fixată pe anumite idei asupra construirii spațiului, uneori susceptibilă de a fi coruptă, deoarece în mâna lui stă soarta autorizațiilor de construcție.

- Din perspectiva celorlalți actori din domeniul construcțiilor, un arhitect bun este considerat acela care are dezvoltat în egală măsură atât simțul artistic, cât și cel practic, adică este un bun om de afaceri, dar, în același timp, creează opere durabile în timp. Un arhitect ideal este cel care prezintă talent, pricepere în a selecta materialele potrivite construcției, dar are și disponibilitatea de a-i consulta pe ceilalți specialiști, precum și pe clienți.

Rolul arhitectului în societate

Din analiza interviurilor calitative cu arhitecții reiese că, în raport cu menirea sa profesională, arhitectul care activează pe piața construcțiilor își asumă în mod implicit obligații etice și sociale față de oraș, față de comunitatea din care face parte și, totodată, obligația deontologică și contractuală de a reprezenta interesele clienților săi. Din această dublă cerință rezultă asumarea de către arhitecții din mediul privat a **rolului de mediator** între interesul public și interesele private ale beneficiarilor.

Arhitectul știe ce e bine pentru oraș, dar e obligat să înțeleagă și nevoile clientului lui. Nu întotdeauna nevoile clientului sunt cele potrivite pentru oraș. Un client ar vrea, de exemplu, ca investiția lui să se ... desfășoare din gard în gard ... orașul are nevoie și de spații verzi, de trotuare și așa mai departe. Până la

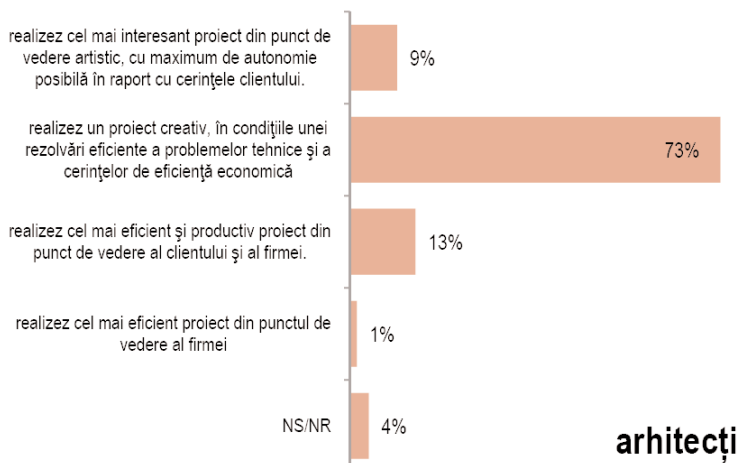
urmă, arhitectul e cel care trebe să găsească acea soluție care să îi împace pe toți, să reușească să îl convingă pe client să își mai reducă din pretenții, din respect pentru oraș, totodată să îl reprezinte în fața autorităților locale, pentru a-i susține interesele, și așa mai departe. E greu ... asta este de departe partea cea mai grea a meseriei, nu proiectatul în sine. Proiectatul în sine ... e simpla joacă a imaginației pentru care ne-am pregătit la școală. (Manager, 37 ani, Maramureș).

Asumarea rolului de mediator este, însă, problematică în exercitarea practică a profesiei de arhitect. Din perspectiva celor angajați în sectorul public al câmpului arhitecturii cu privire la atitudinile și practicile arhitecților care concurează pe piața privată a construcțiilor, aceștia din urmă sacrifică de cele mai multe ori interesul public **în favoarea intereselor private ale clienților** lor, cu atât mai mult atunci când miza financiară a proiectului este dublată de vizibilitatea obiectivului, care atrage după sine și o creștere a prestigiului arhitectului în cadrul breslei.

[...] Dar, ideea e că felul în care funcționează profesiunea trebuie să apere separarea asta de interese, între interesul public și interesul privat. Iar arhitectul întotdeauna servește un interes privat. [...] Noi îl educăm și insistăm pe asta, că e frumos, că ... n-are calitate spațiul urban, dacă nu te gândești și la alții, dacă faci numai calcane, că acolo e terenul tău și pe ăla construiești tu cât vrei și faci umbră la vecini. Tu, ca arhitect, poți face foarte mult rău public și să nu produci calitate. Deci, tu trebuie să produci calitate. Dar, în afară de vorbele astea frumoase, când e pus față în față cu interesul privat pe care îl servește, arhitectul va servi interesul privat. (Profesor, Cluj).

Aproape trei sferturi dintre arhitecți consideră că un (nou) proiect presupune în primul rând o abordare creativă, în condițiile unei eficiențe tehnice și economice. Numai 9% abordează această problemă strict artistic, iar 13% dintre arhitecți se înscriu strict în linia eficienței și productivității părților implicate.

D10. Există mai multe perspective privind practicarea profesiei de arhitect. Care din afirmațiile următoare vi se potrivește în cea mai mare măsură, atunci când aveți de făcut un proiect?

Responsabilități definitorii ale profesiei de arhitect

Din analiza interviurilor calitative reiese că arhitecții își asumă o serie de responsabilități de ordin generic, care derivă din etica profesională și care vizează atât fenomene generale și abstracte, precum și situații concrete, particulare.

Așa cum spune unul dintre arhitecții intervievați, un arhitect „are mai multe responsabilități: are una juridică pe care o stabilește legea, are una morală și are și una profesională” (Manager, 56 ani, Botoșani). Responsabilitățile reglementate de lege vizează, desigur, atribuțiile și obligațiile arhitecților în situații generice și cu referire la activitățile specializate ale acestora. Responsabilitățile morale generale, precum și cele profesionale concrete, strâns legate de situațiile reale de muncă, sunt cele referitor la care arhitecții dezvoltă anumite atitudini și comportamente în funcție de valorile culturale și profesionale pe care le împărtășesc, precum și în funcție de pozițiile lor în câmpul disciplinar al arhitecturii.

Responsabilități sociale: există o disponibilitate crescută a arhitecților de asumare a

În opinia arhitecților, fiecare profesionist din domeniu își asumă un set de **responsabilități deontologice** care se îndreaptă,

evident, către beneficiarii muncii arhitectului, comunitatea, "orașul", precum și către obiectul principal al activităților lor, mediul construit. **Responsabilitatea socială** clamată vizează în mod direct societatea în ansamblul ei, la a cărei evoluție istorică arhitecții se simt contributory, în primul rând datorită faptului că fac parte dintre cei care modelează habitatul și decid într-o anumită măsură caracteristicile estetice, dar și parametrii funcționali ai mediului înconjurător, în special ai celui urban. Consecințele activității arhitecților asupra mediului sunt transformatoare din punct de vedere social și, totodată, au calitatea de a fi durabile în timp. *"Un urbanism prost înțeles sau prost gândit poate să distrugă un oraș"* (Manager, 44 ani, Arad), iar acest lucru face ca responsabilitatea socială a arhitectului să fie percepută ca majoră în raport cu cea a altor profesii.

responsabilităților de ordin civic.

Arhitectul are o responsabilitate uriașă față de societate ... Arhitectul are atât posibilitatea, capacitatea, cât și obligația de a gândi în viitor orașul acela, de a-l proiecta în viitor. Când arhitecții nu își fac această datorie, orașul începe să arate cum ... iată-ne acum ... Atunci când eu proiectez ceva și nu mă gândesc, lângă acea construcție vor mai apărea încă 10 în următorii 5 ani, pentru acele 10 străda va fi insuficientă, deci eu trebuie să mă gândesc acum, când proiectez, la ceva ce va fi acolo peste 5 ani, peste 10 ani, peste 15-20 de ani. Asta-i obligația arhitectului, e o obligație care ține de ... elementarele lui obligații profesionale. (Manager, 37 ani, Maramureș).

Responsabilitatea socială a arhitectului față de comunitate și față de habitatul din viitor.

Mie mi se pare că suntem una dintre profesiile care nu depunem jurământ ca și medicii, dar ar trebui. Pe cuvântul meu. Deci, coșul ăla deontologic, pentru care alții jură, și noi ar trebui să jurăm, pentru că, într-adevăr, noi modelăm orașul. (Manager, 42 ani, Arad).

Arhitectul ar trebui să fie ... un catalizator educativ - cum să spun, de a populariza, de a învăța cumva societatea cu standardele, sau de a decide cumva calitatea spațială, care ar putea să fie învățată, dar și la școală [...]. Arhitectul are o responsabilitate față de societate în ceea ce privește popularizarea calității mediului sau calitatea arhitecturală. (Manager, 31 ani, Covasna).

Responsabilitatea de ordin educațional a arhitectului față de cultivarea valorilor arhitecturale în rândul populației, responsabilitate de a practica o pedagogie socială a spațiului.

[...] Iar, sincer, eu cred că noi ca arhitecți, sau noi arhitecții din ziua de astăzi, avem rolul nu de a crea o arhitectură specifică, ci pur și simplu de a educa beneficiarul, de a educa omul și de a reuși să introducem o altă mentalitate în țara asta. (Manager, 29 ani, Iași).

Există și o **responsabilitate de corp profesional**, care reclamă situațiile de acceptare, de către anumiți arhitecți, a participării la proiecte arhitecturale ce nu respectă criteriile estetice sau funcționale conforme cu normele profesionale ale breslei. În această privință, responsabilitatea nu este identificată ca fiind doar una individuală, a celui care semnează proiectul, ci este deopotrivă o responsabilitate colectivă, a întregului corp profesional, pentru că permite astfel de situații.

Responsabilitatea corpului profesional pentru calitatea construirii și a amenajării urbane.

Când apar construcții proaste, care ne sufocă, degeaba spunem și ne place să spunem ... "Nu e vina noastră, un coleg slab profesional a făcut-o" ... Nu e așa! Colegul ăla slab profesional a făcut-o pentru că i s-a oferit o porțiță să o facă ... Problema este că, cel mai bine ar fi, ideal ar fi, și asta tot încearcă Ordinul Arhitecților să obțină, o unitate în păreri, nu în păreri, în atitudini, astfel încât, atunci când ceva este total greșit, acel om să nu își găsească un arhitect care să îi proiecteze. Dar, întotdeauna acel om își va găsi un arhitect care să îi proiecteze, degeaba refuză ăla și ăla. Aicea este mult de lucru ... la atitudinea față de profesie a fiecăruia dintre arhitecți și la respectul față de profesie. E o chestiune de respect, mă respect pe mine însumi dacă nu las numele meu să apară pe o monstruoșitate. Ca și ... grup profesional, toți suntem responsabili, unul dintre noi a făcut-o, garantat unul dintre noi a făcut-o, unul dintre noi a fost atât de lipsit de conștiință încât să semneze o monstruoșitate, toți suntem de vină. (Manager, 37 ani, Maramureș).

În cele din urmă, însă, în viziunea arhitectului practician, responsabilitatea este o chestiune de raportare personală la valorile profesiei, de depunere a unei munci de calitate, precum și de onestitate sau „decentță profesională”.

Responsabilitatea personală în fața cerințelor profesionale și a principiilor deontologice

Eu în asta văd responsabilitatea, în momentul în care ai grijă ca, prin toate mijloacele pe care le ai la îndemână, produsul de arhitectură sau de urbanism să fie de calitate superioară. El nu poate să fie de calitate cea mai bună [decât] numai făcându-l tu ca profesionist, atunci ai certitudinea că este un produs de calitate. Poate nu de multe ori de cea mai înaltă calitate, dar bună, e făcută de un profesionist - ei, în asta constă responsabilitatea. (Arhitect, 65 ani, Alba).

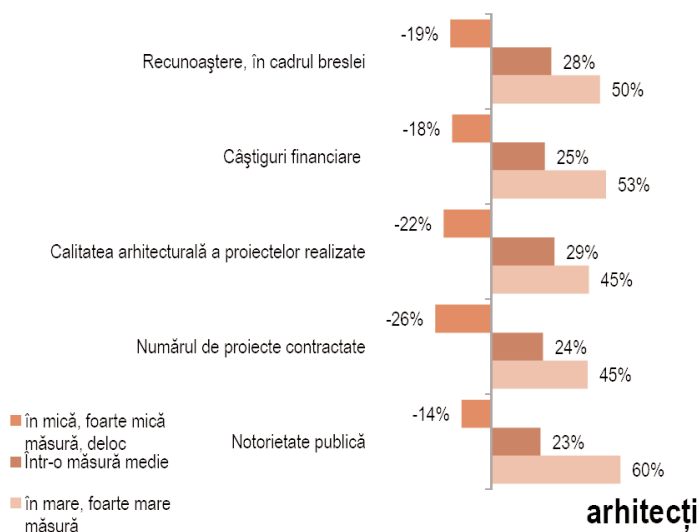
Responsabilitatea personală de ordin estetic a arhitecților față de calitatea propriilor proiecte

Singurul efort pe care îl pot face și să fiu cu conștiința curată vis-à-vis de meseria mea, la modul în care se face acum și în condițiile de trai pe care le avem, este aceea ca eu să am, cumva, conștiința că ce fac eu mă multumește, [să] nu-mi pierd

respectul de sine [...]. (Profesor, Brasov).

[Arhitectul] are o mare obligativitate, pentru că, dacă se construiește clădirea, sunt 3-4 persoane care locuiesc în ea ... dar sunt alte sute sau mii care trec pe lângă ea, și atunci e clar că avem o responsabilitate ... poate și pentru generațiile care vin. (Manager, 33 ani, Arad).

D11. În opinia dvs., în ce măsură există sau nu competiție între arhitecți pentru...? (diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

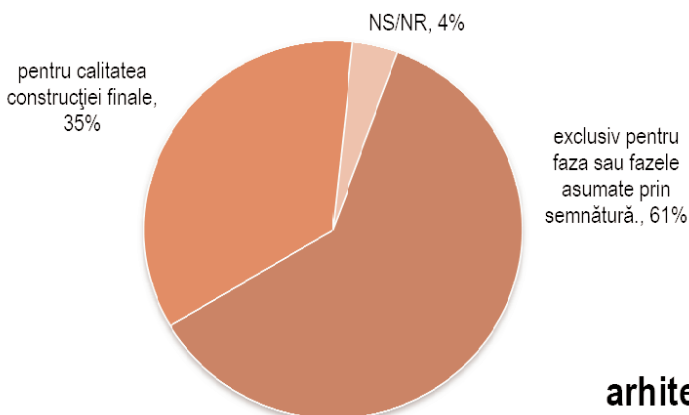
Competiția în rândul corpului arhitecților e ridicată dacă vom considera faptul că în privința fiecărui aspect evaluat, majoritatea subiecților consideră că există o competiție în mare sau foarte mare măsură.

Arhitecții din Sud sau cei tineri sunt cei care percep o mai mare competiție în cadrul breslei, în timp ce arhitecții din București și cei de vârstă medie (36-50 ani) evaluează mediul de lucru ca fiind mai puțin competitiv.

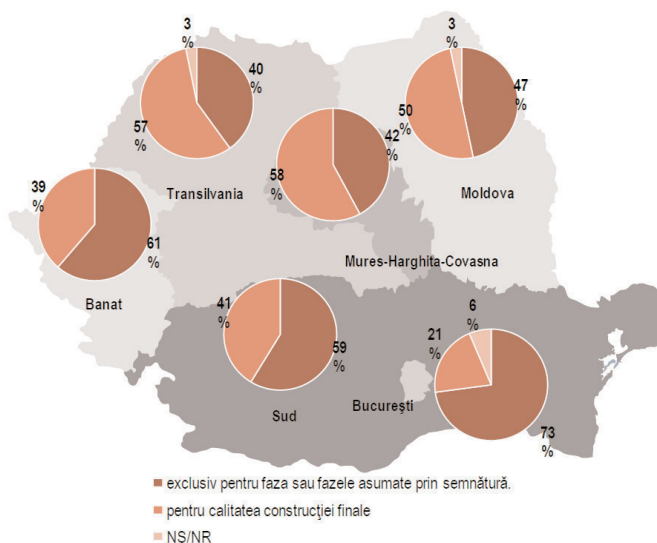
Responsabilitatea arhitectului se oprește, în opinia a aproape două treimi dintre arhitecți, la fazele asumate prin semnătură, în timp ce 35% consideră că ea ar trebui extinsă și la calitatea construcției finale.

Arhitecții din București și cei de vârstă medie sunt ceva mai rezervați în privința asumării responsabilității, 73% din ei optând doar pentru fazele asumate.

D12. Există mai multe perspective asupra responsabilității arhitectului în raport cu diversele faze de realizare a unui proiect. În opinia dvs., arhitectul ar trebui să fie responsabil...?

La nivel regional opiniile sunt nuanțate, Transilvania și Moldova optând într-o mai mare măsură pentru calitatea construcției finale, în timp ce Sudul și Banatul și-ar asuma responsabilitatea exclusiv pentru fazele pentru care s-a semnat.

Responsabilități asumate de arhitecți referitoare la fazele de realizare ale construcțiilor

Din analiza interviurilor calitative cu arhitecții reiese că, la ora actuală, obligația arhitectului cu privire la o construcție realizată de acesta, precizată de reglementările din domeniu, este de a produce un plan al construcției, însă există o ambiguitate legislativă în privința urmăririi execuției proiectului. Atribuțiile legale legate de responsabilitățile arhitectului în urmărirea procesului de execuție sunt limitate, iar proiectul, pe măsură ce este construit, se modifică. Ceea ce arhitectul proiectează poate fi, în anumite situații, diferit de ceea ce se construiește.

Soluția identificată de arhitecți constă în extinderea responsabilității arhitectului asupra întregului proces de construcție, astfel încât acesta să poată face ajustările necesare proiectului pe parcursul fazelor de execuție și să se producă o responsabilizare a acestuia asupra obiectului final.

Consecințele acestei soluții ar fi creșterea costurilor per proiect, datorită onorariului arhitectului a cărui responsabilitate crește, ceea ce ar conduce la o profesionalizare în mai mare măsură a meseriei și la rezolvarea problemelor asociate fenomenului “semnăturii de complezență”. De asemenea, calitatea proiectelor ar crește prin responsabilizarea unei singure persoane pentru întregul proiect.

Responsabilitatea față de construcție este, în interpretarea arhitecților practicieni, una **limitată de condițiile specifice fiecărui proiect**. Pe de o parte, ca în cazul oricărui produs de consum, responsabilitatea este condiționată de respectarea de către beneficiari a parametrilor de utilizare și întreținere a construcției, în condiții contrare răspunderea fiind a celor care au produs modificarea proiectului inițial sau distrugerii ale clădirii. Răspunderea totală este acceptată doar în cazul în care s-a respectat în totalitate modelul proiectat de către arhitect și dacă nu au fost făcute modificări de care arhitectul să nu fi știut.

Responsabilitatea principală problematizată de arhitecți în cadrul interviurilor vizează cele două etape de realizare a unui obiectiv arhitectural: **proiectarea construcției și urmărirea șantierului**, supravegherea fazei de execuție a lucrărilor, obligativități precizate de legislație, care sunt în același timp și cerințe ale beneficiarilor.

Responsabilitatea privind **concepția construcției** (organizarea spațiului, forma construcției, funcționalitatea acesteia în raport cu utilizatorii ei și cu mediul ambiental, estetica) în cadrul

proiectării este **exclusiv a arhitectului**.

Responsabilitatea în faza de proiectare a construcției este asumată complet de către arhitect.

[În mod tradițional, e responsabil pentru concepția generală. Deci, asta face arhitectul: concepția generală. El, de fapt, gândește spațiile, gândește forma, gândește partea de imagine. De obicei, numai partea de imagine e asociată cu arhitectul, dar e mai complicat un pic. Trebuie să aranjezi funcțiunile, asta tot treabă de arhitect e. Gândești cum funcționează casa aia, te gândești la relațiile urbane, care iarăși nu e doar o chestie de formă. Deci, partea asta de concepție generală e a arhitectului. Pentru asta e el responsabil. [...] Deci, asta e, o gândire de ansamblu a casei, care e a arhitectului. Deci, partea asta de spațialitate, de funcționalitate și, bineînțeles, de estetică, nu se bagă nimeni altcineva în ele. Nimeni ... (Profesor, Cluj).

Pentru intervievați, responsabilitatea în raport cu obiectivul proiectat nu se rezumă, însă, doar la partea de concepție. Responsabilitatea arhitectului continuă în **faza de execuție a construcției** și, în calitate de **șef de proiect**, deși răspunde laolaltă cu inginerii specialiști pentru lucrările legate de rezistență sau instalații, rămâne responsabilul principal al fiabilității construcției realizate. Din acest punct de vedere, urmărirea lucrărilor de construcție este o activitate recomandabilă pentru un arhitect, în măsura în care și-a asumat prin semnătură această responsabilitate.

Responsabilitatea arhitectului în faza de execuție a lucrării este legată implicit de calitatea acestuia de coordonator al echipei care participă la realizarea construcției. Arhitecții intervievați subliniază necesitatea ca arhitectul să-și asume și responsabilitatea fazei de execuție a lucrărilor.

Trebuie să urmărești șantierul. Ai o grilă de obligații pe care trebuie să o respecți. Practic, ca să iasă bine și să nu modifice beneficiarul, sau să modifice bine, tu trebuie să fii acolo, însă, pe deasupra (râde), mai ai nevoie să fii și remunerat un pic. Eu zic că arhitectul trebuie să își găsească un rol mai de leader într-un proiect. (Manager, 56 ani, Arad)

El [arhitectul] apoi dă concepția asta inginerului și inginerul de obicei chiar numai preia proiectul de la arhitect și calculează strict - chiar tipul de structură, de multe ori îl determină arhitectul - și inginerul calculează chiar numai strict niște dimensiuni, să zicem, sau niște armări. [...] Dar, într-o construcție, după mine, arhitectul e cel mai responsabil. Deci, el e responsabil cu construcția. Ca dovadă că, de obicei, arhitectul e șef de proiect. (Profesor, Cluj).

Responsabilitatea arhitectului în faza de execuție a lucrării este legată de obligațiile acestuia față de client.

Evoluția costurilor pe parcursul construirii obiectivului reclamă implicarea arhitecților în faza de execuție a construcției. Mai ales în cazul construcțiilor individuale, costurile nu sunt

evaluate global de către client, ci mai degrabă sunt evaluate pe componente, pe faze, iar construcția se produce în etape:

- beneficiarul își formează bugetul dedicat construcției în tranșe, banii nu sunt disponibili pentru a fi cheltuiți dintr-o dată;
- bugetul inițial prevăzut de client poate fi diferit de bugetul propriu-zis disponibil;
- materialele sunt achiziționate treptat, iar prețurile acestora variază mult pe perioade scurte;
- alterările ce țin de viziunea clientului asupra unei clădiri frumoase, pe măsură ce clădirea se materializează, conduc la modificarea soluțiilor de construire, deci a costurilor și implicit a proiectului inițial;
- unii constructori încearcă să își mărească rata profitului convingând clientul să accepte soluții mai ieftine, deformând astfel proiectul;
- variază numărul de zile de lucru angajate de o echipă de muncitori pentru o etapă dată, așadar se modifică implicit și bugetul inițial;
- este nevoie de noi detalieri ale proiectului datorită modificărilor făcute la etapele precedente.

Soluția identificată de arhitecții intervievați o reprezintă constituirea unui caiet de sarcini, scris pentru fiecare proiect, care să conțină (a) detalii tehnologice; (b) detalii de cost. Arhitectul ar trebui să urmărească de-a lungul construcției acest caiet de sarcini, **extinzându-și responsabilitatea asupra întregului proiect** prin ajustări treptate ale proiectului la noile condiții.

O extindere a **responsabilității firmei de arhitectură asupra întregului proiect** ar favoriza autonomizarea financiară a firmei față de presiunile pieței: (1) reducerea numărului de proiecte pe an; (2) mărirea costului pe proiect; (3) proiecte mai puține, dar mai scumpe, deci atenție mai mare la detalii, precum și la **calitatea proiectului și a construcției**.

Da, s-au mai ... prețurile, a fost vorba numai de prețuri. S-a modificat prețul la unele materiale, da' am plecat din start cu o marjă de eroare pe plus, că s-a putea să mai fac un împrumut; plus echipele de muncitori pe care a trebuit să-i mai aduc, și proiectantul, la fața locului. Pentru că eu știam că trebe să fie așa și nu făceau în totalitate. (Client, 41 ani, Gorj).

E greu de prevăzut când ai o clădire care are 2000 m² la nivel și se lucrează concomitent la mai multe nivele, la mai multe etape, este greu de prevăzut în fiecare clipă la ce stadiu ajungi, și-atunci s-ar putea să te prindă total nepregătit cu anumite detalii pentru ... pe care nici nu știai că nu le ai. (Dezvoltator, 57 ani, București).

Schimbarea condițiilor în timpul execuției lucrărilor produc modificări ale costurilor cu materialele și cu resursa umană. Aceste situații necesită modificări ale proiectului inițial și, în consecință, este nevoie de participarea arhitectului la faza de execuție.

Monitorizarea fazei de execuție de către arhitect este necesară pentru asigurarea calității lucrării și sprijinirea clientului în relația cu constructorii.

Vorbesc de firme așa cum trebuie, repet, este o variantă ca firma în baza acestui caiet de sarcini scris să întocmească detaliile în funcție de tehnologia de care dispun ei. Și să vină cu detaliile, la aprobare la arhitect, iar arhitectul, în continuare, să-l însoțească pe client până în final, asigurându-i practic spatele, în fața pericolelor trăite pe șantier. În sensul că, la anumite etape, arhitectul să spună: merită sau nu merită să-l plătești mai departe. (Manager, 37 ani, Cluj).

Din declarațiile arhitecților intervievați reiese că responsabilitatea arhitectului practician, care **coordonează** realizarea unei construcții private sau publice, **trebuie asumată pe toată durata de implementare a proiectului** (faza de proiect, faza de construcție și faza de utilizare a clădirilor), în situația în care acesta este proiectant general, șef de proiect.

Responsabilitatea arhitectului ca șef de proiect față de calitatea construcției proiectate este necesară pentru întreaga durată de construcție a respectivului obiectiv.

Deci, ca și proiectant general, arhitectul are responsabilitate deplină. A ... după ce, Doamne ferește, se întâmplă ceva, se ... dă rămă ceva la casă, atunci se face o expertiză, este o comisie de anchetă, și acea anchetă dovedește cine a greșit, dacă s-a greșit la faza de proiectare. Dacă nu, ă ... arhitectul nu are nicio vină, ca să zicem așa. Dar arhitectul, în faza de construire, trebuie să fie ... prezent la fazele determinante, la fazele ascunse ale clădirii, când se toarnă fundația, și el trebuie să își dea cu semnătura. Deci, el din nou își ... pune responsabilitatea la ... și la faza de construcție. Iar la faza de utilizare, responsabilitatea ... cum să spun ... mai revine atunci când se întâmplă ceva. De fapt, responsabilitatea e pe toată durata construcției. (Manager, 29 ani, Iași).

Responsabilitatea este foarte mare, pentru că în momentul în care semnezi un proiect, răspunzi de el toată viața. Deci, dacă peste 30 de ani s-a dă rămat, s-a fisurat sau a căzut casa respectivă, răspunzi. Nu e o garanție, este responsabilitatea pe care o ai, nu prin jurământul lui Hipocrate, cum este în medicină, ci prin natura profesiei, pe semnătură, alături de colegii care au făcut rezistența - alături de geotehnician sau, mă rog, cei care au contribuit la realizarea proiectului, dar în mod special arhitectul, fiind șef de proiect, răspunde de această lucrare. (Arhitect șef, jud. Brașov).

Sigur că trebuie să fie responsabil în faza de proiect și în urmărirea realizării lui. În momentul în care proiectul respectiv nu mai este respectat și nu i se mai cere acordul pentru diversele modificări, cred că responsabilitatea lui se oprește. (Arhitect, București).

[Arhitectul] este șef de proiect și de la primul om, de la primul contact cu beneficiarul, indiferent care este el, [...] până la ... recepția finală a clădirii ai responsabilitatea asta, te implici permanent, constant și după ... sigur că ai un anumit număr de ani, ai responsabilitatea acelei lucrări, mi se pare că zece ani răspunzi de tot ce se întâmplă acolo, dacă se întâmplă ceva sau dacă nu ... lucrurile nu s-au rupt între timp, beneficiarul a făcut altceva între timp și atunci te deroghezi de orice răspundere. (Arhitect, 56 ani, Iași).

Însă, așa cum precizează unul dintre intervievați, acest gen de responsabilitate totală este **relativ asumată în practică** de către arhitecți, prin faptul că unii dintre aceștia se rezumă la implicarea în proiect doar la nivelul fazei de proiectare, **legislația fiind neclară în privința urmăririi evoluției lucrărilor** de construcție.

Pe de altă parte există și o oareșcare ... în țară, mai puțin în București ... comoditate din partea arhitectului, care se oprește la faza de proiect de autorizație. Și nu îl interesează să își urmărească lucrarea mai departe. Pentru că, pe de altă parte, nici legislația nu e foarte clară. Nu spune că trebuie să fii... să îți urmărești lucrarea. (Arhitect, București).

De asemenea, în accepțiunea celor intervievați, dacă pentru proiectul propriu-zis este responsabil doar arhitectul, responsabilitatea asupra produsului final, asupra construcției realizate, se împarte însă între toți specialiștii constructori care participă la implementarea proiectului, fiecare răspunzând pentru **sectorul său de specializare**. Această limitare a responsabilității prin împărțirea ei între specialiști este nu numai o chestiune de ordin formal, dar și o situație dezirabilă pentru arhitecți, care țin de corectitudinea raportului între calitatea muncii, a produsului final și asumarea consecințelor, a meritelor și riscurilor.

[...] ...din punct de vedere al semnăturii răspundem și noi, dar mai mult răspunde ca structură inginerul de rezistență, noi proiectăm, el face după ce facem noi; de exemplu, dacă acesta vede vreo greșeală sau ceva, e obligat să n-o facă sau să o repara. (Manager, 32 ani, Brașov).

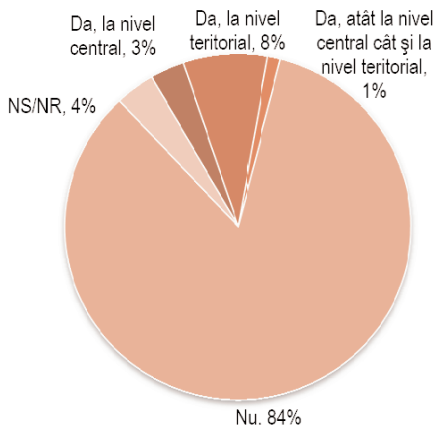
Conform declarațiilor arhitecților, în cazul în care construcția s-ar deteriorat grav, arhitectul este cel care are partea sa din responsabilitate, însă, în același timp, arhitecții constată că există o **lipsă de răspundere a autorităților**, chiar dacă au aprobat respectiva construcție, prin urmare sunt avizatori ai

Necesitatea asumării responsabilității complete asupra fiabilității construcției de către unul dintre actorii implicați (de preferință de către arhi-

tekt) este susținută și de
n e a s u m a r e a
responsabilității din partea
autorităților publice.

proiectului. „[...] ... pentru că ei nu au nicio răspundere ... dacă
se prabușește clădirea ... e un incendiu sau ceva. În caz de așa
ceva ... răspunde arhitectul. Cei de la primărie nu vor răspunde
niciodată.” (Manager, 33 ani, Arad).

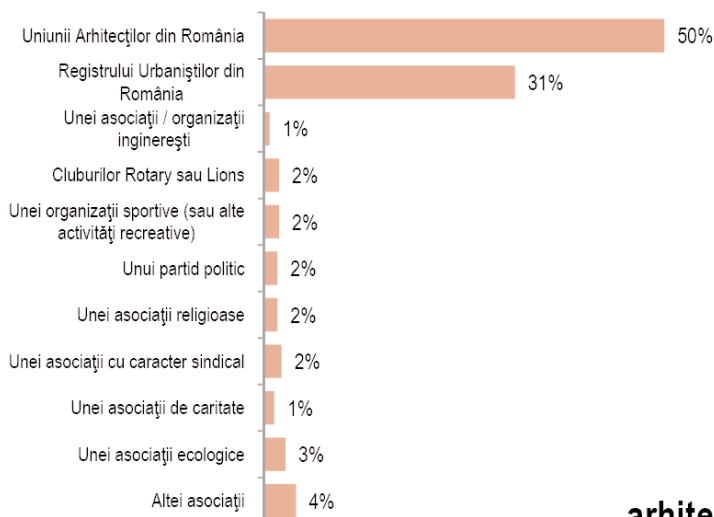
D14. Dvs. dețineți o funcție de conducere într-o organizație profesională a arhitecților sau a urbanistilor...?

arhitecți

Unul din 8 arhitecți deține o funcție de conducere într-o organizație profesională, majoritatea acestora la nivel teritorial. Seniorii breslei, cei cu vârsta de peste 50 ani, sunt într-o mai mare măsură reprezentați în forurile de conducere (20%) față de 10%, ponderea de reprezentare a tinerilor.

D15. Dvs. sunteți membru al...? (răspuns multiplu, procente calculate la întreg eșantionul)

arhitecți

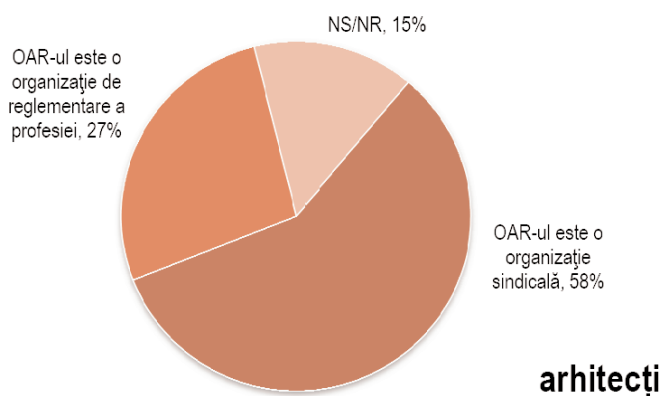
Apetența arhitecților pentru asociere e orientată mai degrabă spre organizațiile profesionale (UAR, RUR) și mai puțin spre alte sfere civice.

78% dintre subiecți și-au declarat apartenența la cel puțin o organizație profesională (49% la o organizație, 26% la două și 3% la trei).

Un procent mai ridicat de asociere în organizații profesionale e manifestat în rândul arhitecților din Moldova (98%) și al celor seniori (88%). La polul opus sunt arhitecții din București (66%) și cei tineri (69%).

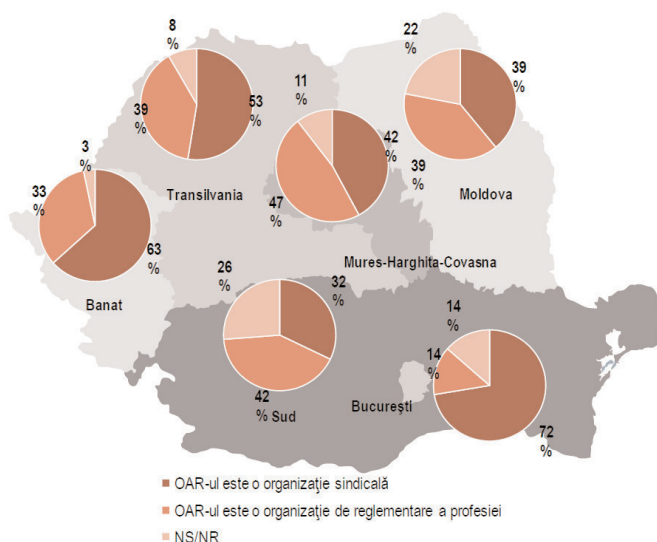
Rolul prescris al unei organizații profesionale a arhitecților, în speță Ordinul Arhitecților din România, este acela de organizație sindicală, în opinia a 58% dintre subiecți, în timp ce 27% consideră că această organizație e una de reglementare a profesiei. Această opinie nu e, totuși, una generală, la nivelul tuturor segmentelor ce compun corpul arhitecților.

D16. Există mai multe opinii asupra rolului pe care ar trebui să îl aibă o organizație profesională a arhitecților, așa cum este OAR. Dintre următoarele două, care este cea mai apropiată de punctul dvs. de vedere?

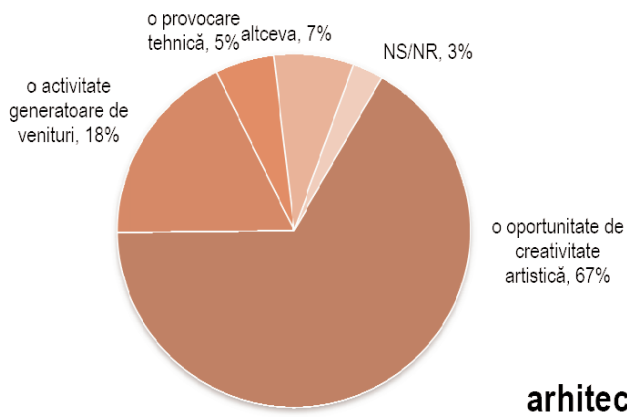

Putem observa un clivaj de opinii la nivelul principalelor regiuni: În Sud, Moldova și Mureș-Harghita-Covasna se optează mai degrabă spre o organizație de reglementare, în timp ce bucureștenii (72%) și transilvănenii (53%) sunt cei care optează pentru caracterul sindical al organizației.

D17. Rolul prescris al OAR, la nivel de regiuni

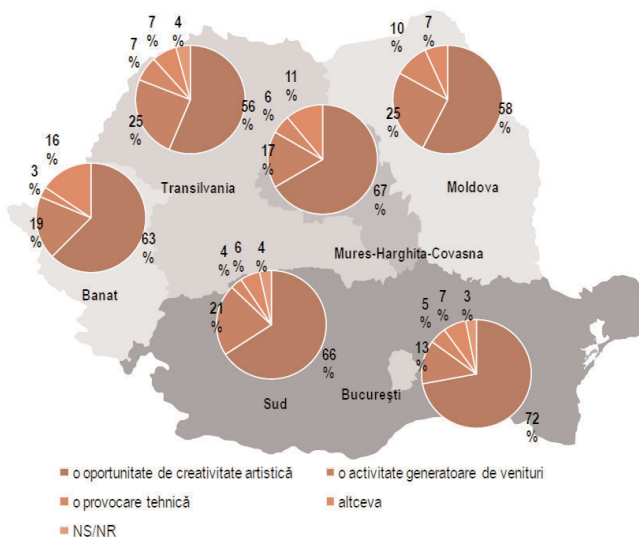

D18. Pentru dvs. profesia de arhitect reprezintă în primul rând...?

Profesia de arhitect reprezintă posibilitatea de exprimare în plan artistic, creativ pentru 67% dintre subiecți, în timp ce numai 18% o consideră ca activitate, sursă generatoare de venituri.

D19. Semnificația principală a profesiei de arhitect, la nivel de regiuni

Rolul O.A.R. în percepția arhitecților

OAR și alte organizații

Opiniile formulate de către arhitecții care au participat la interviurile calitative desfășurate pe parcursul cercetării cu privire la rolul OAR ca organizație profesională s-au referit la următoarele teme care îi preocupă: (a) opinii referitoare la rolul administrativ al OAR în raport cu celelalte organizații din domeniu, cu administrația și cu practicarea profesiei; (b) opinii cu privire la activitatea curentă a OAR; (c) așteptări sau recomandări de îmbunătățire a activității OAR.

Din informațiile și luările de poziție oferite de arhitecții intervievați reiese că există trei organizații profesionale principale care influențează într-un fel sau altul exercitarea profesiei de arhitect în România: Ordinul Arhitecților din România (OAR), Uniunea Arhitecților din România (UAR), respectiv Registrul Urbanștilor. În opinia participanților la interviuri, fiecare dintre aceste organizații au atașate roluri și funcții distincte în ceea ce privește profesia de arhitect, ultima dintre ele – Registrul Urbanștilor – fiind în fapt expresia unei profesii relativ recente, încă în devenire, desprinsă din arhitectură, anume profesia de urbanist.

UAR este asociată de către arhitecții intervievați cu începutul profesionalizării arhitecturii, iar unii dintre subiecți fac referire la această organizație invocând o legătură cu istoria profesiei de arhitect în România. Este prima organizație profesională a arhitecților, cu o tradiție de mai bine de un secol, axată în prezent, ca și la începuturi, pe *obiectivele de ordin cultural, social, profesional, artistic*, ale categoriei profesionale a arhitecților.

Uniunea Arhitecților este mai ... mă rog ... mai pe profesie, pe tradiția profesiei, pe anumite interese de breaslă, de cum să spunem, de coeziune artistică și se fac expoziții de arhitectură care le organizează în principal Uniunea Arhitecților, dar și cu Ordinul. (Profesor, București).

OAR și instituțiile administrației publice

OAR, pe de altă parte, este văzută ca o organizație profesională a arhitecților de dată mai recentă, având în mod fundamental un **rol administrativ**, vizând exercitarea propriu-zisă a profesiei, dar și **reprezentarea profesiei în relațiile cu instituțiile administrației publice**. Din punct de vedere al statutului profesiei, constituirea OAR a reprezentat, în opinia intervievaților, un pas extrem de important, producând vizibilitate și credibilitate, în primul rând în raport cu statul, pentru care OAR a devenit un partener de dialog important pe probleme de legislație în domeniu.

Deși aparent ferm distincte, rolurile celor două organizații profe-

sionale – OAR și UAR – se suprapun adeseori în practică:

Ordinul Arhitecților, care, de fapt, gestionează dreptul de semnătură, da' încercă să intre și în alte aspecte, adică nu se menține la nivelul de gestionare, de administrator al ordinului, a dreptului de semnătură, încearcă să intre și în probleme profesionale și reușește, dar aici există un dualism. (Profesor, București).

Rolul administrativ al OAR se referă, pe de o parte, la **acreditarea practicienilor** din domeniu, prin acordarea dreptului de semnătură, fără de care nu se poate profesa, iar pe de altă parte, la **reglementarea și organizarea activității în interiorul profesiei**, aici incluzând producerea de principii, reguli, standarde, norme de bună practică și sancțiuni pentru nerespectarea lor, supervizarea și controlul activității profesionale, adoptarea de măsuri punitive atunci când se impun, mergând până la excluderea din organizație și implicit suspendarea dreptului de a profesa.

În fapt, reglementarea și organizarea activității profesionale a arhitecților este, în viziunea intervievaților, cel mai pregnant rol al OAR. Aceștia fac referire la câteva dimensiuni ale exercitării acestui rol:

- **Îmbunătățirea și uniformizarea standardelor de practică profesională**, astfel încât să fie eliminate situațiile în care arhitectul acceptă orice colaborare într-un proiect de construcții, indiferent de calitatea obiectivului. În viziunea arhitecților, calitatea de membru OAR, după modelul organizațiilor similare din străinătate, ar trebui să reprezinte o garanție a calității muncii prestate.

Ordinul arhitecților din Spania a devenit o instituție foarte serioasă care nu îi apară pe arhitecți de restul lumii, cum sunt tentați colegii noștri să creadă că trebuie să facă OAR-ul, ci apară societatea de arhitect. [...] unde există regulamente, sunt atenți să nu fie încălcate. Cred că arhitecții trebuie să își întărească poziția de a fi buni garanți în ceea ce privește executarea profesiei. (Profesor, Timiș).

- Producerea și aplicarea de **sancțiuni pentru practici incorecte, neloiale și chiar ilegale**, cel mai frecvent menționată fiind avizarea proiectelor necorespunzătoare, a acelor produse de nespecialiști sau a unor proiecte care nu au fost elaborate de cel care face avizarea, prin acordarea așa-numitei semnături de

OAR și exercitarea profesiei de arhitect

complezență; sancțiunea propusă este excluderea din OAR și implicit ridicarea dreptului de a profesa.

I: Ok. Spuneți de semnătură de complezență, practici oarecum în afara legii ...

R: Da. Perfect în afara legii, dar legea aici, a noastră, ar trebui schimbată, statutul Ordinului Arhitecților așa să fie, încât, nu știu... [cel în cauză să fie] zburat pur și simplu [...]] (Manager, 37 ani, Cluj).

- Promovarea valorii profesionale și a unor modele de bună practică în interiorul profesiei, de pildă prin organizarea de concursuri profesionale cu premiarea proiectelor realizate.

[...] Întâlniri, de ce nu concursuri? Mă rog, nu neapărat cu premii ... cât de cât, atenții. Și, în felul ăsta să ne impulsioneze să facem o chestie ... pe o casă, ia să vedem, care casă din Gorjul ăsta e mai frumoasă? (Arhitect, 46 ani, Gorj)

- Supervizarea activității arhitecților și începerea verificărilor atunci când apar suspiciuni (de ex., un număr mult prea mare de proiecte executate într-un anumit interval de timp).

Ce părere îți face când auzi că un arhitect de-al nostru a făcut 800 de proiecte într-un an? Asta însemnând 2 pe zi. În momentul respectiv ai toate elementele care să te facă să iei măsuri asupra aceluia individ. (Manager, 54 ani, Gorj).

- Consultanță, prin acțiuni de informare, de punere la dispoziție a documentației în domeniu.

[...] la nivel de Ordin al Arhitecților, poate aduna respectiva organizație ... să aducă documentații și să le folosim noi toți de acolo. (Arhitect, 46 ani, Gorj).

- Stabilirea unor niveluri valorice de referință în funcție de care să se poată calcula **prețul** unui proiect.

Este o cărticică mică, dată de OAR, de Ordinul Arhitecților, „Exercitarea profesiei de arhitect”, în care este un tabel de pornire ca să ajungem la o valoare de proiectare. (Manager, 48 ani, Covasna).

- Promovarea și protejarea profesiei în raport cu profesiile complementare, prin stabilirea unor reguli proprii de acces și

de exercitare a profesiei, care să limiteze pătrunderea în breaslă. Discursul celor intervievați se construiește în acest punct în jurul ideii de **profesionalizare** a arhitecturii: *eliminarea concurenței considerate neloiale*, reprezentată în special prin activitatea de proiectare a reprezentanților profesiilor conexe (ingineri, în primul rând), *protejarea ariei de competență a arhitecților*, prin reticența la separarea urbanistilor de arhitecți, proces deja început, care comportă elemente de profesionalizare a urbanismului (constituirea învățământului de urbanism, înființarea unei organizații profesionale distincte). Titulatura organizației, aceea de „ordin al arhitecților”, trimite pe unii intervievați cu gândul la medii foarte închise, însă nu fără sentimente de mândrie asociate, ce vin din conștientizarea valorii de elită profesională, identificabilă la puține profesii (apare, de pildă, comparația cu breasla notarilor sau cea a avocaților).

[...] Până să apară Ordinul Arhitecților, noi arhitecții ne-am bătut cât am putut cu concurența neloială, cu ... cu persoane care ... știu ceva desen tehnic și, gata, deja se cred proiectanți ... așa ... și ... noi am luptat ani de zile să ne creăm ... noi ne-am creat Ordinul Arhitecților. (Manager, 48 ani, Maramureș).

Deci, atâta timp cât noi ne-am creat o breaslă, se numește chiar un ordin, cum spunea cineva: „am dat numele acesta de ordin, cum ar fi ceva masonic”. Deci, discutăm acum segmentul de masonerie, în fond, tot este o elită în segmentul acesta. Și tu ai creat - exceptând notarii, avocații - dar pe segmentul acesta tehnic [tu ai creat] denumirea ... suntem singurii care avem un ordin profesional. (Manager, 54 ani, Gorj).

Un alt rol important atribuit OAR de către intervievați este acela de **promovare a profesiei către publicul larg**, în primul rând prin evenimente de arhitectură care să fie intens mediatizate. Un aspect important ce ține de promovarea profesiei îl reprezintă formarea unei culturi arhitecturale în rândul publicului larg: rafinarea gustului în arhitectură, educare în spiritul acceptării autorității competente a arhitectului. **Susținerea materială** pentru exercitarea acestui rol ar trebui să vină din cotizațiile plătite ca membru OAR.

Percepții față de activitatea Ordinului și față de conducerea OAR

În ciuda faptului că membrii OAR sunt percepuți ca buni profesioniști, evaluarea organizației pe ansamblu conține impor-

tante critici în ceea ce privește funcționarea ei, precum și gradul de îndeplinire a rațiunilor de a fi ale unei astfel de asociații. Unele voci mai vehemente afirmă chiar că activitatea Ordinului a produs efecte opuse decât cele scontate, ducând la desconșiderarea profesiei. Deși organizația ar trebui să fie mobilul creșterii prestigiului profesiei și al valorii în domeniul practicii profesionale, participanții la interviuri apreciază că există anumite particularități ale OAR care împiedică atingerea acestor obiective.

Statutul de membru OAR

În primul rând, unii dintre intervievați apreciază că există câteva condiții structurale care afectează în mod negativ activitatea OAR:

- Dublul statut de membru în OAR și respectiv în Registrul Urbaniștilor, organizații ale căror scopuri pot, la un moment dat, să se găsească în contradicție, în măsura în care prima reprezintă interesul privat, iar cea de a doua, interesul public.

Or, în condițiile de azi, când o aceeași persoană poate să lucreze și pentru interesul public, și pentru interesul unui client ... la închipuiește-ți tu un arhitect care face un proiect pentru un mare businessman, care are nevoie să exploateze parcela pe care a cumpărat-o ca să-și scoată banii, cu de trei ori mai multe etaje decât ar fi interesul orașului. Intră în contradicție cu proiectul de urbanism. [...] Și gândește-te tu că același arhitect îi face și proiectul de urbanism cât vrea el cu înălțimea. Și asta, iarăși, e o practică curentă. (Profesor).

- Relațiile de prietenie dintre membri fac ca activitățile cu caracter competitiv organizate de OAR, menite să evalueze și să evidențieze calitatea în proiectele arhitecturale, să fie un simplu indicator al afinităților dintre membri. Premiile nu sunt o recunoaștere a valorii, ci reflectă capitalul relațional al competitorilor.

[...]... premiile date de uniunea arhitecților ... sau în revistele locale ... sunt date tot pe baza de "hai, că ne cunoaștem [...]"] (Manager, 56 ani, Arad).

- Contactele personale și numărul redus de membri în organizațiile locale fac dificilă aplicarea unor sancțiuni drastice, cum ar fi excluderea din organizație, pentru membrii care încalcă regulile. Aceași conjunctură face ca proiectele slabe să fie, totuși, acceptate.

La noi nu este, cum să zic, este o comunitate mai mică, comunitatea arhitecților de aici nu este în așa luptă pentru lucrări, ca la Brașov, și de aceea nu putem să reacționăm așa de dur față de celălalt, că asta este de nepermis, și să dăm afară pe colegul din Ordin. (Arhitect, 58 ani, Covasna).

- Lipsa contactelor și a colaborării între filialele locale/ zonale. Colaborarea ar putea fi sub formă de concursuri, pentru recunoașterea și impulsivitatea calității sau sub formă de informări și schimburi de idei.

Nu suntem uniți, față de alte filiale teritoriale, alte orașe. Nu se organizează nimic în sensul ăsta. Întâlniri, de ce nu, concursuri? (Arhitect, 46 ani, Gorj).

De asemenea, există critici la adresa **conducerii OAR**, ce se referă la incapacitatea de a realiza cerințe minimale pentru o activitate eficientă, cum ar fi asigurarea unei legislații bune în domeniu. Apoi, la unii intervievați există și percepția unui oarecare grad de *netransparență în folosirea contribuțiilor în bani la OAR*, nu se cunoaște modul de utilizare a acestor bani. În opinia unora dintre intervievați, banii ar trebui folosiți pentru promovarea profesiei. În fine, criticile se referă inclusiv la o anume *intangibilitate a celor care sunt la conducerea organizației*, conferită de avantajul vârstei, dar și de puterea de influență deținută în virtutea funcției.

În rândul participanților la interviuri se evidențiază o categorie cu nemulțumiri specifice față de membrii OAR și care iau în considerare alternativa Registrului Urbaniștilor, pentru apartenența la o organizație profesională: este vorba despre arhitecții cu funcții în administrația de stat, cu precădere cea de arhitect-șef. Reproșurile acestei categorii se referă la:

- Lipsa de interes, comunicare și susținere pentru arhitectul din administrația publică (arhitectul-șef); în cadrul OAR arhitectul-șef e văzut ca un profesionist plafonat.

[...] am o nemulțumire vis-à-vis de Ordinul Arhitecților, pentru că ei, pe de-o parte sunt nemulțumiți de ceea ce se întâmplă, dar pe de altă parte nu-și susțin deloc arhitectul din Administrația Publică. Chiar ne tratează într-un fel peiorativ, așa, adică te-ai cantonat și tu acolo și nu mai prestezi, dar au fost, mai mult de suferit ... discuțiile astea s-au purtat chiar și la ... la unele conferințe profesionale, cred că chiar la ultima la care am fost, a fost președintele Ordinului Arhitecților în care tot timpul sunt

acuzată arhitecții șefi [...]. (Arhitect șef).

- Învinuiri aduse arhitecților-șefi de către membrii OAR, legate de modificarea planurilor urbanistice; însă, argumentează reprezentanții categoriei, în realitate cei care fac PUG-urile și PUZ-urile sunt membri OAR, așadar responsabilitatea pentru rezultatul final la aceste planuri urbanistice este împărțită.

Că arhitectul șef nu știu ce a făcut, a schimbat PUZ-ul, el a schimbat PUZ-ul oricum pe baza unui PUZ, care a fost proiectat de cineva, că nu s-a apucat el să-l facă. Deci ... așa, ca metodă, dau vina unii pe alții și unii se dau mai deștepți decât ălalți, n-ajungem la nici un rezultat, pentru că noi toți avizăm aici și aprobăm pe baza unor proiecte făcute, în general, de urbanisti, de cei care sunt și în Ordinul Arhitecților, ca toți în Ordinul Arhitecților (Arhitect șef).

- Lipsa de înțelegere față de avizarea proiectelor slabe calitativ, comandate politic, asupra cărora arhitectul-șef nu deține controlul total, întrucât deciziile se iau în Consiliu Local sau în Consiliul Județean.

[...] arhitecții nu au singurul cuvânt de spus, deciziile ... sigur că au fost influențați într-o anumită măsură ... deciziile se iau în Consiliul local, județean sau nu știu ... deci, nu poți să dai vina pe un singur om (Arhitect șef).

Așteptări/ recomandări față de OAR

În cadrul interviurilor, arhitecții participanți la discuții au formulat o serie de **așteptări / recomandări** față de activitatea pe viitor a OAR, care pot fi rezumate astfel:

- mai multă implicare, participare, comunicare, împărtășire de idei din partea membrilor, condiție care ar putea influența în mod pozitiv planificarea strategică a profesiei prin adecvarea la tendințele manifestate în interiorul breslei.

Păi ... ăăă ... noi avem o ... o organizație: Ordinul Arhitecților, arhitecții sunt constituiți într-un grup ... ăă ... la nivelul Ordinului dacă aș putea să ating pe frunte pe fiecare arhitect și să devină mai activ în cadrul grupului, da? ... Ordinului și să existe implicare mai mare, da? ... pentru că ... deci, dacă nu comunică, dacă nu ... cunoști părerea celui alt, fie că e bună sau e rea, rar poți să iei decizii absolut corecte ... așa, dacă lumea s-ar implica,

ar fi posibil să se știe cam care e tendința, sau care sunt doleanțele arhitectului și ai putea să iei măsuri favorabile. (Arhitect șef).

- schimbarea stilului de conducere, cu o mai mare orientare înspre disciplină.

[...] Deci, în primul rând aș face o schimbare la nivelul ordinului, al disciplinei. Deci, nu avem o disciplină instaurată și am spus mai înainte din ce cauză aș schimba pe undeva conducerea ordinului. (Manager, Gorj).

- crearea unui organism în interiorul OAR care să urmărească calitatea activității prestate de arhitecți.

Mi-aș face un sistem, nu știu dacă ar fi rău sau bine, aș schimba modul de evaluare a lucrurilor. Adică, mi-aș face un organism care să jureze periodic activitatea. Și, automat, având, ținând în mână toate lucrurile acestea, s-ar produce o schimbare în bine. (Manager, Gorj).

- stimularea unei mai bune penetrări în structurile administrative, considerate importante din punct de vedere al producerii schimbării;

- remunerare mai bună a arhitecților ce ocupă funcții publice;

[...] Aș încerca să se facă o recunoaștere a profesiei [...]. Deci, aș căuta ca să pot să imi plasez oamenii în administrație exact în locul unde există pârgurile acestea care pot să producă schimbare. Noi acolo nu avem oameni, în special în administrație. (Manager, Gorj).

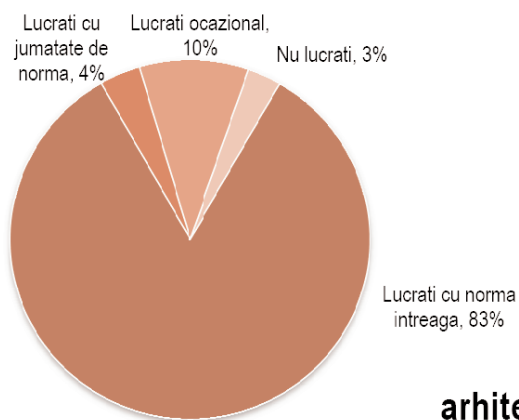
- implicarea mai activă în politicile urbane;

- activitate civică, de identificare și supunere la dezbatere publică a proiectelor problematice.

[...] Aș încerca să oblig Ordinul acesta să facă și o anumită activitate obștească, adică, periodic, să existe grupuri de supraveghere asupra ceea ce se întâmplă în teritoriu. Și să poată să supună jurizării sau controlului public, lucrurile care nu merg. Ai văzut ceva deranjant într-un anumit punct, mergi până acolo încât să îl îndrepti. (Manager, Gorj).

OCUPAȚIE ȘI PRACTICI PROFESIONALE

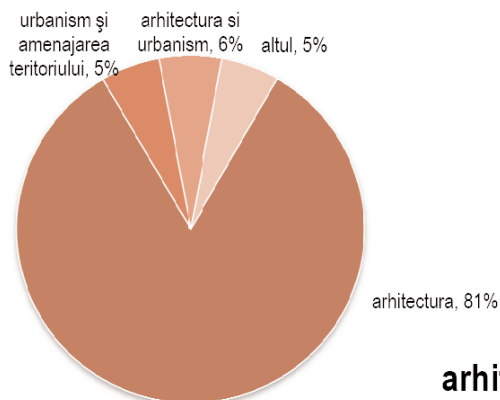
E1. Care e statutul dvs. ocupațional actual?

83% dintre arhitecți activează cu normă întreagă și 4% cu jumătate de normă, ponderea celor care lucrează ocazional fiind de 10%. Ponderea mai ridicată a celor care activează ocazional e mai ridicată în rândul transilvănenilor și a bucureștenilor, precum și a celor cu vârsta de peste 50 ani.

8 subiecți din 10 activează în arhitectură, 5% în urbanism și 6% în ambele domenii.

E2. La ora actuală, ocupația dvs. principală este în domeniul ...?

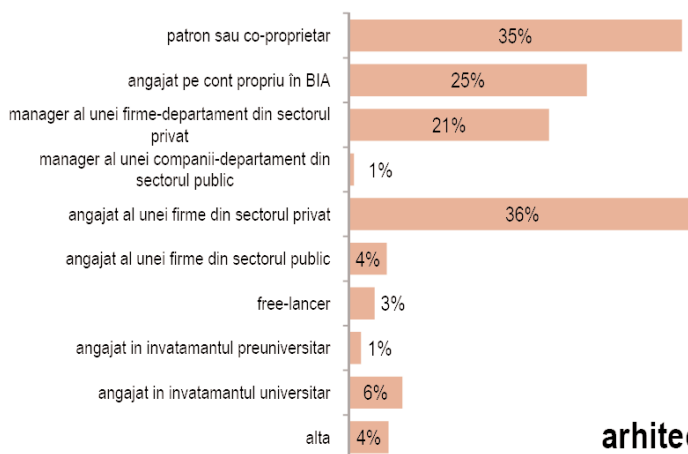

arhitecți

60% dintre subiecți sunt antreprenori, fie ca patroni sau co-proprietari, fie ca angajați pe cont propriu în BIA. 22% dețin o funcție managerială, majoritatea în companii private.

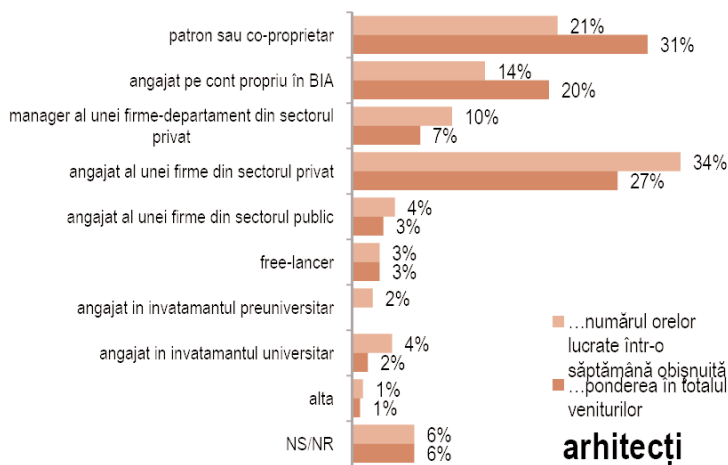
36% sunt angajați în sectorul privat și 4% în sectorul public iar 7% sunt cadre didactice, majoritatea în învățământul universitar.

E3. Care e statutul dvs. ocupațional actual? (răspuns multiplu, procente calculate raportat la întreg eșantionul)

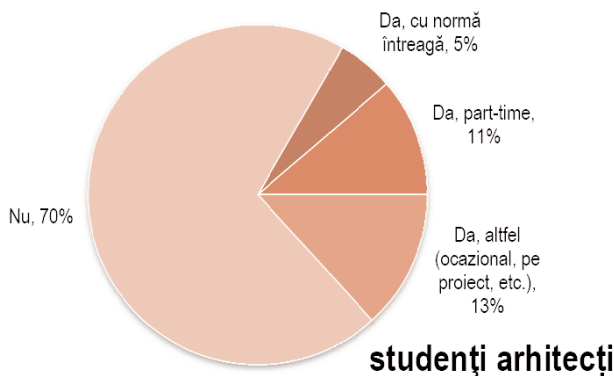
arhitecți

E4. Dintre ocupațiile menționate, care este cea mai importantă pentru dvs., luând în considerare...?

Cele mai solicitante ocupații, în funcție de numărul de ore lucrate, sunt cele de angajat în sectorul privat sau pe cont propriu și cele de patron. Raportat la ponderea veniturilor, ocupațiile de patron și cele de angajat în BIA sunt mult mai importante.

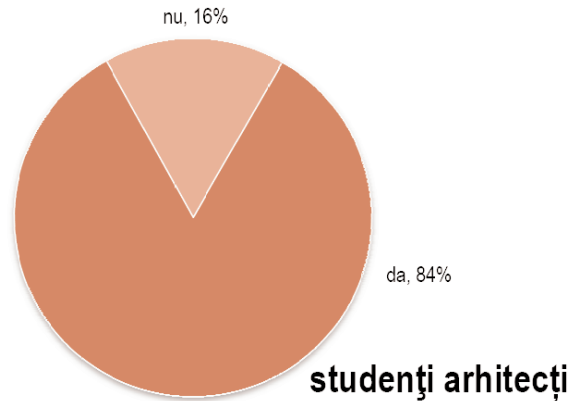
E5. În ultima lună, pe lângă statutul de student, ați fost angajat...?

Circa 30% dintre studenții arhitecți de anul II sau III sunt angajați, cei mai mulți dintre aceștia ocazional sau part-time. O rată mai redusă de angajare e identficată în Iași (16%), în timp ce în Cluj-Napoca și Timișoara rata de angajare e de 35%-36%.

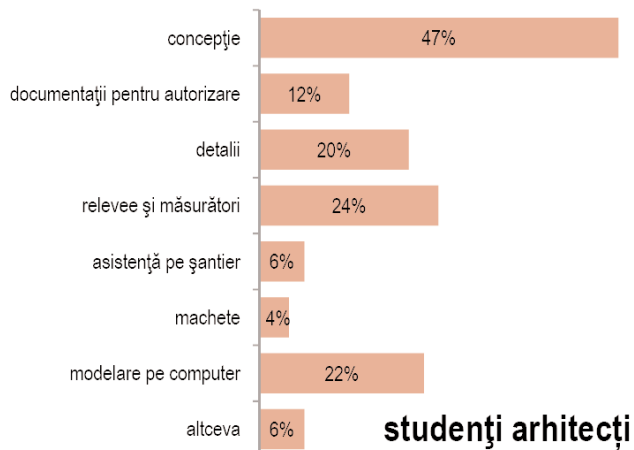
Majoritatea studenților angajați activează în domeniu.

E6. Firma la care ați fost angajat sau sunteți angajat este în domeniul arhitectură / urbanism / design / inginerie?
(procente calculate la numărul celor angajați)

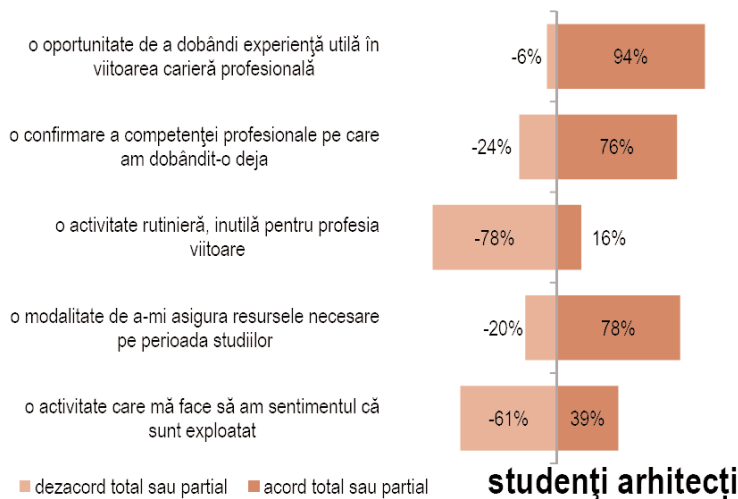

Cei angajați în domeniu lucrează mai degrabă în faza de concepție, relevée și măsurători sau modelare pe computer.

E7. Ce anume ați lucrat / lucrați? (răspuns multiplu, procente calculate la numărul celor angajați în domeniul arhitectură, urbanism, design, inginerie)

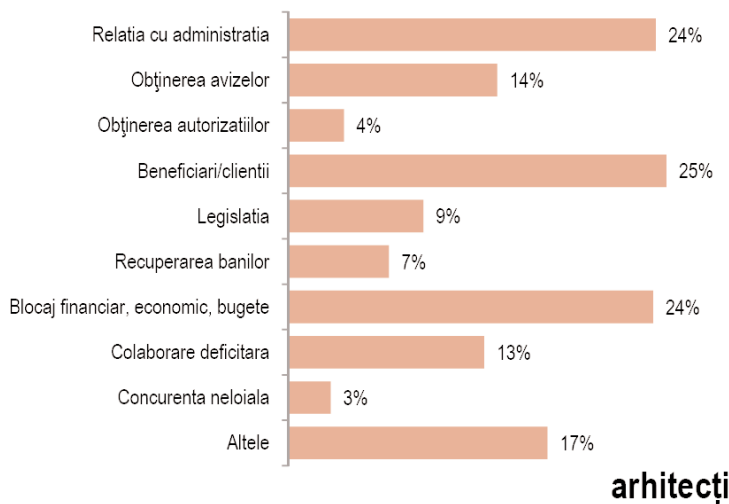

E8. În opinia dvs., faptul că lucrați într-o firmă / birou de arhitectură / urbanism, este...?

Activarea în cadrul unei companii din domeniu înseamnă, în primul rând, o oportunitate utilă pentru viitoarea carieră, o modalitate de asigurare a resurselor pe parcursul studiilor și o confirmare a competenței profesionale deținute. E de remarcă faptul că 39% dintre cei angajați în domeniu se simt mai mult sau mai puțin exploatați.

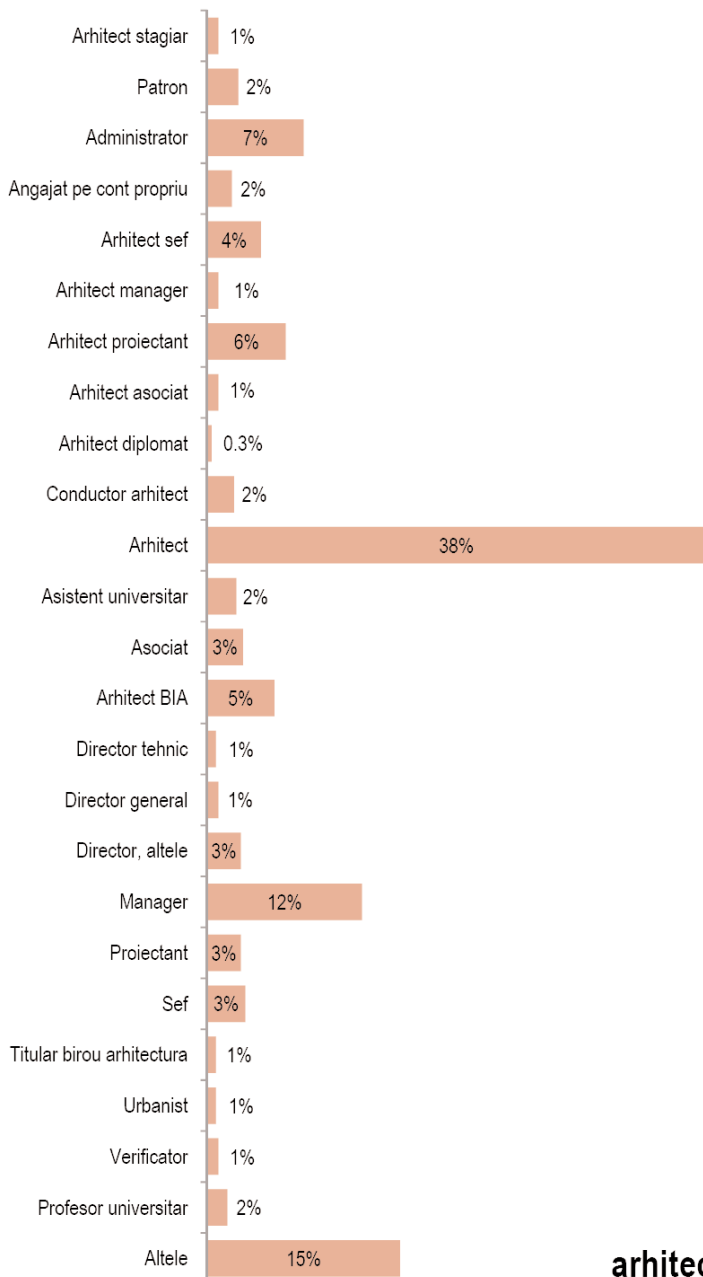
E9. Care au fost principalele două probleme pe care le-ați întâmpinat în exercitarea profesiei de arhitect în ultimul an? (întrebare deschisă, procente cumulate din două mențiuni și raportate la întreg eșantionul)

Principalele probleme întâmpinate în ultimul an pe linie profesională au vizat relația cu beneficiarii, cu administrația și blocajul financiar.

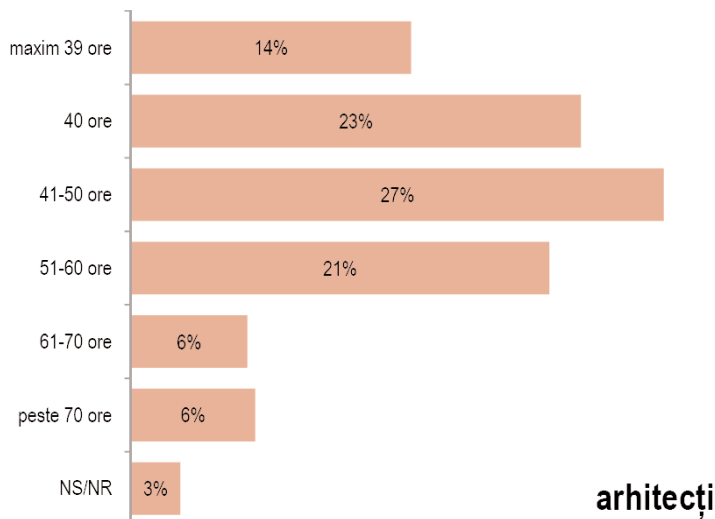
Titlatura cea mai comună în rândul subiecților e, firesc, cea de "arhitect". Ele sunt urmate de "manager", "administrator", "arhitect proiectant" și "arhitect BIA".

E10. Îmi puteți spune care e titlatura exactă a poziției (funcției) pe care dvs. sunteți angajat? (întrebare deschisă, procente cumulate din 2 mențiuni și raportate la întreg eșantionul)

arhitecți

E11. Cu aproximație, câte ore lucrați într-o săptămână obișnuită?

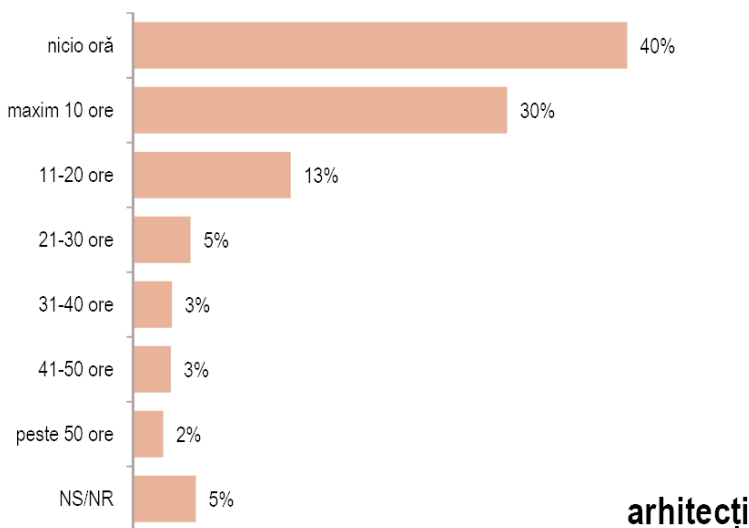

Cei mai mulți dintre arhitecți lucrează, în mod obișnuit, între 41 și 50 ore săptămânal. Media e de 49 ore, adică 6 zile a câte 8 ore.

Arhitecții din Sud dedică activității, în medie, 56 ore, spre deosebire de ceilalți, care se încadrează într-o plajă de 47-49 ore.

Tinerii dedică, în medie, 46 ore activității, în timp ce ceilalți activează în medie 49-50 ore săptămânal.

E12. Dintre acestea, câte ore lucrați acasă, pentru a rezolva sarcini asociate obligațiilor de serviciu?

Din aceste 49 ore, 11 sunt dedicate activităților desfășurate acasă, ceea ce indică un orar de activitate săptămânal de 6 zile a câte 8 ore.

Activează mai puțin acasă (în medie de 8 ore) arhitecții din București și cei tineri.

Relațiile arhitecților cu ocupații complementare ce intervin pe parcursul implementării proiectelor de arhitectură

Arhitectul care activează pe piața construcțiilor, prin specificul activității sale, este la confluența mai multor profesii, proiectele implementate fiind rezultatul unei relații de cooperare între specialiști de diferite nișe profesionale. După cum menționează și participanții la interviuri, arhitectura înseamnă creație, dar și rezistență și structură, prin urmare intervenția multiplelor specializări este absolut necesară. Atribuțiile concrete ale arhitectului în procesul de implementare sunt multiple: preluarea informațiilor de la beneficiar, întocmirea temei de proiectare, gestionarea economică a bugetului beneficiarului, pregătirea dosarului pentru obținerea avizelor necesare, identificarea echipelor care pot realiza serviciile de sub-proiectare, coordonarea acestei echipe, informarea beneficiarului cu privire la evoluția proiectului, urmărirea șantierului. Legislația îi conferă totodată un rol de coordonator, de șef de proiect, exercitat la nivelul echipei de implementare pentru a *“ține în frâu”* intervențiile inginerilor și constructorilor, pentru a se asigura că echipa de constructori a înțeles proiectul și că are detaliile necesare pentru a-l pune în practică. Arhitectul trebuie să îmbine așadar cele două etape ale obiectivului arhitectural: proiectarea construcției și execuția proiectului. Din punct de vedere practic însă, apar nuanțări în cadrul tuturor componentelor sau aspecte care se îndepărtează de la situația ideală:

- componenta de proiectare este făcută de multe ori de ne-specialiști (cel mai adesea din ocupații conexe), după cum afirmă unul dintre arhitecți, *“la noi, oricine poate să vină și să proiecteze”* (Arhitect Șef, Arad);
- componenta de execuție, de construcție propriu-zisă, este făcută cu o echipă de nespecialiști, care nu are nici un interes față de proiect: *“ei știu una și bună, știu să pună două cărămizi una peste alta și se numesc constructori, și cu asta ai definit și ieșe orice, orice din casa aia, sau din construcția respectivă”* (Arhitect, 61 de ani, Brașov);
- apariția unor discordanțe între proiectul creativ și operaționalizarea lui tehnică, fapt care generează schimbări în conceptul inițial propus în proiect.

Cele trei componente care intervin (de creație, de structură și de infrastructură) trebuie să își găsească răspunsul într-un produs unitar care să fie pus în execuție. Practica relevă din nou că, în cele mai multe cazuri, execuția se îndepărtează de proiectul conturat inițial (mai mulți arhitecți au declarat că în peste 90% din

cazuri), iar input-ul diversilor specialiști care intervin, precum și responsabilitatea difuză a acestora sunt adesea factori generatori de conflicte. **Analiza discursurilor celor intervievați**, atât arhitecți cât și reprezentanți ai ocupațiilor complementare (ingineri, constructori, instalatori) relevă mai multe tipuri de relații care descriu colaborarea dintre aceștia pe parcursul conceperii, execuției și finalizării proiectelor de arhitectură.

Relația de parteneriat: caracterizează de obicei firmele mari de arhitectură, care au un istoric de colaborare cu o echipă de alți specialiști din domeniul construcțiilor. O bună parte dintre arhitecții intervievați declară că experiența în domeniu a dus la identificarea unor colaboratori valoroși din cadrul specialităților conexe, formând parteneriate care au continuat de-a lungul activității (cu ingineri, constructori, instalatori, topometriști), colaboratori cu care lucrează pe fiecare proiect: *“astfel, mi-am format ca un fel de echipă, nu lucrăm în același birou dar colaborăm. Iar, cum să spun, comunicarea dintre noi este foarte bună pentru că ... în principal am încercat să îmi aleg doar colegi colaboratori tineri, cu viziuni deschise, cu mintea clară, cu tot felul de chestii de astea”* (Manager, 56 de ani, Botoșani). Pentru această categorie de practicanți, relația cu meseriile complementare nu este așadar una problematică, fiind rezultatul unei complementarități profesionale bazate pe competențe, dar și pe afinități personale.

În general, arhitecții care au prestigiu sau firmele de arhitectură care au pretenții în județ și în afară, au deja definită structura colaboratorilor ... s-au rulat în timp, deci nu sunt chiar deloc probleme. E o marotă treaba aceea cu incapacitatea arhitecților de a nu se înțelege cu inginerii constructori. (Arhitect șef, Brașov)

Asta se coagulează pe simpatii până la urmă sau pe o anumită experiență, în marea majoritate a cazurilor lucrezi cu același atelier de structură, cu același structurist cu care te-ai obișnuit și te cunoști, lucrezi cu aceeași echipă de instalatori, cam pe aceeași echipă de foraje sau de geotehnică, cam astea sunt marile ... pe urmă mai sunt diverse studii, dintr-astea ... pe urmă la urbanism să zicem că e altceva, te coagulezi cu alte specialități: cu sociologi, cu ... geografi, cu statisticieni, deci e alt gen de ... coagulare a profesiunilor. Dar în arhitectură astea sunt specialitățile și începi ... un ... să te coagulezi, să te cunoști, să știi și cam cu aceiași mergi, cam cu aceiași. Asta la modul general. Sigur că există rupturi, divorțuri, supărări (zâmbește), întoarceri, te duci la altul, asta ... dar de obicei preferi să mergi

cu aceeași fiindcă te cunoști și știi toate ... calitățile. (Manager, 48 de ani, Maramureș).

Relația amiabilă între arhitect și ceilalți specialiști pare să caracterizeze mai degrabă proiectele complexe, construcțiile mari, și mai degrabă proiectele pentru beneficiari publici decât cele pentru beneficiari privați.

Relația competitivă de subordonare: partea creativă apare subordonată aspectelor tehnice, iar responsabilitatea arhitectului față de finalitatea proiectului și durabilitatea în timp este percepută ca inferioară față de cea a inginerului structurist.

De obicei, noi am rămas cei mai în vârstă cu o anumită mentalitate. Ne subordonăm pe undeva inginerilor. Inginerul spunea "eu nu pot să fac ceea ce dorești tu", deci "nu pot să fac nu știu ce grindă torsionată, curbă și așa mai departe" și, din păcate, noi suntem (deficienți) la segmentul asta. Trebuie să recunoaștem că arhitectura este o meserie în care tu ești un zeu și în care nu ai nicio responsabilitate din punct de vedere tehnic. Cel care răspunde de structură este inginerul, cel care răspunde de structură este structurist, cel care răspunde de instalații este instalatorul. Tu, practic, dacă este să fii tras la răspundere și nu ți-a creat încă responsabilitatea de arhitect, atunci nu poți să spui că construcția este urâtă, poți să spui că ... La noi nu există noțiunea asta decât foarte rar ... poți să spui că „îmi place” sau „nu îmi place”. Or, nu există la ora actuală niciun act normativ care să sancționeze pentru acest segment al urăteniei. Pe când, pe segmentul de inginerie, și unde consideri că ei sunt cei care au cea mai mare responsabilitate, acolo este durere dacă se întâmplă ceva. Ei, și din cauza aceasta, ei, la un moment dat, au ajuns să ne domine, inginerii ... deci să fim subordonați lor. Acum nu știm cum să câștigăm în fața lor. (Manager, 54 de ani, Târgu Jiu).

Fiecare consideră că răspunde mai mult. Arhitectul răspunde în primul rând de estetică și funcționalitate, într-o mică măsură și de siguranță – mă refer la balustrade de balcoane, sau așa – da' în rest siguranța construcției e asigurată de inginer, de rezistențe. Arhitectul practic nici nu știe ce se introduce în ea ca materiale, sau știe, dar nu se pricepe la așa ceva. În caz de accidente nefericite, în primul rând inginerul răspunde, după care, pe tot lanțul: verificadorul de proiecte, executantul, dacă e cazul. Toată lumea. Și, probabil, și arhitectul, nu știu exact cum e în legislație treaba asta hotărâtă. Să sperăm că nu o să avem ocazia să aflăm. (Inginer Constructor, 38 de ani, Cluj Napoca)

Relația concurențial-conflictuală: arhitectul se auto-percepe ca fiind deasupra echipei, a celorlalți specialiști, legea îi conferă teoretic puteri absolute, dar practica îi contestă oarecum această legitimitate, iar pe șantier se iau decizii în afara lui. În cadrul acestei relații, executivii (inginer, constructor) îl caracterizează pe arhitect ca având idei fixe sau rigiditate în gândire. Pe de altă parte, arhitectul reproșează o lipsă de profesionalism din partea celor care sunt implicați în partea de execuție. În multe cazuri, conflictele sau slaba relație de cooperare între arhitect și echipa de implementare se datorează și lipsei de corelări ale proiectelor de specialități diferite (proiectul arhitectului vs. proiectul de structură vs. proiectul de instalații). În măsura în care aceste proiecte nu se suprapun în detaliu sau nu se completează în totalitate, multe nelămuriri rămân astfel la decizia constructorului. Arhitecții menționează, de asemenea, că în multe cazuri beneficiarul ajunge să dezvolte o relație mai bună cu constructorul pe parcursul implementării proiectului, deoarece acesta este mult mai mult prezent pe șantier și ajunge să contribuie / influențeze orice decizie a beneficiarului. Multe dintre criticile arhitecților subliniază faptul că, deseori, constructorii încearcă să-l influențeze pe client, deformând proiectul, căutând să ieftinească soluția acceptată pentru a obține beneficii materiale mai mari, convingându-l să renunțe la anumite finisaje sau să modifice anumite elemente care nu ușurează neapărat tehnologic construcția cât mai ales metodele constructorului.

Din păcate, în practică, cel mai adesea relația dintre proiectant, constructor și beneficiar se cam rupe în momentul finalizării proiectului, pentru că beneficiarii și constructorii au ideile lor și nu mai merg neapărat, decât în puține cazuri, până la sfârșit cu ... Nu pot să zic că e numai vina beneficiarilor sau a proiectantului sau că e vorba de chestiuni administrative; deci, e o conjunctură, în momentul ăsta, în care fiecare crede că ideile lui îs mai bune decât ale unui specialist, nu neapărat în arhitectură. (Arhitect șef, Alba).

Același lucru îl ai cu inginerul de instalații, deci instalațiile termice; clar că o centrală termică are niște cerințe pentru spațiul în care este amplasată, da, iar tu, ca arhitect, dacă scapi din vedere acest aspect, ce-o să zică inginerul de ... instalații? O să zică "nu, fă o fereastră mai mare, da? Fă-mi camera mai mare că are nevoie de un volum de aer, știi?" Și, automat, îți influențează, să zicem, conceptul de arhitectură, și chiar dacă nu prevezi tu toate elementele astea, vine inginerul și te corectează și clar că dacă nu e o înțelegere foarte bună între cei

doi iar se ajunge la conflict. (Arhitect șef, București).

Desigur, foarte multe probleme avem cu deținătorii de utilități, care nu prea pot înțelege că, în primul rând, o construcție nu trebuie subordonată utilităților ci utilitățile să fie să ... să sprijine construcția. Dar aceste probleme, încă și în momentul actual, încă sînt foarte stringente, încă nu am reușit să rezolvăm, dar încercăm să facem față. (Arhitect șef, Covasna).

Deoarece arhitectul concepe, din cauza asta el crede că stă deasupra tuturor, iar asta este o prostie sau, na Eu nu sunt adeptul acestei mentalități, de aceea eu nici nu-mi doresc prea tare acest lucru, eu, eu aș dori mai degrabă ca arhitectura să se aplaneze cu armonie în acest lucru și să se formeze mai mult în echipă. (Manager, 31 de ani, Covasna).

Iar din punctul arhitectului, mulți se cred prea importanți. Nu știu, au o anumită aroganță pe care nu cred că o merită. Sau nu e îndreptățită. Dacă s-ar construi frumos la noi și ar fi totul super, aș avea tot respectul pentru toți arhitecții. Așa, am respect pentru puțini, foarte puțini. Nu cred că putem vorbi de arhitectură de calitate în țară, decât într-o mică măsură. Dar, asta nu-i împiedică pe arhitecți să se creadă toți buricul pamântului și foarte grozavi. Lucru care pe noi, ca ingineri, ne deranjează. (Inginer Constructor, 38 de ani, Cluj Napoca).

Caracteristici ale relației de colaborare dintre arhitecți și ceilalți specialiști din construcții

Arhitecții menționează că majoritatea proiectelor pentru beneficiarii particulari suferă modificări față de proiectul inițial, trecând printr-o serie de compromisuri datorate unor cauze multiple:

- Slaba calitate a meseriașilor și a constructorului care, de cele mai multe ori, fac schimbări fără a cere părerea arhitectului, pentru a ieși mai ieftin, pentru a munci mai ușor sau pur și simplu deoarece consideră că schimbările respective nu sunt esențiale / nu afectează în vreun fel proiectul.
- Beneficiarul se răzgândește pe parcurs și dorește alte soluții decât cele propuse inițial.
- În multe cazuri, schimbările care survin sunt necesare, unele chiar făcute de arhitecți, care afirmă că, în timp, pot veni cu o idee mai bună decât cea inițială, pe parcursul celor câteva luni cât durează obținerea autorizației.
- Implementarea proiectelor aflate ca elaborare în faza de autorizare, nu și de detaliere tehnică. În această situație, proiectul

nu este suficient de detaliat tehnic, ci doar la nivel minim, cât să corespundă cerințelor pentru autorizația de construire, iar ulterior se trece direct la implementare, fără a fi suficient de elaborat, la inițiativa beneficiarului și a constructorilor.

Aceasta conduce practic la o altă chestiune, care este rolul arhitectului? Respectiv, tu să detaliezi totul perfect, dar asta o poți face doar dacă ai feedback de la constructor încă din faza proiectării sau să faci un caiet de sarcini, scris, în care să spui: vreau să am terasă circulabilă de tipul ăla, vreau să am placaj de anumit tip, sau verificate din alte țări, de exemplu din Anglia unde există o proiectare totală în care ... ăăă ... arhitectul are obligația să prezinte inclusiv mostre de materiale acceptate de beneficiar și ... ăăă ... bugetate corect, iar constructorul e obligat să le folosească ad-literam, constructorul putând eventual să îmbunătățească modul în care pune în operă acele materiale, iar o altă variantă ar fi ca arhitectul să facă un proiect mai vag, mă rog, să facă echivalentul unui proiect de autorizație de construire, iar detalierea să fie mai mult text, eventual însoțite cu exemple similare. (Manager, 37 de ani, Cluj Napoca)

*Deci, pe omul acesta poate l-ai instruit, dar începe calvarul cu meseriașii. Și, în momentul cand intri cu aceia care știu ei ce e mai bine, deși habar nu au, clientul poate să te mai cheme să urmarești lucrarea și să faci lucrurile în continuare sau poate să te lase să nu te mai solicite. Si eu nu știu dacă am în toată cariera mea zece proiecte care să semene pe hârtie cu ceea ce e în realitate. Deci, sunt niște diferențe ca de la cer la pământ. Nu ne abatem noi. Se abat ei. Discutăm despre proiectele mici. Proiectele mari sunt obligați să le facă. Cum sunt blocurile care le facem. În care se urmărește. Dar aici iar revenim la un alt segment. **Este de vină și administrația locală pentru că, de multe ori, proiectele astea pe care noi le facem, le facem ca niște proiecte în faza de autorizație de construire.** Un proiect are mai multe faze. Și prima fază la un proiect este autorizația de construire, abia apoi se poate dezvolta proiectul tehnic. **Proiectul, în faza de autorizație, de construire ... foarte mulți îl iau și se duc, intră în relație cu meseriașii și fac ei, așa, împreună, ce consideră.** Dar el are deja niște elemente care dirijează. Deci, au fațade, au planuri ... ei, aici se pune în discuție cum este administrația de exigentă și cât de mult urmărește lucrurile acestea. Pentru că se poate duce la fața locului și să zică: „Uite, tu mi-ai adus mie proiectul asta. Ceea ce faci tu aici nu este ceea ce este în proiect.” Și atunci ar putea să se ducă și să îl sancționeze pe respectivul. Și dacă s-ar întâmpla lucrurile*

astea foarte des sau dacă s-ar întâmpla tot timpul, n-ai mai avea probleme. S-ar face și lucrări de calitate, și lucrări care să placă la oameni. (Manager, 54 de ani, Targu Jiu).

Constructorii precizează că, în cazul lucrărilor pentru instituțiile publice, este mult mai dificil de schimbat proiectul decât în cazul unui beneficiar particular.

Dacă constructorul, în schimb, demonstrează că, bine, asta la rândul ei nu e o chestiune foarte dificilă, totuși și constructorii, discutând cu mulți din ei, se plâng, pentru că, odată proiectul aprobat, mai ales la lucrări bugetare, îi absolut imposibil să modifice proiectul și doar cu justificări foarte profunde. În schimb, la o lucrare cu client particular, le schimbă așa ca și ciorapii. Deci e diferență între construcțiile cu beneficiari publici și construcțiile cu beneficiari privați. (Inginer, 40 de ani, Botoșani).

Construcțiile mari, comerciale, de obicei sunt comandate de investitori adevărați, acolo se respectă o carte tehnică și niște norme impuse. Și nu pot să-și permită ei să facă abateri pentru că acelea sunt sub girul unei bănci, construcțiile de dimensiuni mari, cu investiții financiare mari, au de la început niște destinații precise. O construcție mare are și o structură mare la care nu prea poți acum să faci modificări la stâlpi, la grinzi, la... depinde dacă sunt de beton, de metal sau... nu poți ... nu prea poți. Da, acolo există colaborare... acolo nu au cum... nu au șansa de a interveni...(Inginer, 26 de ani, Alba Iulia).

Da, dar la buget, la o lucrare cu beneficiari bugetul de stat, chestiunile sunt foarte clare și justificate prin ăăă buget, prin de-vizele, prin valorile aprobate inițial, și trebuie încadrarea să fie perfectă. Ei pot să modifice, să spunem, materialele justificând că tehnologic soluția propusă de ei este mai bună, dar lucrul ăsta este perfect ăăă ok, în cazul în care într-adevar ei îmbunătățesc soluția. (Inginer, 40 de ani, Botoșani).

A mai fost menționată și situația în care există o **relație de ignorare completă a arhitectului**, îndeosebi în cazurile proiectelor pentru beneficiari privați:

Tu faci un proiect, iar beneficiarul îl realizează cu echipe din acestea la negru care nici nu sunt specialiști...bine, nu vorbim de construcțiile mari, construcțiile adevărate, vorbim de case în general. Sau am mai văzut în cazul unor hale care au preferat să le facă mai ieftin ... au pornit mai ieftin, dar până la urmă

ajunge la aceleași costuri și face cu oameni care nu sunt în domeniu și fac fel de fel de schimbări cum a spus și acela, și acela... în 80% din cazuri nici nu mai știi ce se întâmplă, pentru că după ce a predat proiectul, mare parte din beneficiari nu te mai cheamă, nu te cheamă să vezi ce a făcut, iar tu nu poți să intri pe proprietatea lui și atunci nu poți să mai ai o relație cu ei. În aceste cazuri relația de colaborare este limitată de către beneficiar. (Arhitect, 61 de ani, Brașov).

În opinia reprezentanților ocupațiilor complementare, relația de colaborare cea mai puțin problematică este cea cu un arhitect nereserios, care de obicei lasă libertate totală pentru soluțiile tehnice, dar care, de regulă, fac proiecte foarte slabe, criticabile și din punct de vedere estetic și care nu se implică în faza de execuție a proiectului, fiind oferit exemplul caselor realizate doar pe baza autorizației de construcție: *“aici arhitectul merge pe făcut pe bandă rulantă cât mai multe, să iasă banul cât mai repede și fără probleme!” (Inginer constructor, 31 de ani, Maramureș).* Un arhitect dezinteresat pune cele mai puține probleme echipei de execuție, în timp ce, în cazul arhitecților riguroși sau a celor „care se țin de meserie”, colaborarea este anevoioasă, de lungă durată și complicată, dar rezultatul calitativ este pe măsură, fiind vorba de situația ideală în care s-au implicat toți specialiștii.

Cu arhitecții cu care colaborăm bine, ne întâlnim în toate etapele, începând de la prima fază de proiect, de idee, până la final. Alții preferă... ei își fac arhitectura, fără să aibă nici măcar oferta de proiectare pe partea de rezistență, după care dau dosarul unui inginer constructor și își vede de drum. Și atunci e așa... Cum să zic? Ni se impun niște chestii gata făcute, chestii care ori sunt dificile de realizat tehnic, ori chiar nu se pot realiza. Atunci facem scandal și ne modifică proiectul. Dar stilul ăsta mie personal nu îmi place, de a impune. Trebuie discutat dintr-o fază cât mai incipientă. Asta e o legătură. Așa e bine să fie. (Inginer, 40 de ani, Botoșani).

N-aș mai colabora cu unii, sincer. Dar condițiile economice nu ne permit. Deci cu unii de la început până la sfârșit, deci până acum, până în zilele noastre, dacă ar fi să fac după cum vreau eu, nu aș lucra cu ei. Trebuie să duc o firmă în spate. Să dau salarii, trebuie să am lucrări. Dacă unele lucrări vin prin arhitecți mai slabi sau arhitecți antipatici, sau... așa, asta este. De multe ori trebuie să înghițim chestiile astea. Sau animozitățile personale. Da, în proporție de 90%, arhitectul e șef de proiect. Pe el îl caută beneficiarul. El conduce toată treaba asta. Deci arhi-

tectul vine și ne caută pe noi. Sunt rare cazurile în care ne solicită nouă cineva proiect și atunci noi îl trimitem la arhitectul nostru. (Inginer, 40 de ani, Botoșani).

Arhitecții care au și un standard, să zicem, coborât ne pun și nouă probleme, că e ambiguu proiectul, că nu ai cu cine discuta efectiv. Colaborarea scârțâie tot timpul și atunci e greu de lucrat. Nu merge. Plus că de obicei arhitecții de genul ăsta în execuție nu se implică aproape deloc. Și lasă totul pe mâna noastră. Și aia nu-i bine. (Inginer, 57 de ani, București).

Reprezentanții ocupațiilor complementare reproșează și un anumit grad de condescendență din partea arhitecților, nu întotdeauna justificat, tradus și prin cerințe creative care nu întotdeauna au acoperire tehnică:

La mulți se traduce superioritatea asta prin ton, așa, și modul de a pune o problemă tehnică în discuție și de a considera ei că e obligatoriu de făcut așa, pentru că ei așa o văd. Plus nu rigiditate, cum să zic, oarecum obligația noastră de a face ce le trece lor prin cap, indiferent de consecințe sau de implicații financiare, tehnice. De multe ori nu am vrut să adopt anumite soluții pentru că am știut că nu se pot executa corect, chiar dacă se pot proiecta, teoretic sunt în regulă, practic eu știu că nu are cine să le facă bine. Sau sunt șanse foarte mari ca să se execute prost. Și atunci apar discuții cu arhitecții. Eu așa consider: arhitecții au un status, sau își alocă ei un statut mult prea mare față de realitate. Nu sunt atât de grozavi pe cât se simt ei. (Inginer Constructor, 31 de ani, Maramureș).

Nu prea îmi explic de ce. Sau nu îmi explic la arhitecții care chiar nu au ce să arate. La unii, da. Sunt și cazuri total îndreptățite de arhitecți care „Jos cu pălăria!”. Arhitectura e o meserie foarte frumoasă, și nobilă, și... tot, tot, tot. Dar puțini o fac frumos și nobil, și așa cum trebuie. Nu știu, asta cu atitudinea e o chestie pe care nici eu nu mi-o explic prea bine. Noi tot timpul suntem considerați – și noi, și inginerii instalatori – așa, mâna a două, a treia. Inclusiv financiar. Multe proiecte sunt plătite foarte, foarte bine arhitecților și prost sau foarte prost inginerilor. (Inginer Constructor, 31 de ani, Maramureș).

Un anumit grad de frustrare este exprimat de către **ingineri** și constructori nu doar raportat la modul în care sunt percepuți ca statut comparativ cu arhitecții, ci și la remunerația financiară.

Beneficiază de conjunctura asta sau... și juridic, așa, sau legal, arhitectul este șef de proiect și cel care se ocupă de obținerea autorizației și omul de bază în elaborarea unui proiect. Automat are cota mai mare. Lucru care e firesc până la un punct. Tot se vorbește de proporții pe specializări între arhitect, inginer, instalator. De multe ori sunt proporții, zic eu, necinstite sau imorale. Arhitectul ia foarte mulți bani. Mai e o treabă: arhitectul ia de multe ori mulți bani pentru că rezolvă așa, între ghilimele, anumite chestii. De aia sunt mulți arhitecți care sunt plătiți practic pentru abilitățile astea de a rezolva lucruri prin metode mai mult sau mai puțin ortodoxe decât de a fi plătit pentru muncă și pentru arhitectură. Foarte multe cazuri așa. Este un lucru știut. Cred că în orice oraș mare, un cerc din asta închis de arhitecți bine-văzuți, cu relații mari, care sunt plătiți bine pentru asta. Și atunci... și beneficiarul știe, bineînțeles. Beneficiarul merge acolo direct. Nu caută neapărat un arhitect bun, ci un arhitect care să rezolve problema. Asta este. (Inginer, 26 de ani, Alba Iulia).

Da, în faza de construcție suntem obligați prin lege să mergem de câte ori ne cheamă și de câte ori avizează ei programul în faze determinante. Dar de cele mai multe ori ne cheamă executantul, dirigintele, beneficiarul, să mai mergem să mai schimbăm ceva, să mai dăm un ochi acolo, deplasări care nu se plătesc, de obicei. Avem lucrări la care s-a mers pe șantier și de 40 de ori, să zic. În aceeași bani. Și asta e un pic... devine deranjant. Devine deranjant pentru că noi avem de lucru, suntem la calculator. Ei sună „Haideți, mergeți acolo”. Deci sună de trei ori pe zi. Depinde. (Inginer, 40 de ani, Botoșani).

Atât arhitecții, cât și reprezentanții ocupațiilor complementare au subliniat necesitatea unor măsuri care să ducă la o **îmbunătățire a relațiilor** dintre specialiștii care intervin în procesul de construcție a unui obiectiv arhitectural. Între aceste **soluții** au fost propuse:

- sancțiuni mai aspre din partea instituțiilor abilitate cu recepția lucrărilor pentru a combate proiecte executate la alte standarde decât cele prevăzute;
- introducerea unor stagii de pregătire a arhitecților în institutele de proiectări, pentru a fi asigurată și o anumită relație a viitorilor arhitecți cu piața muncii;
- mai multe stagii de practică ale studenților arhitecți pe șantier în primii ani de facultate;
- introducerea unor cursuri comune, a disciplinelor corespunzătoare specialităților complementare în cadrul facultății (cursuri

comune pentru arhitecți, ingineri, constructori);

- crearea unei *clase de asistenți* ai arhitecților maturi, conducători de proiecte (eventual absolvenți ai primilor trei ani ai Facultății de Arhitectură) care să poată, printre altele, să fie prezenți în mai mare măsură pe șantier pentru a urmări evoluția lucrărilor și a interacționa cu ceilalți specialiști, pentru a se asigura că se respectă proiectul elaborat de arhitectul conducător;
- centralizarea responsabilității privind răspunderea față de obiectivul finalizat.

Cred că ar trebui mai puține persoane să fie implicate, dar cu mai mare autoritate și responsabilitate. Cum ziceam la început: acum totul e împărțit în 100; arhitecți, ingineri, instalatori, forurile locale, Inspectia de Stat, diriginte, responsabil tehnic cu execuția. Sunt prea mulți. Un lucru care deja devine ...cei care doar pun ochii pe șantier: la o fază determinantă suntem mai mulți sefi decât muncitori. Tot timpul la o fază suntem cel puțin șase, șapte, opt persoane. Este Inspector, este diriginte de șantier, este beneficiar, este inginer constructor, arhitect, șef de șantier. Deja e clar că-i cazul cu opt-zece persoane cu hârțile și patru-cinci muncitori. Deci este... chiar de râs. Și asta la orice investiție. Și la o căsuță teoretic e nevoie de absolut toată lumea asta multă să fie implicată. Cred că ar trebui centralizată cumva decizia în cazul ăsta, că sunt prea mulți. (Arhitect Șef, București).

Practici și probleme existente în relațiile cu administrația locală și cu alte instanțe din domeniu

Relația cu administrația locală reprezintă un punct central în activitatea oricărui arhitect practician din mediul privat. Evaluările acestei relații sunt cel mai adesea de ordin negativ în discursurile arhitecților, fie că este vorba de relația cu arhitectul șef, fie că este vorba de Comisia de Urbanism, Comisia de Avizare sau alte Comisii Tehnice din interiorul instituției publice. Discursurile arhitecților relevă faptul că, cel mai adesea, personalul din instituțiile publice reprezintă mai degrabă o piedică decât un sprijin pentru activitatea celor din mediul privat.

Din analiza interviurilor calitative cu arhitecții reiese faptul că problemele care apar în **relația de colaborare cu instituțiile publice** sunt determinate de **factori** precum: (a) corupția, (b) lipsa de profesionalism a funcționarilor din comisiile tehnice din administrație (unii dintre membrii comisiilor de urbanism nu sunt arhitecți sau specialiști în construcții), (c) birocrăția supradimensionată și foarte lentă în activitate, (d) lacunele sau contradicțiile legislative, (e) neaplicarea, aplicarea contextuală

sau chiar eludarea reglementărilor care există în domeniu.

1. Deprofesionalizarea comisiilor tehnice și opacitatea acestora la influența specialiștilor.

Deși există cerința legislativă ca din comisii tehnice de pe lângă autoritățile locale să facă parte arhitecți, nu în toate cazurile poate fi respectată această prevedere, iar lipsa din aceste structuri administrative a specialiștilor în domeniu îngreunează colaborarea arhitecților cu aparatul administrativ. Astfel, **influența arhitecților** asupra deciziilor comisiilor tehnice este evaluată la un nivel **scăzut**, comisiile aflându-se în cele mai multe situații sub influența primarilor, "a cercurilor închise" (*Manager, 32 ani, București*) și a arhitecților șefi. Consultarea arhitecților de către comisiile de specialitate din administrația publică, în procesul de decizie, depinde de relațiile personale și de bunăvoința reprezentanților autorității publice.

Componenta comisiilor tehnice și opacitatea la influența specialiștilor în domeniu.

Criticile arhitecților privați se referă cu precădere la faptul că, o mare parte a personalului existent în diferitele comisii cu care arhitectul privat intră în contact, are la bază alte profesii decât cea de arhitect, aspect care îngreunează considerabil interacțiunea cu instituțiile reprezentate de aceștia.

*E o problemă foarte mare a societății din ziua de azi, faptul că...ă...funcția de arhitect șef nu este ocupată de oameni care să fie arhitecți. Deci, legea permite să fie și ingineri, oameni care au pregătire în domeniul construcțiilor, dar, pentru că nu există poate, să zicem, o... să zicem doar atâta... ăăă...**de exemplu în Maramureș, din numărul de primării care au birouri de urbanism.... și sunt între 50 și 60, doar 3, la 3 primării sunt arhitecți, ca și arhitect șef. Deci procentul este absolut dezastruos...** (Arhitect Șef, jud. Maramureș).*

[...] e vorba că de exemplu într-o instituție cum este... Comisia de Urbanism din Iași, da? Nu știu dacă în instituția Comisiei de Urbanism din Iași, din Primăria Iași, există ăăă...un arhitect sau doi. Restul sunt ingineri agronomi, ingineri nu mai știu de care, chestie pe care nu aș putea să o accept sau eu nu aș accepta-o. Există Arhitectul Șef al orașului care este arhitect, în rest mai este un arhitect la urbanism și nu mai este nimeni după aia, în funcție de arhitect vorbesc. V-am zis. Și cum pot eu să mă duc, care am făcut șase ani de specializare în arhitectură, da? Să mă duc să discut cu un inginer agronom pe marginea unui subiect de urbanism. Nu am cum. Deci colaborarea este zero. (Manager, 29 ani, Iași).

Lipsa de pregătire de specialitate sau incompetența membrilor comisiilor de autorizare.

Păi eu cred că relația asta e un dezastru, deci comisiile de autorizare, avizare, în cea mai mare parte sunt incompetenți, nici, nici nu cunosc legile. Nu știu, deci partea asta e o, eu cred că e un dezastru. Deci ă...sunt foarte incompetenți. (Manager, 31 ani, Covasna).

[D]e regulă tu ești singurul cu școală de acolo..ei sunt total pe lângă, pentru că în primării, de regulă, dacă există un arhitect șef ..e bine, pentru că, de regulă, acesta este un inginer, iar inspectorii de zonă ... de regulă sunt ingineri, dar sunt ingineri de tot felul, chimiști etc., care nu au nici o legătură cu meseria și care ne verifică nouă proiectele . Deci nu au niciun drept să ne verifice nouă proiectele. În final, numără ștampile și pun bețe în roate. Nu pot să ne verifice proiectele... nu au cum.Nu au competența necesară. De cei de la vize să nu mai discutăm ... (Manager, 33 ani, Arad).

Influența scăzută a arhitecților în relația cu comisiile de urbanism.

Deci arhitectul se poate duce, eventual, să se bată cu morile de vânt într-o instituție cum e Comisia de Urbanism. (Manager, 29 ani, Iasi).

Arhitecții nu sunt consultați sau implicați în actul decizional administrativ

Ahitectul ar trebui să fie mai des consultat și eventual băgat în cea mai mare dintre autoritățile locale, că la asta mă gândesc. În rest există, uite, de exemplu, și la noi în Botoșani, există o comisie de urbanistică, arhitectură, pe lângă primărie, dar e consultativă, decizia o iau consilierii până la urmă, și de cele mai multe ori se întâmplă invers, un aviz negativ al comisiei și, bineînțeles, iese după cum vedem. (Manager, 56 ani, Botoșani).

2. Birocrația din administrația publică.

Birocrația din instituțiile administrației publice locale este cea mai importantă cauză a derulării greoaie a activității arhitecților, precum și a neînțelegerilor care apar între arhitect și beneficiari. Comisiile tehnice, din motive ce țin de componența politizată a acestora și de lipsa profesioniștilor, sunt mai degrabă preocupate de aspectele formale ale evaluării și avizării proiectelor de construcții, de respectarea rigidă a reglementărilor în vigoare, pentru a proteja administrațiile locale de procese în justiție sau din lipsă de cunoaștere a practicilor din domeniul urbanistic sau arhitectural. Totodată, obținerea aprobărilor și avizelor durează în general mai mult decât implementarea proiectului arhitectural și este un proces care consumă timp și energie atât din partea celor implicați în realizarea construcției, cât și a beneficiarilor.

În administrație există oameni... nu slab pregătiți... nu au nicio pregătire. Deci la serviciul de urbanism, la primăria Gorj, sunt ingineri agronomi, ingineri metalurgiști, arhitecta șefă a municipiului este inginer hidrotehnic și, automat, ea nu se rezumă decât la segmentul pur administrativ, nu și la segmentul estetic. [...] Și de ce fac eu afirmația că s-a blocat sistemul? Pentru că acești indivizi sunt preocupați mai mult de segmentul acesta de a nu greși ca parte de scriptică, ca parte de formulistică. Și neglijează segmentul de creație efectiv, de creație arhitecturală. (Manager, 54 ani, Gorj).

[A]dministrația publică locală...Tu știi cum se controlează un proiect? Deci verifică partea strict legală ...să nu fim dați în judecată ca și primărie. Asta fac inspectorii de zonă ... numai să se respecte distanțele din codul civil față de limitele de proprietate. Asta e toata treaba lor. În rest, poți să autorizezi cel mai mare kitsch. (dă ca exemplu palatul țigănesc construit în Arad). (Manager, 42 ani, Arad).

Eu cred că instituțiile acestea nu se interesează de lucruri importante, ci mai degrabă de formalități. (Arhitect, 58 ani, Covasna).

[B]irocrația, adică pentru un simplu aviz trebuie să umbli la nu știu câte instituții, în nu știu cât timp, te lovești de diverși, mai ciufulți, mai veseli, fiecare după... (Manager, 32 ani, Brașov).

De cei de la vize nu mai discutăm ...Eu am o problemă foarte mare cu cei de la mediu, care acum au inventat o altă minunăție taxă: că orice construcție trece pe la ei și plătește un milion orice beneficiar, ca să i se dea o negație că nu este nevoie de aviz de la mediu. E evident că o locuință nu poluează și nu are nicio legătură cu mediul... dar așa cum pe vremuri se trecea pe la inspecția în construcții cu orice clădire... așa se trece pe la inspecția de mediu cu orice clădire ... Și nu ar fi o problemă, dar durează... Nu mai discutăm de planurile urbanistice care durează câteva luni... (Manager, 33 ani, Arad).

În relația cu administrația locală, arhitecții practicieni se află în situația de a realiza o serie de activități care nu sunt specifice profesiei lor, în special **activități birocratice**, al căror scop principal constă în necesitatea de a convinge comisiile din administrația locală de calitatea și fiabilitatea proiectelor pe care le realizează și, mai ales, de a obține avizele necesare. În acest

Interesul exclusiv pentru formalități legislative al funcționarilor din administrația publică locală. Birocrația exagerată consumă timp și bani (taxe) care cresc costurile implementării proiectelor.

context, în percepția clienților și chiar a unor membri ai branșei arhitecților, un arhitect bun este adeseori unul care are relații în instituții; astfel, pentru arhitecții debutanți relația cu autoritățile locale se dovedește a fi o adevărată piatră de încercare, în lipsa unui capital relațional care să le faciliteze activitatea birocratică.

[T]rebuie să fac o gramadă de prostii care nu sunt legate de meseria mea. Cum ar fi astea cu avizele... multe memorii...o grămadă de avize... o grămadă de dosare... Să mă duc prin tot felul de comisii să le explic unor oameni ,care să mă ierte , de multe ori habar n-au... Să îmi susțin eu proiectele și, de regulă, pe respectivii nici macar nu-i interesează. (Manager, 33 ani, Arad).

*Ce se plânge tot românul: este corupție și birocrație, asta este peste tot. Deci este foarte greu pentru că uneori, deși nu este datoria arhitectului, arhitectul își ia sub ... responsabilitatea lui obținerea avizelor și umblătura care trebuie făcută. Pentru că omul spune : "dom`le eu nu vreau să umblu, nu vreau să fac nimic, ia-mi bani în plus, dar vezi cum faci, tu știi unde, cunoști, chestii dintr-astea". E foarte greu pentru arhitecții ...să spun așa...debutanți pe piață, pentru că ei nu cunosc, nu se uită nimeni din Primărie la tine, te dă afară cu prima ocazie când intri acolo [...] exact cum a fost și până acum și cum va fi de acum o bună vreme în România. **Birocrație, corupție, nepotisme, chestii dintr-astea toate adunate.** Și toate dau ceva foarte greșit. (Manager, 31 de ani, Covasna)*

3. Probleme legate de obținerea avizelor

În cadrul interviurilor, arhitecții participanți relevă faptul că procesul avizării este mai personalizat decât ar fi normal, fiind condiționat de preferințe și de simpatii/ antipatii sau de influențe politice, și mai puțin de influența profesională a celui care se adresează unor astfel de instanțe. Situația este frustrantă nu doar pentru cei care trebuie să își susțină proiectele în fața acestor comisii, ci și pentru arhitecții care sunt chemați ocazional să facă parte ca membri ai comisiilor tehnice, aceștia considerând că de cele mai multe ori activitatea respectivă este o „pierdere de vreme”, deoarece se discută aspecte triviale și nu se rezolvă aspecte esențiale ale proiectelor.

Procesul avizării proiectelor este perceput uneori ca fiind o formalitate și aflându-se sub

Desfașurarea avizărilor este un circ. În sensul că nu există niciun profesionalism într-o asemenea chestie, pentru că... acea comisie tehnică ce trebuie convinsă de anumite lucruri esențiale,

nu poate în 10 minute, în 5 minute sau într-o jumătate de oră cu ce au ei la dispoziție să vadă absolut toate lucrurile, ce este într-un proiect... Dacă nu există, dacă nu se introduce sau reintroduce sistemul de a da unor referenți, examinatori, verifikatori de proiecte, să analizeze un proiect și să semneze, să zică: eu am analizat și părerea mea este cutare, cutare, cutare și citește concluziile lui acolo, să știți că altfel ar fi... rezultatul, rezultatul ședințelor respective. Dar n-are curaj pentru că dacă există o asemenea chestiune și 3-4 ăăă... oameni, arhitecți care semnează "Da" și ăla nu vrea pentru că ha ha ăla e dușman cu prietenul meu, dar eu sunt primar sau viceprimar și fac ce veau atunci le place chestia asta, atunci n-are cum să respingă proiectul, sau invers, n-are cum să promoveze dacă sunt mai mulți împotriva, deci asta-i cheia, asta-i cheia funcționarii unei comisii tehnice, adevărat tehnice. (Focus Grup Arhitecți, Cluj Napoca).

influența
preferențiale

relațiilor

Eu am de făcut o construcție, da, mică, să zicem o locuință și te trezești că bifează acolo să aduci și aviz de la pompieri, îți dau exemplul cel mai frecvent, da, mă duc la pompieri cu documentația și îmi dă aviz, avizul care de fapt este că nu trebuie să iau aviz, pentru că construcția nu se supune avizării de către pompieri, e mai mică, e fără pericol, e fără nimica, și pompierul n-are de ce să-ți dea un aviz pentru că e altceva decât are el în lege. Da, deci spune asta unuia de la administrație care emite certificatul de urbanism care-i legea care-i spune cui trebuie să-i dau certificatul... ăăă. ăsta-i un exemplu pentru avizul ăsta, e greu, e greu să-i ceri... unuia din administrație să cunoască toate astea. (Arhitect Șef, București).

Multitudinea aprobărilor necesare conduce la creșterea duratei de obținere a avizelor și de finalizare a proiectelor.

Dar durează mult în ce mod!? Când începi o astfel de activitate, sau de construcție, începi, normal, certificat de urbanism, trebuie să mergi în mai multe locuri, îți faci toate actele, îl obții, durează 30 de zile. Apoi o să îl trimită la () asta durează mai mult, o lună, două, depinde cum intră, te întorci iarăși la certificatul deja făcut, mai durează o lună, între timp îți aprobă, vine hotărârea de consiliu trebuie să faci un proiect. Bineînțeles, proiectantul te poate ține o lună, două, trei, un an, doi (Funcționar, 40 ani, Botoșani).

Este reglementat un număr mare de avize necesare demarării proiectelor.

În primul rând aș schimba legislația, în sensul să o fac mult mai simplă, mult mult mai simplă. [...] Deci aș simplifica foarte tare conținutul documentației, nu știu întâi, din punct de vedere al avizelor poate că fiecare la locul lui se justifică ca să, fiecare să concureze la la la a realiza o construcție încât să corespundă din toate punctele de vedere. Dar, ce aș mai face eu? Deci, la

Există o legislație stufoasă ce reglementează aprobarea proiectelor de construcție. Este necesară simplificarea legislației.

legislație am zis-o... la legislație, conținutul documentației... Așa și legislația, să fie și clară, nu numai să nu prevadă un conținut stufos (Functionar, 52 ani, F, Alba).

4. Probleme legate de accesul la decidenți prin „relații personale”; corupția la nivelul administrației locale.

Arhitecții debutanți intervievați au evidențiat faptul că au probleme sporite în relația cu instituțiile administrative, deoarece capitalul lor relațional în raport cu aceste instituții este scăzut, iar acest capital este evaluat ca un factor necesar pentru rezolvarea problemelor curente în condițiile în care administrația locală este percepută în termeni de „birocrație, corupție, nepotism”.

Lipsa „relațiilor personale” în administrația publică îngreunează activitatea curentă a arhitecților.

E foarte greu pentru arhitecții... să spun așa...debutanți pe piață, pentru că ei nu cunosc, nu se uită nimeni din Primărie la tine, te dă afară cu prima ocazie când intri acolo, dacă cumva ai intrat și în afara programului e grav pentru tine, nici nu te lasă să intri în Primărie... (Manager, 29 ani, Iași).

O problemă frecvent invocată în interviuri în privința activității administrației locale o reprezintă dublarea formalismului administrativ, neinteresat de calitatea propriu-zisă a lucrărilor, cu suspiciuni legate de **corupția** care apare între funcționarii din instituțiile publice și clienții lucrărilor de construcții.

Corupția este percepută de arhitecți ca o formă de interacțiune între clienți și administrația publică pentru rezolvarea sau evitarea unor probleme.

[Corupția] e specific românească și nu e controlată, și nu e amendată sau sancționată, decât în extrem de puține cazuri. Lumea își permite să facă chestiile astea. Totul e o chestie de tupeu și... dacă cineva vede că vecinul a construit dând șpagă, face și el la fel pentru că merg lucrurile mai unse așa. Și am avut și situații de beneficiari, care erau cu proiectul în regulă, cu execuția în regulă, nu aveau probleme. Dar totuși au dat un plic ici și colo, ca lucrurile să meargă bine. Deși nu trebuia, că nu erau cu musca pe căciula, erau teoretic și practic 100% în legalitate și conform normelor. Și mi s-a părut ciudat să dai bani fără să-ți ceară nimeni și să nu fii nici de vină, sau să... altceva. Deci, balcanismul ăsta ne omoară. (Arhitect, 46 de ani, Targu Jiu)

Aicea eu cred că ar trebui să intervină autoritățile, să zică „Degeaba ți-a făcut-o [construcția], că nu-i normală, nu-i legală, nu se poate autoriza”. Atunci el să vină înapoi la mine, să zică „Dom’le, mi-ai spus foarte bine că nu-i legală. Îmi pare rău. Fă-mi-o încă o dată, dă’ fă-mi-o cum ții tu” Dar lucrul ăsta nu se

întâmplă, că ți-am spus: știu discuții, în care a spus „Tu desenează și de primărie și de autorizație mă ocup eu”. (Arhitect Stagiari, 26 ani, Cluj).

Există totodată o tendință, accentuată la nivel local, a factorilor de decizie din administrația publică de a **intervenii** asupra practicilor profesionale ale arhitecților și, mai ales, asupra hotărârilor de specialitate privitoare la amenajarea urbană sau la construcția clădirilor, indiferent de tipul de beneficiar al respectivelor obiective.

Cel mai grav este că cine ajunge primar crede că este și arhitect [râsete]. Asta este... dacă am reuși să... introducem în.. subconștientul tuturor că asta este o blasfemie a.. colectivității, atunci ar trebui, asta ar trebui spus dom`le: da, ești primar și spui ce dorești și întrebi pe ceilalți, nu ca să decidă asupra... (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

Arhitecții care lucrează în domeniul administrativ se află permanent sub presiunea care vine din partea intereselor private prin intermediul instituțiilor politice sau administrative. În acest sens, poziția lor în relație cu celelalte instanțe implicate în planificarea și administrarea spațiului urban, precum și în raport cu forța economică sau politică a investitorilor în construcții este dependentă de **susținerea din parte instituțiilor de decizie politico-administrativă**. Astfel, rolul de supervisor sau de responsabil în materie de urbanism al arhitecților din instituțiile locale este îngrădit sau diminuat de jocurile de putere din plan politic și economic.

De exemplu un oraș are un plan urbanistic general, după cum un cartier are un plan urbanistic zonal cu anumite reguli, cu regulament anex, și vine unu și spune "Domnule eu sunt mare și tare" și intră la primar și deschide ușa cu picorul, știți ce înseamnă asta, și așa, și vrea "Domnule eu vreau să-mi pun aici pe Calea Victoriei" hodoroc tronc lângă Biserica Armenească", vreau să-mi fac un bloc de 20 de etaje că așa vreau eu și am bani" și toate cele, sunt împrinzător particular, dau de lucru la 200 de oameni, locuri de muncă și nu știu ce. Deci sunt încercări din astea... greutatea arhitectului șef este că... dacă nu îl are aliat pe primar și pe ceilalți colegi din primărie, la un moment dat poate fi depășit de situație. Spune cineva că orașul nu arată așa cum l-au proiectat proiectanții, arhitecții, nici cum l-au realizat constructorii, nici cum au dispus administratorii, orașul este un amalgam de rezultate a jocului grupurilor de interese care

Ingerința autorităților administrative și politice în luarea deciziei la nivelul comisiilor de specialitate, precum și exercitarea profesiei de către arhitecți.

Presiunile economice și politice din partea investitorilor majori asupra administrației locale conduc la posibile evitări ale respectării planurilor urbanistice și la abuzuri arhitecturale asupra spațiului urban, asupra interesului public în materie de urbanism.

funcționează în acel oraș. Grupuri de interese putând fi și administrația, bineînțeles. (Profesor, București).

Legea spune așa, sau spunea până de curând, dar răul este gata făcut: până de curând planul urbanistic general putea să fie nuanțat, negat de un plan urbanistic de detaliu sau de un plan urbanistic zonal prin care făceam referire la regulamentul general dar pe care îl modificam pe ici pe colo și atunci făceam ce făceam. Problema este că nici măcar regulile pe care le impuneam uneori prin aceste planuri urbanistice zonale prin care deja săream peste cal... nici pe astea nu le mai respectăm în despotismul meu de investitor ci mai trăgeam 2 nivele... plăteam o amendă de 1000 de RON după care rămâneam cu nivelele respective pentru că, fiind într-o structură de partid, aveam de partea mea... deși comisia tehnică compusă din 6-8 arhitecți au dat verdict negativ, consilierii locali au zis: "mă... noi acum ce să spunem...nu ținem seama de cvorul comisiei tehnice, care era și este consultativ." Mă gândesc ce telefoane vom primi în momentul în care votul nostru chiar va fi respectat. Presiunile vor deveni foarte mari și vom fi puși în situația de a ne retrage la un moment dat pentru că nu mai rezistăm. Desgur că avem colegi care să ne înlocuiască și care să reziste și ei cum pot. (Arhitect Sef, jud. Arad).

5. Precaritatea și ambiguitatea legislativă în domeniu; interpretarea conjuncturală a reglementărilor de către administrație.

În legătură cu aspectele administrative care definesc cadrul restrictiv al activităților curente din profesie, arhitecții intervievați evaluează în termeni negativi și legislația ce reglementează domeniului construcțiilor. Aceștia se referă în principal la faptul că, în materie de urbanism, **legislația** nu este pusă la punct sau intră în contradicție cu legislația specială ce reglementează alte sectoare de activitate, ca de exemplu legislația de mediu. Totodată, planurile urbanistice aprobate de către administrațiile locale sau centrale sunt incomplete sau prea generale. Aceste aspecte de incoerență sau ambiguitate a normativelor produc situații în care reglementările sunt interpretate conjunctural de către factorii de avizare a proiectelor, iar activitatea arhitecților este practic dependentă de bunăvoința sau știința celor care se află în poziția de decizie. Schimbarea frecventă de legislație și lipsa de acces a unora dintre arhitecți la aceste modificări normative participă, de asemenea, la relativitatea și predictibilitatea scăzută referitoare la obținerea avizelor.

Din punct de vedere urbanistic nu există legislație pusă la punct. Eu am avut și ceva probleme, m-am și luptat un pic cu primăria locală apropo de construitul blocurilor în cartierele cu case. Ăștia de la primărie se scuza cu lipsa de legislație, dar puțină care e... nu o aplică. (Manager, 42 ani, Arad).

Legislația în domeniu este incompletă sau nearmonizată cu alte specii de legislație.

E foarte rea legislația și sunt foarte proaste planurile urbanistice-sau condițiile mediului, deci planurile urbanistice sunt infame în localități, deci e foarte rea baza pe care s-ar putea construi, deci în primul rând să spunem că...calitatea arhitecturală poate fi obținută la investiții individuale, dar să spunem că pentru spațiul orășenesc de calitate arhitectul poate face prea puțin. (Manager, 31 ani, Covasna).

De aici decurg mari probleme la avizare, inconsecvența legislației și suprapunerile ne fac pe noi să fim la mâna celor care avizează, pentru că multe sunt însoțite de metodologii care nu se publică sau de reglementări interne ale diverselor ministere care nu ajung pe masa noastră, în biblioteca noastră de date, schimbările astea [...] iarăși, te fac să fii la mâna celor care avizează pentru că... sunt interpretabile, foarte multe dintre articolele diverselor legi. Și atunci sigur că, ele fiind interpretabile, cel care avizează, nu mă refer numai la primărie, la toate instituțiile, agențiile care stau la baza unor avize, deci ești la mâna lor efectiv și nu ai cum să îi combați. (Arhitecti Grup Iași).

Soluții și recomandări propuse pentru îmbunătățirea condițiilor de exercitare a profesiei.

În actualul context economic profesia este resimțită de bună parte dintre arhitecți ca fiind în plin proces de degradare, atât din cauza condițiilor structurale în care se desfășoară activitatea arhitecților, cât și din cauza unor atitudini și practici adoptate de o parte dintre membrii breslei, cel puțin așa cum reiese din lectura din interior a participanților la interviuri.

a) Soluții legislativ-instituționale.

Din analiza interviurilor reiese că este necesară **sporirea drepturilor arhitecților** în privința **puterii de decizie** asupra evaluării proiectelor, în condițiile în care arhitectul, în calitate sa de proiectant general, este autorizat ca specialist, este responsabil pentru construcția propusă, iar instanțele de avizare cu care se confruntă sunt formate din persoane nespecializate în domeniu.

Creșterea puterii de decizie a arhitecților în privința avizărilor de urbanism.

Arhitectul ar trebui să aibă mai multe drepturi și mai multe...mai mare putere de decizie, în ce sens... revin la ceea ce am mai spus: eu, ca arhitect, nu pot să dau proiectul meu să îl verifice un inginer agronom, pentru că asta se întâmplă. Cel puțin în Iași, nu știu...și am auzit că și în alte orașe la fel. Nu pot să-i dau unui om fără specializare. Și asta se întâmplă la noi. Deci puterea de decizie ar trebui: dom'le dacă ai venit la un arhitect și ți-a pus ștampila înseamnă că și-a asumat o responsabilitate; și-a pus ștampila o dată ca arhitect, o dată ca proiectant general, deci și-a pus ștampila și pentru ceilalți proiectanți, răspunde și în fața celorlalți. Ă...de asta zic, ar trebui să avem mult mai mare putere de decizie și proiectul nostru n-ar trebui verificat de oricine. Adică sunt de acord să meargă în Primărie să fie verificat, să fie ă...parafat spre neschimbare de cineva vizat dar nu de cineva neavizat. (Manager, 29 ani, Iași).

Consultarea specialiștilor în urbanism și arhitectură de către factorii administrativi de decizie. Necesitatea stabilirii unor relații instituționalizate permanente.

În mod normal, arhitectul ar trebui să fie prima mână, cel care ia decizia din punct de vedere... în fine.. în limitele legii. În limitele legii ar trebui să... aici referindu-mă la regulamentele urbanistice... ar trebui să-și impună punctul de vedere. (Manager, 32 ani, București).

[A]tunci când cel care ia decizia la orice nivel va simți nevoia să se consulte cu un specialist când va pricepe că nu le știe pe toate adică nu-i specialist în toate cele deodată ce a ajuns la anumite funcții, atunci va fi mai bine deci așa cred. (Manager, 56 ani, Botoșani).

Este necesară o schimbare la nivelul activității administrației locale în sensul îmbunătățirii serviciilor asigurate de instituțiile din acest domeniu:

- selecția mai riguroasă din punct de vedere profesional a personalului care se ocupă de avizări de proiecte
- reducerea timpului necesar acordării aprobărilor și avizelor (care are drept consecință decalarea termenelor de predare a proiectelor de către arhitecți)
- creșterea timpului de lucru cu publicul la nivelul instituțiilor de avizare din administrația locală
- creșterea transparenței administrative și a accesului la informația publică
- reducerea complexității procedurilor și a volumului de documente necesare pentru obținerea avizelor („trebuie să ai un istoric care să facă studiu istoric, un biolog care să facă un studiu biologic”, Arhitect, 31 ani, Alba).

Deci [...] aș dori în primul rând să fie mult mai ușor să comunic cu elementele birocratice. Să am, nu neaparat un statut special, dar ei fiind bugetari și având mai mult timp teoretic la dispoziție, să-și pregătească temele din timp și să răspundă prompt, astfel încât timpul meu și al clientului să se scurteze... (Manager, 37 ani, Cluj).

Optimizarea activității administrației publice în privința relațiilor cu arhitecții și cu beneficiarii.

Schimbarea legislației în domeniu este declarată ca necesitate pentru buna funcționare a activităților de construcții. Este necesară redefinirea și **unificarea standardelor** la nivel național ce reglementează calitatea în domeniul arhitecturii. În același timp, cadrul legislativ general și **normele** locale din domeniu trebuie **elaborate de specialiști** sau cu consultarea acestora. Totodată, instrumentele de lucru ale arhitecților și urbanistilor, trebuie definite cu o mai mare acuratețe tehnică; de exemplu, este necesară o **elaborare** mai detaliată și mai coerentă a **planurilor urbanistice** de care se folosesc practicienii.

Păi în primul rând cred că o bază legală bine pusă la punct ar fi primul pas în acest sens. Ar trebui să fie o lege, lege de bază pentru standardele, da pentru standardele calității arhitecturale. [...] Nu așa cum sunt în România că sunt o mie de normative și diferite standarde elaborate de diferite ministere și instituții, uneori în contradicție și na. Deci, ar trebui prima dată o bază legală coerentă și după aceea o bază urbanistică bine pusă la punct. Deci mă refer la planurile urbanistice generale care ar trebui să fie mult mai bine elaborate... (Manager, 31 ani, Covasna).

Armonizarea reglementărilor în vigoare.

Perfecționarea planurilor urbanistice.

[V]aloarea profesională, legile să le facă cine trebuie, cei care practică meseriile care intră în grupul ăsta de construcții să fie oameni care să fie pasionați de meseria lor, nu neapărat de bani, efectiv sunt tot lucruri care nu pot fi schimbate rapid [...]. (Professor, Brașov).

Profesionalizarea instanțelor care elaborează legile din domeniul construcțiilor.

b) Schimbări atitudinale și comportamentale așteptate la nivelul actorilor din domeniu.

Pe planul atitudinii profesionale a fiecărui membru al corpului arhitecților, este considerată necesară practicarea pe scară largă a unei **arhitecturi responsabile** din punct de vedere profesional în ceea ce privește amplasarea construcțiilor, protejarea patrimoniului, organizarea funcțională a spațiului, prezervarea ecologică a locațiilor.

Și înainte de a face arabescuri stilistice și marile opere... capodopere pe care le visam cu toții, ar trebui să ne chinuim să

facem o arhitectură civilizată, adică o arhitectură responsabilă față de locul în care este pusă, care să nu distrugă ceea ce se află deja acolo și dacă se poate chiar să potențeze acel lucru, care să ofere niște spații așa cum trebuie pentru... pentru oameni. (Profesor, București)

Schimbarea practicilor incorecte din activitatea unora dintre arhitecți, printre care cea mai evocată este cea a semnării proiectelor realizate de alții, este în bună măsură o condiție a creșterii calității proiectelor de arhitectură, precum și a realizării unui mediu concurențial corect și profesionist. „*[Arhitecții] să nu mai pună ștampila pe planșele altora*”. (Manager - 56 ani - masculin – Botoșani) apare ca una dintre cerințele formulate îndeosebi de arhitecții care își asumă atitudini critice fie de pe poziții deja consacrate pe piață, fie de pe poziții academice, fie de pe pozițiile ocupate de cei tineri, încă neintegrați în câmp. O condiție considerată dezirabilă pentru creșterea calității muncii prestate de arhitecți o constituie și **armonizarea prețurilor** practicate la nivelul breslei pentru activitățile reglementate, precum și eliminarea practicilor de dumping pe piață.

Să reușim să respectăm cât de cât un nivel de tarificare la contracte, adică să nu coborâm atât de mult pentru că așa e unul din motive. Că având un tarif cât de cât care să reflecte munca, atunci calitatea proiectelor o să fie mai bună. Că dacă dai 2 lei, de 2 lei o să ai, de exemplu, calitate de proiect [...] (Manager, 56 ani, Botoșani).

În opinia celor intervievați, este necesară o cultivare a spiritului de înțelegere și acceptare a nevoilor orașului de către investitorii privați, de **luare în considerare** de către toți cei implicați în amenajarea mediului construit **a interesului public**, îndeosebi atunci când intenționează să construiască obiective private. Pentru aceasta este nevoie de informarea și educarea beneficiarilor de lucrări de construcții, dar și de o deschidere mai mare din partea autorităților pentru sprijinirea investitorilor.

...deci situația ideală este doar aceea în care toți factorii implicați trebe educați ca să știe când să lase de la ei. Deci când investitorul are destulă educație, deschidere intelectuală să mai lase de la el din respect pentru oraș, când autoritatea publică are suficientă deschidere să... ajute investitorii să se dezvolte. (Manager, 37 ani, Maramureș).

Deschiderea culturală și profesională către stilurile și practicile internaționale în materie de arhitectură și urbanism este

Deschidere din partea autorităților publice către investitorii privați face posibilă medierea între interesul public și interesele clienților pieței de construcții

considerată, de asemenea, o condiție necesară pentru dezvoltarea profesiei în viitor, pentru îmbunătățirea principiilor și normativelor cu care se lucrează în domeniu, precum și pentru îmbogățirea viziunii globale, paradigmatică a breslei și a planificatorilor de politici sectoriale din domeniu asupra amenajării și utilizării moderne a spațiului urban.

[A] încerca o sincronizare culturală cu ceea ce se întâmplă în restul lumii, ceea ce cred că este o responsabilitate a fiecăruia dintre noi, de a încerca să ne agățăm cât de cât de [...] niște principii care există la un nivel internațional. (Profesor, București).

c) Recomandări referitoare la politici arhitecturale adecvate situației actuale.

Recomandări referitoare la modul de a construi.

Din analiza interviurilor reiese că arhitecții participanți sunt de părere că modul în care s-a construit în România postdecembristă a dăunat calității spațiului public construit, prin încălcarea normelor estetice și de confort și prin lipsa de strategie a autorităților în ceea ce privește construirea. Preocuparea majoră a arhitecților în legătură cu politica de construire pe viitor constă în **protejarea interesului public**, iar soluțiile imaginat îi vizează pe toții actorii implicați: arhitecți, constructori, reprezentanți ai autorității de stat, beneficiari și cetățeni.

În privința arhitecților:

- înlocuirea licitațiilor cu concursuri de arhitectură pentru investițiile publice, astfel încât accentul să se mute de pe determinante ca prețul și timpul pe calitate.

R: Concursurile ar trebui legate prin lege de orice investiție publică ce... conține, să spunem, criterii arhitecturale.. nu știu, care are aspecte arhitecturale sau care... asta ar trebui să înlocuiască treptat licitațiile. În Elveția concursul de arhitectură este considerat un bun cultural, cu o valoare culturală de patrimoniu, ideea în sine: instituția concursului de arhitectură, e extraordinară.

I: Și credeți că ar trebui... ar merita implementată.. ca să nu spun ar trebui, ar fi și contraargumente?

R: Ei, licitațiile, că tot vorbeam de licitația pentru PUG-uri, cum a fost și... deci componenta de preț și de timp este, în general, determinantă și.. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

- elaborarea, împreună cu reprezentanții administrației locale, a unor ghiduri pentru populație, care să includă o hartă cu zonele

construibile din comunitate și tipurile de construcții care pot fi realizate în fiecare zonă.

[...] pentru populație niște ghiduri foarte prietenoase, foarte deștept desenate și concepute, care să-i îndrepte spre achiziționarea anumitor categorii de terenuri în funcție de investițiile lor, aduce la situații mult mai limpezi și nu ar veni un client cu un teren în centrul Clujului și să spună, vreau să fac benzinărie sau bloc cu zece etaje lângă grădinița nu știu care. (Manager, 37 ani, Cluj).

În privința autorităților:

- flexibilitate din partea autorităților în acordarea dreptului de a construi pe o anumită suprafață, în schimbul obligativității constructorului de a avea coerență, un concept integrat pe o suprafață construită mai mare.

[S]e alocă niște indici urbanistici într-o flexibilitate în sensul că dacă un anumit investitor vrea o clădire mai amplă, mai înaltă care, între ghilimele, mănâncă din acel... CUT... așa îl obligă ca tot în aceeași zonă să facă spații verzi, locuri de joacă, programe complementare, deci per total nu poți să ai mai nu știu ce birouri și afaceri, trebuie să ai și partea de agreement și partea de învățământ și partea de comerț și servicii și partea de spații verzi, niște procente. Adică nu rigid ca la noi, că numa` asta și altceva nu, pentru că în sine dezvoltarea unei localități e un proces dinamic, dar lasă libertatea și elasticitatea sa.. da per total să ieși bine, adică știi că la 200-500 de metri ai și aia și aia și aia. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

- crearea de avantaje pentru acei constructori care, împreună cu proiectanții, propun soluții la problemele zonei în care urmează să construiască.

R1: Problema asta a.. a investițiilor și a intereselor investitorilor, cel mai cinstit este folosit când eu am un studiu d-ăsta făcut într-un atelier, într-un laborator, unde am nevoie de niște lucruri și-atunci spun așa: eu am patrimoniul meu aicea, dau terenurile cu atâția x valoare lei, dolari, nu știu ce, celui care face și un pod, rezolvă legatura cu apă, nu știu ce chestii pentru teren.

R2: Sau un parc, un loc de joacă pentru..

R3: Si el spune: "Asta se poate construi pe terenul ăsta, dacă cineva face cutare, îi dau voie să facă încă 3 etaje în plus", asta-i viața.. dar servește interesul colectivității, nu în interes propriu și este foarte deschisă treaba asta. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

- crearea unui serviciu special care să se ocupe de gestionarea aspectului spațiului ambiental prin amenajarea spațiului verde

Ar trebui un serviciu care să se ocupe de spațiile verzi, care să le îngrijească și fără lucruri spectaculoase, cred că ar trebui numai vegetație autohtonă, care se pretează și care crește bine [...]. (Arhitect șef, jud. Alba).

În privința constructorilor:

- firmele de construcții să aibă în structură un birou de proiectare, pentru faza de detaliere a proiectelor și de urmărire a bugetului.

[...] așa ar trebui, o firmă mare de construcții, o firmă normală de construcții ar trebui să aibă și un birou, mic birou de proiectare, practic de detaliere a proiectelor și de controlare vis-a-vis de buget. (Manager, 37 ani, Cluj).

În privința cetățenilor / beneficiarilor:

- mai multă implicare a cetățenilor în politica de arhitectură a comunității, prin familiarizarea cu strategia de arhitectură și participarea la elaborarea strategiei de construire în comunitate.

O chestie foarte importantă mi se pare ăăă... de a face publice niște proiecte... asta am înțeles că.. sau mă rog.. de a ști fiecare cetățean ce se întâmplă cu orașul lor și asta am înțeles că deja se întâmplă, sau mă rog, intră în programul acesta...ăăă... adică fiecare să cunoască cumva încotro se îndreaptă mediul în care traiește și asta mi se pare foarte important. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

2. Recomandări pentru ameliorarea cadrului legislativ.

Legislația în domeniul construirii în România pare să fie un punct extrem de vulnerabil în complexul de factori care influențează calitatea spațiului construit. Problemele specifice care țin de legislație constau într-o permanentă schimbare a legilor și regulamentelor de construire, operațiune considerată de către practicieni a fi de multe ori contradictorie, dezarticulată și fără scop. Ceea ce se consideră a fi cu adevărat necesar să se schimbe este gradul de detaliere, de specificare a ceea ce se poate construi și cum, aspecte prevăzute în regulamentele urbanistice (PUG, PUZ, PUD), astfel încât să nu mai existe loc de negociere

între beneficiar, constructor și arhitect cu privire la ceea ce se poate construi. Aceste regulamente ar trebui, în opinia intervievaților, să reflecte o preocupare a autorităților de a proteja zonele speciale din spațiul unei comunități (de exemplu, centrele istorice), prin specificarea lor în PUG alături de enunțarea unor reguli de construire și finisaje foarte stricte pentru aceste zone.

În Italia, de exemplu, sunt zone centrale protejate în care ți se spune: “casa ta trebuie vopsită în roșu” ..deci nu discutăm că tu vrei verde sau galben... Dar la noi ..proprietarul spune “domle, dar dacă eu vreau galben ..tu ce treabă ai ? “ Și până chestia asta nu e reglementată prin lege, noi nu avem nicio putere.[...] deci trebuie să existe niște zone protejate. Trebuie stabilite niște zone cu regulile specifice de la care să nu existe derogări. (Manager, 33 ani, Arad).

Lipsa de coerență legislativă reflectă lipsa de strategie în politica de construire. Arhitecții sunt de părere că ieșirea din impas presupune existența la nivelul fiecărei comunități a unui plan urbanistic general care să reflecte o strategie de dezvoltare a comunității pe termen lung. Impedimentul major în acest sens e dat de faptul că pozițiile din cadrul instanțelor cu putere de decizie sau de influență în acest domeniu sunt ocupate de oameni politici cu interese personale de afaceri.

Deci în principiu, ar trebui să fie un plan urbanistic general, strategia de dezvoltare a orașului, numai că în România așa ceva există numai în textul legii, în dosar și nu interesează pe nimeni ce scrie acolo, deci totul este la mâna primarilor, a consilierilor care schimbă prevederile și pun cum vor ei și, bine, cu ajutorul nostru, al arhitecților, că nu putem să-i excludem din jocul ăsta până la urmă.

Bine, dar hai să facem și o mică trecere în revistă, cine sunt acești membri ai comisiei de urbanism și în consiliile locale? Sunt oameni puternici înscrși în niște partide politice, în general sunt oameni politici, dar în afară de asta sunt oameni puternici, de afaceri care au interese și intră în aceste comisii pentru a-și rezolva interesele proprii și atunci totul se subordonează. (Arhitecți Focus Grup, Iasi).

În fine, arhitecții intervievați propun o ameliorare a cadrului legislativ în domeniul construcțiilor și urmărirea mai atentă a aplicării lui, urmând modelul României din perioada interbelică sau cel al celorlalte țări.

Un lucru clar, zic eu, este: îmbunătățirea cadrului legislativ și aplicarea lui, modele sunt și în trecutul nostru, vezi perioada dintre războaie, România a avut un capitalism cât de cât prosper și o economie de piață... și practicile din celelalte țări, care clar se știu. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

3. Recomandări în ceea ce privește rolul arhitectului în cadrul unui proiect de construcții

Pe parcursul interviurilor realizate arhitecții propun și o nouă abordare a rolului și responsabilității arhitectului în cadrul unui proiect, ideea comună variantelor propuse fiind aceea ca arhitectului să îi revină o responsabilitate crescută în cadrul proiectului de construcții, asigurându-i-se totodată pârghiile prin care să poată controla calitatea obiectului construit. Concret, propune unul dintre arhitecții intervievați (Manager, 37 ani, Cluj), arhitectul-proiectant s-ar putea afla în una din două ipostaze posibile: fie să întocmească de la început întreaga documentație a unui proiect, mergând în detaliu până la nivel de materiale utilizabile în construcție, fie să primească spre aprobare ulterior întocmirii unui plan general al construcției (un fel de PAC) o propunere cu aceste detalii din partea constructorului, în acest al doilea caz avantajul fiind acela al adaptabilității constructorului în funcție de tehnologia de care dispune, însă arhitectul ar avea și în această situație puterea de a decide în sensul aprobării sau respingerii propunerii constructorului (drept de veto). În acest fel s-ar limita la maxim libertatea de mișcare a constructorului, considerat responsabil pentru eșecul multora dintre proiectele de construcții. Arhitectul ar avea astfel putere deplină, dar și responsabilitate maximă, iar consecința ar fi un număr de proiecte pe an mult mai mic, însă de o valoare financiară mai mare.

Responsabilitatea crescută asumată de arhitect, extinsă la faza de construcție propriu-zisă și până la finalizarea obiectivului construit, ar trebui să fie însoțită de o recompensă financiară mai bună corespunzătoare fiecărui proiect asumat, arhitecții propunând o schemă de tarification pentru arhitectul proiectant care să însemne procent - fix sau variabil - din valoarea investiției și în funcție de mărimea sa (7-8%, poate chiar mai mult, înspre 20% sau chiar 30%, după modelul practicat în unele țări din Vestul Europei).

Un arhitect, de exemplu, discutăm cu un arhitect elvețian, face două case pe an și din asta câștigă foarte bine, pentru că acolo e foarte bine statuată breasla asta a arhitecților, în general

breslele în Elveția funcționează foarte bine de mult, și-atuncea dacă proiectarea, să zicem, unei case individuale în restul Europei e 4-5 %, în Elveția e între 7 și 10 la %, cu cât e mai mică [valoarea], cu atât e procentul mai mare, și pe partea de asistență tehnică, de care răspunde arhitectul, de, de contractele cu furnizorii și cu constructorii, deci treaba asta e plătită, se poate ajunge la 20 chiar 30 %, poate părea mult, dar e adaosul pe care și-l pune un aprozarist la o legumă pe care o trece dintr-o ladă în alta. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

Ierarhia principalelor satisfacții și insatisfacții ale arhitecților

Satisfacții

1. Specificul profesiei centrat pe creativitate artistică – arhitectul trebuie să aibă o viziune globală, element care dă complexitatea acestei meserii.

[A]rhitectura este un act de creație, care îți dă sentimentul deosebit, așa cum pictorul încearcă același sentiment, aceleași sentimente le are și arhitectul, asta este din start un element foarte important. (Arhitect, 65 ani, Alba Iulia).

Pe plan profesional...în continuare meseria îi superbă, cu fiecare comandă...o luăm de la capăt cu a...gândi, cum va fi, ce va fi, cum ar fi mai bine să fie...ăăă...e un exercițiu mental foarte plăcut...ăăă...Și...care ne obligă să...practic nu avem nici o șansă să...intrăm în rutină...nimic...deci rutina este excusă din meseria asta, cred că asta este cel mai mare câștig. (Manager, 37 de ani, Maramureș).

2. Utilitatea publică a rezultatelor.

De aia spun că utilitatea publică îți dă o satisfacție foarte foarte mare, pentru că, în momentul în care ai făcut, să zicem, o clădire de finanțe, aia oricum o să fie populată, dar în momentul în care ai făcut, să zicem, o piață în jurul acelei clădiri și toată lumea stă în acea piață doar ca să îți admire ție clădirea care ai făcut-o, sau doar că acolo este un punct important din oraș, îți dă o satisfacție foarte mare. Pentru că știi că acolo e punctul pe care l-ai proiectat tu și pe care l-ai făcut tu. Bine, un arhitect are foarte multe satisfacții, pentru orice. E o meserie foarte satisfăcătoare ca să zic așa. Toate meseriile care implică creație...sunt de felul ăsta. (Manager, 31 de ani, Sfântu Gheorghe).

3. Recunoașterea profesională.

Să zicem de succes din punct de vedere al recunoașterii profesionale....oameni care...de exemplu: face o clădire, face un obiectiv care, din punct de vedere arhitectural, este corect, foarte bun, fie că...cu resurse financiare mari sau mici, asta e...lucruri de bună calitate poți să faci oriunde și cu resurse financiare mici...(Arhitect, 61 de ani, Brasov).

4. Succesul financiar.

Cei care au un succes financiar...iar asta iarași nu presupune neapărat că din cauza calității arhitecturale fac un lucru deosebit...dar pot fi foarte buni manageri, nu?...oameni care știu să facă rost de lucrări și să își vândă marfa, care nu fac lucruri extraordinare sau nici de bun simț. (Arhitect Șef, Maramureș).

5. Portofoliul de proiecte.

Înseamnă să ai un portofoliu de lucrări. Reclama noastră ca firmă ...și asta este și politica firmei, constă în a proiecta și a executa lucrările ca să ne cunoască lumea așa cum suntem. Nu înseamnă că trebuie să placem tuturor. La fel ca și în pictură, ca să facem o trimitere exemplificativă. Dacă ți-ai terminat stagiatura, începi să aduni un portofoliu de lucrări... Asta te va face să ai reclama cea mai solidă. Nu trebuie să îți faci altfel de reclamă decât cea minimă. (Arhitect Șef, Arad).

6. Libertatea de organizare.

Nu. Nu există....noi ne putem permite spre deosebire de...alți oameni, noi ne putem permite să fim liberi când vrem și să lucrăm când vrem....nu...nu se compară cu nimic asta, nu se compară cu nimic. (Manager, 37 de ani, Cluj).

Iubesc meseria asta ..deci pe cuvântul meu că sunt workoholică... deci pot să muncesc 12 ore /zi, 340 de zile /an. Îmi place.Și numai faptul că sunt relaxată... nu am un program fix... mi-l fac eu... și mi-l fac așa la modul foarte serios... Îmi place și că apelează la mine cunoștințele și prietenii și când e vorba de ales mobila în casă...(Manager, 42 de ani, Arad).

INSATISFACȚII

1. Relația cu beneficiarul: dificultatea de a convinge / educa / de a te impune ca arhitect în fața beneficiarului.

Prin natura profesiei, un arhitect răspunde unei comenzi sociale. Deci, o dată, invariabil ai un beneficiar, că este o persoană fizică, că este o societate comercială, că este o administrație publică, este un beneficiar. Din start, beneficiarul îți face o temă de proiectare pe care trebuie să o respecti, sigur este în funcție de personalitatea arhitectului, și în funcție de capacitatea lui de a impune anumite rezolvări, fie urbanistice în cazul urbanismului, să realizeze un lucru deosebit sau un lucru care să-l caracterizeze. În 90% din cazuri, însă, prevalează ceea ce cere beneficiarul, din păcate; și, fie că este persoană fizică sau o administrație, faptul că ți se impun anumite lucruri. (Arhitect Șef, Brașov).

Prezență slabă în fața clientului și a constructorului, respectiv, nu reușesc să se impună. Bine, impunerea poate să aibă loc doar dacă există o porțiță cât de cât deschisă. Dacă clientul ăăă, pe șantier, de față cu tine și cu constructorul este impresionat de ce spui tu și după ce pleci, se înțelege pe la spate cu constructorul că, să facă în final cum vor ei ca să nu-și mai piardă vremea cu tâmpenii de arhitect. (Manager, 37 de ani, Cluj Napoca).

Poate că lipsa de curaj în fața beneficiarului de fapt, se naște dintr-o experiență limitată. Eu însumi am construcții pe care nu mi-aș dori să... dacă aș putea le-aș mototoli și le-aș arunca la gunoi. Am fost și eu mai tânăr... și acum mi se mai... dar... acest "da" pe care îl spui beneficiarului nu este constructiv defel. Eu încerc să fiu un fel de alter ego al beneficiarului și să intru într-un fel de polemică cu el. (Arhitect Șef, Arad).

2. Activitatea birocratică a arhitectului: obținerea avizelor, demersurile pentru obținerea avizelor necesare implementării proiectelor de construcție.

Și apoi uzura...să nu mai existe uzura care ți-o dă birocrația. Aici este o uzură extraordinară și te pierzi efectiv, te pierzi...cele mai bune momente ale zilei creatoare, cele mai bune...situații și cele mai bune...conjuncturi în care ai putea să faci ceva ne-maipomenit. Și ești mâncat zilnic, zilnic, zilnic constăți la sf...la mijlocul zilei că s-a dus jumătate de zi pe nimicuri: hârtia de colo

dusă dincolo, vorbit cu ăla, întâlnit cu ălălalt ca să faci nu știi ce...deci numai uzură dintr-asta inutilă, inutilă. Dacă ați ști cât timp se pierde pe asemenea lucruri te îngrozești că mai există cum există. Ne mănâncă timpul numai birocrăția, uzura asta inutilă, de nimic, de nimic. Asta e marea, marele...dacă n-ar exista asta și ar fi o baghetă magică prin care să dispară toate astea și să știu că sunt lăsat să-mi fac meseria pentru care, mă rog, sunt pregătit și pot să fac ceva. Dar să duc hârtii de colo colo, să rezolv tot felul de nimicuri, tot felul de... de mărunțișuri care nu își au nici rostul, nu au nici...nu au niciun Dumnezeu. Fără ele vezi că nu iese și vezi că nu poți să te miști, te miști în loc și vezi că îți mai rămâne foarte puțin timp dintr-o zi ca să te apleci asupra planșetei și să tragi o linie dar...răvășit și...poate aia te liniștește într-un sfârșit, am liniște să mai trag o... să fac ceva, să mai adaug ceva, să mă perfecționez eu ca specialist, să zic...și bineînțeles dacă ar fi... să călătoresc și să văd multe și să...vin și să le aplic, de ce nu? (Arhitect, 56 de ani, Iași).

Că trebuie să fac o grămadă de prostii care nu sunt legate de meseria mea. Cum ar fi astea cu avizele... multe memorii... o grămadă de avize... o grămadă de dosare... Să mă duc prin tot felul de comisii să le explic unor oameni, care să mă ierte, de multe ori habar n-au... Să îmi susțin eu proiectele și... de regulă pe respectivii nici măcar nu-i interesează. Astea clar sunt în plus. Să te duci la primărie când dai de un inspector care îți bagă bețen roate. Să citești tot felul de legi care apar și ...(Manager, 33 de ani, Arad).

Birocrația excesivă... .excesivă, orice... orice... aviz implică o grămadă de complicații, de drumuri, de chitante, de cereri, de documentații suplimentare.... de telefoane, de faxuri, de insistențe, lucruri care....într-adevăr în ultimii ani am văzut că s-au mai... încercat o simplificare, s-au scos câteva avize pentru case mici, investiții mici, s-a renunțat la a se mai cere nu stiu ce documentații, dar totuși.....**stau 20% din timpul meu productiv desenez efectiv si 80% umblu după aprobări.** (Manager, 33 de ani, Arad).

3. Relația cu administrația locală și cu Comisiile Tehnice, relația cu avizatorii, relația cu primăriile care aprobă sau ajung să autorizeze lucrările, lipsa specialiștilor care să realizeze corectitudinea proiectului.

Deci în Târgu Jiu este situația aparte, pentru că este și o administrație... lăsăm la o parte, poate 30% este coruptă, dar

este și o administrație lipsită de cultură, deci la ora actuală s-a sufocat sistemul. În administrație există oameni... nu slab pregătiți... nu au nicio pregătire. Deci la serviciul de urbanism, la primăria Târgu Jiu, sunt ingineri agronomi, ingineri metalurgiști, arhitecta șefă a municipiului este inginer hidrotehnic și automat, ea nu se rezumă decât la segmentul pur administrativ, nu și la segmentul estetic. Și atunci ...ăăă... merge mai departe cu argumentele. Există și un primar care rezolvă numai problemele de partid. (Arhitect, 35 de ani, Brașov).

4. Atitudinea societății față de profesia de arhitect. Dificultatea de a educa societatea din punct de vedere al atitudinii față de arhitect.

Responsabilitatea arhitectului este mare, prin arhitectură poți să influențezi la nivel psihologic oamenii...ăăă...spațiul, nu?... știm foarte bine... este un...ăăă... un factor care...ăăă... influențează omul... și din punctul ăsta de vedere arhitectul are un mare rol.... societatea... ar trebui să conștientizeze lucrul acesta și să ...ăăă... acorde atenția cuvenită arhitecților... asta-i... așa cum ar trebui să acorde atenție, nu?... profesorilor, pentru că ei sunt cei care educă... creează oamenii, din punct de vedere intelectual, așa cum medicul, nu?... are grijă de sănătatea noastră.... arhitectul are grijă de... și de sănătatea societății și de educația sănătății prin spațiul urban... Deci rolul e foarte mare, din păcate la noi, în societatea noastră românească, acest lucru nu se simte și aici aș putea spune din ce motive: pentru că nu există o educație urbană a societății.... deci asta.... cred că se poate spune că lipsește în proporție de 90%, adică sunt foarte puțini cei care au atitudine față de spațiul urban, care se respectă și atâta timp cât nu ai educație... no... n-ai de unde să ceri. (Arhitect Șef, Maramureș).

Nemulțumirea rezidă din faptul că nu ești înțeles și că foarte puțină lume știe de fapt ce este arhitectura... și ce trebuie să facă, confundă proiectantul cu arhitectul. Exact; și, automat, partea de creație din munca unui arhitect este dată de o parte, ei spun: "tu desenezi, ai făcut 5 desene!"... nu se gândesc că de fapt tu încerci să faci o casă. (Arhitect, 51 de ani, Gorj).

5. Semnatura de complezență. Elaborarea proiectelor de către nespecialiști.

Calitatea produsului de arhitectură are de suferit foarte mult; de ce? Fiindcă comenzile sunt luate de ingineri sau alte meserii

care nu au treabă cu arhitectura și care practică arhitectura totuși și vin la arhitecți, fiindcă nu se pot autoriza și arhitecții semnează de complezență; asta este fenomenul cel mai grav la ora actuală în meseria noastră. E de o gravitate fantastică, noi avem statistici în acest sens, de exemplu, în Filiala Transilvania OAR, noi am făcut o statistică, privind semnătura de complezență și 5% dintre noi, dintre arhitecți au o producție de 60% din totalul producției pe filială, ceea ce înseamnă că semnătura de complezență a proliferat foarte mult și în dorința unora de a câștiga bani nemunciți. Faptul că nu conștientizează ce rău aduc...și avem o serie de acțiuni acuma prin care încercăm să combatem semnătura asta de complezență. La nivel național lucrurile stau mai grav, deci se tinde spre 80% din comanda de arhitectură este făcută de neprofesioniști. Asta este aspectul cel mai grav. (Arhitect, 65 de ani, Alba).

În Maramureș se reușește să se țină destul de bine sub control situația, dar sunt zone în țară în care este dezastru... deci sunt zone în țară în care sunt arhitecți recunoscuți care semnează desene de copii imbecili, deci... ăăă... și aici totuși, și în zona noastră... sunt colegi care ar face orice ca să îi ia omului banii și atunci nu fac nici minimul efort de a explica, poate că ar fi un om deschis la minte și poate că ar înțelege, dar nu... nu-i explică nimeni... ăăă... arhitectul se grăbește să îi dea repede proiectcelul, să îi ia banii pentru că... sigur este o atitudine productivă pentru el. Mai sunt colegi blazați care au luptat atât de mult timp să educe clienții încât au obosit și au renunțat să mai lupte și îi înțeleg... ăăă... nici eu nu mai am energia pe care o aveam la 27 de ani... asta e (Manager, 37 de ani, Maramureș).

6. Urmărirea execuției proiectului. Lipsa controlului asupra execuției și finalizării obiectivelor arhitecturale. Modificările care se aduc proiectului în partea de execuție.

Problema cu stilul e că degeaba ești arhitect și faci o casă într-un fel pentru că se "modifică... majoritatea în momentul execuției de către beneficiar" așa cum vor mușchii lui și nu mai iese ce ai proiectat. Acuma normal că dacă ai proiectat o casă bună și frumoasă șansele de a ieși una rezonabilă sunt mult mai mari decât dacă ai proiectat-o urâtă și proastă de la început... (Manager, 32 de ani, București).

Ă...amatorismul, în general, și abandonarea lucrării la stadiul de proiect de autorizație. Dacă ți-ai abandonat lucrarea la stadiul de proiect de autorizație, care v-am spus că este...un sumar al

proiectului tehnic ăla mare... dar alții, nu că se opresc... pornesc cu ăsta, îl fac sumar și sumar rămâne. Atunci, ești la mâna meșterului, beneficiarului, fiecare face cum îl duce capul și interpretează... zice "lasă tu proiectul așa... să am aprobarea, că fac eu de fapt ce vreau, ce știu" sau mai rău... mai rău, mai bizar (râde): face casa cum dorește el și pe urmă zice "fă-mi și mie o autorizație la...". Și fac... fac, sunt care fac, iau așa... semnează, ștampilează de complezență, aia este autorizată fiindcă, așa cum v-am spus, este un garant în zona creativității, deci orice trăznaie... așa a vrut artistul, dar dacă e conformă cu legile e în regulă. Deci asta e cea mai rea practică până la urmă. Să nu-ți... să nu-ți duci lucrarea la bun sfârșit, să nu te lupți pentru ea. O abandonezi sau și mai mult... pur și simplu semnezi pe... înțelegeți? (Arhitect, 56 de ani, Iași).

7. Neajunsurile legislative. Ambiguitatea reglementărilor și a planurilor urbanistice.

Între timp am să încerc în română, poate mai exersez un pic. Păi în primul rând cred că o bază legală bine pusă la punct ar fi primul pas în acest sens. Ar trebui să fie o lege, lege de bază pentru standardele, da pentru standardele calității arhitecturale. Deci în Ungaria există o lege, o lege de bază, o lege de cadru ăăă, care reglementează noțiunile de bază... ăăă... Nu așa cum sunt în România că sunt o mie de normative și diferite standarde elaborate de diferite ministere și instituții, uneori în contradicție și na. Deci ar trebui prima dată o bază legală coerentă ăăă... și după aceea o bază urbanistică bine pusă la punct. Ă.. deci mă refer la planurile urbanistice generale care ar trebui să fie mult mai bine elaborate ăăă...mult mai detaliate, na. (Manager, 31 de ani, Covasna).

Legea spune așa- sau spunea până de curând, dar răul este gata făcut: până de curând planul urbanistic general putea să fie nuanțat, negat de un plan urbanistic de detaliu sau de un plan urbanistic zonal prin care făceam referire la regulamentul general dar pe care îl modificăm pe ici pe colo și atunci făceam ce făceam. Problema este că nici măcar regulile pe care le impuneam uneori prin aceste planuri urbanistice zonale deja săream peste cal. (Arhitect Șef, Arad).

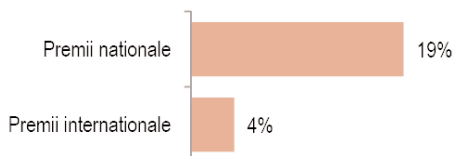
Legea autorizării construcțiilor este foarte proastă, a fost modificată de vreo 28 de ori, exact stilul acela de sac putred pe care îl tot peticim, deci trebuie refăcută categoric și cât de repede; legea urbanismului are niște modificări făcute acuma...

însă, în principiu, cam toată legislația legată de urbanism și autorizări este făcută pentru o țară care are toate instituțiile puse la punct, și mă refer la instanța de avizare și autorizare la primării, unde noi avem tehnicieni sau subtehnicieni care nu se pricep la nimic... ori știția să aplice legea, e mai greu (Arhitect Șef, Brașov).

8. Timpul scurt disponibil pentru realizarea proiectelor.

Să lucrez mai puțin, dar nu fizic și să am mai mult timp pentru o lucrare, cred că asta ar fi. Deci, nu să lucrezi ă... să lucrezi pe 20 de proiecte, cum este acolo de exemplu (arată o listă cu lucrările efectuate și în curs de efectuare pe anul 2009, prins pe perete) și să am două proiecte, dar pe moment, deci nu am vise mari deloc. Așa o să fac meseria cât mai, la un nivel cât mai ridicat. Și meseria asta cred că aduce o grămadă de prejudecăți și deja știm la concepție că este, poate sau nu face față. (Manager, 48 de ani, Covasna).

E13. Dvs. sau echipa din care ați făcut parte, ați câștigat un concurs de arhitectură sau design? (procente "da", calculate raportat la întreg eșantionul)

arhitecți

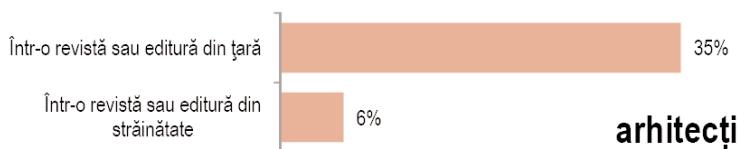
Ponderele celor care au câștigat vreun concurs de arhitectură sau design din țară e mai redusă, de 19%, în timp ce în străinătate, 4% dintre arhitecți au câștigat cel puțin un concurs.

Și în acest caz remarcăm un plus de performanță în rândul arhitecților din Sud și București și faptul că valorile nu variază la nivelul celor trei grupe de vârstă.

De asemenea, putem remarca asocierea ridicată dintre activitatea publicistică și performanța în concursurile de specialitate.

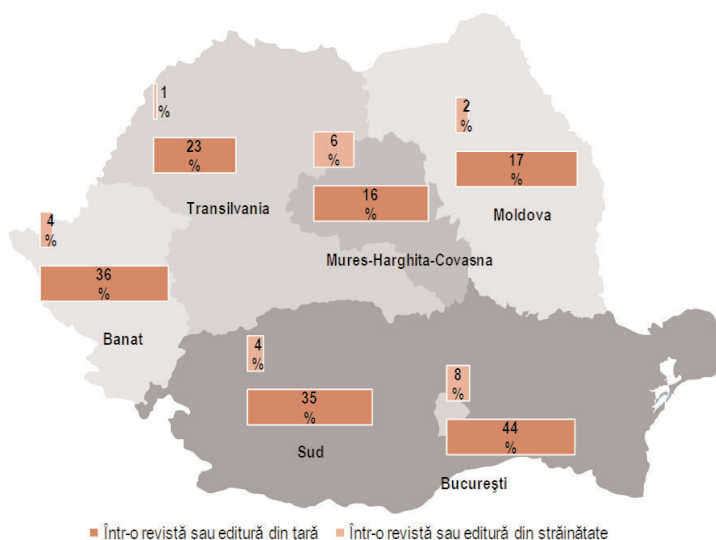
Peste o treime dintre arhitecți au publicat proiecte sau alte produse într-o antologie de specialitate națională iar 6% au publicat într-o antologie din străinătate. Putem identifica un plus de prolificitate, atât în țară cât și în străinătate, în rândul arhitecților din Sud și București dar și al celor de vârstă medie și ridicată (peste 35 ani).

E14. Proiecte sau produse de design realizate de dvs. au apărut într-o antologie de specialitate? (procente "da", calculate raportat la întreg eșantionul)

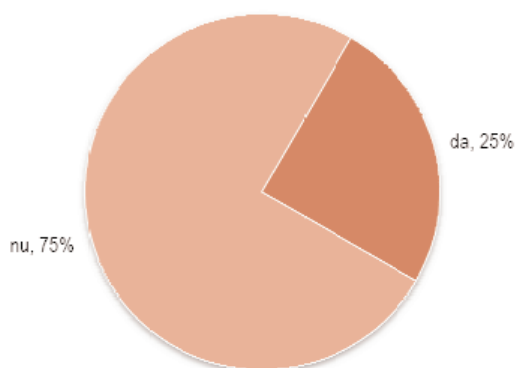

Arhitecții din București, Sud și Banat sunt cei mai prolifici în plan intern în timp ce, în plan extern, remarcăm un plus în dreptul arhitecților din Mureș, Harghita și Covasna.

E15. Publicistica din țară și străinătate, la nivelul regiunilor

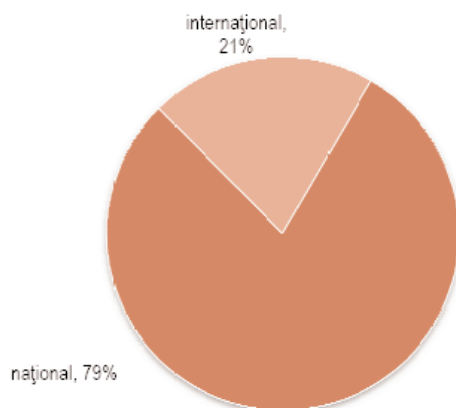
E16. Firma dvs. a participat la concursuri de arhitectură, urbanism sau design?

firme arhitectură

Un sfert din firmele investigate au participat la concursuri de arhitectură sau design, mai ales cele din Transilvania (28%). Majoritatea acestor concursuri (70%) au avut loc în perioada 2004-2009.

E17. Concursul a fost național sau internațional? (procente calculate raportat la numărul de concursuri)

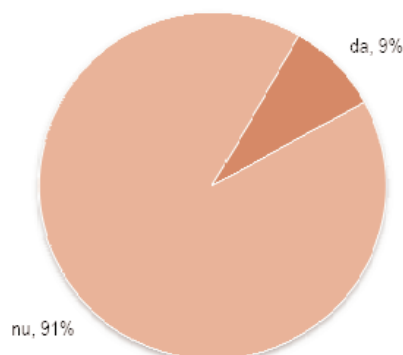

firme arhitectură

21% din concursuri au fost internaționale. 8% dintre clienții proiectelor participante la concursuri au fost străini, iar 92% români.

9% din companiile de arhitectură au fost premiate pentru performanța economică, în special cele din Sud (33%) sau Moldova (19%).

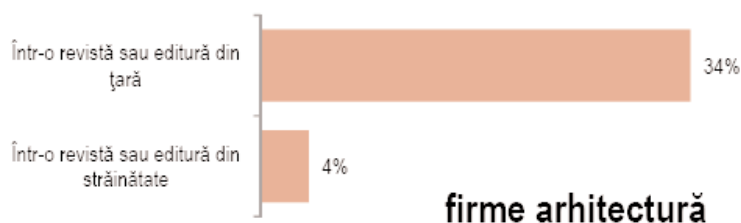
E18. Firma a fost premiată pentru performanța economică?

firme arhitectură

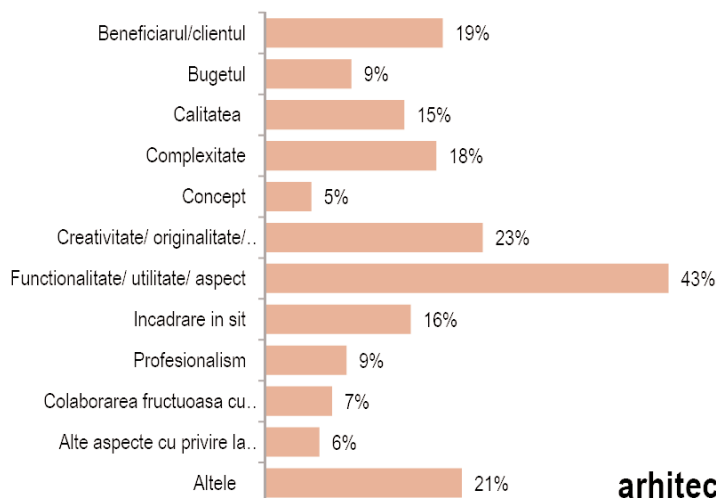
Ponderea firmelor care au publicat e aproape similară ca valoare cu cea a arhitecților,

E19. Proiecte sau produse de design realizate de firma dvs. au apărut într-o publicație de specialitate? (procente "da", calculate raportat la întreg eșantionul)

firme arhitectură

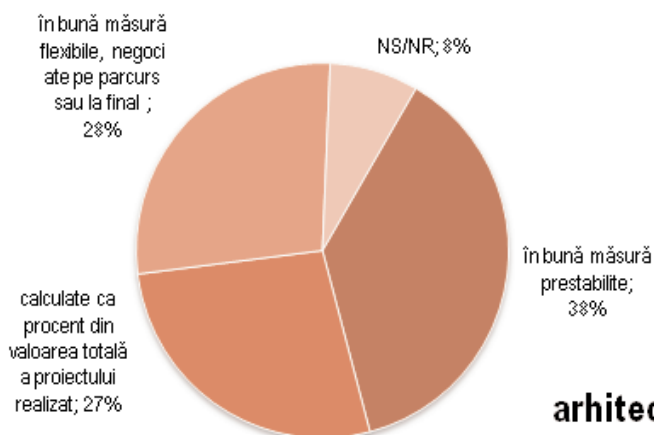
E20. Gândindu-vă la cele mai reușite proiecte la care ați lucrat în ultimii 3 ani, care ar fi elementele definitorii ale acestora? (întrebare deschisă, procente cumulate din 4 opțiuni și raportate la întreg eșantionul)

arhitecți

Elementele definitorii ale celor mai reușite proiecte sunt, în ordinea menționării, funcționalitatea, utilitatea, urmată de creativitate, originalitate. Beneficiarul proiectului, complexitatea lui sau încadrarea în sit sunt alte aspecte menționate ca fiind de importanță în definirea celor mai reușite proiecte.

E21. Onorariile (veniturile) obținute de dvs. în urma activității realizate în calitate arhitect sunt, cel mai adesea...?

arhitecți

În privința veniturilor obținute, ceva mai mult de o treime dintre arhitecți își prestabilesc onorariul în timp ce ceva mai mult de un sfert îl obțin ca parte din valoarea totală a proiectului realizat și un segment similar îl negociază pe parcurs sau la final.

În Transilvania 44% dintre arhitecți menționează că onorariile se prestabilesc, în timp ce în Sud 41% declară că onorariile sunt flexibile și se negociază pe parcurs.

Atributele proiectelor de succes în arhitectură

Din analiza interviurilor reiese că arhitecții intervievați identifică exemple de proiecte arhitecturale de succes mai ales în termeni de proiecte rezonabile, acceptabile sau de non-eșecuri. Explicația decurge din complexitatea ansamblului de factori care pot influența succesul unui proiect de construcții în fiecare dintre etapele sale – proiectare, construcție, utilizare –, fiecare dintre actorii implicați în proiect putând contribui la succesul sau eșecul acestuia. Exisă mai multe planuri în raport cu care arhitecții intervievați definesc succesul unui proiect de arhitectură:

În raport cu **obiectivul arhitectural individual**, criteriile folosite pentru evaluarea unui proiect ca fiind de succes sunt:

- criteriul financiar: costurile optime în raport cu calitatea construcției;
- criteriul eficienței: finalizarea lucrării;
- criteriul temporal: rapiditatea obținerii avizelor și a execuției lucrării;
- criteriul legalității: respectarea legii.

Un lucru devine un succes sau un lucru foarte bun în momentul în care s-a realizat exact așa cum ți-ai dorit să fie...ori....ca să faci un asemenea obiectiv: o casă, intervin foarte mulți factori: financiar, ca să termini casa, profesional, la nivel decizional totul să meargă repede [...] (Arhitect șef, jud. Maramureș).

În raport cu **ansamblul urbanistic**, criteriile folosite sunt:

- integrarea estetică în amplasament, adică obiectul arhitectural nu afectează estetica ansamblului în care este poziționat
- integrarea utilitară în amplasament, adică obiectivul construit să corespundă unor nevoi de utilizare a spațiului identificabile în raport cu ansamblul funcțional pe un anumit areal (acces la servicii de sănătate, educaționale, comerciale, spații verzi, etc.)

Din punctul meu de vedere, primordial este integrarea în sit, adică împreună cu celelalte clădiri existente să nu dea o notă discordantă sau prin contrast, să se integreze în acea zonă. (Arhitect șef, jud. Iași).

Deci sînt succese ...majoritatea [construcțiilor aflate] la locul lor ... nu ieșite din scară, nu agresive, nu, deci toate potrivite locului. (Arhitect șef, jud. Covasna).

În raport cu **beneficiarii**, intervievații identifică următoarele tipuri de criterii:

- criterii estetice: construcția să răspundă unor criterii estetice cerute de beneficiari
- criterii funcționale/de utilitate a construcției: construcția să răspundă nevoilor utilizatorilor

O construcție frumoasă, aspectuoasă, integrată în..... în....urbanismul zonei, de rezistență, în care să nu-ți fie frică să stai nici la cutremur, nici la.. deci, să se asigure o bună funcționalitate, un aspect frumos și care să fie, să fie o casă pentru oamenii respectivi, adică să le acorde tot confortul modern al omului zilelor noastre. (Inginer constructor, 57 ani, București).

În raport cu **cerințele profesionale**, cel mai relevant este criteriul adecvării la cerințele tehnice și estetice ale profesiei.

Adică, dacă faci ceva care arată spectaculos - în primul rând arătatul spectaculos nu e neaparat calitate - dar ceva care e experiment și e nu-știi-ce dar nu funcționează deloc, aia nu e arhitectură. Eu tot timpul mă gândesc la toate împreună, deci spațialitate, funcționalitate, și, totuși, ceva care e creativ. (Professor, Cluj).

De pildă, cunosc foarte bine un arhitect care, în majoritatea timpului, a lucrat biserici. Și a făcut biserici de foarte mare bun gust și foarte frumoase. [...] Ei, și acest arhitect a început să facă la un moment dat case. Iar acele case erau grotești ca să zic așa să mă exprim, pentru că nu își aveau locul, se regăseau foarte multe elemente din biserică, se regăseau, deci se vedea că are o foarte mare influență. Și ieșeau niște...mari erori ca să zic așa. În fine, în viziunea celui arhitect poate era o îmbinare între casă și biserică, nu știu, nu-mi pot explica, dar oricum... (Manager, 29 ani, Iași).

Sintetic, factorii care pot influența succesul unui proiect sunt:

- impunerea punctului de vedere al specialiștilor din domeniu în raport cu cerințele inadecvate ale beneficiarilor;
- documentarea din literatură/revistele de specialitate;
- buna colaborare și comunicarea permanentă cu ceilalți specialiști și cu clienții, împărtășirea unei viziuni comune tuturor;
- respectarea PUD-urilor și a PUZ-urilor;
- calitatea echipei cu care se lucrează;
- posibilitățile financiare ale beneficiarului;

- cultura arhitecturală a beneficiarului;
- asumarea rolului de șef de echipă de către arhitect;
- supravegherea fazei de execuție de către arhitect;
- nivelul tehnologiei folosite;
- buna execuție a lucrării de către constructori.

Dincolo de criteriile punctuale după care proiectele arhitecturale sunt evaluate, unii dintre participanții la interviuri formulează o perspectivă dinamică asupra succesului unei construcții. Așadar, în cele din urmă este considerat de succes acel obiect arhitectural capabil să rămână viu în ciuda trecerii timpului, adică să își păstreze sau să-și reinventeze calitățile estetice și funcționale.

Așa se vede succesul .. după zeci de ani ...și este și de natură substanțială, fizică. Cum îmbătrânesc materialele? Cum îmbătrânește din punct de vedere moral sau din toate punctele de vedere o casă și cum funcționează ea în timp ? Ce capacitate de transformare are? Unele case mor în timp și de asta trebuie demolate. Nu din motive economice speculative .. mă gândesc că unele sunt prea încorsetate în tema specifică de proiectare. Altele au capacitatea de a se primeni și din punct de vedere funcțional. Țasta e succesul. (Profesor, Timișoara).

Eșecul unui proiect de arhitectură este definit de către arhitecții intervievați în raport cu următoarele planuri:

În raport cu produsul arhitectural individual:

- calitatea proiectării lucrării: un proiect de construcții insuficient specificat sau care nu respectă principiile și regulile de construire nu poate să rezulte într-o construcție reușită.
- calitatea execuției lucrării: urmărirea unor costuri foarte mici de către client, în detrimentul calității lucrării; utilizarea de materiale ieftine și de proastă calitate.

Proiectele mai puțin reușite.. am facut unu pe lângă care nu mi-a plăcut pentru că a fost un... investitor cârcotaș care s-a uitat numai la bani și care ne-a obligat într-un spațiu foarte mic să facem o construcție urâtă.. spațiul era foarte mic și am făcut o construcție urâtă... numai să câștige... și nu s-a integrat cu restul caselor din.. și eu nici nu știu hotelu' ăla până la urmă cum a putut cu camerele alea mici să fie totuși funcțional, adică rezultatul final a fost foarte urât și arhitecții poate s-au străduit ei să facă...dar.. rezultatul final a fost urât [...] (Inginer constructor, 57 ani, București).

Din cauza părții financiare s-a ajuns la execuțiile astea în timp scurt și cu materiale ieftine, deci a primat, a primat partea asta financiară în detrimentul calității, știi.. și aici s-a văzut cel mai rapid, la execuție, știi.. sigur or fi fost și greșeli de proiectare, da` asta datorită marjei de siguranță care se lua... nu erau așa vizibile, pe când greșelile de execuție..ăă.. fac să se degradeze produsul final foarte repede [...] (Inginer constructor, 57 ani, București).

În raport cu ansamblul urbanistic:

- amplasarea urbanistică a construcției;
- armonizarea construcțiilor una în raport cu alta.

[A]dică nu zic să le facem ca pe vremea lui Ceaușescu, însă cred că respecti un aliniament, o înălțime, o prismă, tre să facem ceva, nu, fiecare apartament alt arhitect, altă arhitectură, altă culoare, altă înălțime, unu jumate de metru mai înăuntru, unu mai în afară, deci aici ar fi. [...] nu s-au îmbunătățit nici fațadele construcțiilor vechi și s-a mai, cum să zic io, s-a mai agresat și spațiul public, știi eu... (Arhitect șef, jud. Alba).

Sintetic, factorii care pot conduce la eșecul unui proiect sunt:

- impunerea punctului de vedere al beneficiarilor lipsiți de educație în domeniul arhitecturii;
- interesul manifestat de unii arhitecți pentru remunerație și mai puțin pentru calitate;
- lejeritatea cu care unii arhitecți semnează proiecte făcute de alte persoane;
- elaborarea proiectelor de către arhitecți care nu au pregătirea necesară sau care nu pot gândi în limitele unui buget;
- neseriozitatea sau neprofesionalismul echipei de executanți;
- calitatea profesională a muncitorilor cu care se lucrează;
- situația financiară a clientului, lipsa fondurilor pentru finalizarea construcției;
- realizarea proiectului fără a vedea terenul unde va fi situată construcția;
- schimbările care intervin în timpul execuției lucrării și nu sunt cuprinse în proiect, nerespectarea proiectului inițial și dorința de a face ajustări pe parcurs;
- graba impusă de către investitor pentru a finaliza o construcție;
- alegerea metodelor și a materialelor cele mai ieftine;
- îngăduința autorităților care acceptă anumite derogări în favoarea beneficiarului.

Atributele arhitectului de succes:

Din interviurile realizate cu arhitecții se desprind **două modele distincte de succes în arhitectură**, în funcție de câmpul considerat ca referință în aprecierea acestuia: este vorba, pe de o parte, de **succesul strict profesional/de breaslă**, în care criteriul major de evaluare îl reprezintă calitatea și valoarea arhitecturală, iar pe de altă parte se vorbește de un **succes de piață**, evaluat în funcție de câștigul financiar al arhitectului.

În cadrul strict profesional, succesul nu există în afara recunoașterii din partea reprezentanților profesiei, măsura acestui tip de succes fiind **prestigiul profesional**. Indicatorii prestigiului profesional sunt gradul de notorietate și de apreciere în rândul membrilor breslei, participarea la conferințe și concursuri naționale și internaționale de profil, prezența cu lucrări în publicații de specialitate (reviste, broșuri, etc.). Corectitudinea din punct de vedere legal și în raport cu principiile de construire sunt condiții necesare ale succesului profesional, însă nu suficiente. Valoarea arhitecturală vine din capacitatea de a fi creativ și original, de a produce obiecte arhitecturale deosebite, fie de o valoare estetică deosebită, fie ingenioase prin soluțiile arhitecturale pe care le propun.

Succesul de piață, pe de altă parte, corespunde unei prezențe active pe piața serviciilor de proiectare, iar măsura lui e dată de **câștigul financiar**. Succesul de piață înseamnă un număr cât mai mare de proiecte realizate anual, indiferent de calitatea arhitecturală. Succesul pe piață depinde de gradul în care arhitectul reușește să urmărească interesele beneficiarului care plătește pentru serviciile sale, iar cele mai mari succese de acest gen se regăsesc în zona afacerilor imobiliare. Concret, dezvoltatorii imobiliari vizează obținerea unui profit maxim în timp cât mai scurt, iar acest lucru are implicații asupra calității obiectelor construite, începând de la etapa de proiectare și până în faza de utilizare. Arhitectul cu succes pe piață este de multe ori cel care reușește cel mai bine să facă rabat de la calitate în interesul beneficiarului. De aceea, apreciază intervievații, de multe ori, cele două tipuri de succes nu se regăsesc împreună în realitate, aflându-se chiar în conflict.

Deci, proiecte din astea de mall-uri, de Academic Center [...] Ția sunt jalnici ca arhitecți. Sunt jalnici și întorc banii cu lopata. Deci, două recunoașteri destul de diferite, astea două. Și în ziua de azi succesul e categoric reprezentat de ăla financiar. Deci, arhitectul e considerat de succes în piață. Adică domină piața. Partea asta de recunoaștere, elitistă să-i spunem, contează;

sigur, că oameni suntem. Dar nu efectiv. Deci poți să ai un succes pe piață fulminant și să fii considerat zero. Profesiunea nu are importanță. Nici nu îți dau seama clienții că ești zero în profesiune. (Profesor, Cluj).

Păi...există arhitecți de succes...și..iarăși aș...oarecum fără să vreau, iarăși în două categorii...i-aș împărți...ăă...cei care au un succes financiar...iar asta iarăși nu presupune neapărat că din cauza calității arhitecturale fac un lucru deosebit...dar pot fii foarte buni manageri, nu?...oameni care știu să facă rost de lucrări și să își vândă marfa, care nu fac lucruri extraordinare sau nici de bun simț... și sunt arhitecți care...aa...să zicem de succes din punct de vedere al recunoașterii profesionale....oameni care...de exemplu: face o clădire, face un obiectiv care din punct de vedere arhitectural este corect, foarte bun, fie că...cu resurse financiare mari sau mici, asta e...lucruri de bună calitate poți să faci oriunde și cu resurse financiare mici...ăă...ce înseamnă să fii arhitect de succes?...dacă ar fi să fiu idealist...ăă...ar trebui să fie un arhitect care să aibă coloană vertebrală, deci pur și simplu să fie un tip absolut corect...care să...prin absolut tot ceea ce faci la nivel de proiectare să nu strici spațiul urban înconjurător și să îl înveți pe beneficiar ce înseamnă arhitectura...[...] Dacă vorbesc din punct de vedere financiar...un arhitect de succes înseamnă...când trage la finele anului linie să vezi câte 0-uri ai...și atuncia asta ii... (Arhitect șef, jud. Maramureș).

Un arhitect de succes...dacă reușește să pună mâna pe proiecte foarte mari, foarte bine plătite, poți să-i spui că-i de succes, da, știi sub aspectul financiar. Dacă-l iei în aspectu` ălalt, strict... al unei realizări, al unui obiect de arhitectură corect...și care poate fi realizat ...cum să spun, poate să fie unul sau două proiecte de genul` ăsta în viața unui arhitect, care să-l definească de succes, fără să pui în componenta respectivă și partea financiară, arhitect de succes pentru că a reușit să rezolve componenta respectivă, casa respectivă, chiar dacă-i micuță, s-o rezolve cu toate, toate aspectele estetic, funcțional, economic, fără să pun în balanță faptul că a împlinit proiectul. (Arhitect șef, București).

În mod individual, **măsura succesului** pentru fiecare arhitect este dată de **calitatea și cantitatea portofoliului de lucrări realizate**, care reprezintă o formă de reclamă individuală. Un portofoliu bogat și totodată valoros din punct de vedere al importanței obiectivelor arhitecturale realizate reprezintă o garanție a succesului personal în cadrul breslei.

Succes din punct de vedere al recunoașterii profesionale: sunt de succes arhitecții care fac lucrări de bună calitate din punct de vedere arhitectural, indiferent de resursele financiare pe care le au la dispoziție; respectă mediul înconjurător și pe beneficiari.

Succesul financiar: sunt de succes arhitecții care sunt buni manageri și care obțin venituri mari

Un arhitect de succes este unul, care are multe proiecte. Ți de succes ești dacă ă...zic eu, dacă reușești să faci multe proiecte unicat, sau proiecte de importanță mai mare, dacă reușești să faci proiect tip, pentru investiții, de durată. (Arhitect șef, jud. Covasna).

[S]ă fii un bun arhitect înseamnă să fii foarte apreciat, să ai lucrări, să ai un portofoliu foarte bogat, sau nu neapărat bogat, poate să fie și un portofoliu foarte mic dar să fie foarte consistent ca și valoare, ă...asta înseamnă. (Manager, 29 ani, Iași).

La polul opus, în viziunea multora dintre arhitecții intervievați, **eșecul profesional** al unui arhitect înseamnă pur și simplu incapacitatea de a practica meseria, deci de a construi propriu-zis, aici incluzându-i, de cele mai multe ori, pe cei care nu fac decât să întocmească documentații la proiecte slabe sau pe cei ale căror proiecte eșuează sistematic.

Faptul că nu construiește. Sau dacă construiește nu e în stare să facă mai mult decât o simplă prestație de serviciu tehnic. Deci, face proiecte submediocre, la care face o documentație tehnică, o pune la primărie, i se aprobă, face o clădire pe care nu o remarcă nimeni, care nu intră în nicio remarcă Care, dacă treci pe lângă ea, dacă trec eu pe lângă ea, zic că e non-arhitectură. (Profesor, Cluj).

Dinamica profesiei și a activităților de arhitectură

Arhitectura din România se află într-o continuă transformare sub influența factorilor macrosociale de tip economic, politic și cultural. Arhitecții fac referire la aceste schimbări pe parcursul interviurilor realizate, iar momentele de referință invocate cu precădere sunt schimbarea de regim politic din decembrie 1989, respectiv aderarea României la Uniunea Europeană.

1. În privința **modului de a construi**, intervievații apreciază că în prima decadă postcomunistă în România s-a construit mai degrabă haotic și slab calitativ, într-un context de liberalizare excesivă, definit, pe de o parte, prin ignorarea regulilor urbanistice, ca reacție la controlul absolut ce a marcat epoca anterioară, iar pe de altă parte, prin exprimarea necontrolată a originalității și spiritului creativ al membrilor breslei, care concepuseră anterior proiecte arhitecturale ieșite din tiparul impus, fără a avea posibilitatea de a le pune în practică. În consecință, spațiul construit în acea perioadă se remarcă mai ales prin lipsa de concept,

de articulare și prin prost gust.

Pentru că toți arhitecții de la vremea respectivă erau constrânși să facă...să facă proiecte tipizate, ei... având niște proiecte dar care nu le-au arătat niciodată înainte de '90, cam cum ar vrea ei să arate Iașiul. Și atunci, dintr-o explozie imediat după '90, de idei, de...haideți să spunem și un entuziasm, s-a ajuns la situația în care este acum. Nu spun că a fost rău sau că a fost bine, dar nu este unitar. Deci nu a fost o viziune unitară a ceea ce se construiește în Iași. (Arhitect Șef, jud. Iași).

Consecutiv acestei etape de construire relativ necontrolată în România, participanții la interviuri apreciază că în ultimii ani se observă o ameliorare calitativă a spațiului construit. Aderarea României la Uniunea Europeană pare să fi constituit un factor important în acest sens, cu efecte notabile pe mai multe dimensiuni. În primul rând, odată cu acest moment s-a intensificat importul de materiale și tehnologii noi în construcții. Apoi, și mai important, contactul cu modelul occidental de a construi a dus la o reconfigurare a culturii arhitecturale, atât în privința arhitecților care fac proiectare, cât și în ceea ce îi privește pe beneficiari. Intrarea în UE aduce un beneficiu major de mentalitate, prin faptul că beneficiarii proiectelor de arhitectură – cetățenii – ajung să își îmbunătățească cultura arhitecturală vizitând alte țări și luând, astfel, contact cu modul de a construi din străinătate.

[...] omul se duce și aici intervine chestia pe care o spuneam despre cultură. Omul se duce, vede, vede că în alte părți se poate și atunci vine înapoi încărcat cu informație și altfel poți să discuți cu el. Deci, faptul că am intrat în UE, părerea mea e asta, asta avantajează foarte mult... schimbarea de mentalitate a românilor. (Manager, 29 ani, Iași).

Deși aprecierea generală cu privire la efectele integrării în UE asupra modului de a construi este pozitivă, există puncte de vedere critice asupra elementelor de noutate care apar în stilul arhitectural autohton sub influența globalizării. Este vorba despre o înclinație înspre a copia stiluri arhitecturale străine spațiului românesc și inadecvate acestuia, o tendință de raliere la o modă arhitecturală internațională care înseamnă uniformizarea gustului în arhitectură, încadrarea produselor arhitecturale românești într-un limbaj arhitectural universal, sacrificând astfel particularitățile ce țin de un anume etos național.

[...] arhitectura din Romania este îngrozitor de orientată către Vest. Deci, arhitectura din România și arhitecții români vor să aparțină Europei, nu caută ce sunt particularitățile care o diferențiază, ci ceea ce o aseamănă și o ridică la nivel asemănător. [...] Această tendință de globalizare, care sigur există, deci exact despre asta am vorbit nu știu la care întrebare, că arhitectura românească vrea să devină globală, nu globală, universală, deci ambiția arhitectului român este de a realiza clădiri care au mesaje universale (Manager, 31 ani, Covasna).

În anii premergători **crizei economice mondiale**, boomul de investiții în construcții a prilejuit proliferarea proiectelor de construcții pe bază de documentații prost întocmite, alcătuite de neprofioniști, cu studii de specialitate sau fără.

Cel puțin în ultimii ani, 2007 – 2008, au văzut foarte, foarte multe prostii făcute în proiecte și foarte multe proiecte date peste cap numai așa, să intre în Primărie, să dea autorizația, era și un rulaj foarte mare de proiecte în vremea aia. Și atunci se mergea numai pe PAC. Omul știa, avea...își lua un inginer constructor foarte priceput sau nu, sau cel puțin așa știa el că e foarte priceput și zicea "dom`le fă-mi mie PAC-ul ăsta, fă-mi cum știi tu". Și omul ăla îi făcea PAC-ul cum știa, dar neavând detalii la dispoziție, neavând proiect tehnic la dispoziție, neavând nimic. (Manager, 29 ani, Iași).

Mai aproape de momentul actual, criza economică produce efecte pozitive în privința modului de a construi printr-o mai mare responsabilitate față de banul investit în construcții, limitarea exceselor și a risipei în ceea ce privește spațiul construit; așadar, introduce o constrângere de natură materială care temperează gustul pentru a construi opulent și ostentativ al unora dintre beneficiari.

Criza...introduce și...o altă...dă niște direcții și din punct de vedere financiar, de exemplu oamenii nu își mai doresc palate de 600 de mp pentru că nu le mai pot încălzi, și...faptul că banii sunt mai puțini...îi face pe oameni să fie mai atenți și cu treaba asta și eu cred că va fi din ce în ce mai bine. (Manager, 37 ani, Maramureș)

Criza asta financiară... economico-imobiliară.. e pe de-o parte foarte bună... construcțiile urâte vor fi mai mici sau nu vor fi deloc, acu` un an se discuta la Cluj, se discuta între 8 și 20 de turnuri, nu știau care-i mai înalt, care e mai... [aceste tipuri de

proiecte] au murit, de exemplu. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

2. Introducerea noilor tehnologii în practicarea arhitecturii în România, cea mai semnificativă dintre acestea fiind utilizarea computerului și a programelor specializate, generează atitudini și reacții ambivalente din partea reprezentanților profesiei, participanții la interviuri evidențiind deopotrivă beneficii și neajunsuri ale generalizării acestei practici.

Predominantă este aprecierea pozitivă a introducerii acestei inovații tehnice, avantajele menționate ținând de eficientizarea muncii și îmbunătățirea relației de comunicare dintre arhitect și beneficiar. Capacitatea de a utiliza computerul devine o condiție necesară pentru o bună desfășurare a activității unui arhitect; mai mult, introducerea calculatorului a dus la diversificarea profesiei, prin apariția unor domenii noi de competență în câmpul profesiei (de ex., vizualizare foto-realistică).

Intervievații opinează că prin utilizarea computerului munca arhitectului devine mai ușor de gestionat, deci mai eficientă, întrucât face posibilă vizualizarea cu ușurință a produsului final, generează mai multă siguranță în proiectare, prin corectarea greșelilor evidențiate în cadrul simulărilor pe calculator, constituie suport pentru manipularea cu mai multă ușurință a materialelor de lucru în proiectare (schițe, cadre, etc.).

E clar că lucrul pe computer te ajută. Vezi mai bine lucrurile în spațiu...poți să vezi mai bine lucrurile pe care le faci. Chiar acum am avut o hală metalică la care am făcut premontaj pe calculator...ca să nu lipsească piese...să nu se potrivească ..etc./ Te ajută și la viteză. E mult mai ușor să copiezi dintr-un cadru în altul...să simetrizezi și să ștergi. (Manager, 33 ani, Arad).

O altă dimensiune a beneficiilor utilizării computerului ține de relația cu beneficiarii proiectelor de construcții, care au în prezent acces, cu ajutorul computerului, la o imagine proiectată a produsului final. Apare avantajul de a putea reface în timp mai scurt și cu eforturi mai mici proiectul de construcții, în funcție de reacția beneficiarului la proiecția pe computer a produsului final, acesta putând fi astfel ajustat în mod mai eficient.

Pe mine m-a ajutat foarte mult computerul în...exprimarea 3D. 3D cât mai realistă. Pentru că omul când vine, beneficiarul când vine la tine, ca arhitect vrea să îi arăți ceva aproape...la fel cum o să îi arate lui casa, chestie care prin desen de mână se poate efectua foarte greu sau în foarte mult timp. Ă..datorită softurilor apărute în ultima vreme se poate face lucrul acesta foarte ușor

și asta este ...un atuu foarte mare pentru că beneficiarul își vede efectiv casa cum o să arate, sau interiorul cum o să arate, și atunci poate să zică "da, asta am vrut", pe când dacă nu îi place ceva, să zicem la un desen de mână, tu trebuie să refaci desenul ăla, trebuie să faci toată baza constructivă...(Manager, 29 ani, Iași).

Pentru mulți dintre arhitecții intervievați desenul de mână rămâne totuși important, în special în faza de debut a proiectului arhitectural, atunci când arhitectul își conturează abia imaginea a ceea ce urmează să proiecteze. O parte dintre membrii breslei vorbesc chiar cu regret și nostalgie despre desenul de mână, opinând că înlocuirea sa treptată cu desenul pe computer produce efecte negative de tipul pierderii unor calități și aptitudini ale celor care practică profesia, cum sunt capacitatea de a desena de mână, imaginația vizuală, capacitatea de a-și reprezenta mental obiectul pe care urmează să îl proiecteze.

3. Unul dintre efectele cele mai importante ale aderării României la Uniunea Europeană asupra practicării arhitecturii îl constituie, așa cum reiese din interviurile realizate cu reprezentanții profesiei, **schimbarea legislativă și procedurală**, evaluată pozitiv în sensul în care această schimbare reprezintă un pas înainte în direcția asimilării experienței profesionale considerate superioare a lumii occidentale – în termenii respondenților înșiși, un pas înspre civilizație – însă apreciată negativ în privința adaptării și implementării sale în România. Importul de legislație s-a făcut, după părerea respondenților, fără un așa-zis import simultan de mentalitate, inclusiv la nivel de specialiști, de aceea dispunem în prezent de o legislație europeană care se modifică tot timpul în mod incoerent și care se aplică românește, cu artificii prin care se eludează regulile.

[...] noi am copiat de dincolo legislație, dar n-am copiat tot ce vă spuneam, mentalitățile, adică.... Acolo dacă te duci c-un proiect făcut [...] La noi ...găsim porțițe, tot timpu'. (Arhitect șef, jud. Alba).

Totuși, există circumstanțe care forțează schimbarea și în privința modului în care se lucrează propriu-zis. Participanții la cercetare menționează proiectele cu bani europeni care sunt foarte stricte în raport cu respectarea regulilor și a legislației domeniului, de aceea, prin pătrunderea acestor proiecte, apare o presiune în direcția creșterii calității practicii arhitecturale. În plus, aceste proiecte înseamnă și o infuzie de capital financiar

care stimulează activitatea în arhitectură.

Ce a mai evoluat acum în domeniul ăsta...sunt foarte multe lucrări, foarte multe proiecte cu bani proveniți din Uniunea Europeană. Ă...acele proiecte sunt într-adevăr proiecte adevărate pentru că sunt foarte multe restricții și aici intervin acele legi restrictive și principii de proiectare de care vorbeam mai devreme. Nu te poți duce cu un proiect dat peste cap la un ...proiect dintr-ăsta cu fonduri europene. Nu te poți duce. Trebuie foarte complex făcut, foarte bine gândit de la început, se face un proiect ...ă...atât arhitectural cât și a celorlalte specialități plus un proiect foarte mare în care intră și partea financiară și tot, tot, și atunci nu mai poți să dai peste cap nimic. Ă...aici iar este un punct în plus în intrarea noastră. Deci au venit și bani din afară – ceea ce ne ajută foarte mult, se pot face proiecte, se pot face investiții cu bani din afară. (Manager, 29 ani, Iași).

4. Aderarea României la Uniunea Europeană a însemnat și o **re-configurare a pieței serviciilor de arhitectură**, prin faptul că firmele de arhitectură străine au devenit tot mai prezente în peisajul românesc și e de așteptat ca trendul să continue, în special pe partea de proiecte de construcții mari, de tipul lanțurilor de hipermarketuri sau alte investiții multinaționale. Din perspectiva multora dintre arhitecții participanți la cercetare, aceste firme reprezintă concurență serioasă pentru serviciile de arhitectură autohtone, având efecte pozitive în final prin faptul că redefinesc criteriile și standardul de calitate.

[...] până acum au importat mai mult arhitectură, acum o să începem să importăm arhitecți, deja se întâmplă: intrarea unor firme extrem de puternice și de mari.. străine pe piața românească de arhitectură are efecte...ăăă... asemănătoare cu cele ale crizei.[...] Apariția bruscă a unei concurențe extrem de puternice, atât economic, cât mai ales profesional. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

Cu toate acestea, există factori de natură să limiteze competiția directă între furnizorii de servicii de arhitectură români și străini, aceștia regăsindu-se deocamdată de multe ori în raporturi de complementaritate și colaborare. Concret, firmele de arhitectură din străinătate preferă să lucreze pe partea de implementare a unui proiect cu arhitecți români, rolul acestora fiind acela de a rezolva problemele birocratice, specifice, ca și cunoscători din interior ai regulilor jocului.

Pentru proiectele mari sau pentru proiectele-tip de genul big box,

că vine un concern care își plasează halele..iar echipa.. să zicem, românească face partea de implementare, harțogărie birocratică, care o cunoaște, că joacă acasă. (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

Incompatibilitățile normative și de legislație fac uneori colaborarea cu firme de arhitectură din afară dificilă, chiar imposibilă. Mai exact, este vorba de licitații de proiecte organizate de aceste firme în România, cu norme impuse conform legislației țării în care firma organizatoare își desfășoară activitatea și care intră în contradicție cu sistemul de norme autohton.

[...] în Germania în cadrul proiectului, proiectantul general trebuie să ofere inclusiv inspectorul de...aa...protecție a muncii, inclusiv inspectorul de pompieri care va supraveghea lucrarea, inclusiv dirigintele de șantier...la noi legea nu permite chestia asta pentru că din punctul de vedere al legii noastre, aceștia trebuie să fie niște independenți de o parte sau de alta și atunci practic nouă ne era imposibil să ne racordăm la cerințele lor, fiind atât de diferite de legea de aici și am renunțat, am refuzat să participăm la selecția respectivă de oferte. (Manager, 37 ani, Maramureș).

Participarea arhitecților români alături de cei străini la concursuri de arhitectură sau la licitații de proiecte de construcții în spațiul românesc este considerată un efect pozitiv al globalizării, prin faptul că facilitează inovarea, pătrunderea noului în arhitectura românească. Totuși, intervievații consideră că în competiție arhitecții români dispun de avantajul net al faptului că sunt cunoscători ai legislației românești și au o percepție mai bună a factorilor culturali specifici (mentalități, tradiții, chiar materiale utilizate în construcții). Așadar, actul arhitectural este considerat a avea o importantă dimensiune culturală.

[...] construcția nu trebuie privită individual, ci în ansamblul ei în locul unde trebuie integrată. [...] Desigur, un arhitect străin din Uniune [...] primește un plan de situație, eventual câteva poze din jur, dar nu simte, nu simte locul și acest lucru se vede întotdeauna. Nu cunoaște materialele tradiționale, n-are de unde. (Arhitect Șef, jud. Covasna).

5. Liberalizarea granițelor odată cu aderarea României la Uniunea Europeană a însemnat și o creștere a potențialului de **mobilitate profesională** pentru arhitecți, cel puțin prin creșterea mobilității spațiale a reprezentanților profesiei. Totuși, intervievații

apreciază că activitatea arhitecților de pretutindeni este condiționată de legislația fiecărei țări în parte, ceea ce face ca mobilitatea profesioniștilor practicieni să fie limitată. În plus, această schimbare a produs efecte nesemnificative în ceea ce privește *know how*-ul arhitectural obținut prin schimb de experiență, deoarece contactul cu știința și practica arhitecturală avuseseră loc dinainte, prin mobilitatea școlară a studenților la arhitectură, respectiv prin accesul în România la publicațiile internaționale de profil.

[...] după 90' majoritatea arhitecților din România au făcut cursuri de specializare în afară, au umblat foarte, foarte mult... după 90' au apărut majoritatea revistelor mari de arhitectură care circulă prin România, a cărților de arhitectură... deci nu există un sistem legislativ în domeniul arhitecturii și urbanismului care poate să fie comun, fiecare țară are specificul ei și asta se materializează în legislația țării respective. (Arhitect Șef, jud. Brașov).

Un alt aspect care face ca beneficiile mobilității profesionale internaționale a arhitecților români să fie limitate ține, în opinia unora dintre arhitecți, de o anumită particularitate a construirii în străinătate. Astfel, deși arhitecții au câștigat mai multă mobilitate profesională odată cu intrarea în Uniunea Europeană, oportunitățile de învățare în afara granițelor sunt reduse din cauza faptului că spațiul construit este în bună parte definitivat în străinătate. În această privință, dezavantajul arhitecților români vine, așadar, din decalajul dintre liberalizarea contactului cu străinătatea și stadiul construirii în afară. În consecință și ca urmare a stadiului emergent al dezvoltării imobiliare și de infrastructură în România, unii intervievați apreciază că tendința majoră este mai degrabă aceea a importului de arhitecți, chiar arhitecți români care revin în țară.

R: În străinătate, mai ales, înveți să construiești foarte puțin, pentru că ei și-au făcut cam ce era de făcut în acești 50 de ani după război, 60... deci piețele emergente au nevoie de infrastructură și tot felul de spații.

I: Dar din ceea ce știți la ora actuală nu exi.. nu putem vorbi de un altfel de fenomen de exportare de arhitecți?

R: Dimpotrivă, arhitecții stabiliți în străinătate s-au întors, sunt cazuri notorii din, din... pentru că aici era pâinea mai bună.[...] (Arhitecți Focus Grup, Cluj).

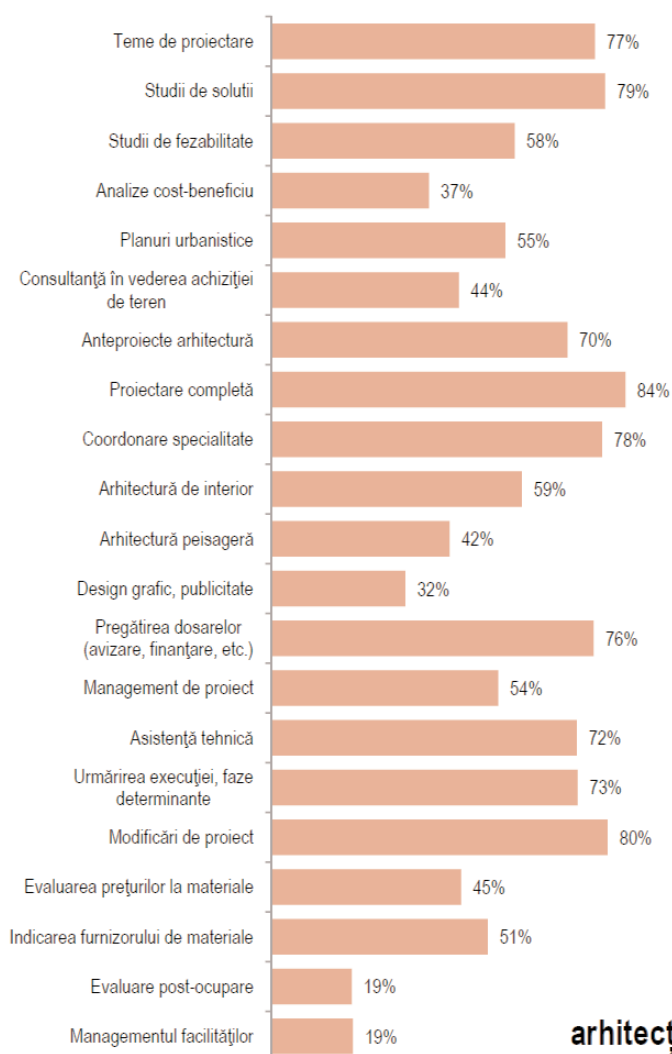
Arhitecții români ajung să lucreze pentru firme străine de arhitectură, mai ales în contextul în care există o investiție

multinațională care dezvoltă un proiect de construcții în România.

Să zicem, am un lanț de supermarketuri, acel lanț de supermarketuri, oriunde ar vrea să își deschidă magazin, are un singur trust de consultanță pe care îl pune să se ocupe de această problemă, și ăia se ocupă să angajeze arhitecți din zona respectivă, deci...doar pe genul ăsta de canale imi inchipui ca s-ar putea ajunge la...la contracte în strainatate. (Manager, 37 ani, Maramureș).

PIAȚA SERVICIILOR DE ARHITECTURĂ

F1. În ultimul an (12 luni) ați realizat următoarele activități?
(procente raportate la întreg eșantionul)

arhitecți

Inventarul activităților realizate în ultimele 12 luni ne indică o incidență ridicată a unor activități precum:

- Proiectarea completă
- Modificări de proiect
- Studii de soluții
- Coordonare de specialitate,

în timp ce activități precum:

- Analiză post-ocupare
- Managementul facilităților

- Design grafic
- Analize cost-beneficiu

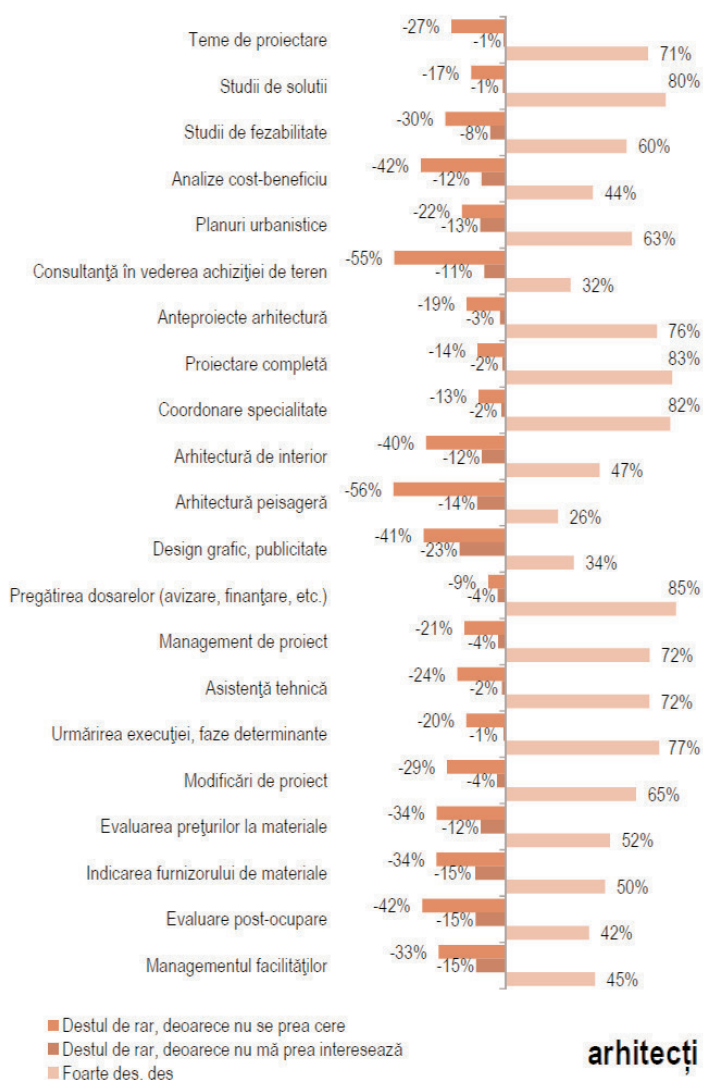
se înscriu în portofoliul a cel mult o treime dintre arhitecți.

Datele ne indică faptul că 74% dintre subiecți au în portofoliul ultimului an minim jumătate din activitățile menționate și că 40% au desfășurat minim trei sferturi din aceste activități.

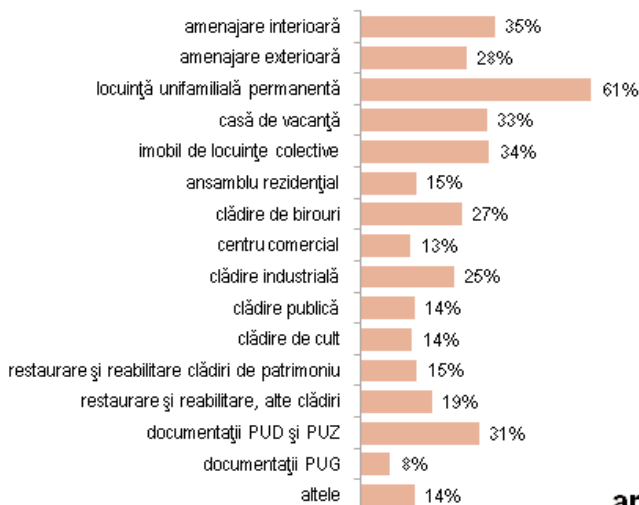
Din punct de vedere al frecvenței de performare, cele mai frecvent desfășurate activități sunt

- Pregătirea dosarelor
- Proiectarea completă
- Coordonare de specialitate
- Studii de soluții, iar activitățile cu o frecvență mai redusă sunt
- Consultanță în vederea achiziției de teren
- Arhitectură peisajeră
- Analiză cost-beneficiu
- Evaluare post-ocupare

F2. Cât de des ați realizat aceste activități? (procente calculate raportat la numărul celor care au desfășurat respectivele activități)

F3. În ultimul an (12 luni) câte din următoarele tipuri de proiecte ați contractat ÎN ȚARĂ, în mod individual (nu prin firmă)? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

arhitecți

F4. Structura portofoliului intern

Tip proiecte	Nr. mediu de proiecte/arhitect, la nivelul întregului eșantion	Nr. mediu de proiecte/arhitect, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	1,49	4,2
amenajare exterioară	1,07	3,85
locuință unifamilială permanentă	6,58	10,79
casă de vacanță	1,21	3,63
imobil de locuințe colective	1,61	4,76
ansamblu rezidențial	0,25	1,71
clădire de birouri	0,53	2,01
centru comercial	0,26	2,00
clădire industrială	0,61	2,49
clădire publică	0,35	2,49
clădire de cult	0,26	1,95
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	0,32	2,18
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	0,49	2,61
documentații PUD și PUZ	1,89	6,05
documentații PUG	0,21	2,63
altele	0,76	5,34

Cel mai comun contract de arhitectură, în țară, e cel pentru locuință unifamilială permanentă, 61% dintre arhitecți având în ultimul an un astfel de proiect.

Pe plan secund se situează tipuri de contracte precum documentațiile PUD și PUZ, amenajările interioare, casele de vacanță și imobilele de locuințe colective.

Mai puțin contractate sunt clădirile de largă utilitate publică (clădirile publice, de cult, centrele comerciale).

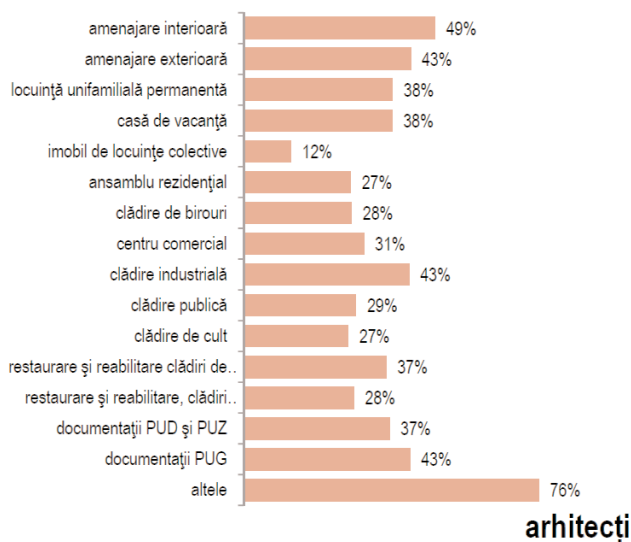
Portofoliul cel mai mare de contracte îl au arhitecții din Sud (în medie 26 contracte) și Transilvania (22 contracte), în timp ce cei din București au, în medie, numai 13 contracte.

Portofoliul de contracte corelează pozitiv cu vârsta, tinerii (maxim 35 ani) având în medie 13 contracte, cei de 36-50 ani având 18 contracte și cei de peste 50 ani având 21 contracte.

În privința finalizărilor, pentru niciun tip de proiect nu s-a finalizat jumătate din numărul proiectelor contractate.

Situația diferă la nivel de regiune, arhitecții din Sud având mai multe contracte finalizate, spre deosebire de cei din celelalte regiuni.

F5. Dintre acestea, câte au fost finalizate ca și construcție? (procente calculate raportat la numărul proiectelor contractate)

F6. Structura portofoliului intern - proiecte finalizate

Tipuri de proiecte	Nr. mediu de proiecte finalizate, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	2,06
amenajare exterioară	1,65
locuință unifamilială permanentă	4,13
casă de vacanță	1,39
imobil de locuințe colective	0,58
ansamblu rezidențial	0,46
clădire de birouri	0,55
centru comercial	0,61
clădire industrială	1,06
clădire publică	0,72
clădire de cult	0,53
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	0,79
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	0,74
documentații PUD și PUZ	2,27
documentații PUG	1,13
altele	4,05

F7. În câte din aceste proiecte dvs. ați lucrat în calitate de unic autor, co-autor, membru al colectivului de autori, respectiv șef de proiect? (număr mediu de proiecte, raportat la numărul celor care au derulat cel puțin un proiect de acest tip)

Tipuri de proiecte	Unic autor	Co-autor	Membru al colectivului de autori	Șef de proiect
amenajare interioară	1,56	0,4	0,15	0,51
amenajare exterioară	1,04	0,24	0,19	0,34
locuință unifamilială permanentă	3,77	1,02	0,43	1,83
casă de vacanță	1,45	0,23	0,1	0,67
imobil de locuințe colective	0,69	0,31	0,23	0,56
ansamblu rezidențial	0,63	0,16	0,15	0,22
clădire de birouri	0,61	0,24	0,11	0,26
centru comercial	0,5	0,31	0,13	0,2
clădire industrială	0,88	0,38	0,14	0,3
clădire publică	0,76	0,37	0,14	0,43
clădire de cult	0,58	0,48	0,03	0,29
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	0,73	0,23	0,07	0,18
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	0,93	0,27	0,16	0,46
documentații PUD și PUZ	1,8	0,71	0,17	1,31
documentații PUG	0,48	0,15	0,11	0,24
altele	4,2	0,15	0,1	0,3

Amenajările interioare sau exterioare, locuințele unifamilare sau casele de vacanță, sunt tipuri de proiecte abordate într-o mai mare măsură de o manieră individuală (dar într-o proporție de maxim 64%).

Lucrările de restaurare, cele de documentație sau imobilele de locuințe colective sunt proiecte abordate într-o mai mare măsură de o manieră colectivă (dar nu mai mult de 54%).

51% dintre arhitecți au fost unici autori ai unui proiect, 14% au fost membri ai unui colectiv de autori, 24% au fost co-autori și 19% au fost șefi de proiect.

Există o asociere pozitivă între calitatea de unic autor și cea de co-autor sau de șef de proiect.

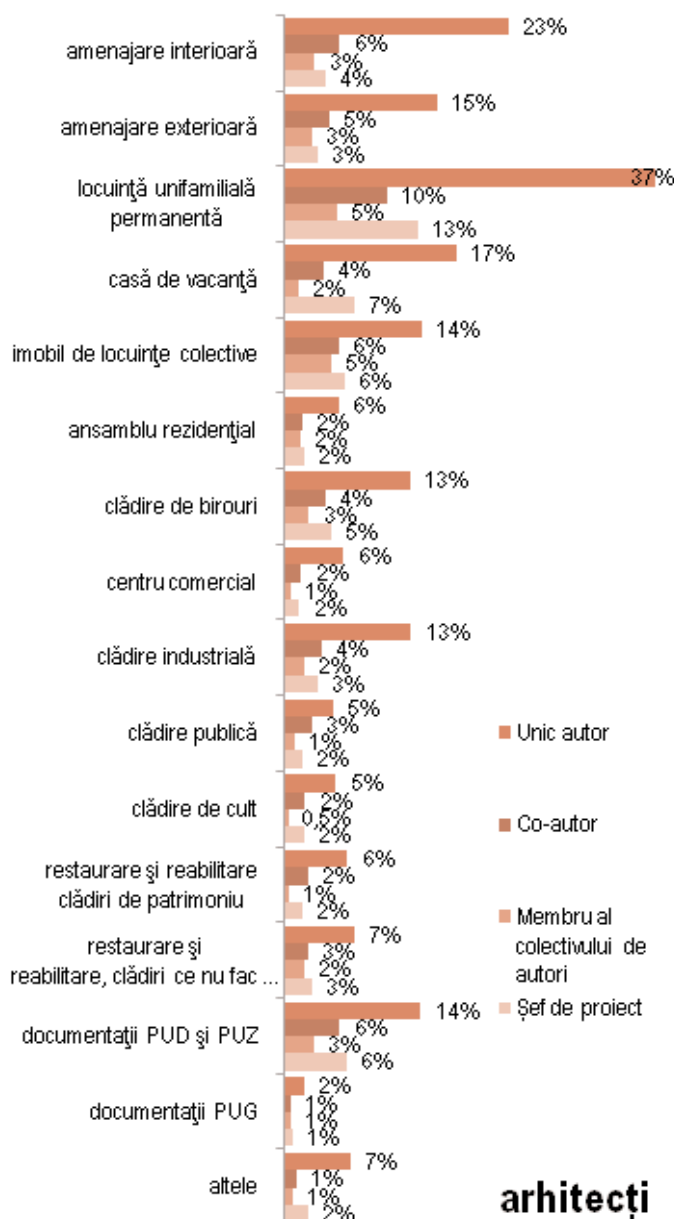
Amenajările interioare sau exterioare, locuințele unifamilare sau casele de vacanță, sunt tipuri de proiecte abordate într-o mai mare măsură de o manieră individuală (dar într-o proporție de maxim 64%).

Lucrările de restaurare, cele de documentație sau imobilele de locuințe colective sunt proiecte abordate într-o mai mare măsură de o manieră colectivă (dar nu mai mult de 54%).

51% dintre arhitecți au fost unici autori ai unui proiect, 14% au fost membri ai unui colectiv de autori, 24% au fost co-autori și 19% au fost șefi de proiect.

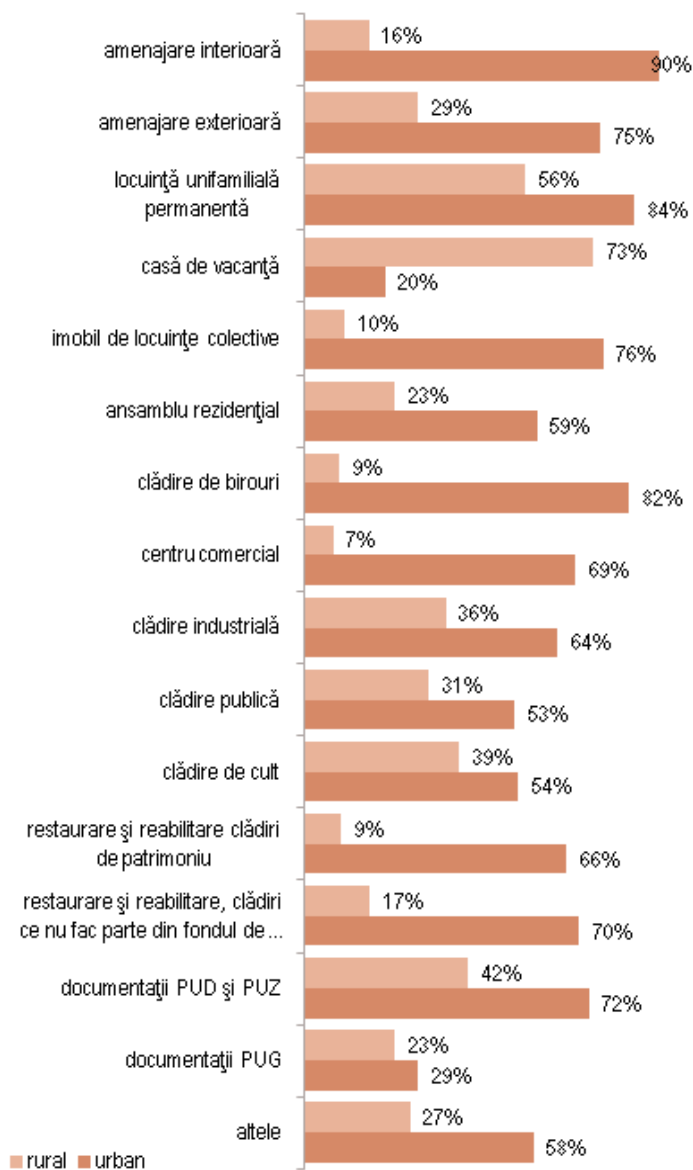
Există o asocierie pozitivă între calitatea de unic autor și cea de co-autor sau de șef de proiect.

F8. Dvs. ați lucrat în calitate de unic autor, co-autor, membru al colectivului de autori, respectiv șef de proiect la un proiect de...? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

F9. Proiectele contractate au fost amplasate în...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

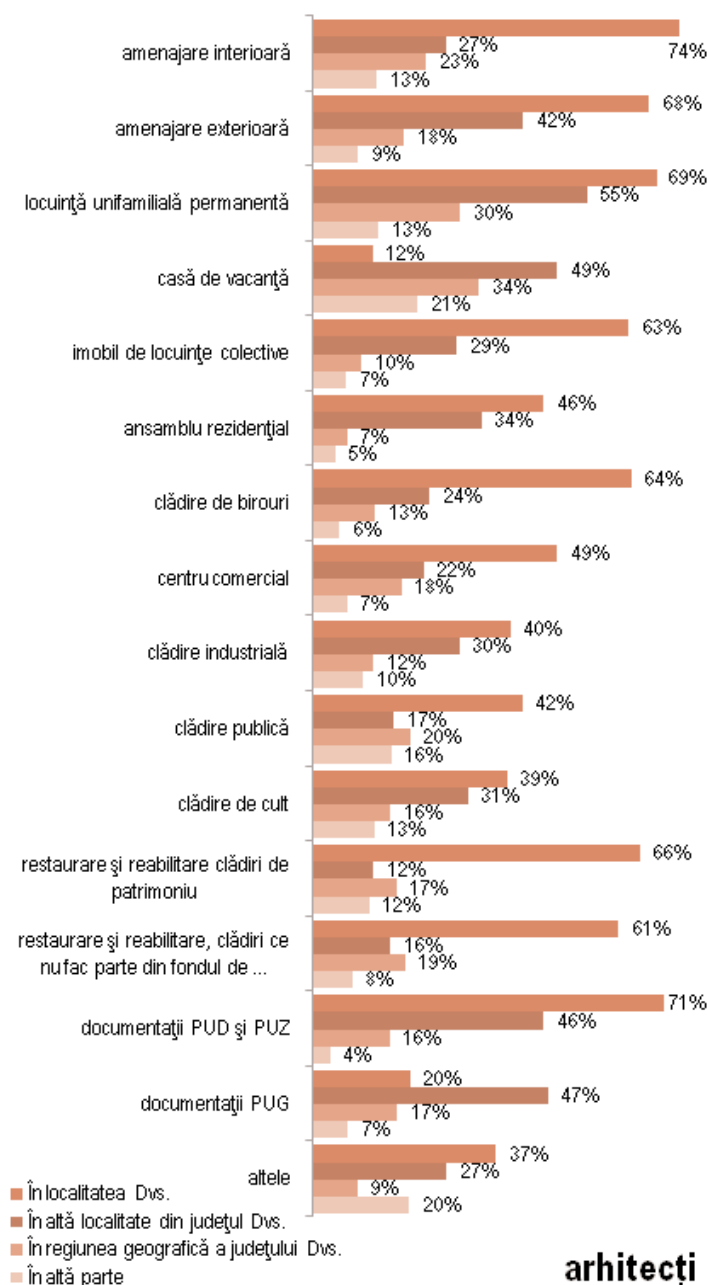
Majoritatea proiectelor sunt amplasate în mediul urban, cu excepția caselor de vacanță.

arhitecți

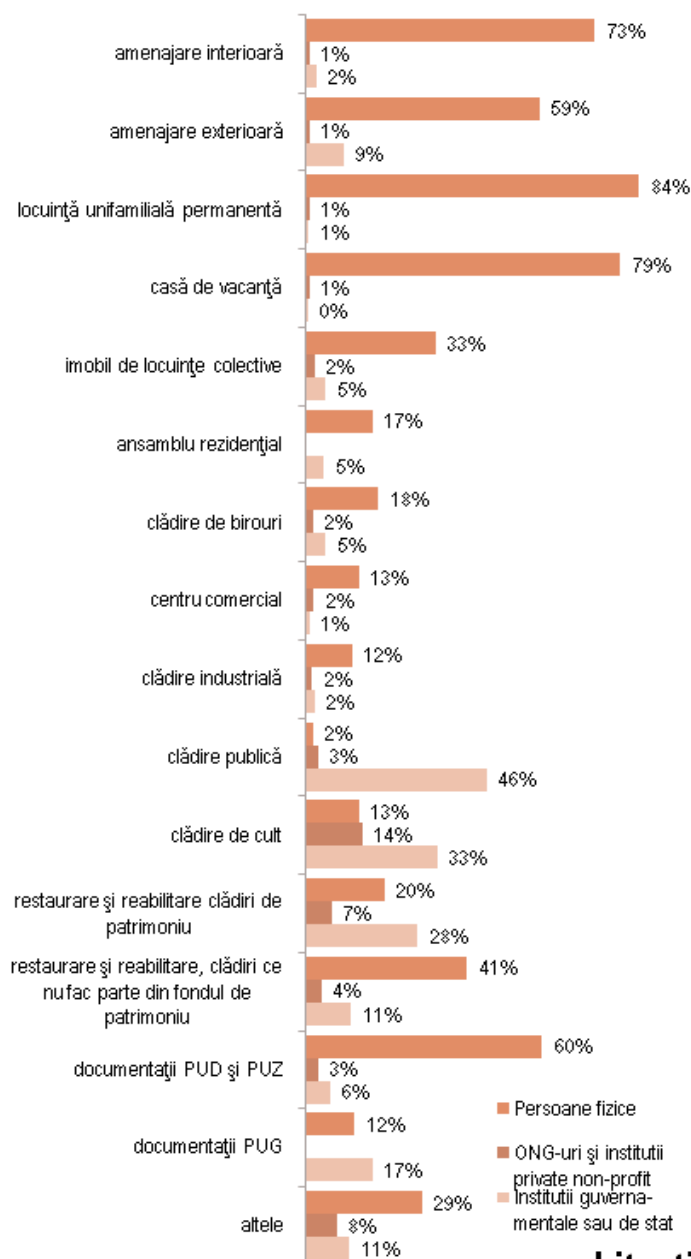
Caracterul teritorial al activității arhitectului este ilustrat alăturat. Cele mai multe proiecte sunt derulate în localitate sau județ.

F10. Proiectele contractate au fost amplasate în...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

F11. Beneficiarii proiectelor contractate au fost...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

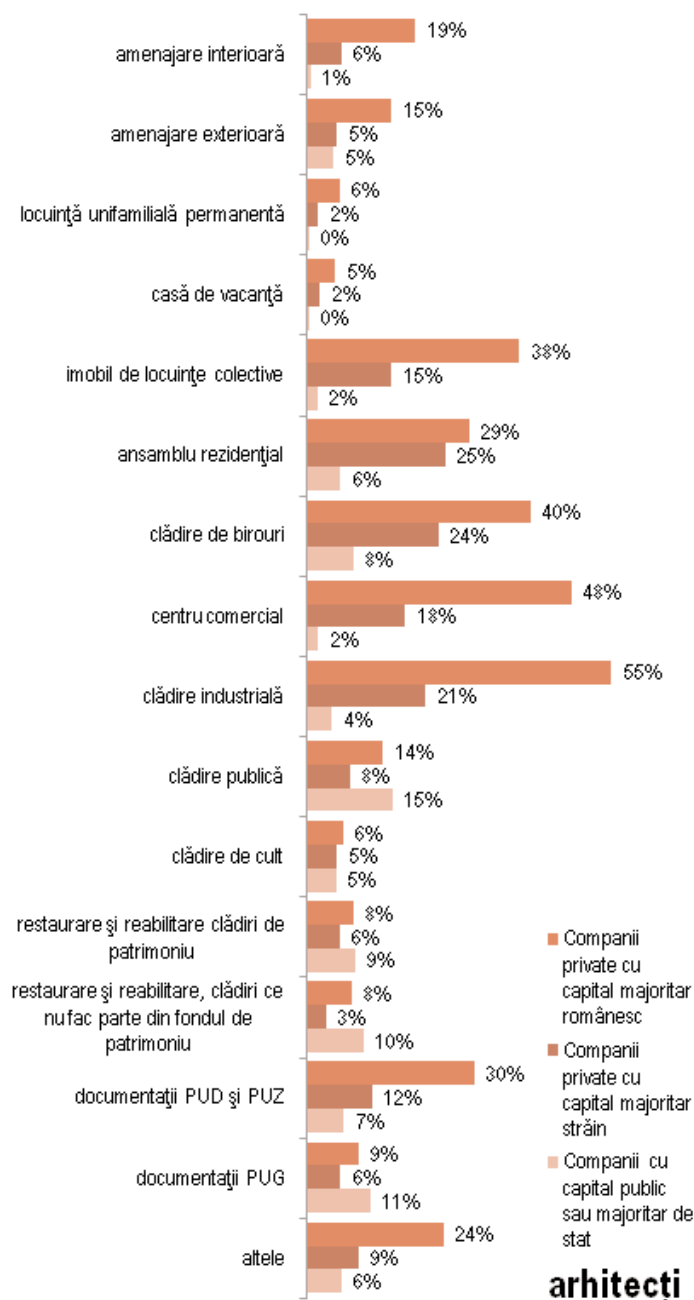
Majoritatea beneficiarilor proiectelor sunt persoane fizice, cu excepția unor tipuri de proiecte destinate uzului public.

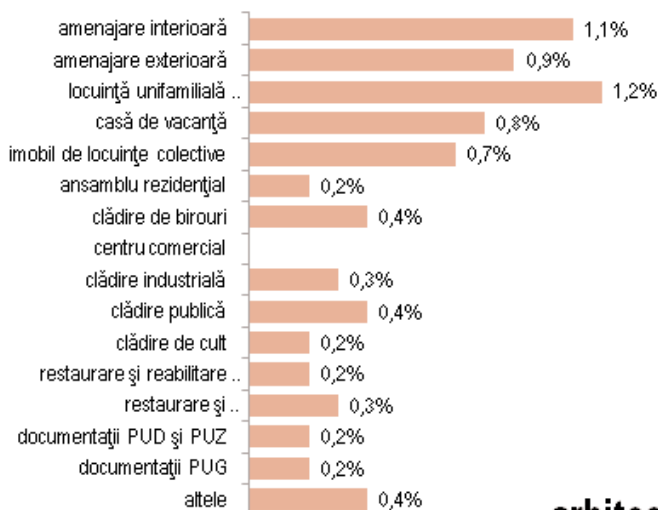
arhitecți

Majoritatea beneficiarilor proiectelor sunt companii cu capital majoritar românesc, cu excepția unor tipuri de proiecte publice.

F12. Beneficiarii proiectelor contractate au fost...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

F13. În ultimul an (12 luni) câte din următoarele tipuri de proiecte ați contractat ÎN STRĂINĂTATE, în mod individual (nu prin firmă)? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

arhitecți

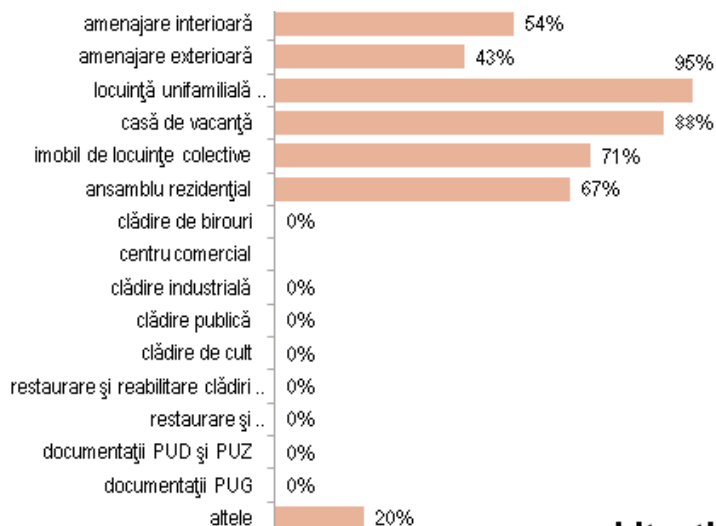
Numai 4% dintre arhitecți au contractat cel puțin un proiect în străinătate. Cele mai multe proiecte au vizat locuințele unifamiliale, amenajările, casele de vacanță.

F14. Structura portofoliului extern

Tipuri de proiecte	Media la nivelul întregului eșantion	Nr. mediu de proiecte/arhitect, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	0,04	3,88
amenajare exterioară	0,01	1,24
locuință unifamilială permanentă	0,06	5,57
casă de vacanță	0,04	5,2
imobil de locuințe colective	0,01	1,63
ansamblu rezidențial	0,01	2,34
clădire de birouri	0,00	1,33
centru comercial	-	
clădire industrială	0,00	1
clădire publică	0,00	1
clădire de cult	0,00	1,45
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	0,00	1
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	0,01	4,4
documentații PUD și PUZ	0,00	1
documentații PUG	0,00	1
alte	0,01	2,35

Rata de finalizare a proiectelor externe e mai ridicată decât cea a proiectelor naționale.

F15. Dintre acestea câte au fost finalizate ca și construcție? (procente calculate raportat la numărul proiectelor contractate)

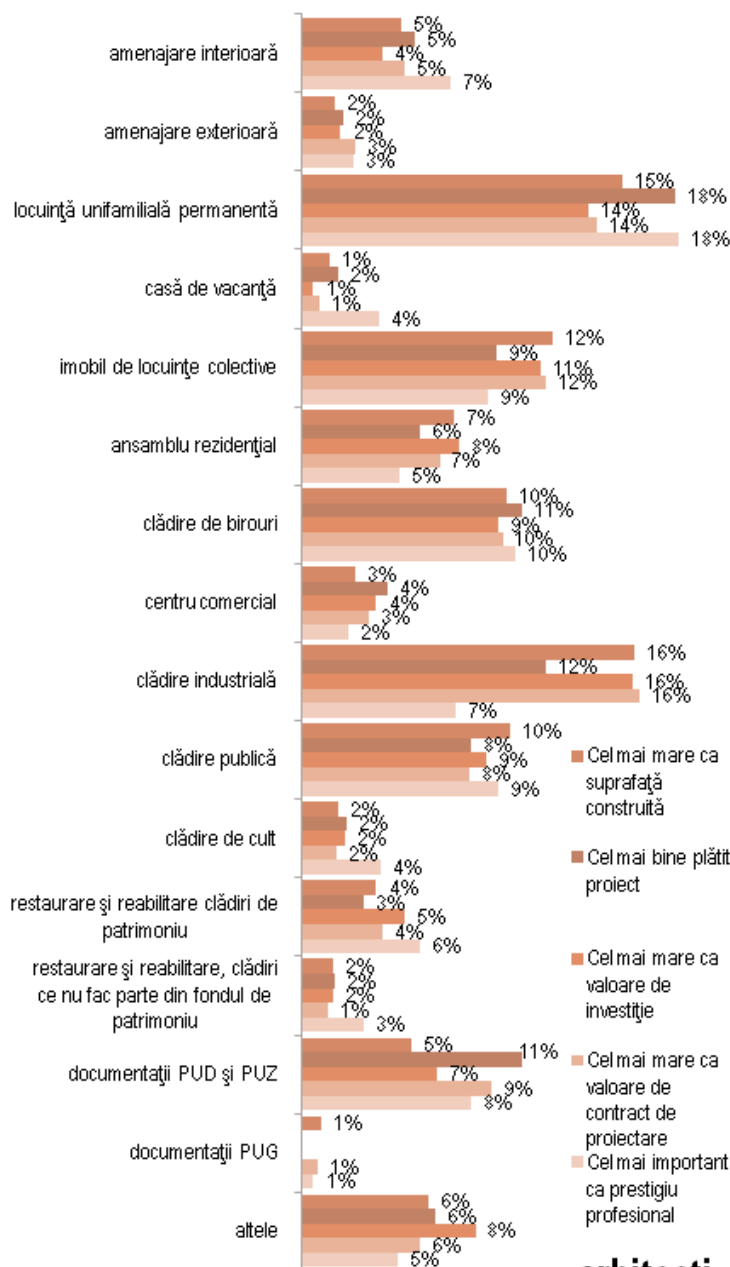

arhitecți

F16. Structura portofoliului extern - proiecte finalizate

Tipuri de proiecte	Nr. mediu de proiecte finalizate, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	2,18
amenajare exterioară	0,49
locuință unifamilială permanentă	5,25
casă de vacanță	4,61
imobil de locuințe colective	1,12
ansamblu rezidențial	1,79
clădire de birouri	0,00
centru comercial	0,00
clădire industrială	0,00
clădire publică	0,00
clădire de cult	0,00
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	0,00
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	0,00
documentații PUD și PUZ	0,00
documentații PUG	0,00
altele	0,66

F17. Dintre tipurile de proiecte la care ați lucrat în ultimul an (12 luni), atât în țară cât și în străinătate, care este cel mai important tip, luând în considerare...? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

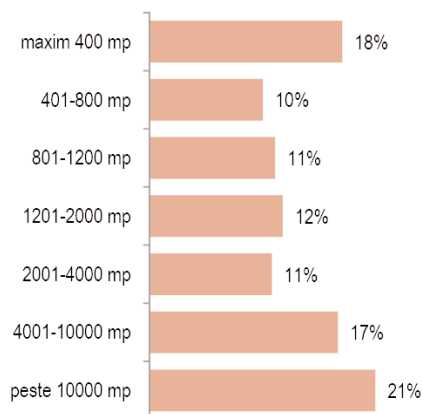
Cele mai importante tipuri de proiecte, indiferent de criteriul de evaluare, sunt

- Locuințele unifamilare
- Clădirile industriale
- Imobilele de locuințe colective
- Clădirile de birouri

arhitecți

Majoritatea proiectelor importante derulate sunt, ca suprafață, fie mici, sub 400 m², fie mari, peste 4000 m².

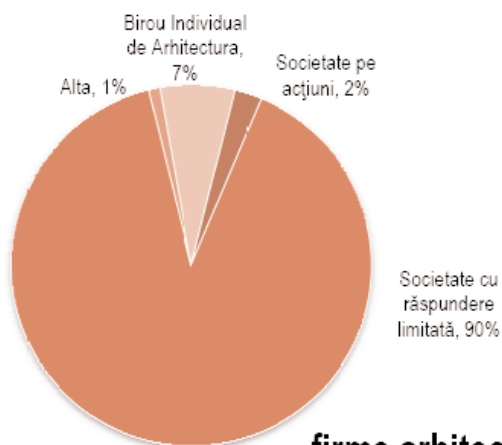
F18. Aproximativ ce valoare are proiectul respectiv, exprimată în mp...? (procente calculate raportat la numărul de cazuri valide, 49% din întreg eșantionul)

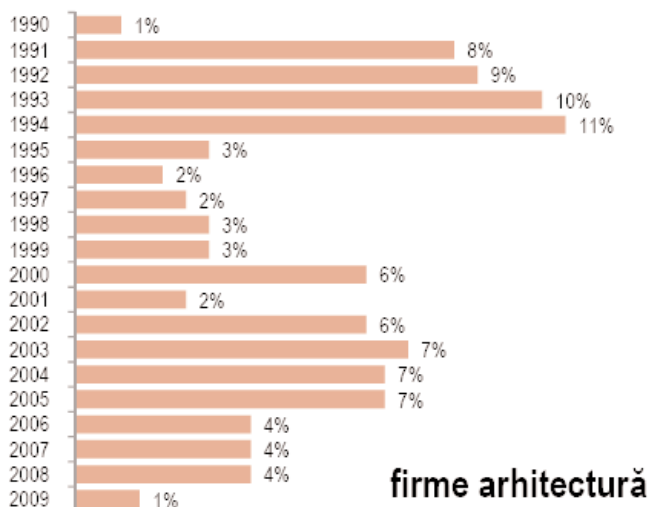
arhitecți

O analiză similară celei precedente s-a realizat pe un eșantion de 208 companii având ca profil de activitate arhitectura, urbanismul sau designul. Structura eșantionului, din punct de vedere al statutului juridic al companiilor studiate, este prezentată în graficul alăturat, structură relativ similară la nivelul principalelor regiuni istorice.

F19. Care este forma juridică sub care este înregistrată în prezent firma?

firme arhitectura

F20. Care e anul înregistrării la Registrul Comerțului?

Putem observa două vârfuluri în dezvoltarea ofertei de servicii de arhitectură: perioada 1991-1994 și 2002-2005, prima perioadă asociată cu dezvoltarea inițiativei private în România și a doua cu creșterea economică.

F21. Câte... sunt în acționariatul firmei? Din care câte... au drept de semnătură ca arhitect (în cazul persoanelor) sau domeniu de activitate arhitectura (în cazul firmelor)?

Actionariat	Nr. mediu de persoane în acționariatul firmei	Din care cu drept de semnatura
Persoana fizice	2,47	1,57
Firme cu capital privat – raportat la 10 firme	2,26	1,54
Firme cu capital public	-	-

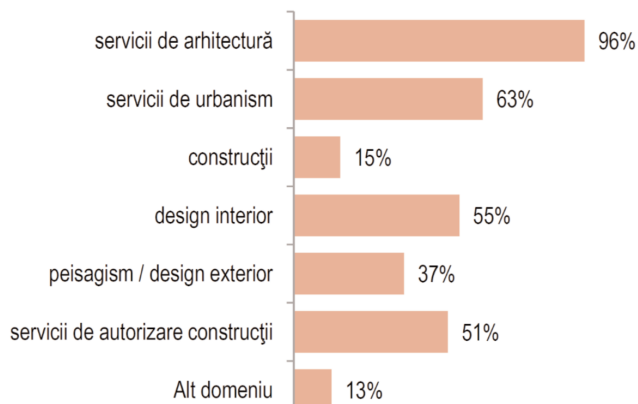
Structura acționariatului acestor firme ne indică faptul că prezența firmelor cu capital privat e într-un raport de 1:10 cu prezența persoanelor fizice și că ponderea celor cu drept de semnătură este de circa două treimi (67%).

firme arhitectură

Principalele domenii de activitate, pe lângă cele de arhitectură, sunt cele de urbanism (63%), design interior (55%) și autorizare de construcții (51%).

Servicii de urbanism regăsim într-o mai mare măsură în București, construcții în Moldova, design interior sau exterior în Transilvania și Sud, autorizare de construcții în Transilvania.

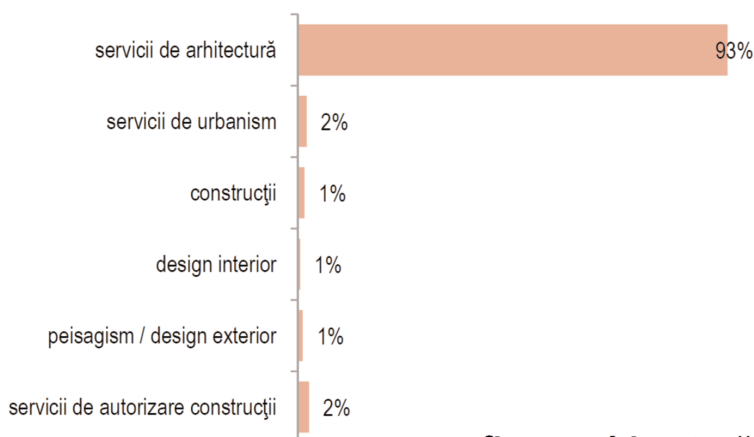
F22. Care sunt domeniile de activitate ale firmei? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

firme arhitectură

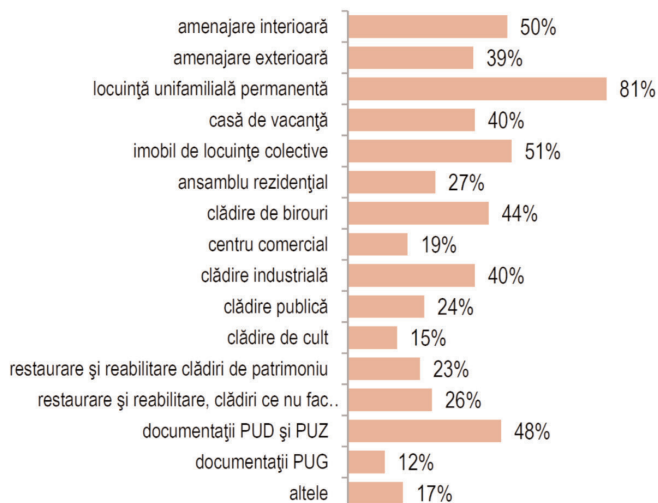
Deși ating o diversitate ridicată de domenii de activitate, principalul domeniu e cel de arhitectură.

F23. Dintre acestea, care e domeniul principal de activitate?

firme arhitectură

F24. În ultimul an (12 luni) câte din următoarele tipuri de proiecte ați contractat ÎN ȚARĂ, în mod individual (nu prin firmă)? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

firme arhitectură

F25. Structura portofoliului intern

Tipuri de proiecte	Nr. mediu de proiecte, la nivelul întregului eșantion	Nr. mediu de proiecte, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	1,91	3,82
amenajare exterioară	1,38	3,51
locuință unifamilială permanentă	18,39	22,64
casă de vacanță	1,62	4,05
imobil de locuințe colective	4,11	7,98
ansamblu rezidențial	,51	1,88
clădire de birouri	1,14	2,59
centru comercial	,69	3,69
clădire industrială	1,08	2,71
clădire publică	,54	2,24
clădire de cult	,26	1,72
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	,50	2,19
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	,75	2,85
documentații PUD și PUZ	3,30	6,86
documentații PUG	,46	3,96
altele	1,44	8,33

Cel mai comun contract de arhitectură, în țară, e cel pentru locuință unifamilială permanentă, 81% dintre firmele de arhitectură având în ultimul an un astfel de proiect.

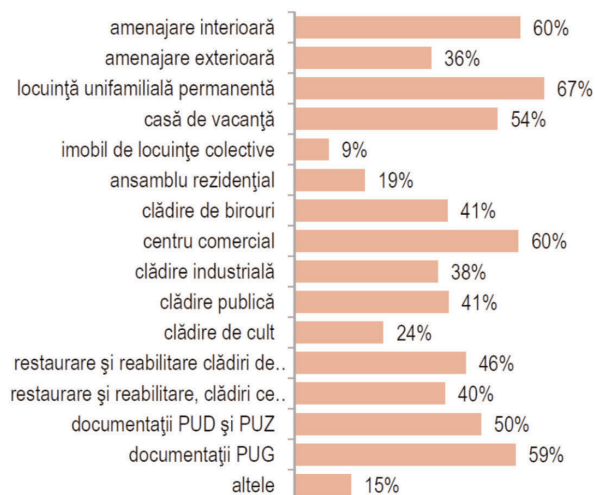
Pe plan secund se situează tipuri de contracte precum imobilele de locuințe colective, amenajările interioare, documentațiile PUD și PUZ și clădirile de birouri.

Față de situația la nivel individual, firmele au într-o mai mare proporție în portofoliu contracte cu sectorul corporat (clădiri publice, hale industriale, centrele comerciale). Portofoliul cel mai mare de contracte îl au arhitecții din Sud (în medie 170 contracte din care 120 locuințe individuale), urmați de cei din Transilvania (24 contracte) București (23 contracte) și Moldova (21 contracte).

În privința finalizărilor, ratele cele mai mari de finalizare sunt la locuințele unifamiliale, centrele comerciale, lucrările de amenajări interioare și documentațiile PUG.

Situația diferă la nivel de regiune, arhitecții din Sud având mai multe contracte finalizate, spre deosebire de cei din București.

F26. Dintre acestea, câte au fost finalizate ca și construcție? (procente calculate raportat la numărul proiectelor contractate)

firme arhitectură

F27. Structura portofoliului intern - proiecte finalizate

Tip proiect	Nr. mediu de proiecte finalizate, la nivelul celor care au derulat cel puțin un contract
amenajare interioară	2,47
amenajare exterioară	1,33
locuință unifamilială permanentă	21,42
casă de vacanță	2,58
imobil de locuințe colective	,99
ansamblu rezidențial	,36
clădire de birouri	1,28
centru comercial	1,62
clădire industrială	1,12
clădire publică	,92
clădire de cult	,25
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	,83
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	1,11
documentații PUD și PUZ	4,94
documentații PUG	1,40
altele	1,07

F28. La câte din aceste proiecte FIRMA DVS. a lucrat în calitate de proiectant principal, respectiv sub-proiectant? respectiv șef de proiect? (număr mediu de proiecte, raportat la numărul celor care au derulat cel puțin un proiect de acest tip)

Tip proiect	Proiectant principal	Sub-proiectant
amenajare interioară	2,59	,12
amenajare exterioară	1,80	,20
locuință unifamilială permanentă	16,63	,32
casă de vacanță	3,12	,07
imobil de locuințe colective	2,02	,17
ansamblu rezidențial	1,09	,09
clădire de birouri	2,01	,11
centru comercial	3,03	,13
clădire industrială	1,90	,12
clădire publică	1,38	,22
clădire de cult	1,03	,00
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	1,17	,11
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	1,69	,18
documentații PUD și PUZ	4,48	,20
documentații PUG	3,25	,13
altele	6,89	,53

În general, majoritatea lucrărilor sunt abordate din ipostaza de proiectant principal și numai 4% din lucrări fiind preluate în calitate de sub-proiectant. Lucrările de restaurare, clădirile publice sunt abordate într-o mai mare măsură din postura de sub-proiectant (peste 10% din contracte.

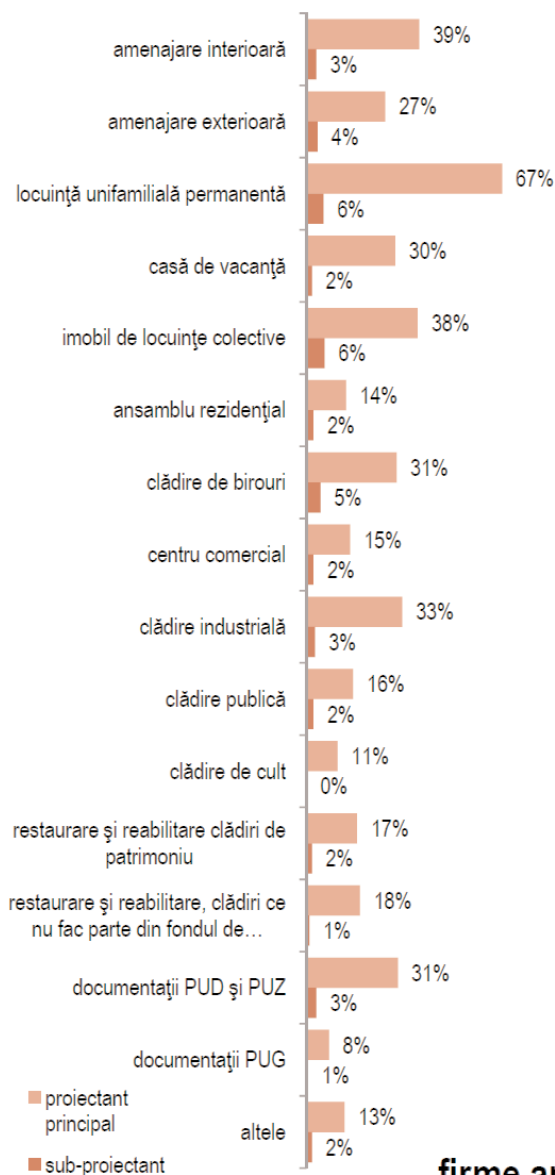
80% dintre firme au fost proiectanți principali și 17% au fost sub-proiectanți.

F29. Valoarea totală de proiectare, inclusiv TVA? (valoare medie în euro/proiect)

Tip proiect	Valoare
amenajare interioară	369
amenajare exterioară	223
locuință unifamilială permanentă	306
casă de vacanță	802
imobil de locuințe colective	2.379
ansamblu rezidențial	4.433
clădire de birouri	2.662
centru comercial	7.906
clădire industrială	4.959
clădire publică	4.146
clădire de cult	3.645
restaurare și reabilitare clădiri de patrimoniu	1.483
restaurare și reabilitare, clădiri ce nu fac parte din fondul de patrimoniu	1.172
documentații PUD și PUZ	610
documentații PUG	2.120
altele	1.222

Locuințele unifamiliale sunt tipuri de proiecte abordate într-o mai mare măsură ca proiectant principal (67%).

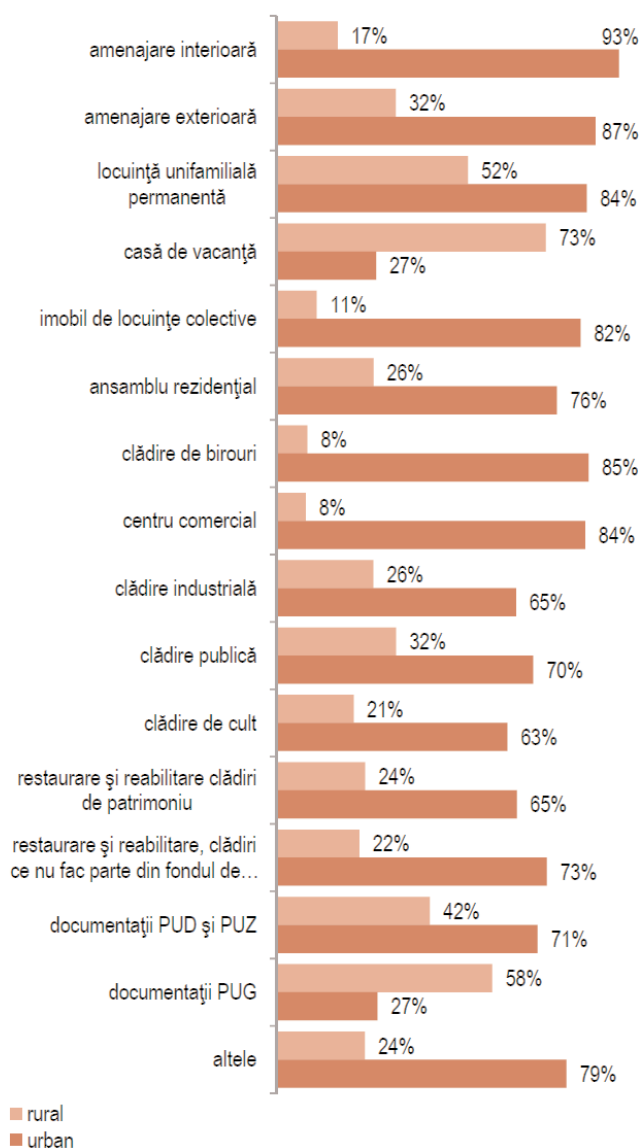
F30. Compania dvs. a lucrat în calitate de proiectant principal sau sub-proiectant la un proiect de...? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

firme arhitectură

F31. Proiectele contractate au fost amplasate în...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

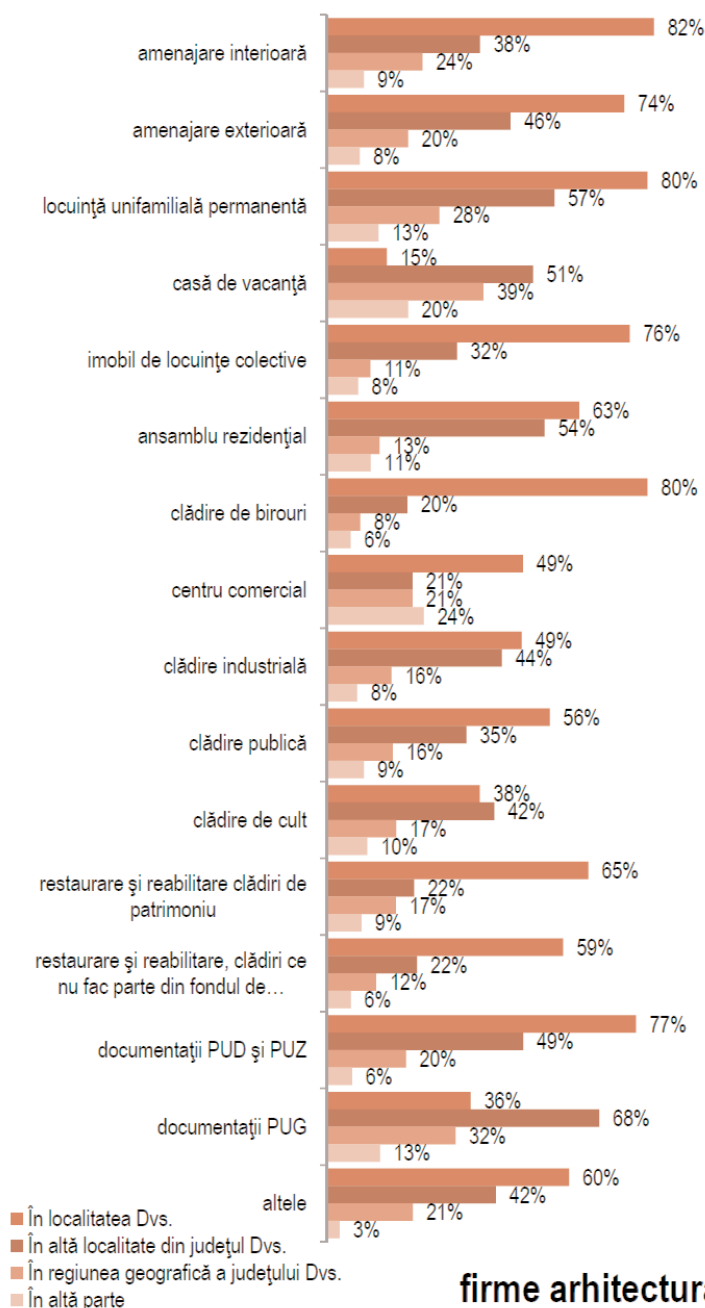
Majoritatea proiectelor sunt amplasate în mediul urban, cu excepția caselor de vacanță și a documentațiilor PUG.

firme arhitectură

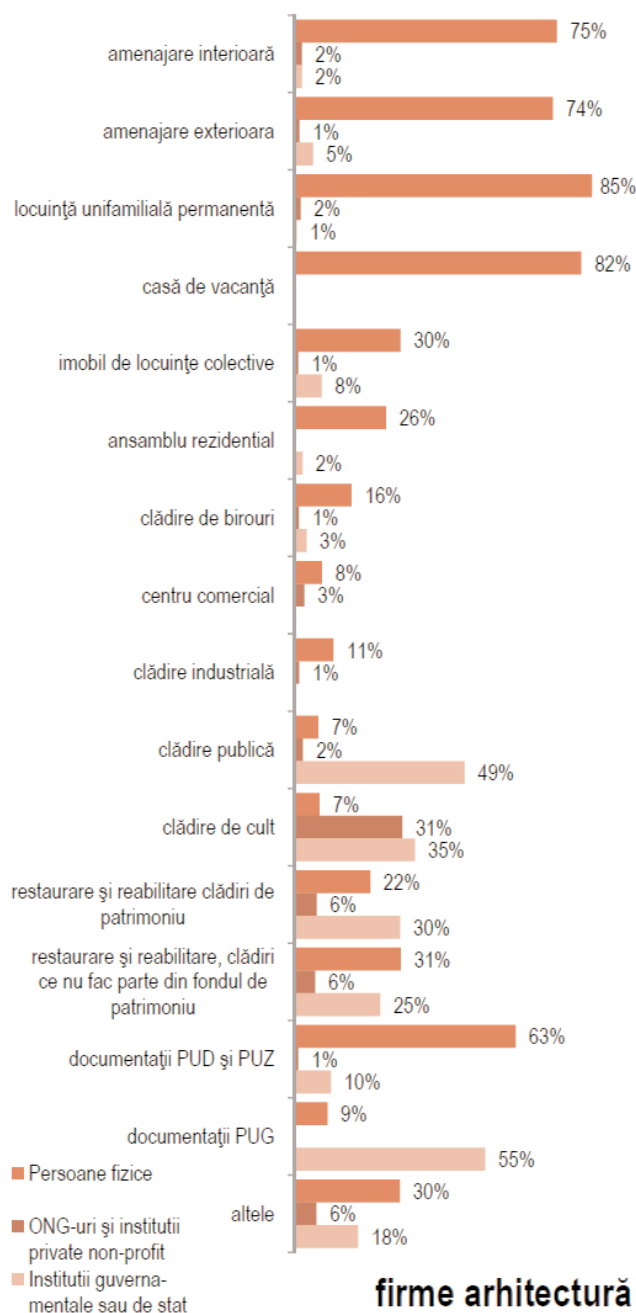
Caracterul teritorial al activității arhitectului este ilustrat alăturat. Cele mai multe proiecte sunt derulate în localitate sau județ.

F32. Proiectele contractate au fost amplasate în...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

F33. Beneficiarii proiectelor contractate au fost...? (procente calculate raportat la numărul celor care au derulat astfel de proiecte)

Majoritatea beneficiarilor proiectelor sunt persoane fizice, cu excepția unor tipuri de proiecte de utilitate publică.

Aspecte structurale ale pieței: Conectarea organizațiilor de arhitectură (sursa datelor: Tabloul Național de Arhitectură, 2008)

Datele cuprinse în Tabloul Național de Arhitectură pot oferi o imagine globală a rețelei de legături existente între organizațiile de arhitectură de pe piață, în funcție de pozițiile ocupate de către cei care dețin dreptul de semnătură în raport cu aceste organizații.

Tabloul Național al Arhitecților este un document realizat pornind de la informații oferite prin autocompletarea unui formular. El nu înregistrează toate firmele și pozițiile pe care le ocupă un arhitect și conține, în special, pozițiile deținute atunci când arhitectul aplică pentru dreptul de semnătură. Statisticile care se pot obține pornind de la acest document pot fi foarte complexe și pot să indice modul în care este organizată practica arhitecturii în diferite zone ale țării și în diferite orașe. Cunoscând limitele acestui document am interpretat cu prudență datele iar generalizarea pe baza lui este problematică.

Modalitatea de construcție a Tabloului Național de Arhitectură

În condițiile în care două firme de arhitectură utilizează serviciile aceluiași arhitect (cu drept de semnătură), localitățile din care provin aceste firme sunt conectate într-un graf. Acest graf oferă tabloul utilizării resursei umane calificate din arhitectură, modul în care această resursă e partajată la nivel național.

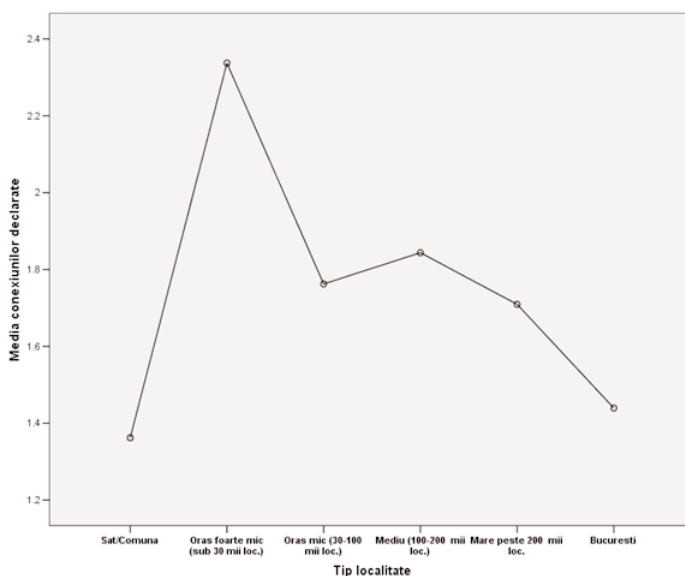
Recomandăm ca TNA să fie actualizat și să se caute un mecanism prin care arhitecții să fie stimulați să își declare toate pozițiile și organizațiile în care lucrează. În funcție de filială, există variație mare legată de cât de complete sunt datele și modul în care sunt înregistrate. Recomandăm și o procedură de standardizare a colectării datelor, procedură prin care acestea să fie introduse în format electronic sub forma unei baze de date.

Conectivitate între firme

Foma tipică (60%) de exercitare a dreptului de semnătură este organizația izolată, neconectată cu alte organizații (BIA, firma, ONG, etc.). Totuși, 40% din organizații sunt legate de cel puțin o altă organizație, de obicei B.I.A. și un S.R.L. Astfel, 30% din organizații sunt legate doar cu o singură organizație (tipic cu B.I.A.) sub formă de diade asociative, 6% din organizații sunt legate cu alte două organizații sub formă de triade, iar 4% din organizații au patru sau mai multe legături. Cele mai complexe rețele de organizații sunt în jurul universităților și în jurul fostelor Institute de Proiectare și Cercetare transformate în firme private în anii '90.

Rețelele de membri comuni între diferitele organizații cu arhitecți cu drept de semnătură tind să fie mai dense în orașele foarte mici și mici (până în 100 de mii de locuitori) și în regiunile Sud, Sud-Vest și Nord-Est ale României. În orașele de mărime medie (100-200 mii de locuitori), și mai ales în regiunea de Sud a României, organizațiile tind să aibă mai mulți arhitecți cu drept de semnătură. Oltenia este în acest sens particulară, aici tind să se concentreze, în medie, firme cu mai mulți arhitecți cu drept de semnătură și care lucrează în mai multe organizații.

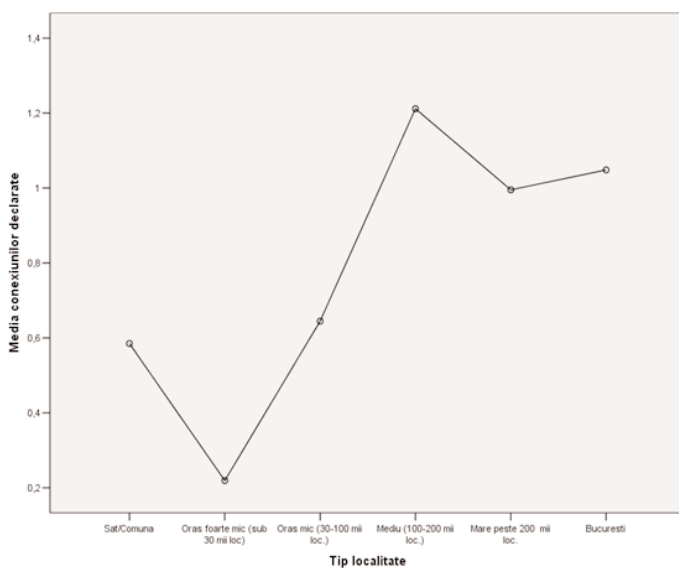
F35. Numărul de conexiuni declarate între firme, în funcție de mărimea orașului:

Conectivitate între orașe

Din cele 166 de localități diferite în care arhitecții își exercită dreptul de semnătură, o treime sunt interconectate într-o singură rețea de organizații cu membri comuni, restul de două treimi din localități sunt izolate. În rețeaua de firme conectate între ele prin arhitecți comuni care au drept de semnătură regăsim trei cercuri concentrice în jurul orașului București, aflat în centrul rețelei: (1) orașele mari direct conectate cu capitala; (2) orașe medii care gravitează în jurul capitalelor regionale; (3) satele din hiterlanduri care sunt folosite ca sedii de organizațiile conexe în care lucrează arhitecții din marile orașe. Rețeaua este puternic ierarhizată pornind din Capitală spre orașele mari și ajungând în orașele medii și comunele adiacente.

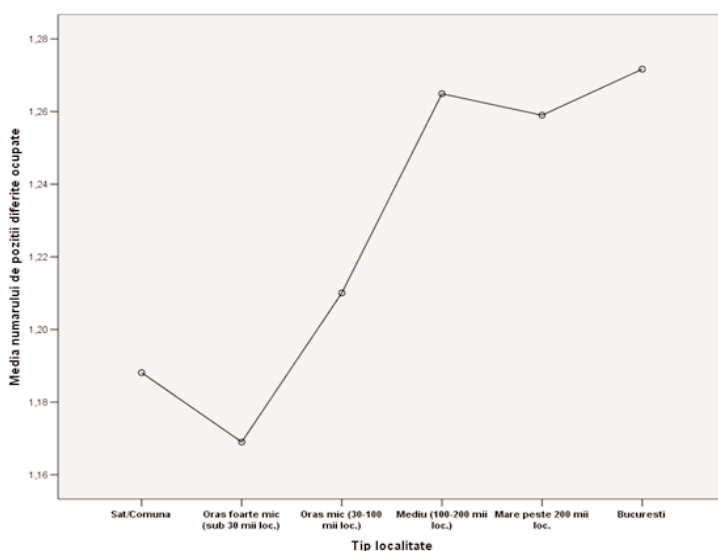
F36. Numărul de conexiuni declarate între arhitecți din interiorul organizațiilor și între organizații, în funcție de mărimea orașului:

Cumularea de poziții diferite (Titular, Asociat, Angajat, Functionar public, Profesor)

În cazul în care se cumulează poziții diferite, la nivelul României, mai degrabă angajații decât asociații dețin un BIA. În medie, însă, în București această relație se inversează, respectiv mai degrabă asociații tind să dețină un BIA. Acest fenomen de cumulare de poziții este mai frecvent pe măsură ce crește mărimea orașului și în regiunile de Sud, Sud-Vest și Vest.

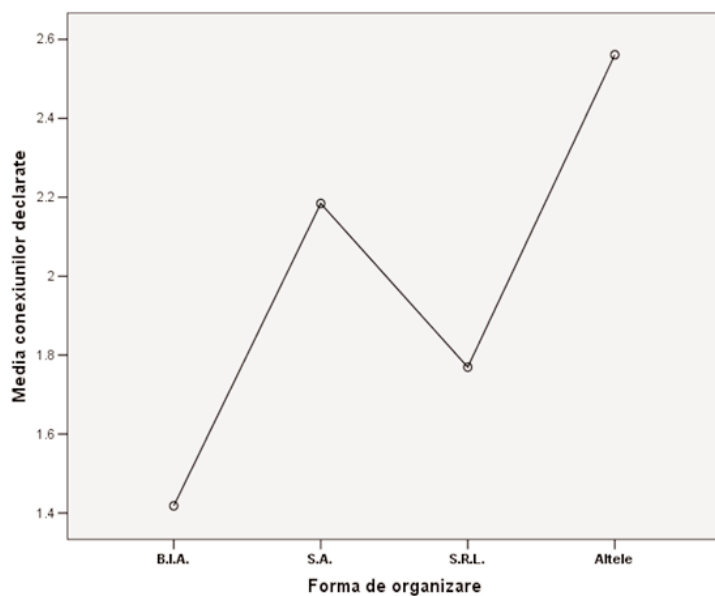
F37. Cumularea de poziții diferite în funcție de mărimea orașului:

Tipuri de organizare a exercitării dreptului de semnătură

BIA și SA reprezintă forme de organizare mai degrabă specifice pentru București, în timp ce SRL-ul este formă specifică pentru orașele mari (peste 200 de mii de locuitori), în special din regiunea Nord-Vest și Centrul țării. În orașele mici (30-100 mii de locuitori) sunt specifice forme de organizare precum ONG-ul. Aici arhitecții cu drept de semnătură lucrează mai degrabă ca funcționari.

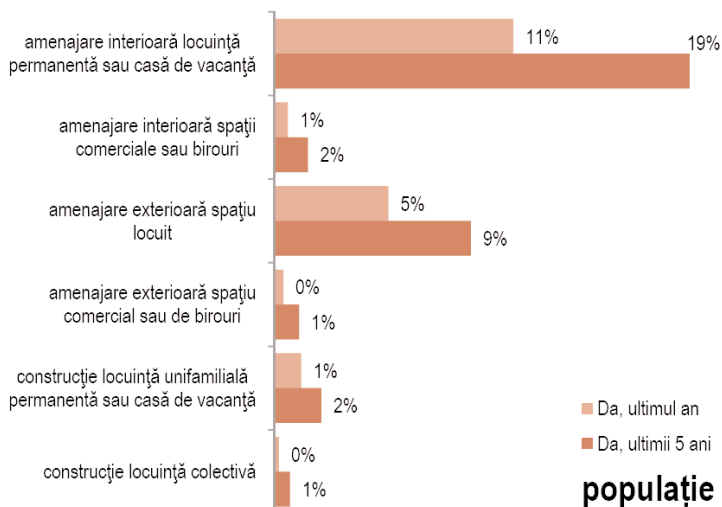
F38. Numărul de conexiuni declarate între organizații, în funcție de tipul de organizare a exercitării dreptului de semnătură:

O gospodărie din 5 a fost implicată, în ultimii 5 ani, într-o activitate de amenajare sau casă de vacanță, iar una din 10 și-a amenajat exterior spațiul de locuit. În ultimul an ponderile se reduc cu circa jumătate.

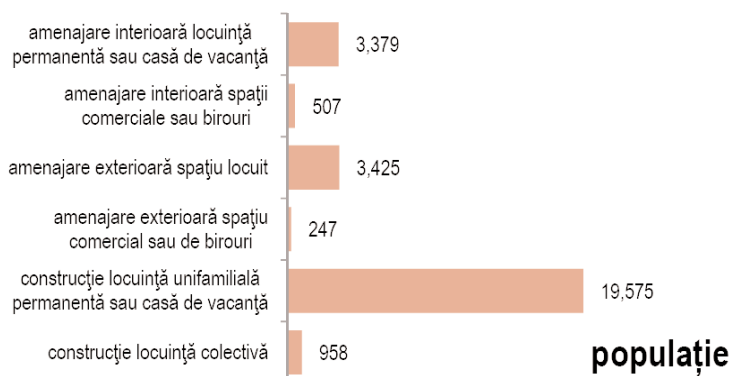
O pondere mai ridicată a acestor amenajări e observată în Transilvania și în rândul gospodăriilor cu venit ridicat (peste 400 euro).

F39. În ultimii 5 ani ați fost implicat în calitate de proprietar sau beneficiar în următoarele tipuri de lucrări sau amenajări? (procente calculate raportat la întreg eșantionul)

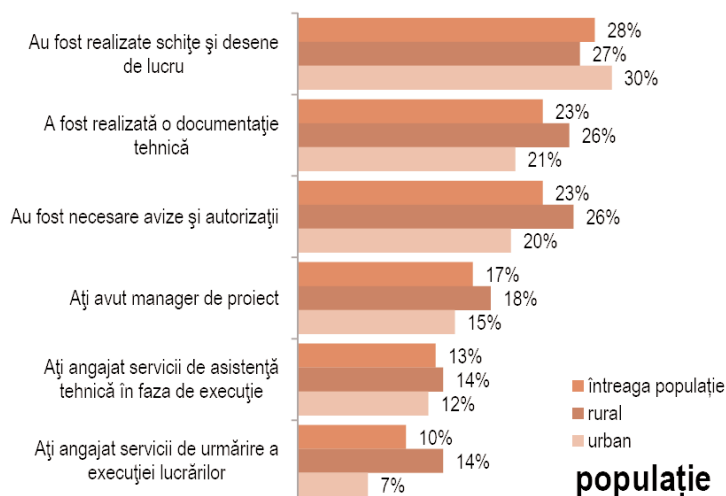

Construcția unei locuințe reprezintă activitatea cu cel mai ridicat cost, cu o valoare medie de 20.000 euro, în timp ce amenajările interioare au avut o valoare medie similară cu cele exterioare, de circa 3.400 euro.

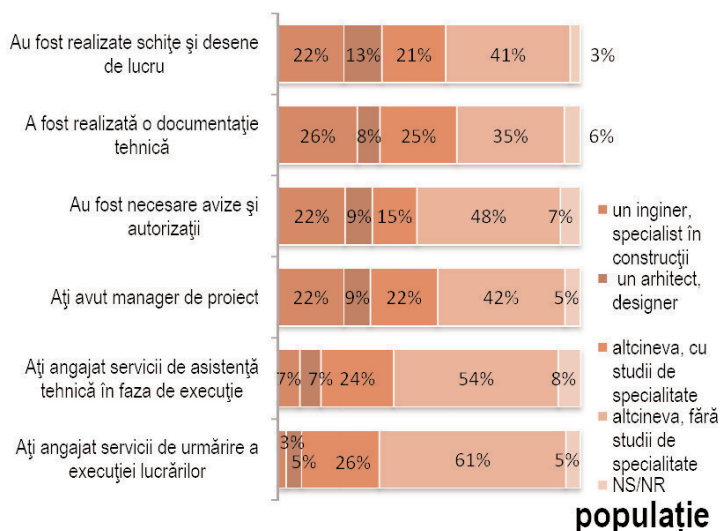
F40. Care a fost, cu aproximație, costul total al lucrărilor, în euro? (doar pentru cei care au realizat o lucrare în ultimul an sau ultimii 5 ani, valoare medie, calculată raportat la numărul de cazuri valide)

F41. Lucrările de acest tip pot fi realizate în moduri diferite, realizând sau nu o serie de documente, cu sau fără participarea unor specialiști. În cazul dvs. care din următoarele situații se potrivesc și care nu? (procente calculate raportat la numărul celor care au realizat amenajări interioare sau exterioare)

F42. Cine a făcut activitatea? Cine a fost? (procente calculate raportat la numărul celor care au realizat activitățile respective)

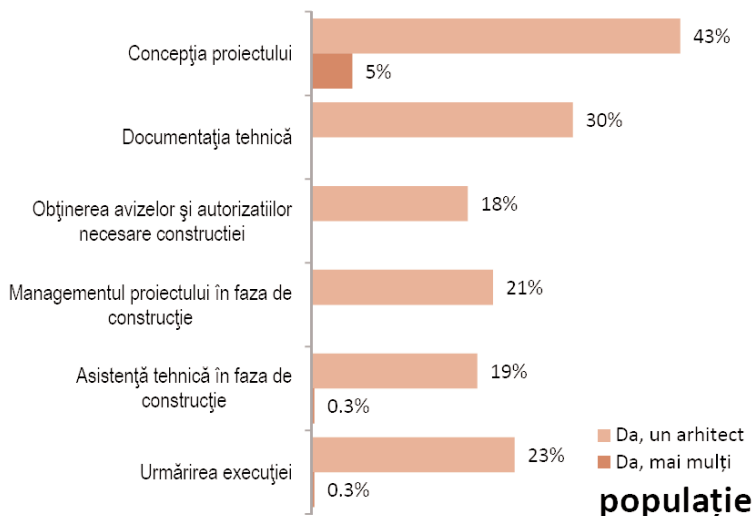

Persoana care s-a ocupat de aceste documentații a fost, în cele mai multe situații, un nespecialist. Dintre cei care au derulat activitățile de mai sus, doar 9% au angajat un inginer, 4% au angajat un arhitect, 8% au angajat un alt specialist și 17% au angajat un nespecialist.

Concepția proiectului și documentația tehnică sunt activitățile care au necesitat într-o mai mare măsură expertiza arhitectului.

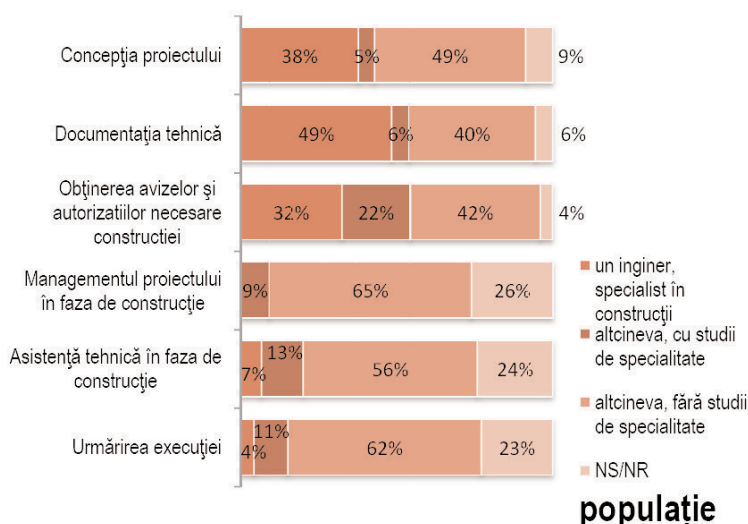
Execuția, managementul ei și faza post-execuție au reprezentat activități la care arhitecții au fost implicați într-o mai mică măsură.

F43. La realizarea construcției respective, care din următoarele activități au fost realizate de arhitecți? (procente calculate raportat la numărul celor care au realizat construcții)

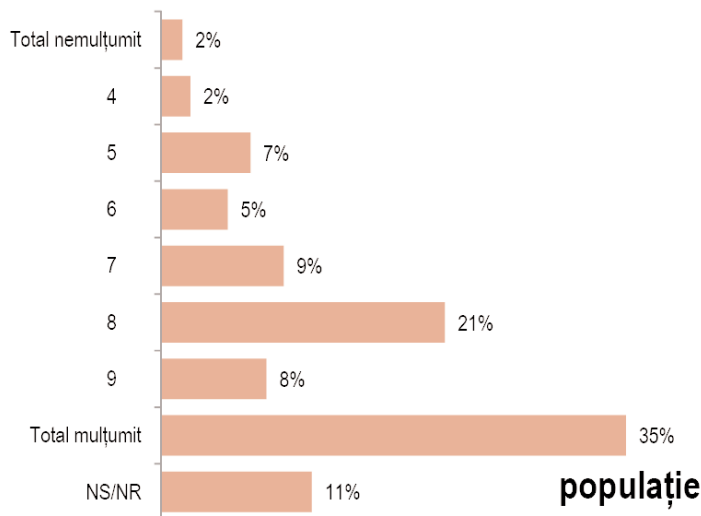

Absența arhitecților a fost suplinită, în cele mai multe situații, de un ne-specialist sau de un inginer constructor.

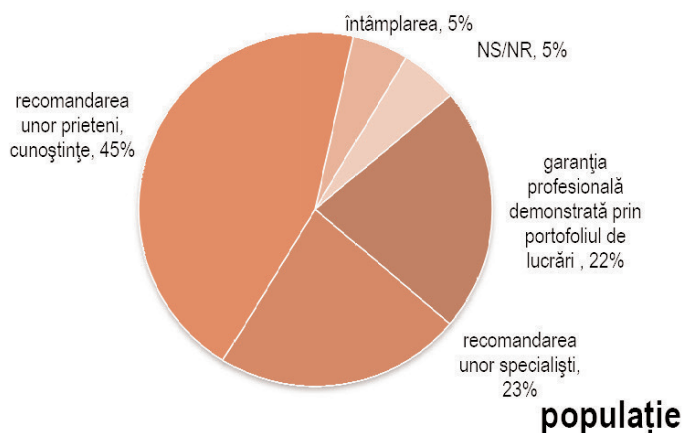
F44. Cine a făcut activitatea? Cine a fost? (procente calculate raportat la numărul celor care nu au apelat la un arhitect)

F45. În general, cât de mulțumit sunteți de activitatea arhitectului/arhitecților cu care ați lucrat? Utilizați scala de mai jos, în care 1 înseamnă total nemulțumit și 10 total mulțumit. (procente calculate raportat la ponderea celor care au apelat la un arhitect, 2,5% din eșantion)

F46. Cum ați ales arhitectul/arhitecții, specialistul / specialiștii, persoana cu care ați lucrat? Ce a contat cel mai mult dintre următoarele? (procente calculate raportat la ponderea celor care au apelat la un arhitect, 2,5% din eșantion)

Gradul de satisfacție față de activitatea arhitectului a fost ridicat, cu o valoare medie de 7,8 din 10.

Rețelele informale și experiența anterioară a grupului de prieteni, cunoștințe sunt modalitățile cele mai uzitate de alegere a unui arhitect. Recomandarea sau auto-recomandarea specialiștilor sunt aspecte ce au o pondere mai redusă.

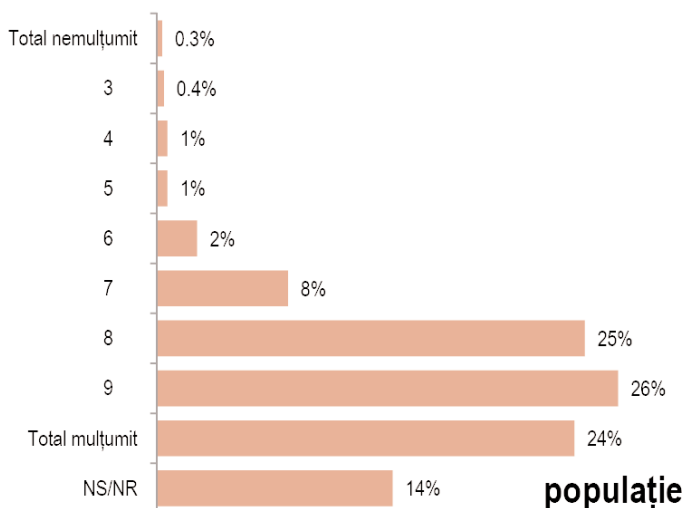
În general, nu au existat probleme pe parcursul realizării lucrărilor, mențiunile cele mai frecvente referindu-se la costurile, asigurarea finanțării și calitatea execuției.

F47. Care din următoarele aspecte au reprezentat sau nu probleme pe parcursul realizării lucrărilor sau după ce le-ați terminat? (procente calculate raportat la numărul celor care au realizat lucrări sau amenajări)

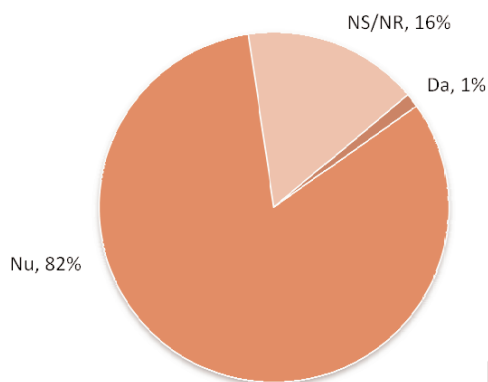

Gradul de satisfacție față de lucrarea realizată este unul ridicat, cu o valoare medie de 8,6 din 10. Nu apar diferențe semnificative între situațiile utilizării de specialiști sau nespecialiști.

F48. În general, cât de mulțumit sunteți acum de lucrarea sau construcția realizată? Utilizați scala de mai jos, în care 1 înseamnă total nemulțumit și 10 total mulțumit (procente calculate raportat la numărul celor care au realizat lucrări sau amenajări)

F49. Din ceea ce cunoașteți dvs., pentru a rezolva în mod favorabil și în timp util diversele probleme care au apărut pe timpul proiectării și realizării construcției, a fost necesar să fie oferite „cadouri” (bani, produse, servicii, etc.) reprezentanților unor instituții ale statului?

populație

La nivel declarativ, incidența necesității mituirii reprezentanților autorităților pentru a putea derula activități de construcții e mică, de circa 1%.

STIL DE VIAȚĂ

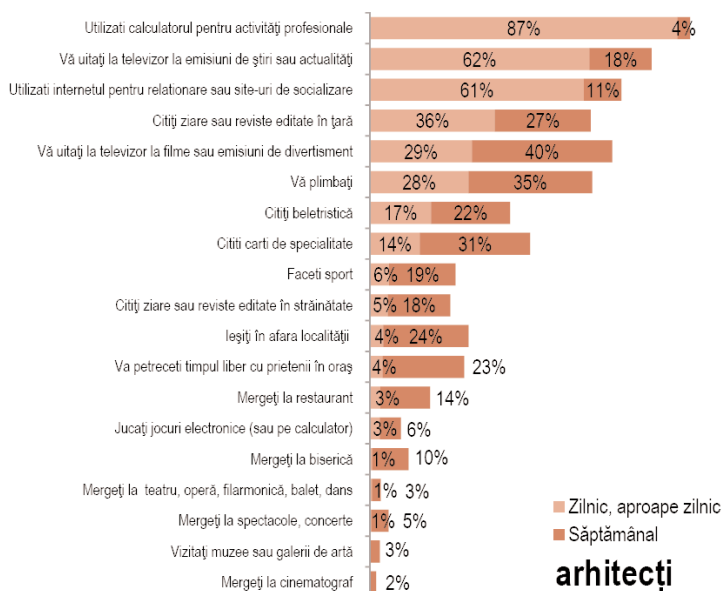
G1. În ceea ce vă privește, următoarele aspecte constituie sau nu probleme pentru dvs.?

Principalele probleme de sănătate ale arhitecților sunt lipsa de mișcare, accesul la servicii medicale de calitate, fumatul și volumul mare de muncă.

Aspecte	nu e deloc o problemă	2	3	4	este o problemă importantă	NS/NR
Obiceiuri alimentare nesănătoase	24%	24%	22%	16%	12%	2%
Stresul	6%	12%	23%	30%	27%	2%
Foarte multă muncă	8%	16%	35%	26%	13%	2%
Fumatul	46%	15%	12%	9%	15%	3%
Lipsa de mișcare	16%	18%	23%	22%	20%	2%
Obezitatea	44%	21%	12%	11%	11%	2%
Consumul de alcool	67%	17%	6%	3%	5%	2%
Accesul la servicii medicale de calitate	32%	20%	15%	15%	15%	3%
Altele	2%	1%	1%	1%	2%	94%

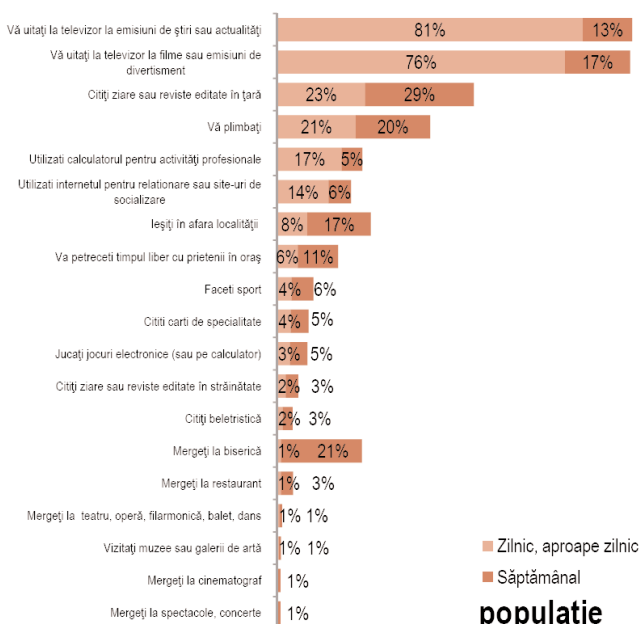
Stilul de viață al arhitecților e unul modern-urban, dominat de un consum media ceva mai moderat, utilizarea frecventă a calculatorului și a Internetului, un consum cultural ridicat. Lectura ocupă un loc important în programul cotidian al arhitectului. Ceea ce poate surprinde e faptul că 61% dintre arhitecți vizitează de maxim două ori pe an muzeele sau galeriile de artă.

G2. Cât de des...? (diferența până la 100% reprezintă o frecvență de performare mai redusă)

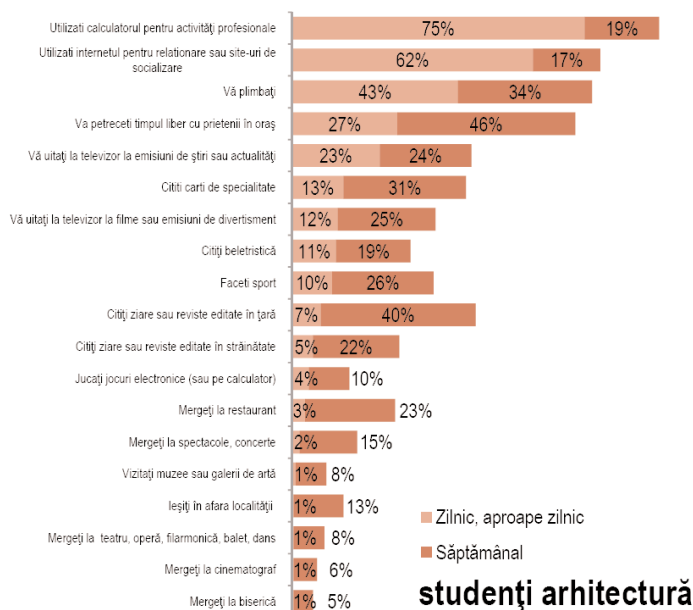

La nivelul populației regăsim un stil de viață marcat de tradiționalism, caracterizat printr-un consum media ridicat, un consum cultural scăzut, utilizare mai redusă a calculatorului și a Internetului. Crește, în schimb, ponderea celor care merg des la biserică.

G3. Cât de des...? (diferența până la 100% reprezintă o frecvență de performare mai redusă)

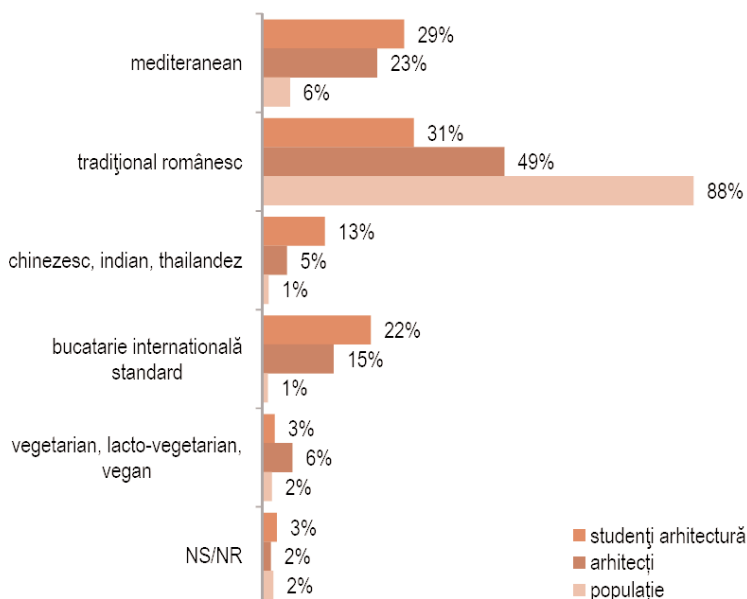

G4. Cât de des...? (diferența până la 100% reprezintă o frecvență de performare mai redusă)

O altă populație de referință e cea formată din studenții la arhitectură. Și în cazul acestora observăm tiparele unui stil de viață modern, cu un accent mai pregnant pe viața socială, relaționarea cu ceilalți.

G5. Care dintre stilurile următoare de alimentație (gătit) este mai apropiat de preferințele dvs. obișnuite?

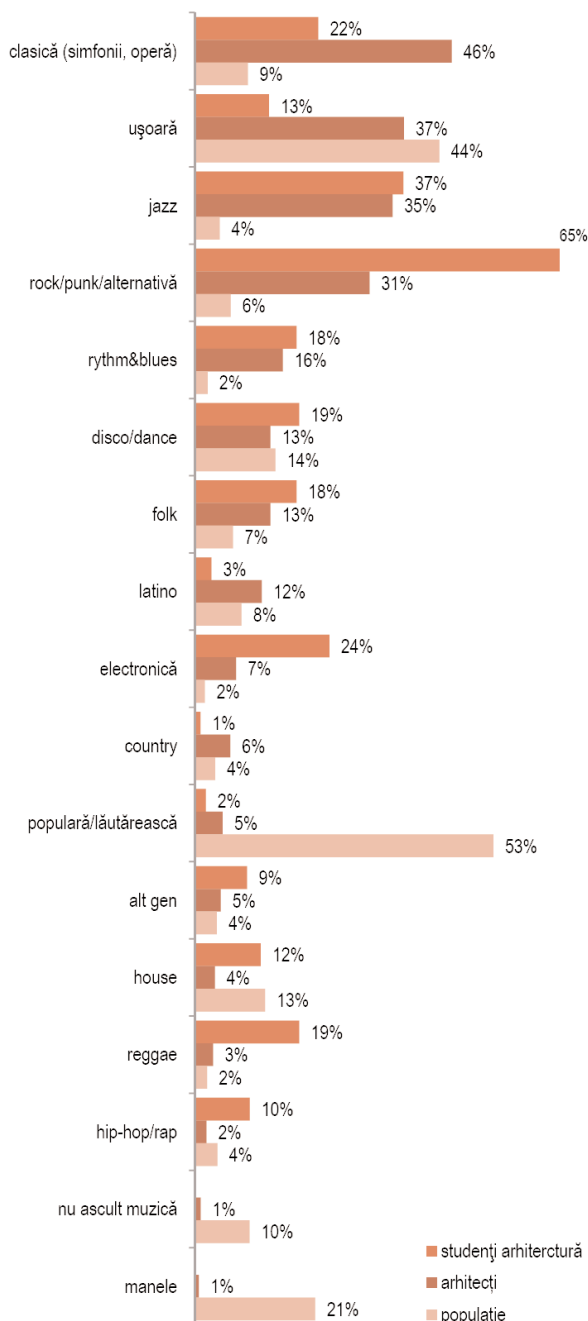

Preferințele culinare diferă și ele, arhitecții înclinând într-o mai mare măsură spre bucătăria mediteraneeană, chinezească sau cea standard, în special studenții de la arhitectură, în detrimentul celei tradiționale. Dacă ne raportăm doar la preferințele populației urbane în general, diferențele se estompează ușor.

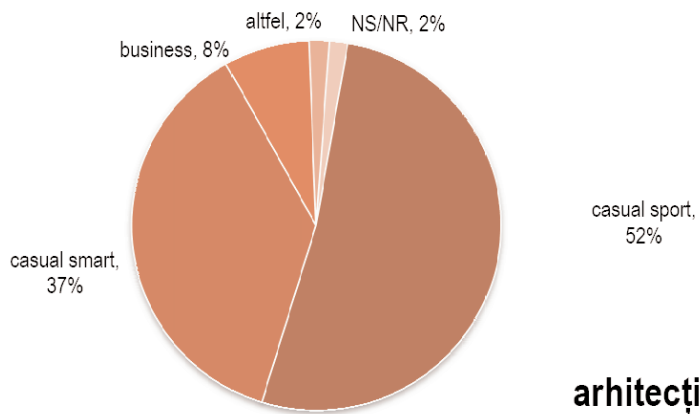
În privința preferințelor muzicale, descoperim între arhitecți și populație asemănări ca pondere (muzică ușoară, disco/dance, latino) dar și deosebiri majore (rythm&blues, jazz, muzică clasică sau lăutărească).

În schimb, studenții de la arhitectură au preferințele muzicale mai apropiate de cele ale celorlalți tineri,, preferând mai degrabă muzica modernă.

G6. Când ascultați muzică, cel mai adesea aceasta este...? (procente cumulate din 3 mențiuni și calculate raportat la întregul eșantion)

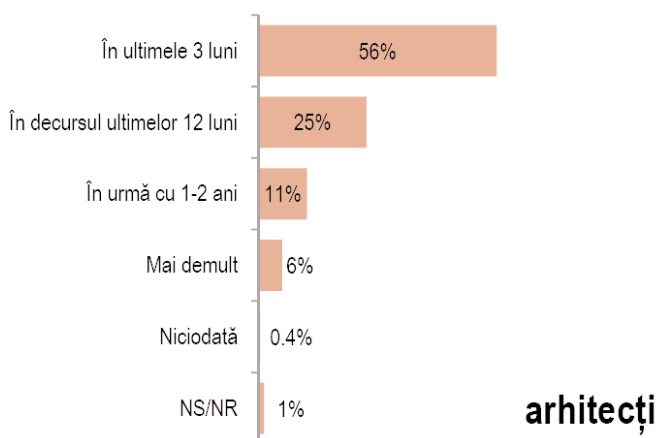

G7. Într-o săptămână obișnuită, în marea majoritate a timpului sunteți îmbrăcat(ă)...

Majoritatea arhitecților preferă să se îmbrace casual sport iar 37% preferă stilul casual smart. Stilul business e mai frecvent întâlnit în rândul seniorilor (12%) decât în cel al tinerilor (1%).

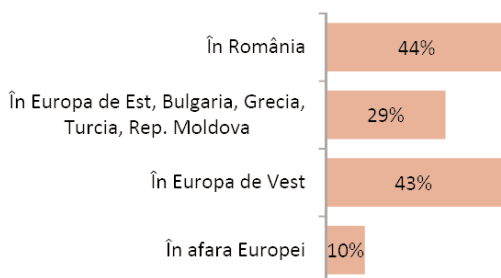
G8. Când ați fost plecat ultima oară într-o călătorie de agrement cu o durată mai mare de 3 zile?

81% dintre arhitecți au efectuat o călătorie de agrement în ultimele 12 luni.

Preferințele pentru agrement au fost România și Europa de Vest. Europa de Est a reprezentat o destinație mai puțin căutată și numai 10% dintre cei care au călătorit au ales un alt continent.

G9. Și în ce țară/țări ați călătorit? (procente calculate raportat la numărul celor care au călătorit în străinătate)

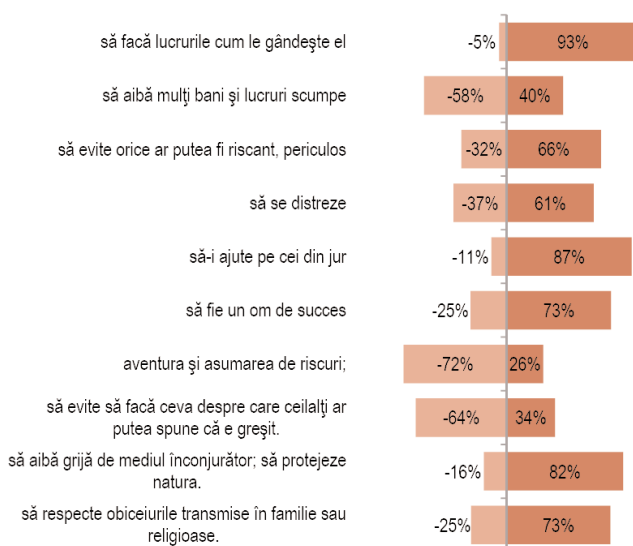

arhitecți

Cum se auto-definesc arhitecții, în funcție de categoriile dominante:

- Liber să fac ceea ce gândesc
- Manifestând grijă față de mediul înconjurător
- Evitând pericolele sau riscurile

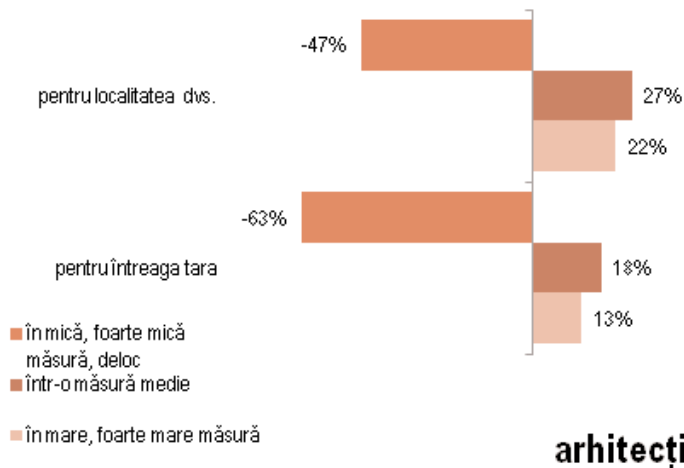
G10. În ce măsură dvs. semănați cu o persoană pentru care este important / sunt importante...?

■ puțin, foarte puțin, deloc
■ mult, foarte mult, în totalitate

arhitecți

G11. În ce măsură credeți că oameni ca dvs. pot influența hotărârile importante care se iau...? (diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

Doar ceva mai puțin de un sfert (23%) dintre arhitecți consideră că pot influența în mare și foarte mare măsură deciziile care se iau pe plan local și numai 13% consideră că pot influența deciziile la nivel național.

G12. Am dori să ne spuneți părerea dvs. privind următoarele afirmații, dând note de la 1 la 10. 1 înseamnă că sunteți cu totul de acord cu afirmația din stânga, iar 10 că sunteți cu totul de acord cu afirmația din dreapta:

	Scor 1-5	Scor 6-10		NS/NR
Diferențele între venituri ar trebui să fie mai mici	25%	71%	Diferențele între venituri ar trebui să fie mai mari pentru a încuraja efortul individual	4%
Statul ar trebui să își asume mai multă responsabilitate pentru bunăstarea fiecăruia	33%	65%	Fiecare individ ar trebui să își asume mai multă responsabilitate pentru propria bunăstare	2%
Competiția este bună; îi ajută pe oameni să muncească mai mult și să dezvolte noi idei	91%	7%	Competiția este un lucru rău; scoate la iveală ce e mai negativ în oameni	2%
Pe termen lung, munca aduce de regulă o viață mai bună	80%	18%	Munca nu aduce de regulă succesul, acesta este mai mult o chestiune de noroc și relații	2%
Oamenii pot să se îmbogățească doar pe seama altora	15%	79%	Bunăstarea poate crește pentru toți	6%

În privința diferențelor de venituri, arhitecții au o viziune liberală, considerând că o diferență mare între venituri încurajează efortul individual.

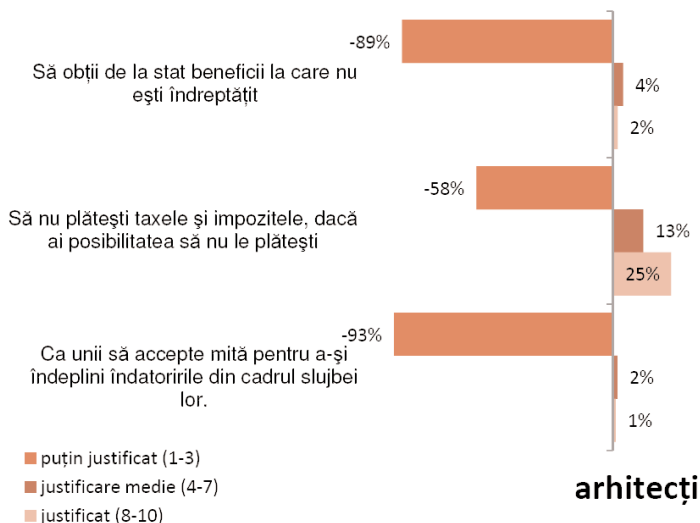
Bunăstarea e responsabilitatea individului și nu a statului, consideră majoritatea arhitecților.

În privința competiției, opinia e și mai tranșantă, marea majoritatea a subiecților apreciind caracterul benefic al ei. Valorizarea muncii în detrimentul norocului sau al relațiilor completează tabloul axiologic al breslei.

Bunăstarea poate să aparțină tuturor, consideră majoritatea arhitecților.

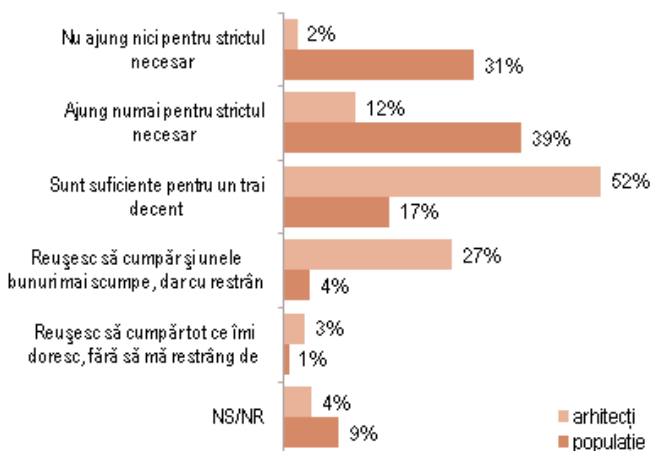
Mita și beneficiile neîndeptățite nu sunt justificate, consideră peste 90% dintre subiecți. În schimb, posibilitatea de a nu plăti taxele, acoperită legal, e justificabilă în opinia a 25%.

G13. Pentru fiecare din afirmațiile următoare, vă rog să dați câte o notă de la 1 la 10, unde 1 înseamnă că nu sunt justificate deloc, iar 10 înseamnă că sunt total justificate.
(diferența până la 100% reprezintă NS/NR)

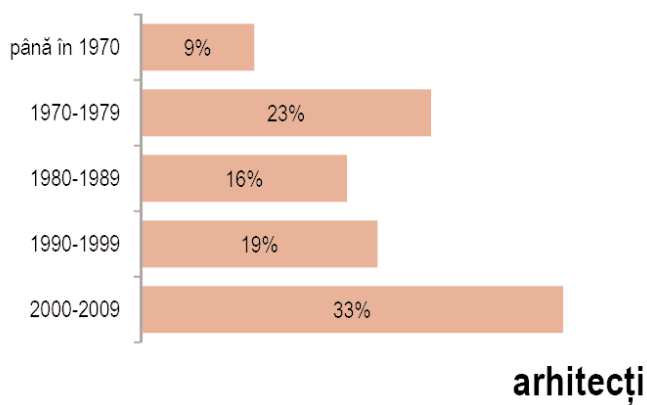
În privința aprecierii veniturilor, dacă 70% din populație consideră veniturile realizate ca insuficiente pentru mai mult decât asigurarea strictului necesar, 82% dintre arhitecți sunt peste acest prag. În privința arhitecților care consideră că veniturile lor ajung cel mult pentru strictul necesar, aceștia provin mai degrabă din Moldova și București, din categoria de vârstă 18-35 ani.

G14. Cum apreciați veniturile dvs. actuale?

EDUCAȚIE

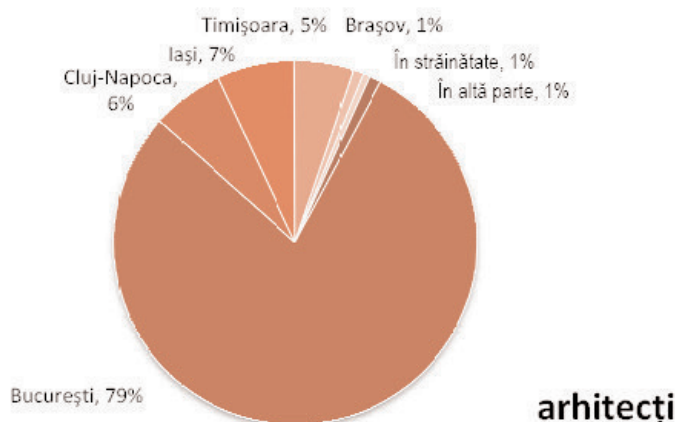
H1. Anul în care ați obținut diploma Facultății de Arhitectură:

O treime dintre arhitecții intervievați a absolvit în ultimii 10 ani, în timp ce altă treime a absolvit înainte de 1979.

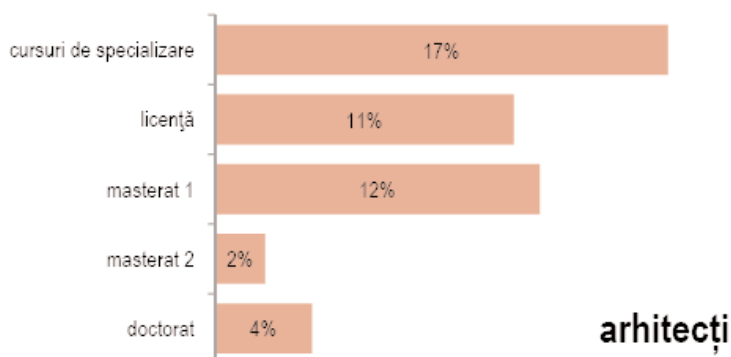
79% dintre cei intervievați au absolvit facultatea la București, celelalte centre universitare având cote de maxim 7%.

H2. Centrul universitar în care ați obținut diploma.

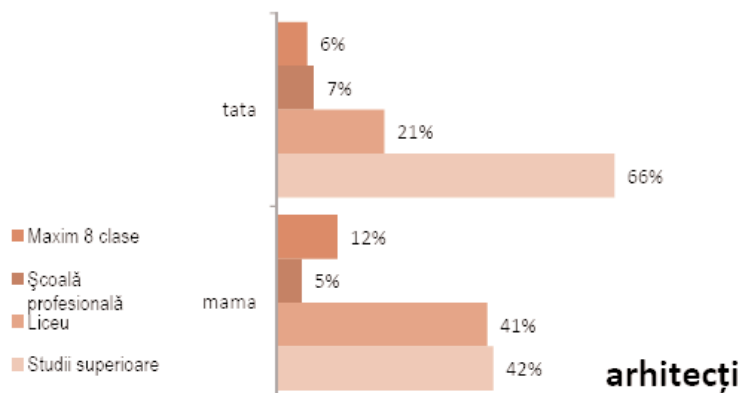

17% dintre cei intervievați au absolvit un curs de specializare în alt domeniu decât arhitectura, 11% au o licență în alt domeniu și 12% un masterat.

H3. Mai dețineți și alte specializări în afară de cea de arhitect? (procente calculate raportat la întregul eșantion)

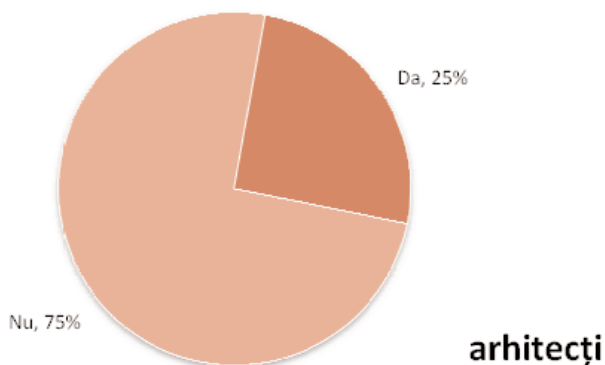
H4. Care a fost ultima școală absolvită de părinții dvs.?

Mobilitatea intergenerațională ne indică un grad ridicat de reproducere a nivelului de educație. 62% dintre arhitecți provin din familii în care cel puțin un părinte are studii superioare.

5% dintre arhitecți au sau au avut cel puțin un părinte arhitect, 21% un părinte inginer, 4% medic și 11% profesor.

H5. Sunteți angajat ca arhitect stagiar?

25% dintre arhitecții intervievați care au absolvit după 2004 sunt stagieri. În Transilvania (34%) și în Sud (39%) ponderea stagiarelor e mai ridicată decât în Moldova (9%) sau București (20%).

SINTEZĂ

Aspecte generale:

Satisfacția generală față de nivelul de trai e mai ridicată în rândul arhitecților, comparativ cu populația generală adultă, însă este relativ aceeași cu satisfacția raportată de către populația cu studii superioare.

Studiul nu și-a propus să evalueze impactul crizei asupra calității vieții arhitecților. O parte din indicatorii utilizați permit însă o estimare relativă. Aproape jumătate din arhitecți au considerat că la momentul anchetei, viața lor era aproximativ la fel cu anul anterior, iar 30% au apreciat că situația este mai proastă. Sunt de remarcat două aspecte: evaluarea subiectivă a arhitecților și a populației generale coincid; arhitecții tineri (până în 35 de ani) sunt într-o mai mare măsură mulțumiți de perioada 2008-2009, comparativ cu celelalte grupuri investigate.

Spațiul construit

Arhitecții care au participat la anchetă consideră că principalele probleme ale spațiului construit din România, atât la nivel local, cât și la nivel național sunt cauzate de două categorii de factori: pe de o parte, modul dezordonat de construire (lipsa unei strategii și politici coerente de urbanism) și calitatea construirii, iar pe de altă parte, legislația din domeniu și acțiunile administrației publice. Percepția asupra calității spațiului construit în România este preponderent negativă, principala temă menționată fiind absența unei viziuni arhitecturale strategice atât la nivel național, cât și local.

Liberalizarea pieței construcțiilor, absența unor reglementări adecvate dublată de nerespectarea reglementărilor existente, relaxarea excesivă a normelor și reglementărilor din domeniu, absența unei viziuni strategice și a unor politici sectoriale de amenajare a spațiului construit în România reprezintă determinante structurale ale deteriorării calității arhitecturale a spațiului.

Lipsa unei viziuni unitare de amenajare a spațiului este rezultat și consecință a unui demers arhitectural focalizat pe construcții individuale, proiectate și realizate într-un cadru reglementat insuficient sau inadecvat.

Definiri identitare și profesionale

Definirea profesiei de către arhitecți.

Arhitecții participanți la anchetă și-au definit identitatea în termeni vocaționali, profesionali și de personalitate. La nivel agregat, arhitecții se definesc preponderent în termeni de categorii vocaționale (ca artiști sau creatori), în termeni de identitate profesională (arhitect sau denominații derivate), iar apoi prin identificări personale sau prin indicații caracteriale vizând însușiri de personalitate.

Profesia de arhitect reprezintă o posibilitate de exprimare în plan artistic, creativ – desigur, în condiții de eficiență tehnică a produsului muncii – pentru cea mai mare parte a practicanților acestei profesii (două treimi dintre respondenții din anchetă), pe când o parte mai mică dintre aceștia o consideră o simplă profesie aducătoare de venituri sau doar o provocare de natură tehnică (mai puțin de o treime dintre subiecții anchetei).

Arhitecții se auto-percep în primul rând în calitatea lor de creatori cu vocație artistică. Nucleul reprezentării de sine a arhitectului îl constituie ideea de creație. Arhitectul se consideră prin excelență un creator care își pune în practică viziunea personală asupra formelor materiale prin modelarea spațiului fizic în conformitate cu originalitatea sa artistică și cu cunoștințele sale de ordin cultural, estetic sau tehnologic.

Ipostaza de creator a arhitectului se raportează la două dimensiuni relativ distincte: creația ca artă și filosofie (arhitectul ca demiurg) și creația ca punere în practică / execuție (arhitectul ca dirijor sau regizor). În esență, este vorba despre o opoziție structurantă la nivelul reprezentării propriei profesii între planul agentului creator și cel al agentului executor în raport cu obiectul și cu beneficiarii activităților specifice muncii în arhitectură.

Elementul distinctiv al vocației de creator a arhitectului este important în configurarea reprezentării arhitectului despre sine însuși în cadrul câmpului profesional mai larg din care face parte. Actul de clasare psihosocială a profesiei prin utilizarea unui criteriu dublu (a. relevanța estetică și culturală a produsului arhitectural, și b. utilitatea sa funcțională și socială) este utilizat de către subiecții arhitecți pentru a-și marca identitatea profesională prin diferențierea față de celelalte profesii din domeniul construcțiilor. Arhitecții își percep meseria ca pe o combinație între cea de artist și

cea de inginer, însă prin asumarea unei sinteze a celor două profesii, care asigură elementul de distincție al arhitecturii.

Prestigiul și percepția profesiei de arhitect

Din punct de vedere al prestigiului profesiei, arhitecții se auto-poziționează în fruntea ierarhiei ocupațiilor, alături de medici și profesori universitari. Din raportarea autopercepției propriului statut la percepția generală a publicului asupra prestigiului profesiei de arhitect, rezultă un grad mediu de iluzie auto-perceptivă la nivelul breslei: la nivelul populației generale, medicii și profesorii universitari ocupă primele locuri în ierarhia prestigiului profesiilor, iar arhitecții au un prestigiu mediu între profesiile evaluate, similar cu cel al inginerilor constructori. Profesia de arhitect înregistrează totodată, cea mai mare rată de non-răspunsuri, respectiv de necunoaștere de către populație, în comparație cu celelalte ocupații evaluate.

Există o diferență între modul în care arhitecții își definesc propria profesie și modul în care aceștia consideră că sunt văzuți în societate, percepuți de către publicul larg sau de către beneficiarii muncii lor. Arhitecții intervievați consideră că sunt percepuți de către clienți doar ca niște desenatori care trebuie să pună pe planșe ceea ce își doresc beneficiarii; totodată, unii arhitecți consideră că sunt percepuți de clienți mai degrabă ca un obstacol, un element care trebuie bifat în procesul de realizare a construcției. În viziunea arhitecților, o parte din beneficiari apelează la serviciile arhitectului nu pentru cunoștințele de specialitate și expertiza sa, ci mai degrabă pentru autoritatea formală cu care arhitectul este investit (dreptul de semnătură). Arhitecții consideră că imaginea lor în percepția publică este confundată sau suprapusă peste cea a desenatorilor, proiectanților și inginerilor constructori.

Ca opinie generală, arhitectura este percepută de către clienți și funcționari ca o meserie dificilă, indispensabilă în procesul de proiectare și execuție a unei construcții. În viziunea clienților, arhitectul are rolul de a educa beneficiarii în privința esteticii și utilității construcțiilor, precum și de a păstra arhitectura tradițională a spațiului construit din România. Din perspectiva celorlalți profesioniști din domeniul construcțiilor, arhitectul ideal este cel care combină arta și priceperea tehnică, cel care se pricepe la alegerea materialelor de construcții și la fel de bine are disponibilitatea consultării tuturor celor implicați în demersul realizării unei construcții, specialiști și clienți. Elementele negative ale percepției profesiei se referă în principal la coruptibilitatea unora dintre arhitecți, precum și la rigiditatea și inflexibilitatea profesională a unora dintre aceștia.

Calitatea de funcționar (prestarea de activități birocratice) este percepută ca un act de diluare a prestigiului, de utilizare inadecvată a potențialului și resurselor creative și intelectuale. În consecință, se constată o distanțare și respingere a pozițiilor administrative, de funcționar public, ocupații percepute ca fiind inferioare din punct de vedere al prestigiului și beneficiilor.

Roluri și responsabilități

În opinia arhitecților intervievați, rolurile principale asumate de arhitect în societate constau în asigurarea condițiilor de viață și de activitate pentru membrii comunităților urbane prin modelarea spațiului conform nevoilor celor care ocupă habitatul respectiv, respectiv preservarea patrimoniului arhitectural istoric al unei societăți. Un alt rol important este cel de mediere între interesul public, al comunității, și interesul privat al clientului. Din punct de vedere al practicii profesionale propriu-zise, rolul principal al arhitectului este cel de coordonator al echipei de specialiști (inginerul constructor, inginerul structurist, inginerul de instalații, topometristul, inginerul geodezist etc.) care realizează construcția proiectată.

Există o disponibilitate ridicată a arhitecților de asumare a responsabilităților de ordin civic. Distinct de acest aspect, responsabilitatea principală a arhitecților în raport cu obiectivele construite, din punctul de vedere al persoanelor interviuate, se desfășoară pe două planuri: proiectarea construcției, obligativitate precizată de legislație, și urmărirea șantierului (supravegherea fazei de execuție a lucrărilor), cerință considerată ambiguă în corpusul normativ al exercitării profesiei. Responsabilitatea privind concepția construcției este considerată ca aparținând exclusiv arhitectului. Se consideră că responsabilitatea ar trebui extinsă asupra întregii implementări a proiectului (proiect, construcție, utilizare), în cazul coordonării realizării construcției.

Ocupații și practici profesionale

Ocupații și reușite

Majoritatea arhitecților (83%) lucrează cu normă întreagă, o parte redusă lucrând ocazional (10%) sau cu jumătate de normă (4%). Cea mai mare parte dintre arhitecți (60%) sunt antreprenori sau angajați pe cont propriu în BIA, peste o treime (36%) sunt angajați ai firmelor private, o cincime (21%) sunt manageri în sistemul privat, o pondere mai mică lucrând ca angajați în sistemul public (4%) sau în calitate de cadre didactice (7%).

Cele mai solicitante ocupații, în funcție de numărul de ore lucrate, sunt cele de angajat în sectorul privat sau pe cont propriu și cele de patron. Cei mai mulți dintre arhitecți lucrează, în mod obișnuit, între 41 și 50 ore săptămânal. Media e de 49 ore, adică 6 zile a câte 8 ore. Raportat la ponderea veniturilor, ocupațiile de patron și cea de angajat în BIA sunt cele mai importante.

Peste o treime dintre arhitecți au publicat proiecte sau alte produse într-o antologie de specialitate națională, însă o pondere scăzută dintre respondenți (6%) declară că au publicat într-o antologie din străinătate. Ponderea celor care au câștigat vreun concurs de arhitectură sau design în țară e redusă (19%), în timp ce performanța în străinătate este și mai mică (4%). Se remarcă asocierea ridicată dintre activitatea publicistică și performanța în concursurile de specialitate.

Succesul și eșecul proiectelor

Elementele definitorii ale celor mai reușite proiecte sunt, în ordinea menționării, funcționalitatea/ utilitatea, urmată de creativitate/ originalitate. Respondenții consideră cel mai puțin importante pentru reușita proiectelor profesionalismul, bugetul sau conceptul. Din interviuri, se desprind o serie de factori specifici care concură la reușita în realizarea proiectelor, cel puțin din experiența particulară a subiecților intervievați: buna colaborare cu ceilalți specialiști din echipă și cu beneficiarii, calitatea profesională a echipei cu care se lucrează, posibilitățile financiare și cultura beneficiarului, asumarea rolului de șef de echipă de către arhitect, supravegherea fazei de execuție de către arhitect, nivelul tehnologiei folosite, buna execuție a lucrării, gradul de noutate pe care îl aduce proiectul. În contrapondere la acești factori, sunt considerați ca instanțe de facilitare a eșecului următoarele elemente: impunerea punctului de vedere al beneficiarilor dacă aceștia nu au competențe în domeniul construcțiilor, interesul manifestat pentru beneficiul pecuniar în detrimentul calității, elaborarea proiectelor de către arhitecți care nu au pregătirea necesară, neseriozitatea și lipsa de profesionalism a echipei de executanți, schimbările care intervin în timpul execuției lucrării, alegerea metodelor și a materialelor cele mai ieftine, graba investitorului de a termina construcția.

Probleme asociate practicării profesiei

În raport cu dimensiunea estetică și utilitară a profesiei, o problemă frecventă cu care se confruntă arhitecții o reprezintă faptul că clienții preferă soluții familiare lor, o estetică vernaculară în care logica a ceea ce este frumos și a ceea ce este urât intră în contradicție directă cu preferințele și soluțiile estetice și de producere de spațiu ale arhitecților. Este o problemă generică a cărei rezolvare este dependentă de educarea publicului și formarea unor generații de arhitecți capabile și disponibile să reinterpreteze creativ solicitările beneficiarilor.

În relația de colaborare cu instituțiile publice, problemele care apar în mod curent în exercitarea profesiei de către arhitecți sunt determinate de factori precum: (a) corupția, (b) lipsa de profesionalism sau chiar de expertiză/ specializare a funcționarilor din comisiile tehnice din administrație, (c) birocrăția supradimensionată și foarte lentă în activitate, (d) lacunele sau contradicțiile legislative, (e) neaplicarea, aplicarea contextuală sau eludarea reglementărilor care există în domeniu.

Influența arhitecților asupra deciziilor comisiilor tehnice este scăzută, comisiile aflându-se în cele mai multe situații sub influența primarilor. În teritoriu, arhitecții nu sunt consultați sau implicați în actul decizional administrativ. Comisiile tehnice, din motive ce țin de componența politizată a acestora și de lipsa profesioniștilor, sunt preocupate de aspectele formale ale evaluării și avizării proiectelor de construcții, fie pentru a proteja administrațiile locale de procese în justiție, fie din lipsă de cunoaștere a practicilor din domeniu. Obținerea aprobărilor și avizelor durează în general mai mult decât implementarea proiectului arhitectural. Astfel, birocrăția exagerată

consumă timp și bani (taxe) și are ca efect direct creșterea costurilor de implementare a proiectelor.

O problemă frecvent invocată privește activitatea administrațiilor locale, respectiv cuplul birocrație-corupție ce definește relația dintre funcționarii publici și clienții lucrărilor de construcții. Presiunile economice și politice din partea investitorilor majori asupra administrației locale au ca efect ingerința autorităților administrative în exercitarea profesiei de către arhitecți. Intervenția de ordin politico-administrativ are uneori ca surse cercurile de interese private sau interesele politice locale, iar ca pârgă nu doar funcționarii sau decidenții politici, ci chiar unii dintre arhitecții implicați în proces, fie din zona administrației publice, fie din partea firmelor de arhitectură. Presiunile economice și politice din partea investitorilor majori asupra administrației locale conduc la abuzuri arhitecturale asupra spațiului construit, asupra interesului public în materie de urbanism.

O problemă gravă menționată de arhitecții intervievați o reprezintă legislația ce reglementează domeniului construcțiilor. Aceasta este considerată ca fiind incompletă, ambiguă și adeseori în contradicție cu legile ce reglementează alte sectoare.

Schimbări și soluții propuse

Din perspectiva celor intervievați, pentru îmbunătățirea activităților legate de relația funcțională dintre arhitecți și administrația locală sunt necesare: sporirea drepturilor arhitecților în privința puterii de decizie asupra evaluării și avizării proiectelor, consultarea specialiștilor în urbanism și arhitectură de către factorii administrativi de decizie; selecția riguroasă din punct de vedere profesional a personalului din comisiile tehnice care se ocupă de avizări de proiecte; creșterea timpului de lucru cu publicul la nivelul instituțiilor de avizare din administrația locală; reducerea timpului necesar acordării aprobărilor și avizelor; creșterea transparenței administrative și a accesului la informația publică; reducerea complexității procedurilor și a volumului de documente necesare pentru obținerea avizelor.

Schimbarea legislației în domeniu este o necesitate pentru buna funcționare a activităților de construcții: redefinirea și unificarea standardelor de la nivel național ce reglementează calitatea în domeniul arhitecturii, precum și consultarea specialiștilor în arhitectură și construcții atunci când este elaborat cadrul legislativ general, precum și reglementările locale din domeniu.

Sanționarea practicilor incorecte și eliminarea acestora, cel mai frecvent menționată fiind „semnătura de complezență”, reprezintă o condiție obligatorie a creșterii calității proiectelor de arhitectură, precum și a realizării unui mediu concurențial corect și profesionist.

O condiție necesară pentru dezvoltarea arhitecturii românești în viitor, pentru

îmbunătățirea principiilor și reglementărilor cu care se lucrează în domeniu, precum și pentru implementarea de politici sectoriale care să permită utilizarea modernă a spațiului urban este deschiderea profesională către practicile internaționale în materie de arhitectură și urbanism.

Piața serviciilor de arhitectură

Tipuri de proiecte și amplasamente

Tipul de proiect contractat cel mai frecvent de către arhitecții chestionați îl reprezintă locuința unifamilială permanentă, 61% dintre respondenți realizând în ultimul an un astfel de proiect. Pe plan secund se situează tipuri de contracte precum documentațiile PUD și PUZ, amenajările interioare, casele de vacanță și imobilele de locuințe colective. Mai puțin contractate sunt clădirile de largă utilitate publică (clădirile publice, de cult, centrele comerciale). În privința finalizării acestor proiecte, pentru toate tipurile consemnate s-au finalizat mai puțin de jumătate din numărul proiectelor contractate.

Amenajările interioare sau exterioare, locuințele unifamiliale sau casele de vacanță sunt tipuri de proiecte abordate într-o mai mare măsură în mod individual, pe când lucrările de restaurare, cele de documentație sau imobilele de locuințe colective sunt proiecte abordate preponderent în echipă.

Majoritatea proiectelor realizate sunt amplasate în mediul urban, indiferent de tipul construcției, cu excepția caselor de vacanță. Proiectele realizate au un caracter local, cele mai multe proiecte fiind derulate în localitate sau județul de apartenență al arhitecților. Doar 4% dintre arhitecți au contractat cel puțin un proiect în străinătate, cele mai multe asemenea proiecte fiind locuințe unifamiliale, amenajări interioare sau exterioare și case de vacanță.

Piața de construcții

Din ancheta pe populație, a reieșit că o gospodărie din 5 a fost implicată, în ultimii 5 ani, într-o activitate de amenajare sau casă de vacanță, iar una din 10 și-a amenajat exterior spațiul de locuit. În ultimul an ponderile se reduc cu circa jumătate.

O incidență mai ridicată a acestor amenajări e observată în Transilvania și în rândul gospodăriilor cu venituri ridicate. În foarte puține cazuri s-a utilizat expertiza specialiștilor, cea mai des întâlnită situație fiind cea de întocmire a unor schițe. Astfel, din totalul populației care a realizat astfel de lucrări, doar 9% a angajat un inginer, 4% a angajat un arhitect, 8% a angajat un alt specialist și 17% a angajat un nespecialist.

Expertiza arhitecților a fost angajată de către beneficiarii chestionați pentru activități legate de concepția proiectului și de documentația tehnică, execuția, managementul de ansamblu și faza post-execuție reprezentând activități la care arhitecții au fost

implicați într-o mică măsură. Absența arhitecților este suplinită, în cele mai multe situații, de un nespecialist sau de un inginer constructor. Atunci când a fost cazul, alegerea arhitecților cu care s-a colaborat a avut loc prin intermediul rețelelor informale sau prin folosirea experienței anterioare a grupului de prieteni și cunoștințe.

Concluzii și continuare

Sinteza studiului generează perspective care se pot grupa în trei categorii, una referitoare la arhitect ca reprezentant al unei profesii liberale, a doua la spațiul construit în sine și în relație cu practica profesiei de arhitect, iar a treia cuprinde elementele ghidante pentru o politică dedicată arhitecturii din România. O astfel de politică, pentru a conduce la consecințe pozitive prin aplicarea ei, nu poate fi bazată decât pe o cunoaștere vastă, obiectivă, a stării arhitecturii în relație cu starea profesiei și o interpretare bazată pe determinările complexe din cadrul proceselor de edificare.

Arhitectul din România de azi a fost observat ca persoana și personalitate, fiind analizat din perspectiva stilului său de viață, a nivelului de satisfacție asupra propriilor condiții și a priorităților sale cotidiene. Mai apoi arhitectul a fost chestionat asupra propriei definiri și explicitări date profesiei sale, al rolului pe care îl deține, a responsabilităților conferite în practica profesiei și a percepției și prestigiului social autoconferit sau oferite de restul societății. Concluziile studiului sunt relevante pentru măsurarea decalajului dintre propria interpretare și asumare a misiunilor profesionale pe care și le considera atribuite arhitectul și ceea ce i se pretinde în practica curentă.

Calitatea arhitecturii din România este investigată prin instrumentele studiului, chestionând starea și evoluția spațiului în sine, natura problemelor spațiului privite ca fenomen, cauzele acestor probleme și soluțiile sugerate de arhitecți pentru rezolvarea lor. În paralel este studiată piața serviciilor de arhitectura, observându-se tipurile de proiecte predilecte, modul de realizare a construcțiilor în România și recursul la arhitect în cadrul pieței publice și private. Din perspectiva ocupațiilor și practicilor profesionale s-au studiat elementele cuantificabile ale dedicației profesionale precum și elemente legate de atribuirea de succese sau eșecuri în cadrul proiectelor arhitecților. S-au putut identifica astfel problemele practicii profesiei, așa cum sunt văzute de către arhitecți, dar și de profesiile complementare și public.

Un grupaj important pentru fundamentarea politicilor pentru arhitectură este cel al schimbărilor și soluțiilor propuse de înșiși arhitecții, având ca scop final o creștere remarcabilă a calității vieții prin calitatea spațiului construit. Aceste soluții se îndreaptă către relația dintre arhitecți și administrațiile locale, modificarea pachetului legislativ – normativ relativ la construire, combaterea practicilor incorecte, balansarea intereselor din cadrul edificării către satisfacerea interesului public și recursul la modele și bune practici europene.

Instrumentele și politicile pentru arhitectura în România se pot formula fundamentate astfel pe o abordare care a remarcat percepțiile și capacitățile de modificare ale aces-

tora la nivel statistic. Orice politica este mai mult sau mai puțin sortită eșecului dacă ignoră acceptarea și acomodarea propunerilor la vectorii prin care se implementează. În fond, o politica pentru arhitectură în România nu poate fi decât o politică a politicilor sectoriale din varii domenii care contribuie convergent la calitatea dezvoltării spațiale. Fără a le ierarhiza importanța și fără a fi exhaustivi, menționăm legislația referitoare la construire și mai ales achizițiile de servicii în acest domeniu, practicile și inițiativele locale, studii și cercetări complementare menite să obiectiveze definirea și evaluarea calității spațiului proiectat și realizat, educația la toate nivelurile a profesioniștilor, decidenților și mai ales a populației care participa la procesele democratice, cultura din perspectiva rolurilor pe care le are ca ofertă de consum, dar și ca nivel de conștiință identitară, suportul organizațional public și privat care afectează catalizant practica profesiei.

În fond, aceste politici pot începe prin însăși restructurarea organizațiilor profesionale, a Ordinului Arhitecților din România din perspectiva menirii sale de interes public care i-a fost atribuită. Statutul profesiei de arhitect se cere exprimat și afirmat în condițiile unei experiențe măsurate a tranziției postcomuniste și a procesului de integrare europeană prin care trece România și care, indiferent de unghiul de vedere, este din păcate profund nesatisfăcător la nivelul percepției personale, măsurate prin efectele asupra nivelului de trai așteptat.

Acest studiu de fundamentare a generat o experiență fără precedent de consultare și investigare a opiniilor din cadrul profesiei și publicului. Materialele obținute se cer interpretate și prelucrate astfel încât complexitatea generării arhitecturii să fie descifrată calitativ – fenomenologic și nu doar statistic – perceptiv. Pentru aceasta, grupul de cercetători care au realizat acest studiu și-a propus o nouă fază de aprofundare și interpretare critică, ale cărei rezultate să se prezinte publicului larg într-o lucrare sub titlul: *Arhitectul. Monografia unei profesii liberale*. Această lucrare va aborda un limbaj dedicat prezentării publice a profesiei de arhitect din România de astăzi folosind planuri suprapuse: cel sociologic, descris de acest studiu, cel critic arhitectural, apelând la competența pentru o astfel de întreprindere complexă și cel ilustrativ, vizual, propriu domeniului arhitecturii. Avem convingerea că o astfel de abordare va fi o contribuție importantă pentru înțelegerea unei etape istorice care nu poate fi ignorată la nivel personal, comunitar și societal, vizând aspirațiile fundamentale la arhitectura pentru o viață de calitate.

Acest volum își propune să fie o resursă importantă în definirea și implementarea politicilor naționale pentru arhitectură. Dincolo de această miză asumată de la începutul proiectului, suntem convinși că prin diversitate, conținut și relevanță, datele și analizele prezentate sunt de interes pentru un public mai larg decât cel reprezentat direct în cercetare (arhitecți și sociologi). De altfel, acestea sunt motivele pentru care coordonatorii acestui studiu și-au propus realizarea unui al doilea volum care să completeze dimensiunea preponderent factual-descriptivă a acestui raport, cu cea a evaluărilor orientate spre redefinirea politicilor naționale privind arhitectura și spațiul construit. Dacă prezentul studiu se constituie într-un diagnostic al stării prezente, volumul „*Arhitectul. Monografia unei profesii liberale*” va utiliza aceste date ca punct de start și cadru de referință pentru realizarea unei dezbateri critice și configurarea unor viziuni anticipative relativ la arhitectura românească.

Ca orice edificare în piatră, construcția noii arhitecturi în România este un proces lent ce trebuie să cuprindă nu doar profesia și practicanții ei, ci și societatea din care aceștia fac parte. O construcție durabilă a carei importanță este incontestabilă.

